

УКРАЇНА і РУМУНІЯ
після парламентських виборів 2012 року:
діалог і розвиток відносин

UCRAINA și ROMÂNIA
după alegerile parlamentare din 2012:
Dialog și dezvoltarea relațiilor

UKRAINE and ROMANIA
after Parliamentary Elections 2012:
Dialogue and Development of Relations

Strategic and Security Studies Group

АНАЛІТИЧНА ДОПОВІДЬ

Україна і Румунія після парламентських виборів 2012 року: діалог і розвиток відносин

КИЇВ 2013

Україна і Румунія після парламентських виборів 2012 року: діалог і розвиток відносин. – К., 2013. – 212 с.
Ucraina și România după alegerile parlamentare din 2012: Dialog și dezvoltarea relațiilor. – К., 2013. – 212 p.
Ukraine and Romania after Parliamentary Elections 2012: Dialogue and Development of Relations. – К., 2013. – 212 p.

ISBN 978-966-2157-83-3

За заг. ред. Я. МАТІЙЧИКА

Автори: В. АНГЕЛ (Асоціація «Pro-Democratia»; Бухарест, Румунія)
С. ГАКМАН (ГНДО «Група стратегічних та безпекових студій»; Київ, Україна)
С. ГЕРАСИМЧУК (ГНДО «Група стратегічних та безпекових студій»; Київ, Україна)
Л. ПОПЕСКУ (Національна школа політології та державного управління; Бухарест, Румунія)
Я. МАТІЙЧИК (ГНДО «Група стратегічних та безпекових студій»; Київ, Україна)

Перекладач: Є. ШИНКАРІЮК

Editat de Y. MATIYCHYK

Autori: V. ANGHEL (Asociația «Pro Democratia»; București, România)
S. HACMAN (Grupului pentru Studii strategice și de securitate; Kyiv, Ucraina)
S. GHERASIMCIUK (Grupului pentru Studii strategice și de securitate; Kyiv, Ucraina)
L. POPESCU (Școala Națională de Studii Politice și Administrative; București, România)
Y. MATIYCHYK (Grupului pentru Studii strategice și de securitate; Kyiv, Ucraina)

Traducătoare: E. ȘINCARIUC

Edited by Y. MATIYCHYK

Authors: V. ANGHEL (Association «Pro-Democratia»; Bucharest, Romania)
S. HACMAN (Strategic and Security Studies Group; Kyiv, Ukraine)
C. GERASYMCHUK (Strategic and Security Studies Group; Kyiv, Ukraine)
L. POPESCU (National University of Political Studies and Administration; Bucharest, Romania)
Y. MATIYCHYK (Strategic and Security Studies Group; Kyiv, Ukraine)

Translator: E. SHYNKARIUK

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation

A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

ISBN 978-966-2157-83-3

© ГО «Група СБС», 2013

ЗМІСТ публікації (Аналітичної доповіді)

	ПЕРЕДМОВА	4
	КОМЕНТАРІ дипломатичних місій	5
РОЗДІЛ 1.	Політична позиційність і пріоритети істеблїшменту України та Румунії в контексті розвитку двосторонніх відносин: політичний, експертний, громадський виміри	10
1.1.	Оцінка політичної налаштованості істеблїшменту України щодо розвитку міждержавних відносин Україна – Румунія	10
<i>1.1.1.</i>	<i>Аналіз спектру політичних позицій істеблїшменту</i>	10
<i>1.1.2.</i>	<i>Українська «партія дружби» з Румунією</i>	21
1.2.	Оцінка змісту і структури пріоритетів української «партії дружби» в розрізі розвитку міждержавних українсько-румунських відносин	25
<i>1.2.1.</i>	<i>Аспекти політики європейського партнерства та інтеграції</i>	25
<i>1.2.2.</i>	<i>Аспекти чорноморської співпраці та регіональної безпеки</i>	31
<i>1.2.3.</i>	<i>Інші аспекти українсько-румунської співпраці</i>	33
1.3.	Оцінка політичної налаштованості істеблїшменту Румунії щодо розвитку міждержавних відносин Румунія – Україна	42
<i>1.3.1.</i>	<i>Аналіз спектру політичних позицій істеблїшменту</i>	42
<i>1.3.2.</i>	<i>Румунська «партія дружби» з Україною</i>	52
1.4.	Оцінка змісту і структури пріоритетів румунської «партії дружби» в розрізі розвитку міждержавних румунсько-українських відносин	55
<i>1.4.1.</i>	<i>Аспекти політики європейського партнерства та інтеграції</i>	55
<i>1.4.2.</i>	<i>Аспекти чорноморської співпраці та регіональної безпеки</i>	63
<i>1.4.3.</i>	<i>Інші аспекти румунсько-української співпраці</i>	65
РОЗДІЛ 2.	Підсумки проведення Експертного опитування	67
РОЗДІЛ 3.	Про роль і діяльність Українсько-Румунського Міжнародного експертного консорціуму у справі розвитку українсько-румунських відносин	70
	ВИСНОВКИ: Узагальнення суперечностей, відмінностей та спільностей у зовнішньополітичних пріоритетах/акцентах Києва та Бухареста	72
	РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо формування порядку денного з розвитку відносин Україна – Румунія	75

ПЕРЕДМОВА

Публікацію підготовлено в рамках проекту «Україна і Румунія після парламентських виборів 2012 року: нові перешкоди і нові можливості для розвитку відносин», що виконувався «Групою стратегічних та безпекових студій» (Київ, України) спільно з «Асоціацією Pro Democratia» за підтримки Чорноморського Трасту (BST) – The Black Sea Trust for Regional Cooperation (A Project of the German Marshall Fund).

Проект було спрямовано на поліпшення обізнаності політичних еліт, експертного співтовариства та громадськості України та Румунії щодо пріоритетів/акцентів зовнішніх політик України та Румунії (у контексті результатів парламентських виборів 2012 року в Україні та Румунії), і виробленню спільних позицій, адекватних рекомендацій й ефективних рішень щодо розвитку двосторонніх відносин України та Румунії, посилення ефективності співпраці двох держав, зміцнення стратегічних засад їх відносин, кооперації і партнерства в цілому.

В рамках проекту відбулась ціла низка публічних заходів – круглих столів, брифінгів та конференція за участі експертів з України та Румунії, дипломатів, журналістів та представників академічної спільноти.

Беручи до рук цю публікацію, читач зможе отримати інформацію про ставлення політиків, незалежних експертів та науковців в Україні та Румунії до пріоритетів розвитку двосторонніх відносин; дізнатися які політичні сили та громадські організації входять до «партій дружби» між Україною та Румунією, ознайомитися з результатами експертного опитування щодо проблем у двосторонніх українсько-румунських відносинах, а також ознайомитися з діяльністю Українсько-румунського міжнародного експертного консорціуму – громадської ініціативи, яка за кілька років існування перетворилася на повноцінну міжнародну платформу для обговорення двосторонніх відносин Україна-Румунія, лобіювання спільних інтересів двох держав, залучення експертів з держав ЄС до обговорення проблем регіону.

Команда проекту висловлює вдячність усім, хто безпосередньо чи опосередковано сприяв втіленню Проекту: передусім Посольствам України в Румунії та Румунії в Україні, а також безпосередньо Послу України в Румунії Т. Бауеру, Послу Румунії в Україні К. Іонеску, Першому секретареві Посольства України в Румунії В. Черненку та Раднику Посольства Румунії в Україні Д. Санду-Ене, представникам Депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Румунією М. Бурбаку та М. Федоруку, заступнику директора Третього територіального департаменту МЗС України О. Чубриковій, а також Генеральному секретареві ОДЕР-ГУАМ В. Чечелашвілі за надану допомогу, сприяння широкій дипломатичній підтримці інтересу до Проекту.

Сподіваємось, що в результаті здійсненого Проекту нам вдалося зробити свій внесок у поліпшення двосторонніх українсько-румунських відносин, а число тих, хто входить до «груп дружби» у обох державах поступово і неухильно зростатиме.

КОМЕНТАРІ дипломатичних місій щодо пріоритетів та політичних акцентів нинішнього етапу розвитку двосторонніх відносин

Коментар Посла України в Румунії Теофіла БАУЕРА

Наближення України до європейської родини, вивчення досвіду Румунії в процесі євроінтеграції та поглиблення двостороннього співробітництва у всіх галузях, передусім – подальші кроки з розвитку торговельно-економічного та культурно-гуманітарного співробітництва є головними напрямками розвитку нинішнього політичного діалогу між Києвом та Бухарестом.

Саме ці аспекти стали провідними в ході нещодавнього візиту до Бухареста (13 вересня 2013 р.) глави українського зовнішньополітичних відомства, діючого голови ОБСЄ Леоніда Кожари. Було обговорено весь спектр румунсько-українських відносин у спробі надати нового імпульсу двосторонній співпраці. Відбулися важливі і плідні переговори як у парламенті Румунії – з Головою Сенату Румунії Кріном Антонеску, так і в уряді – з Міністром закордонних справ Румунії Тітусом Корлецяном.

Зокрема, Міністри закордонних справ України та Румунії узгодили План консультацій між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Румунії на 2013-2014 роки. Також, у рамках візиту було досягнуто домовленості про підписання Угоди про взаємний захист інформації з обмеженим доступом між Службою Безпеки України та відповідним відомством Румунії. Очікується, що ближчим часом відбудуться політичні консультації на рівні заступників міністрів закордонних справ України та Румунії. Наразі на експертному рівні відпрацьовуються питання, пов'язані з підписанням Угоди про місцевий прикордонний рух та відкриттям пунктів перетину кордону за спрощеною процедурою у Закарпатській та Івано-Франківській областях України, для того щоб громадяни, які мешкають у прикордонних регіонах наших країн мали можливість спілкуватися, мали можливість розвивати туризм та транскордонне співробітництво. Також ми відпрацьовуємо питання спорудження поромної переправи у районі Ісакча-Орловка, що також дало би можливість розвивати цей регіон, який є туристично привабливим і де вже давно назріла потреба у цьому пункті пропуску.

Окрім цього ми прагнемо розвивати торговельно-економічне співробітництво між Україною і Румунією і саме з цією метою плануємо провести спільне засідання Змішаної міжурядової комісії з питань економічного, торговельного та промислово-технічного співробітництва, яке має відбутися в Бухаресті. Плануємо також провести презентацію туристичного потенціалу Чернівецької області тут на виставці в «Ромекспо», яка має відбутися в листопаді ц.р. Тобто спектр питань, які ми плануємо зараз до обговорення, до підписання, до роботи – є комплексним, стратегічним.

Як зазначає Міністр закордонних справ України Леонід Кожара, – «Київ прагне, щоб торговельно-економічна складова відносин між Україною та

Румунією набула пріоритетного для обох країн характеру». Сьогоднішні показники двосторонньої торгівлі між нашими країнами не відображають потенціалу, який існує між такими великими сусідніми державами, як Україна та Румунія. У цьому контексті, нашим спільним завданням – і державних органів України та Румунії, і представників ділового середовища обох країн – є забезпечення реалізації наявного невикористаного потенціалу двосторонніх економічних відносин двох великих сусідніх країн. В плані діалогу на рівні представників бізнесу, хотів би відзначити роботу, що ведеться Румунсько-Українською двосторонньою торговою палатою спільно з українською стороною, з розширення двосторонніх ділових контактів та ознайомлення представників румунського ділового середовища з економічним потенціалом України, а українських – з економічними можливостями Румунії. Водночас, надзвичайно важливою є співпраця на інституційному рівні та підтримання політичного діалогу на рівні керівництва України та Румунії. У цьому контексті видаються першочерговими завданнями для обох країн проведення другого засідання Українсько-Румунської Спільної комісії з питань економічного, промислового, наукового та технічного співробітництва та організація в цьому році офіційного візиту глави румунського уряду до України, в рамках якого планується й проведення Українсько-Румунського бізнес-форуму високого рівня.

Не залишаються поза увагою і чутливі питання двосторонніх відносин та співпраці. Наприклад, питання, що стосуються зміцнення співпраці у галузі регіональної (чорноморської) безпеки, політика забезпечення прав національних меншин, а також, такі – як виконання партнерських зобов'язань в рамках будівництва Криворізького гірничо-збагачувального комбінату окислених руд, що в Україні. Наприкінці серпня ц.р., після тривалої паузи, нам вдалося відновити переговори з обговорення проблематики комбінату. Відзначаю високий міністерський рівень зазначеного заходу. Ми сподіваємося на взаєморозуміння і результативне продовження подальшої спільної роботи з пошуку взаємоприйнятної для обох сторін варіанту вирішення проблеми, що дозволить зняти це чутливе питання з порядку денного двосторонніх українсько-румунських відносин.

Між Києвом та Бухарестом тривають переговори стосовно угоди про купівлю Україною природного газу в Румунії. Наразі триває профільна міжвідомча робота з узгодження аспектів технічного характеру. Хотів би підкреслити, що Україна зацікавлена в диверсифікації джерел постачання енергоносіїв і, в цьому контексті, розглядає будь-які варіанти, що сприяли б зменшенню енергетичної залежності від єдиного їх постачальника.

В контексті загальної стратегії диверсифікації джерел постачання газу, Україна прагне суттєво вирівняти співвідношення обсягів його походження. Вирішення цього завдання, серед іншого, пов'язане з розробкою нових глибинних родовищ, що потребує застосування новітніх технологій та значних інвестицій. Міністр закордонних справ України Леонід Кожара наголошує, що «саме на це спрямовані зусилля Києва як у частині, що стосується збільшення видобутку власними силами, так і з метою залучення стратегічних інвесторів, іноземних компаній, що є світовими лідерами в цій галузі», серед яких, до речі, значиться й

компанія OMV «Petrom», що разом із «Exxon Mobil», «Shell» та державним підприємством «Надра України» бере участь у розробці Скіфської нафтогазоносної ділянки шельфу Чорного моря.

Румунія докладає значних дипломатичних зусиль для просування інтересів України в Європейському Союзі, зокрема у справі підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом в листопаді ц.р. у Вільнюсі на саміті «Східного партнерства»; Бухарест також готовий поділитись своїм досвідом в євроінтеграційному процесі. Найточнішу оцінку нинішньої румунської політики з точки зору євроінтеграційних інтересів Києва дав Міністр закордонних справ України Леонід Кожара: «Ми високо цінуємо те, що підтримка європейських зусиль України, зокрема й шляхом підписання Угоди про асоціацію з ЄС, визначена у програмі Уряду Румунії на 2013-2016 роки як концептуальна теза політики держави на українському напрямі». Хочу наголосити, що євроінтеграційний досвід Румунії для нас є неоціненним, тому що Румунія пройшла непростий шлях до підписання угоди про вступ в Європейський Союз і безумовно цей шлях є повчальним і корисним з точки зору досвіду для України. Ми тут, Посольство України в Румунії, докладаємо усіх зусиль для того, аби вивчити ті позитивні приклади, які могли би бути застосовані Україною для пришвидшення подолання цього непростого шляху. Румунії було простіше, бо Румунія все-таки була окремою державою, а ми більше 70 років були складовою республікою колишнього Радянського Союзу, і наше законодавство сьогодні практично перейшло нам у спадщину, а ті реформи, які проводяться Президентом України Віктором Януковичем, вони реалізуються, але, на жаль, не так швидко як би хотілося і, мабуть, їх результати будуть очевиднішими значно пізніше. Але сьогодні Україна, як на мою думку, успішно виконує ті критерії і ті умови, які були нам висловлені Європейським Союзом щодо підписання Угоди про асоціацію. Щодо досвіду Румунії, то нас цікавлять питання, які пов'язані з екологічною проблематикою, нас цікавлять питання адаптації судочинства до вимог європейських стандартів, нас цікавлять питання демократизації суспільства, свободи журналістики, преси і все це для нас є цілковито корисним на сьогодні. У цьому відношенні важливим є розвиток міжпарламентської співпраці, прямих контактів парламентарів, розгортання довірливого діалогу. Україна продемонструвала, що може бути добрим і гарним учнем і ми ніколи не цураємося добрих прикладів своїх сусідів. В Україні проведено великий масив роботи для того, аби підписання Угоди про асоціацію у Вільнюсі наприкінці листопада ц.р. відбулося і Україна зробила рішучий крок до входження до дружньої сім'ї європейських народів.

18.10.2013

Коментар Посла Румунії в Україні Корнела ІОНЕСКУ

Двосторонній політичний діалог

- Румунія та Україна прагнуть прагматичних відносин і партнерства з огляду на спільні цілі економічного розвитку, близьких міжнародних інтересів та спільні європейські цінності.
- Усе згадане посилилось нещодавно під час офіційного візиту до Румунії Міністра закордонних справ України пана Леоніда Кожари. Атмосфера двосторонніх відносин, позитивний європейський дух сторін продемонстрували інтерес до зростання румунсько-українських відносин до нового якісного рівня.
- Румунія підтримує інтенсифікацію двостороннього політичного діалогу з графіком послідовних та передбачуваних політичних та дипломатичних контактів, а також підтримує модернізацію та раціоналізацію існуючих форматів співпраці.

Парламентський вимір

- Ми переконані, що обидві сторони наразі неповною мірою використовують потенціал парламентського діалогу та контактів на рівні громадянського суспільства. Ми вважаємо, що важлива роль повертається посиленню правових рамок і базовим двостороннім документам, що сприяють посиленню секторальної співпраці між Румунією та Україною.
- В той же час, створення депутатською групи з відносин з Румунією у Верховній Раді, яку очолив Максим Юрійович Бурбак, до складу якої входять депутати, що мають досвід у відносинах з Румунією додає оптимізму і глибокого переконання, що діяльність групи буде плідною і спрямованою на конкретні результати.
 - на порядку денному міжпарламентського діалогу також стоїть підписання Протоколу щодо співпраці між законодавцями Бухареста та Києва. Я сподіваюсь, що дві парламентські групи дружби зможуть прискорити цей процес.

Економічний вимір

- Що стосується двосторонньої торгівлі і економічних відносин, то Румунія переконана, що прогрес у цій сфері може бути досягнутий від підвищення активності міжурядової комісії з економічної, технічної та наукової співпраці. З такою підтримкою, тенденція до збільшення обсягу торгівлі, що становила у 2011 році понад 2 мільярдів доларів, залишиться важливим досягненням в наших відносинах, і цей показник можна покращити, враховуючи вкрай високий потенціал, який існує між нашими країнами.
- Вкрай важливою сферою співпраці є енергетика. Румунія усвідомлює важливість забезпечення високого рівня енергетичної безпеки і відкрита до усіх форм співпраці, включно із можливостями, що надаються європейськими проектами.

Національні меншини

- Ще одна сфера взаємних інтересів для обох держав це захист національних меншин. Наші співвітчизники, що живуть у обох державах можуть стати мостами для посилення двосторонніх політичних відносин. Ми прагнемо гармонізувати наші підходи до забезпечення конкретних прав українських громадян румунського походження і українських громадян румунського походження у відповідними з найкращими міжнародними зразками та міжнародними практиками. Під час візиту Міністра Леоніда Кожари сторони вирішили поновити діяльність Румунсько-української міжурядової комісії з питань забезпечення прав меншин. Ми переконані, що це найбільш прийнятний формат дискусії щодо статусу і ставлення до обох меншин.
- Дві теми, які тією чи іншою мірою стосуються питання меншин – Угода про малий прикордонний рух і посилення можливостей для культурного порозуміння двох народів, шляхом розвитку культурних центрів в обох державах. Ми сподіваємось на значний прогрес у цих сферах вже найближчий час.

Крос-кордонне співробітництво

- Румунія переконана, що іще однією сферою, де можна втілювати багатообіцяючі проекти є сфера крос-кордонного співробітництва. Досвід секторальних програм співробітництва, в яких беруть участь обидві держави, має розвиватися і примножуватися. В цьому контексті щедрі можливості представляються Європейською стратегією для Дунайського регіону.
- Слід відзначити належне співробітництво між Єврорегіонами “Дністер” (Вінниця) та Сирет-Прут-Ністру (Ясси).

Україна-ЄС

- Румунія послідовно висловлювала свою підтримку політичній асоціації та економічній інтеграції України, а також пом'якшенню візових умов для громадян України. Ми переконані, що можливості, які генерує цей процес сприятимуть двосторонньому діалогу між нашими державами і максимізують потенціал співпраці між Румунією та Україною.
- Румунська сторона шкодує про рішення Кабінету міністрів відкласти підписання Угоди про Асоціацію з ЄС, особливо беручи до уваги румунську зацікавленість в Україні як більш європейській, більш демократичній та більш процвітаючій, з якою ми могли б розвивати більш тісні співпрацю. Ми тішимось, що президент Янукович підтвердив збереження вектору європейської інтеграції.

Регіональна співпраця

- Ми вітаємо конструктивні зусилля та внесок України під час головування в ОБСЄ для досягнення прогресу на придністровському напрямі. Румунія послідовно декларує підтримку позитивним зрушенням та політичному діалогу в рамках формату "5+2", що ведуть до рішення, яке б поважало територіальну цінність та суверенітет Республіки Молдова.

29.11.2013

1. Політична позиційність і пріоритети істеблїшменту України та Румунїї в контексті розвитку двосторонніх відносин: політичний, експертний, громадський виміри

1.1. Оцінка політичної налаштованості істеблїшменту України щодо розвитку міждержавних відносин Україна – Румунія

1 лютого 2013 року виповнилося 20 років встановлення дипломатичних відносин між Україною та Румунією. Об'єктивний аналіз як окремих аспектів, так і всього комплексу питань двосторонніх відносин, конкретний фактичний матеріал і підсумки досліджень мають вагоме прикладне значення для розвитку стосунків між двома країнами на сучасному етапі.

Враховуючи те, що серед зовнішньополітичних пріоритетів, проголошених Україною є наближення до членства в ЄС, а також те, що внаслідок розширення Євросоюзу на Схід наша країна безпосередньо межує з ЄС, нам здається необхідним дослідження політичних аспектів українсько-румунських взаємин, їх міжпарламентського, міжпартійного та громадського вимірів.

1.1.1. Аналіз спектру політичних позицій істеблїшменту

В двосторонніх українсько-румунських відносинах, як на центральному, так і на міжрегіональному, у т. ч. транскордонному, рівнях надзвичайно важливу роль грає позиція істеблїшменту, або різного роду еліт.

Провідну роль у формуванні та здійсненні зовнішньої політики нашої держави відіграє Верховна Рада України. Відповідно до Конституції України до повноважень парламенту належить визначення засад внутрішньої та зовнішньої політики¹. Оскільки Верховна Рада України формується на партійній основі, від її партійних парламентських фракцій залежить зміст і пріоритети зовнішньої політики України. Тому важливим є визначення основних тенденцій у розвитку партійної системи України, які мають безпосередній стосунок до формування зовнішньополітичного курсу держави:

- посилюється роль політичних партій у конституційній системі України;
- політичні партії є засобом участі у виборах як до Верховної Ради, так і до органів місцевого самоврядування;
- продовжується процес партизації влади і політики у цілому (зокрема, всі найвищі посадові особи держави є лідерами або представниками політичних партій, а переважна більшість українських політиків очолюють партії чи належать до них²).

Ці тенденції свідчать, що вплив партій та партійних еліт на політичне життя України невпинно зростає і, відповідно, збільшується їх роль у реалізації зовнішньополітичних завдань держави.

¹ Конституція України – К.: Право, 2006. – С. 23.

² Політичні партії України за рік до виборів: майбутнє, що починається сьогодні // Національна безпека і оборона. – 2005. – № 3. – С. 4.

Якщо проаналізувати програми українських політичних партій, в жодній програмі не відображені проблеми взаємин з Румунією, хоча остання відноситься до т.зв. групи держав – стратегічних партнерів. Разом з тим, політичні партії можуть реагувати тим чи іншим чином на певні політичні події, в яких задіяні Україна та Румунія. Здебільшого така реакція доброзичливими і коректними.

Водночас привертає увагу той факт, що з огляду на неоднорідність складу провідних політичних партій, а також брак офіційних програмних положень у частині, що стосується міжнародних відносин, подекуди в одній і тій самій політичній силі можна знайти як прихильників так і антагоністів розвитку українсько-румунських відносин. Приміром, чи не найбільш впливовим прихильником розвитку українсько-румунських відносин виглядає провладна Партія Регіонів. Цю політичну силу підтримують румуни України. Зокрема, про підтримку Партії регіонів та її кандидатів на парламентських виборах 28 жовтня 2012 року заявило Міжрегіональне об'єднання «Румунська спільнота України». У такому своєму рішенні об'єднання спиралось на те, що ще у 2009 р. між кандидатом в президенти України Віктором Януковичем і «Румунською спільнотою України» було укладено Угоду про співпрацю і взаємну підтримку під час президентських, парламентських і місцевих виборів і станом на 2012 р. сторони чітко виконували свої зобов'язання.³ Відтак, Партія регіонів отримала значну підтримку серед українських румунів. Окрім того, за Партію регіонів проголосувала також більшість громадян України, які брали участь у голосуванні в ході виборів 2012 р. в Румунії – 66,98%⁴.

Впливовим лобістом українсько-румунських відносин та захисником інтересів румунської меншини в Україні є народний депутат, член Партії регіонів Іван Попеску. Він веде переговори з депутатами румунського парламенту щодо підтримки євроінтеграції України – зокрема, про готовність румунських партнерів надати таку підтримку Попеску заявив 11 травня 2013 р., коментуючи зустріч із членом Парламентської асамблеї Ради Європи, членом групи дружби Україна-Румунія, румунським парламентарієм Мугуром Козманчуком. Понад те, Іван Попеску є одним із лобістів відновлення переговорів про малий транскордонний рух для того, щоб населення України, яке проживає поряд із кордоном, могло їздити до Румунії без віз.⁵ Виваженою є також позиція нині міністра закордонних справ України, а донедавна народного депутата від Партії регіонів Леоніда Кожари, який не вбачає загроз румунського реваншизму⁶.

Проте, з іншого боку, серед однопартійців Івана Попеску є й такі, що незначною мірою поділяють його конструктивну позицію. До прикладу, у березні 2013 року лідер фракції Партії регіонів у парламенті Олександр Єфремов у ході свого брифінгу у Верховній Раді виступив із заявою, що «Румунія та Угорщина

³ <http://nardep.org.ua/news/203>

⁴ <http://infolight.org.ua/maps/geografiya-peremozhciv-parlamentskih-viboriv-2012-sered-krayin-svitu>

⁵ http://www.pr-lviv.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2685:2013-05-14-07-01-51&catid=61:2011-05-25-19-31-36&Itemid=225

⁶ <http://tsn.ua/ukrayina/rumuniya-neoficiyno-vidala-50-tisyach-pasportiv-ukrayinskim-gromadyanam.html>

відкрито заявляють про територіальні претензії до України»⁷, хоча МЗС Румунії та МЗС України неодноразово спростовували такі твердження. Негативне ставлення до Румунії опосередковано продемонстрував також депутат Партії регіонів Олександр Фельдман, коли у 2012 р. в день візиту до України міністра закордонних справ Румунії Теодора Баконскі очолюваний ним Український єврейський комітет організував конференцію присвячену Голокосту і злочинам Румунії проти євреїв, що мешкали на території нинішньої України та Молдови. Учасники конференції, жодною мірою не врахували, що коли у середині 2002 року тодішній президент Румунії Іон Ілієску спробував заперечити факт Голокосту на території Румунії, це викликало шквал критики серед істориків, що змусило румунського лідера погодитися на формування незалежної Комісії, завданням якої було вивчення згаданої проблеми. Комісію очолив Нобелівський лауреат Елі Візель. Вона поєднала експертів з Румунії, США, Ізраїлю, Франції та Німеччини і висновок її роботи був однозначним – Румунія режиму Антонеску винна у геноциді євреїв. Відповіддю на цей висновок стало не замовчування злочинів, а те, що дату оприлюднення Звіту Комісії 9 жовтня за рішенням румунського уряду відзначають як День пам'яті Голокосту, а президент Румунії вибачився за роль, яку зіграла у злочинах Голокосту його держава. Таким чином, видається, що завданням конференції було не домагання історичної справедливості, а спроба сформувати негативне тло для візиту міністра закордонних справ Румунії.

З доволі різкими виступами на адресу Румунії виступали й інші члени Партії регіонів. Скажімо, третій номер у списку Партії регіонів на виборах 2012 року Сергій Тігіпко неодноразово виступав із заявами щодо того, що Бухарест заохочує антидержавні настрої серед представників румунської діаспори в Україні, роздає їм румунські паспорти, використовує статус члена ЄС та НАТО, щоб активно дискредитувати Україну в ЄС та спонукати її до подальших економічних та політичних поступок аж до надання автономії румунам у Чернівецькій області⁸; закликав Україну не спостерігати байдуже за реалізацією проекту «Великої Румунії»⁹ – іншими словами демонстрував неабияку румунофобію. Йому також вторив народний депутат від Партії регіонів Віктор Тихонов, який вважає, що останнім часом Румунія проводить експансіоністську політику не лише стосовно Молдови, але й щодо України і що відчуваються її спроби посилити свою присутність і вплив у південно-західних областях України. В свою чергу депутат від Партії регіонів Інна Богословська взагалі свого часу заявляла, що «ніхто не в змозі забезпечити Україну від можливих територіальних претензій Румунії – країни-члена НАТО». Про це вона заявила виступаючи на форумі європейських і азіатських ЗМІ в Москві¹⁰.

Хоча значна частина згаданих заяв прозвучала у ході передвиборчих перегонів 2010 та 2012 років, проте вони демонструють, що для частини депутатів

⁷ <http://www.rbc.ua/ukr/news/politics/rumyniya-i-vengriya-otkryto-zayavlyayut-o-territorialnyh-pretenziyah-23032012122700> та uaport.net/uk/news/ua/t/1203/23/2753409

⁸ <http://versii.cv.ua/osobystosti/serhij-tihpko-u-politytsi-nemaje-mistsya-emotsiyam/6671.html>

⁹ <http://tigipko.com/news/print/id/1335>

¹⁰ <http://tsn.ua/ukrayina/bogoslovka-poskarzhilas-rosiyi-shcho-rumuniya-zazihaye-na-ukrayinski-zemli.html>

Партії регіонів згуртування електорату проти уявного ворога може важити більше, ніж розбудова добросусідських відносин України з Румунією. Відтак, політики з Румунії, які зацікавлені у співпраці з Україною, мають більшою мірою спиратися на окремих представників Партії регіонів, а не на партію у цілому.

Не набагато краща ситуація і з політичними опонентами Партії регіонів – представниками Об'єднаної опозиції. Попри те, що нинішній лідер опозиції – Арсеній Яценюк – під час перебування на позиції міністра закордонних справ зарекомендував себе прихильником конструктивного діалогу з Румунією, а президент Румунії Траян Бесеску під час зустрічі з Євгенією Тимошенко та депутатом від Об'єднаної опозиції Григорієм Немирею висловив солідарність з ув'язненим лідером опозиції Юлією Тимошенко¹¹, окремі представники Об'єднаної опозиції доволі упереджені у свої судженнях стосовно Румунії. Скажімо, депутат Микола Томенко звернув увагу голови Служби безпеки України та міністра закордонних справ України на активну діяльність консульств Румунії та Угорщини в Україні, щодо залучення громадян України до отримання громадянства їхніх держав¹² і вважає, що масове отримання подвійного румунського та угорського громадянства громадянами України загрожує національній безпеці України.¹³

Більш виваженими і конструктивними в лавах Об'єднаної опозиції є позиції Геннадія Москаля¹⁴, Бориса Тарасюка¹⁵, Анатолія Гриценка¹⁶.

Цікавим парадоксом є те, що в цілому суголосні у своєму ставленні до Румунії лідери непримиренних політичних антагоністів – Комуністичної партії України та Політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Свобода».

Щодо КПУ, то лідер партії Петро Симоненко, реагуючи, зокрема, на рішення Міжнародного суду в Гаазі щодо острова Зміїний у 2009 р., заявив, що він вимагає від Верховної Ради України негайного розгляду питання особистої відповідальності президента Віктора Ющенка "за порушення територіальної цілісності України"¹⁷. Примітно, що один із соратників лідера КПУ Олександр Голуб висловлював такі вимоги і у 2012 р.¹⁸

Не менш різкою була реакція Петра Симоненка на рішення Бухаресту щодо розміщення елементів ПРО США на території Румунії. Петро Симоненко наголосив, що рішення румунської влади про дозвіл на розміщення американської ПРО в акваторії Чорного моря і у безпосередній близькості до державного кордону України ухвалене без згоди української сторони є недружнім кроком по

¹¹ <http://www.k-z.com.ua/ukraina-es/23631-prezident-rumuniji-visloviv-solidarnist-z-yulieyu-timoshenko>

¹² <http://zik.ua/ua/news/2011/03/21/278147>

¹³ <http://byut.com.ua/news/5411.html>

¹⁴ <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=33456>

¹⁵

http://www.ukrinform.ua/ukr/news/rshennya_mgnarodnogo_sudu_oon_spriyatime_polpshennyu_vzamin_mg_ukranoyu_rumunyu_vvaga_boris_tarasjuk_780338

¹⁶ <http://www.ukrgazeta.com.ua/19061/>

¹⁷ http://www.newsru.ua/arch/ukraine/03feb2009/symonja_s_feofanii.html

¹⁸

http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?komunisti_hochut_pokarati_yushhenka_za_zdachu_shelfu_bilya_zmiyinogo_ostrova&objectId=1248872

відношенню до України. Понад те, лідер комуністів наголосив, що «проамериканська румунська влада виношує плани анексії частини території нашої країни, про що неодноразово заявлялося на самому високому рівні».¹⁹ Окремі соратники Петра Симоненка також вбачають загрозу для України у політиці Румунії стосовно Молдови. Зокрема, як заявляв лідер комуністів в Одесі Євген Царьков, «обрання в Республіці Молдова прозахідного президента призведе до посилення румунських позицій у регіоні, в тому числі спроб Бухареста укріпитися на Півдні України... Однозначно тепер буде посилений голос так званої Великої Румунії... Ще гучніше лунатимуть вимоги повернути Молдову й українську Буковину саме Румунії. Тобто однозначно після цього будуть претензії до України в територіальному плані».²⁰

Водночас, цікавим є те, що не всі комуністи бачать в Румунії загрозу. Окремі політики від цієї політичної сили показали приклади ефективної галузевої співпраці – до прикладу, перебуваючи на посаді голови Державної митної служби І. Калетник вів цілком конструктивний діалог зі своїми румунськими колегами, забезпечив підписання Декларації про співпрацю в галузі митної справи.²¹ Іншими словами, на рівні галузевої співпраці належність окремих чиновників до комуністичної партії не заважає розвитку українсько-румунських відносин. Натомість, на рівні політичних декларацій КПУ вирізняється певною румунофобією.

Щодо партії «Свобода», то індикативною є реакція її лідера Олега Тягнибока на рішення Міжнародного суду у справі щодо острова Зміїний. Як заявив після виголошення рішення суду Олег Тягнибок, Україна не лише не стала членом Європейського Союзу, не здійснила інтеграцію до серйозних світових та європейських структур, а й зазнала геополітичних втрат як на Сході, так і на Заході. На його думку, про неспроможність української влади захищати національні інтереси свідчить, зокрема, й рішення Міжнародного суду в Гаазі 3 лютого 2009 року; Румунія, скориставшись слабкістю та пасивністю української влади, оголосила про територіальні претензії до України; вона претендує на Бессарабію, і Трансністрію – територію, яку свого часу нацистський лідер Адольф Гітлер «подарував» своєму румунському союзнику – Іону Антонеску. Олег Тягнибок вважає, що якби в Україні була сильна влада, – Румунія навіть не наважилась би виставити територіальні претензії Україні, а Міжнародний суд ніколи не ухвалив би рішення, за яким Українська держава втратила частину своїх територій. Він також припускає, що Бухарест не зупиняється і перед економічними диверсіями проти України, зокрема, в дельті Дунаю. Зараз, згідно з повідомленнями ЗМІ, Румунія залучила Казахську нафтову компанію, яка під румунськими прапорами видобуватиме нафту і газ навколо острова Зміїний, саме на тій території, яку Гаазький суд забрав в України. У підсумку Олег Тягнибок

¹⁹ <http://www.kpu.ua/petro-simonenko-rozmitschennja-na-teritori%D1%97-rumuni%D1%97-elementiv-pro-stsha-%E2%80%93-tse-zagroza-bezpetsi-u-chornomorskomu-regioni/>

²⁰ www.komunist.com.ua/article/16/11281_u.htm

²¹

http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?ukrayina_i_rumuniya_pidpisali_ugodu_pro_spivpratsyu_u_mitniy_spravi&objectId=1265533

зазначає, що Києву необхідно апелювати до світової спільноти та якнайшвидше ініціювати перегляд дискримінаційного щодо України рішення Міжнародного суду.²²

Заслужовує на увагу і те, що такі позиції партії «Свобода» повною мірою збігаються з маргінальними представниками «Партії Сталіна», які влітку 2013 р., пікетуючи консульство Румунії в Одесі, також виголошували гасла про «ризик румунізації України та Придністров'я, загрози відтворення Трансністрії».²³ За великим рахунком, єдиною відмінністю у риториці партій лівого спектру та правої «Свободи» є те, що ліві апелюють по допомогу до Російської Федерації.

З прикрістю треба також зауважити, що лідери «Свободи» висловлюючись про зацікавленість у створенні Балто-Чорноморського союзу, своїми союзниками у втіленні такого амбітного задуму бачать «країни Скандинавії, Польщу, Білорусь, Болгарію», але не Румунію. Більше того, лідер «Свободи» гадає, що серед завдань такого геополітичного союзу мало б стати стримування Румунії та Туреччини.²⁴

Зрештою найбільш аморфною в контексті українсько-румунських відносин виглядає позиція партії «УДАР». Лідери партії не робили жодних резонансних заяв щодо розвитку відносин між двома державами. Відтак можна припустити, що або позиція лідерів партії цілковито не сформована і потенційно ця політична сила може виступити прибічником розвитку стратегічного партнерства між Києвом та Бухарестом, або ж партія не має жодної зацікавленості у відносинах з сусідньою Румунією.

Загалом же, аналіз заяв лідерів провідних політичних сил свідчить про те, що пік негативних заяв на адресу офіційного Бухаресту припав на 2009 р. – після рішення Міжнародного суду в Гаазі щодо українського острова Зміїний. Після цього українські політики, за невеликими виключеннями, втратили інтерес до критики українсько-румунських відносин. Лише спорадично вони виступають з протестами щодо політики румунізації (здебільшого представники крайнього правого та крайнього лівого політичного спектру), орієнтуючись на внутрішній електорат. Що стосується важковаговиків української політики, то всередині як Об'єднаної опозиції, так і Партії регіонів є як прихильники, так і опоненти розвитку відносин між Києвом та Бухарестом. Відповідно, у пошуку адвокатів двосторонньої співпраці необхідним є індивідуальний підхід.

До певної міри про ставлення політичних партій України до Румунії можна судити по діях регіональних партійних організацій та їх лідерів.

Наприклад, у Партії регіонів, як провладної, лідери регіональних організацій партії є одночасно керівниками регіональних органів влади – свого роду регіональною елітою. Тому їх політична позиція щодо румунської держави частіше всього має державницькі аспекти. Наприклад керівництво областей досить часто ініціюють різного роду зустрічі та консультації зі своїми

²² <http://2000.net.ua/2000/svoboda-slova/vybiraem-prezidenta/48666>

²³ <http://nr2.ru/odessa/456659.html>

²⁴ <http://www.unian.net/ukr/news/news-284789.html>

румунськими колегами Чернівецької²⁵, Вінницької²⁶, Одеської та Закарпатської області.

Проте зустрічається і досить негативне ставлення до деяких зовнішньополітичних дій сусідньої держави.

Зокрема, регіональна «Свобода» декларує позитивне ставлення до розвитку двосторонніх українсько-румунських відносин, виявляє радикальну позицію, що супроводжується певними заявами. Наприклад, 22 червня 2009 р. Одеська обласна організація партії "Свобода" вимагала від влади Румунії припинити будь-які зазіхання на територію України, публічно визнати всі міжнародні договори щодо кордонів між Україною та Румунією. При цьому радикально необґрунтованою виглядає вимога до Президента України та уряду України «припинити практику визнання рішень міжнародних судів, які не відповідають національним інтересам України; збільшити до мінімально необхідного рівня військовий бюджет України; посилити охорону державного морського та сухопутного кордонів України з Румунією»²⁷. Схожою стала заява «Свободи» від 9 лютого 2013 р. щодо ставлення Румунії до Буковини та Бессарабії. Приводом стало закінчення 10-річного терміну підписаного 17 червня 2003 р. у Чернівцях Договору між Україною та Румунією про режим державного кордону: висловлюючи стурбованість про можливі дії румунської сторони у цьому контексті, вимагалось поновлення раніше скорочених військових формувань, розташованих свого часу поблизу румунського кордону²⁸.

Також, радикальною є й позиція Української націоналістичної партії. Наприклад, 26 серпня 2010 р. член УНП Степан Хмара заявив, що "Україна має всі історичні підстави висувати територіальні претензії". Варто зауважити, що так політик прокоментував зазіхання Румунії на український острів Майкан на Дунаї: Раніше представники партії "Велика Румунія" вимагали повернути Румунії українську Північну Буковину та Бессарабію. "Керівництво України у відносинах з Румунією має відійти від захисної концепції та, нарешті, перейти в наступ, підтримавши українську діаспору, яка проживає на своїй історичній етнічній території", – наголосив Степан Хмара. Він зауважив, що "українські землі, де, наприклад, існувала Задунайська січ, примусово румунізуються, а етнічні українці в Румунії, – на відміну від румун в Україні, – позбавлені права на національний розвиток"²⁹.

В українсько-румунських відносинах особливе займає прикордонна співпраця. Обмін досвідом в рамках транскордонної співпраці з румунськими

²⁵ Михайло Папієв зустрівся з офіційними делегаціями партнерських регіонів – учасниками проекту «Чотири регіони для Європи» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.cv.ua/news/mikhailo-papiev-zustrivysya-z-ofitsiynimi-delegatsiyami-partnerskikh-regioniv-uchasnikami-proekt>

²⁶ Делегація з Румунії привітала Вінниччину з Днем Незалежності України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vinpr.org/news/2013/08/23_0

²⁷ [Заява Одеської обласної організації ВО "Свобода" з приводу зазіхань Румунії на територіальну цілісність України](#) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svoboda.org.ua/dokumenty/zayavy/010980/>

²⁸ [Заяви Румунії щодо Буковини та Бессарабії](#) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.forum.vosvoboda.info/viewtopic_15368.php?sid=947bc5ba5224c98e1a90339ce4b68300

²⁹ Націоналісти закликали повернути частину Румунії Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/ukrayina/nacionalisti-zaklikali-povernuti-chastinu-rumuniyi-do-ukrayini.html>

партнерами є особливо цінним не лише в контексті соціально-економічного розвитку наших країн, а й у євроінтеграційному контексті.

Важливим фактором впливу на транскордонне співробітництво є представницькі органи влади. У цьому відношенні своєю активністю вирізняється Чернівецька область України. Зокрема у минулому 2012 році було проведено два спільних засідання Чернівецької обласної ради (Україна) та Сучавської повітової ради (Румунія), а також спільне засідання голів постійних комісій двох держав. Як представники правлячих, так і депутати від опозиційних партій України та Румунії мали конструктивні позиції щодо покращення українсько-румунської взаємодії на регіональному рівні³⁰.

До політичного істеблішменту українських та румунських прикордонних територій в першу чергу слід віднести членів рад єврорегіонів, які складаються з перших осіб адміністративно-територіальних одиниць, що утворили ці транскордонні структури, хоча й відрізняються між собою приналежністю до різних держав та до різних гілок влади. Так, голови повітових рад Румунії є лідерами регіональної представницької влади, а голови обласних державних адміністрацій України очолюють виконавчу регіональну владу.

З різних причин, потенціал транскордонної співпраці не використовувався на повну силу. На наш погляд, це було пов'язано зі слабким включенням до діяльності широкої громадськості, засобів масової інформації, введенням візового режиму для в'їзду в Румунію громадян України. Можливо тому діяльність єврорегіонів, після перших років їх заснування і діяльності мала низький рівень ефективності – впливу на взаємне покращення соціально-економічного стану прикордонних територій.

Враховуючи те, що керівництво прикордонних територій періодично проходить через різного роду електоральні компанії, їм необхідно боротися за симпатії своїх виборців використовуючи також і успіхи у транскордонному співробітництві. Не випадково саме в період електоральних кампаній в Україні і в Румунії відбувся певний сплеск активності регіональних органів влади у міжрегіональній співпраці. Саме за кілька тижнів до парламентських виборів у 2012 р. в Україні і в Румунії відбулося спільне засідання постійних комісій Чернівецької обласної ради (Україна) та галузевих комісій Сучавської повітової ради (Румунія) (Чернівці, 24 жовтня 2012 р.)³¹ та спільне засідання Сучавської повітової та Чернівецької обласної рад (Сучава, 23 листопада 2012 р.)³²

Що стосується рівня взаєморозуміння між першими особами адміністративно-територіальних одиниць, то сьогодні він, на наш погляд, дуже високий. Окрім офіційних зустрічей та засідань, останнім часом все частіше у лідерів територій виникає потреба спільних консультацій. Стає традицією вироблення спільних пропозицій та проектів рішень перед офіційними зустрічами

³⁰ Михайло Гайничеру: «Відкриття пунктів пропуску – вимога часу» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.cv.ua/news/34250/>

³¹ Ще один крок на шляху до поглиблення співпраці між Чернівецькою областю та Сучавським повітом // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.cv.ua/news/33849/>

³² Михайло Гайничеру: «Відкриття пунктів пропуску – вимога часу» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.cv.ua/news/34250/>

на вищому рівні. Досить ефективним, також, можна вважати діалог між представниками робочих груп адміністративно-територіальних одиниць з узгодження документів. Хоча вони не мають офіційного статусу і питання щодо участі тої чи іншої особи у переговорах кожного разу керівництвом адміністративно-територіальних одиниць вирішується окремо, ми вже можемо говорити про цих осіб як про групу, адже склад її досить сталий. Ядро цієї групи почало формуватися ще на етапі узгодження установчих документів єврорегіонів. На прикладі Єврорегіону «Верхній Прут», зазначимо, що на самому початку було дуже важко знайти спільну мову, спільні “знаменники”, адже окрім різних інтересів, які доводилось захищати представникам різних адміністративно-територіальних одиниць, вони також походили з країн з різними традиціями у законодавстві. Наразі, тексти більшості документів Єврорегіону узгоджуються в режимі електронної пошти, – рамках доброзичливого і довірливого діалогу.

Новим фактором взаємин регіонального істеблїшменту стали зустрічі науковців України та Румунії на міжнародних конференціях, симпозіумах, семінарах. Предметом особливої уваги та переосмислення з позицій пошуку можливих компромісів та найбільш об’єктивних оцінок у виступах, наукових повідомленнях, доповідях та статтях науковців стали проблеми українсько-румунських взаємин в різний історичний період.

До прикладу: історичний факультет Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та Буковинський політологічний центр, в останні кілька років стали справжнім центром вивчення та спільного обговорення цих проблем. Відповідну роль у цьому відіграють також науковці центрів вивчення Буковини, утворені в Чернівцях (Україна), Редеуцах (Румунія) та Аугсбурзі (Німеччина). Здійснені також перші спроби такого діалогу навколо транскордонних екологічних проблем, організовані Чернівецьким центром «Екоресурс» та Чернівецькою громадською екологічною організацією “Буквиця”.

В рамках розвитку транскордонного співробітництва України та Румунії, видається цікавою ідея створення платформи неурядових організацій Єврорегіону "Верхній Прут" (що була висловлена ще у листопаді 1999 р. представниками громадських організацій Ботошанського повіту Румунії). Крім того, що створення самої платформи неурядових організацій відповідає розвитку принципу субсидіарності і націлене на децентралізацію влади і демократизацію, ця платформа могла б відігравати істотну роль також і у питанні міжетнічних взаємин, використовуючи при цьому транскордонні механізми. 11 жовтня 2008 р. в Сучаві (Румунія) ініціатива зі створення об’єднання неурядових організацій Єврорегіону «Верхній Прут» була започаткована. На жаль, на той час ця ініціатива не знайшла підтримки з боку регіональних владних структур. Проте, представники громадського сектору 22 січня 2011 р. в Чернівцях (Україна) створили Транскордонну платформу неурядових організацій з міжрегіонального співробітництва. Платформу заснували неурядові організації прикордонних територій України, Республіки Молдова та Румунії (до складу якої увійшли 40 неурядових організацій з прикордонних регіонів, у т. ч. 27 – з України, 3 – з

Республіки Молдова та 10 – з Румунії)³³. 24 лютого 2011 р. у Белцях (Молдова) було підписано звернення від імені Платформи до Ради Єврорегіону «Верхній Прут» з пропозицією включення представників неурядових організацій трьох країн до складу 4-х Робочих Комісій та Секретаріату Ради Єврорегіону «Верхній Прут» під час наступної ротації робочих органів Єврорегіону³⁴. У разі, якщо керівництво Єврорегіону підтримає цю ініціативу, то це може посилити ефективність робочих органів цього формування та посилить спроможність громадянського суспільства брати участь у розробці пріоритетів та конкретних заходів з транскордонної співпраці, покращить рівень впливу інститутів громадянського суспільства на прийняття рішень в прикордонних регіонах України, Республіки Молдова та Румунії. На жаль засідання Ради Єврорегіону «Верхній Прут» вже кілька років переносилося: його проведення у Бельцях (Молдова) восени 2013 р.

Важливим позитивним фактором впливу на розвиток українсько-румунських взаємин стали лідери неурядових організацій, які виконували транскордонні проекти. Зазначимо, що за останні 5 років можна відзначити зростаючий темп транскордонної співпраці на рівні проектної діяльності і, як наслідок, – відносно швидкий темп корегування та європеїзації менталітету акторів (осіб), які докладають зусиль до міжрегіонального співробітництва. У цьому важливу роль відіграли програми сусідства та прикордонного співробітництва в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства (ЄІСП). Наприклад, в рамках Програми сусідства PHARE Румунія – Україна було впроваджено 147 проектів. Зараз триває реалізація проектів в рамках Спільної операційної програми ЄС Румунія-Україна-Молдова 2007-2013 рр. Реалізація великої кількості проектів сформувала партнерські відносини між представниками органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, неурядових організацій, які стали активними прихильниками дружби і співпраці в різних галузях соціально-економічного розвитку країн.

Отже, діалог істеблїшменту, в тому числі регіонального, по різні боки кордонів розвивається. Він послідовно набуває нових форм і, що дуже важливо, – позитивної динаміки. При цьому необхідно, щоб істеблїшмент розумів та пом'явав, що “майстерність дво - або багатостороннього діалогу полягає у тому, щоб не пов'язувати себе тягарем минулого, більш вільно вибрати майбутнє, іншими словами – замість домінанти “причин” запропонувати домінанту “цілей”. Тобто, питання “чому?” має два зовсім різних значення. Одне з них націлено у минуле в пошуках причини і визначає нашу поведінку минулими подіями, а інше – у майбутнє в пошуках мети і визначає нашу поведінку нашою вільною волею. Реального взаєморозуміння можна досягнути тільки у випадку переваги другого значення над першим.

Ще однією важливою проблемою, подолання якої треба прагнути, є розрив між регіонами та Києвом і Бухарестом. З одного боку, партійні лідери, а також

³³ Поточний архів Благодійного фонду «Суспільні ресурси та ініціативи».

³⁴ Громадські організації українсько-молдовсько-румунського прикордоння об'єднуються // Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування.

представники органів державної влади у столицях приділяють неналежний інтерес українсько-румунським відносинам. Певні заяви, що стосуються двосторонніх відносин виголошуються лише у випадках, коли вони спричинені якимись draжливими чинниками і їм явно бракує позитивного порядку денного. З іншого боку, представники регіональних еліт не ретранслюють на загальноукраїнський рівень інформацію про свої успіхи і досягнення у сфері регіональної співпраці. Вкрай важко, навіть, на запит, отримати інформацію про успішні транскордонні проекти та ініціативи, проекти Спільної операційної програми ЄС Румунія-Україна-Молдова 2007-2013 рр. тощо.

Окрім того, слід зауважити, що потужні політичні сили (Партія регіонів, «Батьківщина») за своїм складом неоднорідні, відтак пошук політиків відкритих до діалогу та співпраці має відбуватися в індивідуальному порядку. Натомість менші політичні сили демонструють значну налаштованість на позицію лідерів – Петра Симоненка та Олега Тягнибока. Інші представники цих політичних сил або виступали із заявами суголосними лідерам або ж взагалі не проявляли ініціативи. В цьому контексті шанси започаткувати співпрацю із «Свободою» видаються більш реалістичними, за умови, що керівництво партії усвідомить додану вартість долучення до задуманого ним Балто-Чорноморського союзу також і Румунії. Що стосується партії «УДАР», то ця політична сила виглядає як *terra incognita* у двосторонніх стосунках. Безумовно, значну роль у налагодженні співпраці з цією політичною силою відіграватиме позиція Віталія Кличка, однак наразі передумов до формування визначеної позиції цього лідера помічено не було.

1.1.2. Українська «партія дружби» з Румунією

Пошук представників української «партії дружби» з Румунією може видатися складним завданням. Це пов'язано, передусім з тим, що на тлі відносин України з Російською Федерацією, Європейським Союзом, Сполученими Штатами Америки – відносини з Румунією для представників політичного, експертного та громадського істеблїшменту не становили значного інтересу. Більше того, враховуючи непрості двосторонні відносини, наявність міждержавних суперечностей та неврегульованих питань, значно більші дивіденди можна було здобути спекулюючи на проблемах, позиціонуючи себе у відносинах з Румунією в якості «українських яструбів». До певної міри цей тренд зберігається і дотепер. Проте, той факт, що нині Румунія набула статусу держави-члена Європейського Союзу, а румунське керівництво неодноразово наголошувало на своїй підтримці європейського вектору розвитку України ситуація поступово змінюється. Значний внесок в цьому плані робить громадянське суспільство обох держав, оскільки громадські лідери свідомі, що Україна та Румунія мають чимало спільних проблем, врегулювати які легше спільними зусиллями. Поступово, і до представників бізнес-елїт приходить розуміння того, що спільні зусилля спрямовані на розвиток економічного співробітництва між Україною та Румунією можуть позитивно позначитися на динаміці розвитку їхнього бізнесу. Таким чином, нові члени «партії дружби» поповнюють ряди традиційних прихильників розвитку українсько-румунського партнерства: представників організацій національних меншин, громадських організацій прикордоння тощо.

Для кращого розуміння того, кого слід відносити до «партії дружби» слід зупинитися на індикаторах, що позначають «друзів Румунії» в Україні. Процес формування «партії дружби» України з Румунією та долучення до цієї партії представників політичного та експертного істеблїшменту, лїдерів громадських організацій значною мірою зумовлені вмотивованістю істеблїшменту та експертів.

Одним з природних мотиваторів, що спричиняє належність до «партії дружби» є етнічна належність лїдерів політичних сил та громадських об'єднань або ж належність громадських організацій до так званих організацій меншин (зокрема, в даному випадку, румунської меншини). У цьому контексті з числа політичного істеблїшменту до прихильників румунсько-української дружби слід віднести депутата Верховної Ради України Івана Попеску, а також очолюване ним Міжрегіональне об'єднання «Румунська спільнота України».

Певний, хоча й не виражений безпосередньо, інтерес до українсько-румунських відносин проявляє також Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». Примітно, що саме представники цієї політичної сили широко представлені у Депутатській групі Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Румунією, яку було створено 10 червня 2013 року. Групу очолює Максим Бурбак з «Батьківщини», а його заступником та секретарем в рамках групи відповідно є Валерій Лунченко та Олександр Фишук, які також входять до фракції

Всеукраїнського об'єднання "Батьківщина". Загалом, у групі, що налічує 17 народних депутатів, 9 представляють Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». Втричі менше у групі представників фракції Партії регіонів – тільки 3 (включно з уже названим Іваном Попеску), представників партії «Удар» – 2, Всеукраїнського об'єднання «Свобода» – 1 і двоє позафракційних. Представників КПУ у групі немає взагалі – останній факт засвідчує, що позиції лідера партії Петра Симоненка, який позиціонує себе як «яструб» доволі міцні серед партійців і навіть наявність позитивного досвіду співпраці з румунською стороною не дає депутатам-комуністам достатніх підстав аби відверто задекларувати свою належність до «партії дружби».

Якщо проаналізувати місце проживання народних депутатів, що входять до групи, то побачимо, що переважна більшість із них походженням з прикордонних з Румунією областей України: з Чернівців та Чернівецької області – 7 депутатів, з Івано-Франківської – 3, із Закарпаття – 1. Зазначений факт дозволяє виокремити іще один індикатор належності до партії – не так етнічна належність політиків чи членів громадських організацій, як їх проживання у прикордонних з Румунією регіонах чи походження з таких регіонів.

Іншим мотиватором, який обумовлює належність до «партії дружби» Україна – Румунія є, зацікавленість у розвитку транскордонної співпраці, яка призводить до того, що до числа прихильників дружби України та Румунії можна віднести низку організацій із Чернівецької та Одеської областей. Парасольковою структурою для таких організацій виступає Транскордонна платформа НУО з міжрегіонального співробітництва, яка була створена в результаті спільного проекту реалізованого Благодійним фондом “Суспільні ресурси й ініціативи”, Чернівецьким обласним громадським об'єднанням “Буковинські перспективи”, Міжнародною асоціацією малого та середнього бізнесу “Small Euro Business” (Молдова) та Благодійною фундацією “Ана” (Румунія).³⁵ Дедалі частіше на Одещині в якості майданчика для обговорення поточних питань порядку денного українсько-румунських відносин виступає Одеська філія Національного інституту стратегічних досліджень та Центр міжнародних досліджень Одеського національного університету.

Що стосується організацій, які не належать до організацій румунських меншин і не розташовані у прикордонних областях, то серед них також можна відшукати прихильників українсько-румунської дружби. Їх належність обумовлена або тим, що відносини України з Румунією та вироблення рекомендацій щодо спільних українсько-румунських ініціатив розглядаються цими організаціями як кроки для досягнення більш глобальних за своїм значенням пріоритетів, як то європейська чи євроатлантична інтеграція України, вироблення спільних позицій щодо взаємодії з Російською Федерацією.

Показовою в цьому плані була низка проектів, що виконувалася громадськими організаціями України спільно з колегами з Румунії та Молдови.

³⁵ http://www.irf.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=32103:2011-01-28-06-46-32&catid=26:news-east&Itemid=66

Зокрема, йдеться про такі проекти як «Тристоронній план розв'язання Придністровської проблеми: Регіональне партнерство заради вироблення спільних взаємозобов'язуючих підходів», «Тристоронній підхід до європейської та євроатлантичної інтеграції» та «Співпраця Румунії, Республіки Молдова та України задля забезпечення безпеки суспільства», «Ефективні інституційні відповіді для подолання нетолерантності та екстремізму в Чорноморському регіоні», чотиристороннє дослідження «Міжетнічні відносини, права меншин та безпекові виклики: погляд з України, Молдови, Румунії і Угорщини»³⁶. Традиційно партнерами у виконанні таких проектів впродовж 2005 – 2010 рр. виступали Інститут євроатлантичного співробітництва (директором якого є член Депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Румунією, народний депутат Борис Тарасюк), Інститут зовнішньої політики Дипломатичної академії України, Інститут демократії ім. Пилипа Орлика, Група стратегічних та безпекових студій. Віднедавна питаннями українсько-румунських відносин опікується також Інститут світової політики.

Певна динаміка у налагодженні двосторонніх контактів між представниками громадського сектору спостерігається з 2011 року – тоді у жовтні, у ході проведення Форуму НУО Чорного моря (Бухарест, Румунія) було організовано «круглий стіл», де представники українських та румунських громадських організацій та аналітичних центрів змогли обговорити перспективи співпраці України та Румунії. Того ж року було створено Українсько-румунський міжнародний експертний консорціум. У травні 2012 року у Бухаресті відбувся Українсько-Румунський Громадянський Форум, а на початку 2013 р. відбувся аналогічний захід в Києві.

Досить кволим є представництво у «партії дружби» Україна – Румунія медіа-спільноти. Вочевидь, «сенсаційні» матеріали про негатив у двосторонніх відносинах видаються багатьом журналістам більш виграшними за статті про позитивну динаміку у двосторонніх відносинах. Однак і у цій сфері є позитивні зсуви. Дедалі частіше позитивні або нейтральні матеріали з'являються на сторінках медіа-агентства «Укрінформ», їх можна зустріти також в репортажах ТВі, статтях авторів щотижневика «Дзеркало тижня».

Загалом, складається враження, що певне пожвавлення у двосторонніх міждержавних відносинах призводить до певного зростання «партії дружби». Водночас, слід пам'ятати про те, що цей процес супроводжуватиметься також і радикалізацією позицій «яструбів», невдоволених тим, що їхні плани не знаходять такого втілення. На цьому тлі особливу увагу слід приділити громадському сектору. Цілком ймовірними є спроби дискредитації представників «партії дружби» і використання прихильниками радикалізації у відносинах «кишенькових» НУО для нівелювання вже існуючих здобутків.

Можливо, що згаданий нами перелік українських представників «партії дружби» України та Румунії не є вичерпним, оскільки певна частина співпраці залишається публічно не висвітленою й існує значний масив тих, хто не входить

³⁶ http://www.gsbs.org.ua/wp-content/uploads/2009_1.pdf

до прихильників українсько-румунського стратегічного партнерства на тій підставі, що не знає чи не розуміє (а не несприймає) переваг такого партнерства. У будь-якому випадку, список причетних до української «партії дружби» Києва та Бухареста є відкритим.

1.2. Оцінка змісту і структури пріоритетів української «партії дружби» в розрізі розвитку міждержавних українсько-румунських відносин

1.2.1. Аспекти політики європейського партнерства та інтеграції

Трансформаційні процеси в країнах Центрально-Східної Європи, які розпочалися на рубежі 90 років ХХ ст., призвели до кардинальних політичних, соціальних і ідеологічних змін, процесу європейської інтеграції держав регіону. У такому геополітичному контексті, Україна визначила серед головних зовнішньополітичних пріоритетів – курс на євроінтеграцію і членство в ЄС. В нових умовах важливим для України стає співробітництво з країнами-сусідами, які є вже членами ЄС.

Зараз серед чільних пріоритетів на європейському напрямі – укладення Угоди про асоціацію з ЄС та розвиток в рамках Програми ЄС «Східне партнерство» міждержавного стратегічного партнерства з Польщею та Румунією. Президент України Віктор Янукович упевнений, що сама ідея і близькість асоціації із ЄС є дуже важливим стимулом для внутрішніх державних перетворень: «Мова йде не про самоціль або штучну вимогу, а про природну потребу, яку ми усвідомлюємо як справжня європейська держава». У свою чергу, Прем'єр-міністр України Микола Азаров упевнений, що країни Європейського Союзу, їх дипломатичні представництва в Україні нададуть необхідне сприяння в підписанні Угоди про асоціацію: «Цей документ є стратегічним для нашої країни, а європейська інтеграція залишається пріоритетом діяльності уряду». Водночас Голова Верховної Ради України Володимир Рибак вважає питання європейської інтеграції потужним консолідуючим фактором усього українського суспільства: «Незворотність європейського вибору України не викликає сумнівів. Євроінтеграційні реформи, які здійснює Україна, мають велике значення для внутрішнього розвитку». Говорячи про інтеграцію України в ЄС, глава зовнішньополітичного відомства України Леонід Кожара констатував, що головна мета України – впровадження європейських стандартів. Зокрема, 28 травня 2013 р., у рамках офіційного візиту у Фінляндську Республіку Міністр закордонних справ України, Діючий голова ОБСЄ Леонід Кожара зазначив, що забезпечення підписання між Україною і ЄС у листопаді цього року Угоди про асоціацію, яка передбачає створення зони вільної торгівлі (ЗВТ), є спільним завданням для України і для наших партнерів з країн-членів ЄС.³⁷

Безумовно, великою мірою питання Європейської інтеграції залежить від позицій політичних партій, як провладних, так і опозиційних, від ролі та місця ідеї європейської інтеграції у їхніх програмних документах. Універсальність європейської ідеї, її чіткість і зрозумілість, гуманістичне спрямування, практичні результати європейської інтеграції, які виявляються у діяльності Європейського Союзу, розширення меж Євросоюзу до кордонів України сприяє тому, що всі праві, центристські та частина лівих політичних партій підтримують інтеграцію

³⁷ Питання європейської інтеграції - пріоритет зовнішньої політики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://partyofregions.ua/ua/news/topic/511d16f53fcad0bb730000e6#sthash.vBJY1CXF.dpuf>

України до європейського співтовариства. З іншого боку, відповідність нашої країни європейським цінностям суспільного розвитку та динаміка взаємовідносин з ЄС піддаються критиці, а євроінтеграційні перспективи виглядають досить непевними.

Аналізуючи програми основних українських політичних партій, слід відзначити, що європейська ідея у них займає важливе значення та артикулюється у таких аспектах:

- орієнтація на цінності, які, власне, і визначають сутність ідеї європейської інтеграції;
- безпосереднє визначення європейської інтеграції як ключового зовнішньополітичного пріоритету України;
- у програмних документах усіх українських партій, тією чи іншою мірою, відслідковується прагнення забезпечити практичну реалізацію європейських цінностей у всіх сферах суспільного життя³⁸.

Якщо говорити про найбільш впливову партію – Партію регіонів, то проблема європейської інтеграції України знаходить своє місце у партійній програмі, де, зокрема, вказується, що Партія регіонів бачить Україну як європейську демократичну державу, діяльність і розвиток якої ґрунтується на сучасних європейських цінностях.³⁹ Також у програмі вказується на пріоритет якнайшвидшого приєднання України до ЄС.⁴⁰

Програма партії «Батьківщина» також ґрунтується на відданості ідеалам європейської інтеграції, а європейські цінності у програмних положеннях цієї політичної сили займають провідне місце. Зовнішньополітична стратегія партії «Батьківщина» теж визначена досить чітко: «проведення дієвої політики міжнародної інтеграції в європейські і світові структури» та декларацію, що Україна має зайняти «місце в Об'єднаній Європі»⁴¹. 15 червня 2013 р. відбувся з'їзд Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» в резолюції якого наголошується: «Постійне вдосконалення справедливості в усіх її вимірах, досягнення високого рівня життя людей, повноправне членство України в Європейському Союзі, приведення всіх сфер суспільного життя у відповідність з європейськими стандартами»⁴². Співпраця з іншими інтеграційними утвореннями, з точки зору «Батьківщини» можлива лише тією мірою, якою вона не суперечить європейському вибору.⁴³

³⁸ Череватий С. Роль та місце ідеї європейської інтеграції у програмних документах українських партій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26731/37-Cherevatu.pdf?sequence=1>

³⁹ Програма Партії регіонів: <http://www.partyofregions.org.ua/meet/program/>

⁴⁰ Устав партії // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://regioncrimea.org/about-pr/ustav-partii/>

⁴¹ Програма політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://batkivshchyna.te.ua/?page=prog>

⁴² «Європейська Україна». Ідеологічний Маніфест партії «Батьківщина» // Об'єднана опозиція «Батьківщина». – 2013. – 15 червня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://byut.com.ua/news/15119.html>

⁴³ Оновлена "Батьківщина" завершила злиття ідеологічним маніфестом від Тимошенко // Українська правда. – 2013. – 15 червня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/06/15/6992287/>

Впливовою парламентською партією центристського спрямування є партія «УДАР». У програмі партії в розділі «Зовнішня політика та безпека» є підрозділ «Інтеграція України до європейської спільноти», в якому і викладена відповідна політична позиція партії. На переконання УДРАу, процес європейської інтеграції забезпечує цілісність державної політики – в напрямку досягнення європейських стандартів суспільного, політичного та економічного життя. Крім того, європейська інтеграція розцінюється партією як «найкраща модель подолання віковичних конфліктів та інтеграційної співпраці самобутніх націй на основі спільних цінностей, а також побудови ефективної та справедливої міжнародної системи». Серед завдань для України найважливішими вважається укладання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, яка оцінена як «стартова позначка процесу інтеграції», щоби впродовж десяти років «стати глибоко інтегрованою складовою внутрішнього ринку Європейського Союзу, де будуть імplementовані найважливіші регуляторні норми Європейського Союзу, спрямовані на захист як виробників (роботодавців), так і споживачів, забезпечення високих стандартів якості товарів, послуг, умов праці, соціального та екологічного захисту». Зона вільної торгівлі з Європейським Союзом, у свою чергу, розглядається не лише як інструмент усунення торговельних бар'єрів, але і як засіб адаптації України до високорозвиненого ринкового середовища Європейського Союзу⁴⁴.

Ідея європейської інтеграції акцентується також і в програмних документах політичних партій правого спрямування, серед яких Всеукраїнське об'єднання (ВО) «Свобода». Програмні засади ВО «Свобода» містять багато положень, які є засадничими принципами формування та розвитку ідеї європейської інтеграції. Згідно партійної програми, ВО «Свобода» виступає за визначення європейського україноцентризму «стратегічним курсом Держави, згідно з яким Україна прагне стати не лише географічним, а й геополітичним центром Європи». Зовнішньополітичні зусилля мають спрямовуватися на побудову тісної політичної та економічної співдружності з країнами т.зв. Балто-Чорноморської геополітичної осі (Швеція, Норвегія, Фінляндія, Литва, Латвія, Естонія, Польща, Болгарія, Білорусь тощо). ВО «Свобода» виступає за необхідність «розпочати реальні, а не декларативні дії, які уможливлють Україні інтеграцію до європейських структур безпеки»⁴⁵.

Комуністична партія України (КПУ), яка перебуває на лівих позиціях – одна з небагатьох впливових сил українського політикуму, яка не ставить за мету європейську інтеграцію України. Зовнішньополітична стратегія КПУ спрямована на «поглиблення інтеграційних процесів у Співдружності Незалежних Держав, удосконалення взаємовигідного співробітництва в різних сферах». Комуністи розглядають це як передумову відродження Радянського Союзу. Водночас у програмі КПУ є чимало положень, які прямо чи опосередковано співвідносяться із європейськими цінностями. Зокрема, комуністи визнають, що «жодна політична партія не має права претендувати на монопольне становище в суспільстві». Також

⁴⁴ Програма партії Удар // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://klichko.org/ua/about/programma/zovnishnya-politika-ta-bezpeka>

⁴⁵ Програма політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Свобода» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.svoboda.org.ua/pro_partiyu/prohrama/.

КПУ виступає за впровадження сучасних форм організації виробництва, перетворення податкової політики із засобу придушення виробництва на засіб його стимулювання.⁴⁶

Заслуговує також уваги аналіз програмних документів політичних партій, які не увійшли до парламенту, але зберігають певний вплив на політичний процес, а саме – Соціалістичної партії України, партії «Народний Союз «Наша Україна» та Європейської партії України.

У зовнішньополітичній сфері СПУ вважає за необхідне утвердження позаблокового статусу України та створення більш ефективної європейської системи колективної безпеки через якісно новий рівень співробітництва країн НАТО, України, Росії та Білорусі. Зрозуміло, що у сучасних умовах таке прагнення соціалістів має декларативний характер. Крім цього, у програмі партії вказано: «СПУ послідовно відстоює євроінтеграційне прагнення України, що передбачає утвердження стандартів демократії, принципу верховенства права, гарантування і неухильне дотримання прав і свобод людини».⁴⁷

Політична партія «Народний Союз «Наша Україна» позиціонує себе як партія народжена Помаранчевою революцією, що найбільшої мірою проявила сутність нинішньої України як держави європейського типу, місце якої має бути в Європейському Союзі. Зовнішня стратегія партії спрямовується на утвердження України як рівноправного впливового члена європейської спільноти; побудову конструктивних взаємин із об'єднаною Європою, Росією, США та іншими державами, поступову інтеграцію до європейських структур колективної безпеки та зміцнення конкурентоспроможності держави на світовому рівні.⁴⁸

Найбільш послідовну позицію щодо європейської інтеграції має Європейська партія України. У програмі партії ставлення до європейської інтеграції України зазначено: «Ми впевнені, що саме європейська стратегія розвитку, якою пройшли наші східно- та центральноєвропейські сусіди, є найбільш прийнятним шляхом і для України». В програмі зазначається, що протягом наступних 10-15 років Україна повинна стати членом Європейського Союзу, його надійним партнером та регіональним лідером на східному кордоні, і що основною метою політики реформ має бути «становлення України як європейської держави, українського суспільства як європейського суспільства із відповідальною владою та широким залученням громадян до управління своєю країною».⁴⁹

Слід зазначити, що Європейська партія України першою з існуючих політичних сил в Україні, представлених в парламенті, інтегрувалася у європейську політичну силу і стала 10 травня 2013 р. повноправним членом

⁴⁶ Програма Комуністичної партії України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kpu.net.ua/program/>.

⁴⁷ Програма Соціалістичної партії України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spu.in.ua/about/programa>.

⁴⁸ Програма політичної партії «Народний Союз «Наша Україна» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.razom.org.ua/documents/443/>.

⁴⁹ Програма політичної партії "Європейська партія України" // Європейських рух [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euroukh.org.ua/ua/european-party-of-ukraine/program/>

Альянсу лібералів і демократів за Європу (АЛДЄ) – нинішня ліберальна центристська фракція Європарламенту (інші політичні партії, що мають представництво в парламенті України, в європейських структурах мають статус спостерігача чи асоційованого члена). Лідер Європейської партії України Микола Катеринчук наголосив: "До цього рішення ми йшли з самого початку утворення Європейської партії України, оскільки розуміли, що без інтеграції нашої політичної сили у європейські структури ми не зможемо досягти головної нашої мети – членства в Євросоюзі. Ми розуміємо, що це важке завдання. І цей рік є для України вирішальним у світлі майбутнього саміту Україна-ЄС у Вільнюсі в листопаді".⁵⁰

Європейська інтеграція є також ґрунтом для консолідації парламентських сил. 16 квітня 2013 р. в українському парламенті було утворено міжфракційне депутатське об'єднання "Європейський вибір", співголовами якого стали Анатолій Кінах та Валентин Наливайченко (обрані до парламенту за списками Партії регіонів та партії "УДАР" відповідно)⁵¹. 28 травня 2013 р. на спільному засіданні депутатського об'єднання «Європейський вибір» за участі Посла Євросоюзу в Україні Яна Томбінські, було підтримано створення між Європейським Парламентом та Верховною Радою України Групи «Друзі асоціації», яку з європейського боку очолили депутати ЄП, віце-голова Комітету з міжнародної торгівлі Павел Залевський та Богуслав Ліберадський. Наприкінці червня 2013 р. дві парламентські групи – об'єднання ВРУ «Європейський вибір» та «Друзі асоціації» провели спільне засідання в Києві, де обговорили конкретні кроки євроінтеграції.⁵²

Проведений аналіз програмних документів провідних українських політичних партій дозволяє зробити кілька висновків:

1. Практично усі основні українські політичні партії програми яких були досліджені (окрім Комуністичної партії України), ідею європейської інтеграції висувають на провідне місце, позиціонують себе відданими європейським цінностям, заявляють про прагнення впроваджувати їх у суспільне життя України. У політичній сфері мова йде про забезпечення демократичного розвитку держави, розподіл влади та її відповідальність перед суспільством, свободу слова, вільне функціонування засобів масової інформації, права національних меншин тощо. У соціально-економічній сфері практично всі партії виступають за функціонування ринкової економіки, гарантії приватної власності, захист економічної свободи, створення умов для розвитку малого і середнього бізнесу та вільного підприємництва, обмеження монополізму та надмірного втручання держави в економічні процеси, залучення інвестицій, захист соціальних прав громадян,

⁵⁰ Європейська партія України стала повноправним членом Альянсу лібералів і демократів за Європу // Gazeta.ua. – 2013. – 24 серпня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://gazeta.ua/articles/politics/_evropejska-partiya-ukrajini-stala-povnopravnim-chlenom-alyansu-liberaliv-i-demok/496876

⁵¹ Міжфракційне об'єднання "Європейський вибір" з'явилося в українському парламенті // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.interfax.com.ua/news/political/149591.html>

⁵² Питання європейської інтеграції - пріоритет зовнішньої політики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://partyofregions.ua/ua/news/topic/511d16f53fcad0bb730000e6#sthash.vBJY1CXF.dpuf>

забезпечення державної підтримки соціально вразливих верств населення, реформування системи освіти й охорони здоров'я та ін. Головними завданнями у гуманітарній сфері політичні партії визначають підтримку сім'ї, молоді та спорту, створення необхідних умов для творчого розвитку особистості, забезпечення культурних потреб українських громадян, охорону довкілля.

2. Більшість українських партій зовнішньополітичним пріоритетом України визначають вступ до Європейського Союзу. Про це чітко й однозначно заявлено у програмах Європейської партії України, Партії Удар, Партії регіонів, ВО «Батьківщина», Народного Союзу «Наша Україна». У дещо завуальованій формі ідея вступу до ЄС міститься у програмних документах, ВО «Свобода», Соціалістичної партії України. Лише програма Комуністичної партії України не містить ніяких згадок про європейську інтеграцію, адже зовнішньополітична мета КПУ полягає у відродженні Радянського Союзу⁵³.

3. Положення проаналізованих програм партій надзвичайно подібні між собою, особливо в частині зовнішньополітичної стратегії – європейської інтеграції. Цілком обґрунтованою є та оцінка, що під більш ніж 75 % ключових повідомлень програмних документів можуть підписатися всі партії, а програми мало ідентифікують самобутність (оригінальність) кожної із партій⁵⁴. Програмні цілі у різних сферах суспільного життя, які запропоновані партіями, схожі між собою.

4. Разом з тим, щодо практичної стратегії втілення європейської інтеграції, варто відзначити популістський і декларативний характер програмних положень українських політичних партій: їхня партійна політика уражена імітацією. Здебільшого їх програми є набором гасел, які орієнтовані на електорат. Цілі та завдання партій носять загальний характер і, як правило, не визначають механізмів їх реалізації. Звідси, зокрема, динаміка взаємовідносин України із ЄС є несталою, непослідовною. Партійна діяльність та політична відповідальність партій в частині забезпечення ефективності євроінтеграційної політики залишає бажати кращого. Є сподівання, що перспектива підписання в листопаді ц.р. Угоди про асоціацію із Європейським Союзом може надати певний поштовх у реальній реалізації завдань, необхідних для наближення до європейських стандартів.

⁵³ Череватий С. Роль та місце ідеї європейської інтеграції у програмних документах українських партій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26731/37-Cherevatyy.pdf?sequence=1>

⁵⁴ Дергачов О. Парламентські вибори – 2002 і зовнішня політика України // Національна безпека і оборона. – 2002. – № 2. – С. 46-49

1.2.2. Аспекти чорноморської співпраці та регіональної безпеки

З точки зору експертного співтовариства, активна співпраця в Чорноморському регіоні, особливо в рамках Чорноморської синергії та Східного партнерства є чудовою можливістю для України і Румунії спільно сприяти політиці ЄС.

Румунія також становить стратегічний інтерес для України в якості надійного партнера з налагодження співробітництва з балканськими країнами, у створенні клімату стабільності, безпеки і співпраці у Чорноморському регіоні.

Серед перспективних майданчиків посилення регіонального галузевого співробітництва України та Румунії можна виділити:

- Партнерство у рамках здійснення спільних проектів або заходів в рамках BSS: *Environment Partnership* (Партнерство з питань навколишнього середовища) – запровадженого за українською підтримкою у березні 2010 року.

- Контакти у форматі *Black Sea NGO's Forum* (Форум неурядових організацій Чорноморського регіону). Як показало проведення його Четвертого засідання у жовтні 2011 року у Бухаресті, забезпечення присутності неурядових організацій та аналітичних центрів у форумі потребує державної підтримки Києва та Бухаресту.

- Взаємним є інтерес у створенні регіонального науково-дослідницького центру *Black Sea European College* (Європейський коледж Чорноморського регіону).

- Зважаючи на брак довіри на двосторонньому рівні, Україна та Румунія могли б у якості проміжного кроку до повноцінного стратегічного партнерства інвестувати зусилля у максимально повний розвиток ОЧЕС як міжнародної організації, що сприяє багатосторонньому співробітництву країн регіону, формуванню клімату безпеки та стабільності у Чорноморському просторі. Беручи до уваги пріоритети розвитку регіону, доречною стала б трансформація ОЧЕС в організацію регіонального співробітництва та безпеки. Використання існуючих робочих структур ОЧЕС і практики її широкого співробітництва з європейськими й євроатлантичними структурами можуть забезпечити високу ефективність і політичну та економічну привабливість проекту як для великих світових потуг, так і для регіональних країн і організацій.⁵⁵

- Зважаючи на спільний інтерес у стабільності регіону та беручи до уваги дестабілізуючий чинник перебування Чорноморського флоту РФ в Криму, сторонам варто виробити спільні позиції щодо стабілізуючих заходів.

⁵⁵ <http://www.niss.gov.ua/articles/1155/>

- В рамках існуючого формату ОЧЕС еліти України та Румунії могли б зосередитися на розвитку морських магістралей, в тому числі за посередництва Секретаріату ОЧЕС з розвитку морських магістралей, транспортної мережі, інвестиційної діяльності, поліпшення митного режиму.

Зважаючи на потенційні загрози, що можуть виникати в регіоні обопільним є інтерес до продовження діалогу та зміцнення координації з таких тем, як, наприклад, контроль над зброєю масового ураження та зміцнення режиму нерозповсюдження (зокрема, Комітет 1540 в ООН, НСОС, МТСР, SALW, Conventions on inhumane weapons or cluster munitions тощо).

Беручи до уваги неоднорідність ставлення української політичної еліти до розміщення елементів ПРО в Румунії, важливим є роз'яснення румунською стороною своєю мотивацією, а разом з тим формування в українського істеблішменту незаангажованої політичними поглядами думки щодо згаданого питання. В цьому контексті пріоритетними виглядають проведення румунсько-українських консультацій з протиракетної оборони, а також обмін думками з проблематики кібер-захисту.

Аналіз позицій політичних партій каже про те, що попри політичні декларації, ефективною є галузева співпраця і відтак можна очікувати розвитку галузевої співпраці в питанні видобутку вуглеводнів на Чорному морі. Зокрема, в 2012 р. державна компанія «Чорноморнафтогаз» видобула на континентальному шельфі понад 1,1 млрд. куб. м газу і планує в 2015 р. збільшити обсяг видобутку втричі. Інша справа, що в контексті загальної стратегії диверсифікації джерел постачання газу, Україна хотіла б, щоб ці обсяги були більшими. Вирішення цього завдання, серед іншого, пов'язане з розробкою нових глибоководних родовищ, що потребує застосування сучасних технологій та значних інвестицій. Саме на це спрямовані зусилля України як у частині, що стосується збільшення видобутку власними силами, так і з метою залучення стратегічних інвесторів, іноземних компаній, що є світовими лідерами в цій галузі, серед яких, до речі, значиться й компанія OMV «Petrom», що разом із «Exxon Mobil», «Shell» та державним підприємством «Надра України» бере участь у розробці Скіфської нафтогазоносної ділянки шельфу Чорного моря.

Таким чином, найбільш перспективними напрямками для співпраці, що становлять інтерес для представників політичних та громадських еліт є забезпечення стабільності та економічного розвитку Чорноморського регіону, посилення в ньому галузевої співпраці та повноцінне використання майданчиків, що створюються на базі регіональних міжнародних організацій та громадських форумів.

1.2.3. Інші аспекти українсько-румунської співпраці

Чутливим аспектом українсько-румунської співпраці виступає **режим перетину громадянами міждержавного кордону**. Слід зазначити, що раніше громадяни України та Румунії користувалися можливостями безвізового перетину державного кордону на підставі паспорту для виїзду за кордон. Такий стан речей залишався до 2004 р., коли на вимогу Європейського Союзу між Україною та Румунією був встановлений візовий режим для перетину державного кордону як для українських, так і для румунських громадян.

Крім того, для громадян прикордонної зони обох держав існував режим на підставі Угоди між Урядом України і Урядом Румунії про спрощений порядок перетинання спільного державного кордону громадянами, які проживають у прикордонних районах і повітах (підписано 29 березня 1996 р. керівниками прикордонних відомств, затверджено Кабінетом Міністрів України Постановою № 906 від 2 вересня 1996 р.) та Міжвідомчі Протоколи про порядок розв'язання проблеми щодо режиму українсько-румунського державного кордону та про взаємодію в пунктах пропуску через українсько-румунський державний кордон (підписано 29.09.1996 р. та 10.12.1996 р.).

На виконання цієї угоди було визначено 5 пунктів перетину українсько-румунського державного кордону з міжнародним статусом (1 автомобільний, 3 залізничні та 1 автомобільно-залізничний) і 18 пунктів спрощеного пропуску через державний кордон (пішохідні, автомобільні, залізничні та портові)⁵⁶. Основна частина пунктів спрощеного порядку пропуску працювали досить успішно. Правда, існували й деякі проблеми, які були пов'язані з обмеженням для громадян України, які в спрощеному порядку перетинали державний кордон, які стосувалися, в першу чергу, кількості разів перетинання державного кордону – не більше двох разів на місяць. Ще більшою проблемою стало закриття усіх пунктів спрощеного пропуску у зв'язку з вступом Румунії до ЄС, що вимагало вироблення компенсаторних механізмів. Проблема вдосконалення інфраструктури і функціональних можливостей існуючих пунктів спрощеного перетину державного кордону була очевидною. Вона не відповідала загальноєвропейським стандартам. До того ж проблемним було і будівництво під'їзних шляхів як з українського, так і з румунського боку.

Сторони докладають зусиль щодо відновлення закритих свого часу пунктів перетину державного кордону, проте, які б відповідали європейським стандартам їх облаштування та діяльності. Зокрема, це питання обговорювалося на спільному засіданні постійних комісій Чернівецької обласної ради (Україна) та галузевих комісій Сучавської повітової ради (Румунія) у Чернівцях 24 жовтня 2012 р.⁵⁷

Питання організації малого прикордонного руху стало одним з основних на спільному засіданні Сучавської повітової та Чернівецької обласної рад в Сучаві 23

⁵⁶ Norme metodologice din 9 mai 2002 de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României (Publicată în Monitorul Oficial nr. 346 din 24 mai 2002) // Frontiera: Supliment legislativ pentru uzul polițiștilor de frontieră. – P. 13-18; Поточний архів Держкомкордону України.

⁵⁷ Ще один крок на шляху до поглиблення співпраці між Чернівецькою областю та Сучавським повітом // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.cv.ua/news/33849/>

листопада 2012 р. Оскільки обмежені можливості для перетину кордону призводять до соціальної напруги у прикордонних районах, учасники засідання наголосили на необхідності спрощення візового режиму та відкриття нових пунктів пропуску через українсько-румунський кордон. На часі питання про відкриття пунктів «Красноільськ - Вікову де Сус», «Дяківці - Раковець», «Руська - Ульма» для міжнародного сполучення, а також створення необхідних умов для відкриття пунктів пропуску «Біла Криниця - Клімеуць» та «Шепіт - Ізвоареле Сучевей».

18 червня 2013 р. у Верховенському районі Івано-Франківської області відбувся українсько-румунський круглий стіл, на якому обговорювалися перспективи відкриття пункту пропуску через українсько-румунський державний кордон в районі Шибене - Поеніле-де-Суб-Мунте (повіт Марамуреш). Відкриття міжнародного пункту пропуску є економічно доцільним для обох прикордонних регіонів і матиме важливе значення для активізації та поглиблення економічних, культурних, політичних зв'язків між Україною та Румунією, між давніми партнерами Івано-Франківською областю та повітом Марамуреш, а також контактів між місцевими громадами, організаціями і населенням⁵⁸.

Також надзвичайно важливою для нормалізації взаємин між двома державами є співпраця в **сфері міжетнічного діалогу та етнополітики**. Результативність збільшується, коли вона вирішується на двосторонній основі. Держава походження меншини, прагнучи сприяти забезпеченню прав цієї етнічної групи в іншій державі, може реалізувати свою мету через укладання обопільної угоди з державою проживання, передбачивши в ньому необхідні взаємні повноваження і зобов'язання. Досить цікавим для дослідження цієї проблеми є українсько-румунський діалог та зусилля двох держав щодо гармонізації міжетнічних взаємин та відносин між державою та національною меншиною. Її актуальність, наукова і соціальна необхідність дослідницької діяльності пояснюється як мінімум трьома головними обставинами, а саме: 1) проживанням на території України румуномовного населення, а в Румунії – українців; 2) прагненням окремих політичних сил обох держав, незважаючи на підписання широкомасштабного Договору про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією, продовжувати хвилювати громадську думку постановкою питання про дискримінацію власної діаспори у сусідній державі; 3) істотним значенням толерантних, зважених, добросусідських зв'язків між обома державами для підтримки і зміцнення стабільних відносин у цьому регіоні і на Європейському континенті в цілому.

Здатність вирішувати на практиці проблеми національних меншин прямо пов'язана з демократизацією. У контексті забезпечення прав національних меншин та українсько-румунських міждержавних відносин особливе значення має

⁵⁸ Передусім у відкритті пункту пропуску Шибене-Поеніле-де-Суб-Мунте (повіт Марамуреш) зацікавлені місцеві громади, - президент Союзу українців в Румунії Штефан Бучута і голова Верховинської РДА Василь Гондурак // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/modules.php?name=News&file=article&sid=20650>

адаптація відповідної національної нормативно-правової бази до європейських документів і стандартів у цій галузі.

Україна і Румунія ратифікували переважну більшість конвенцій та угод у галузі захисту прав людини. Серед них: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права і Факультативний протокол до нього; Декларація 47-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин; Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі “Про права людини”, документ копенгагенської конференції з питань людського виміру ОБСЄ; гаазькі рекомендації з прав національних меншин на освіту; ослоські рекомендації щодо мовних прав національних меншин. Особливого значення в галузі захисту прав національних меншин для двох держав має підписання ними Рамкової конвенції про захист національних меншин та Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. Відповідно до конституцій України та Румунії ці міжнародні документи стали частиною національного законодавства держав. Її настанови та принципи є обов'язковими для виконання державними та судовими установами, органами системи юстиції, а також посадовими особами законодавчих та виконавчих органів країн.

Міжнародні конвенції до яких приєдналися обидві країни вплинули позитивно й на зміни національної нормативно-правової бази щодо національних меншин і сприяють приведення національного законодавства у відповідність до своїх міжнародних зобов'язань у цій галузі. Цей процес швидко розвивається і регулюється сьогодні нормативними настановами вищенаведених національних актів, які в цілому відповідають міжнародним та базуються на них. Важливою для адаптації національного законодавства України та Румунії з вимогами загальноновизнаних міжнародних стандартів у цій галузі є також її співпраця з міжнародними організаціями.

Турбота України і Румунії законодавчо закріплена не лише про власних громадян, у тому числі тих, що відносяться до національних меншин, а також перед українцями, відповідно румунами зарубіжжя, що, у свою чергу, стало вихідною точкою для подальшого формулювання відповідних положень двосторонніх угод. Нагадаємо, що стаття 12 Конституції України та стаття 7 Конституції Румунії закріплює за державою зобов'язання щодо зміцнення зв'язків з представниками свого етносу, які проживають за кордоном і вживання відповідних заходів з метою збереження, розвитку і прояву їхньої етнічної, лінгвістичної і релігійної ідентичності, з урахуванням законодавства країни, громадянами якої вони є.

Підписаний 2 червня 1997 р. Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією містить найбільш повні, порівняно із усіма попередньо укладеними угодами цих держав з третіми країнами, положення щодо взаємного забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин.

Продовжується також складний процес **етнокультурної самоідентифікації молдаван та румунів**. Суттєвим в процесі цієї самоідентифікації залишається мовний аспект. В Україні румуномовне населення є досить чисельним і налічує,

якщо рахувати разом осіб, які під час перепису населення назвали себе румунами і тих, що назвали себе молдованами, майже 410 тис. осіб, значно випереджаючи, таким чином, за чисельністю навіть білорусів, які посідають третє місце після українців та росіян⁵⁹. Говорячи про цей складний процес, слід зазначити, що маючи спільні літературну мову, літературних класиків, традиції та ін., внаслідок складних історичних пертурбацій XVIII-XX ст., вони розвивалися у різних геополітичних просторах, що суттєво вплинуло на їх самоідентифікацію.

У контексті самовизначення румунів і молдован, від себе додамо, що загалом можна вести мову про дві нації, які створилися на базі спільного етносу, – безумовно, це можна вважати робочою гіпотезою для окремого фундаментального дослідження. У будь-якому випадку, процес самоідентифікації та розмежування триває.

Про те, що цей процес триває свідчить і динаміка зміни чисельності румунів та молдован в Україні. Так, порівнюючи перепис 1989 р. та перепис 2001 р. можна помітити, що кількість осіб в Україні, які визнали себе румунами збільшилося, складаючи порівняно з 1989 р. 112 %, а тих, хто визнав себе молдованами, – зменшилося, складаючи відповідно 79,7 %. Особливо помітна ця динаміка у Чернівецькій області, де у порівнянні з 1989 р. румуни склали 114, 2 %, а молдовани 79,5 %⁶⁰. І це, на нашу думку, відбувається, більшою мірою, саме завдяки продовженню процесу самоідентифікації.

У цьому контексті науковці та політичні діячі України та Румунії мають зовсім різні підходи до цієї проблеми. Румунський істеблішмент не визнає існування молдавської нації. В Румунії глотоним «молдованин» здебільшого вважається не приналежністю до певного етносу, або політичної нації, а приналежністю до регіону проживання. Особливо помітно ця позиція почала проявлятися в останній період. Зазначимо, що проблема меншин впродовж всього посткомуністичного періоду була постійним предметом дискусій і, навіть, суперечок у порядку денному двосторонніх відносин Румунія-Україна. Стаття 13, текст якої займає третину Договору про добросусідство і співробітництво між Румунією та Україною⁶¹ стосувався взаємних зобов'язань обох країн щодо до збереження і розвитку етнічної, мовної та релігійної ідентичностей української та румунської меншин. Для реалізації цих положень країни домовилися про створення Українсько-Румунської міжурядової комісії з питань забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин. Вона мала засідати щорічно, проте за період 1998 – 2013 рр. було проведено всього 4 засідання. У 2010 р. Бухарест в рамках комісії звинуватив Київ в порушенні прав румунської меншини. Також

⁵⁹ Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. (За даними Держкомстату України).

⁶⁰ Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. (За даними Держкомстату України); Popescu I., Ungureanu C. Români din Ucraina: între trecut și viitor. Vol. 1. Români din Regiunea Cernăuți (Studiu etnodemografic și sociolingvistic). – Oradea: Primus, 2009. – P. 272.

⁶¹ Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією // Урядовий кур'єр. - 1997. - 5 червня.

офіційний Бухарест неодноразово звертався до Києва з пропозицією припинити просування молдовенізму в середовищі румунської меншини⁶².

Український істеблішмент вважає, що оскільки за законами України кожний громадянин сам визначає свою приналежність до тієї або іншої етнічної групи, і якщо особа визнає себе «молдованином», українська влада саме таким його і визнає.

Водночас, з метою розв'язання зазначених проблем та сприяння росту лояльності державній політиці, доцільно було б:

— створити лабораторію сучасних етнополітичних досліджень західного прикордоння, здійснювати систематичний моніторинг етнополітичної ситуації, відстежуючи тенденції в міжетнічних взаєминах;

— створити комісії з числа науковців та освітян, основною метою яких має бути подолання фальсифікацій, пов'язаних з викладанням історії (особливо історії рідного краю), з історією міжетнічних відносин в регіонах, негативних стереотипів взаємного сприйняття;

— при виробленні заходів профілактики негативних тенденцій в етнополітичній ситуації доцільно передбачити залучення національно-культурних товариств до консолідуючих зусиль влади. Формою згаданого залучення можуть бути дорадчо-консультативні органи, створені з представників органів влади, лідерів національно-культурних товариств та науковців-етнополітологів.

В українських регіональних та центральних мас-медіа доволі часто можна зустріти інформацію про те, що у прикордонних областях України **частина громадян України одержують паспорти Румунії**. Кількісна оцінка цього явища різниться від публікації до публікації. Привабливість румунського паспорту зросла із входженням Румунії до Європейського Союзу, що дало можливість її громадянам без віз безперешкодно подорожувати європейськими державами. Це дає можливість нашим заробітчанами спростити свій шлях до отримання роботи в Європі. Саме тому прагнення отримати румунське громадянство лежить не в політичній, а в економічній та соціальній площині. До речі, закон про громадянство Республіки Молдова містить такі ж положення. Проте, оскільки її громадяни не мають ніяких візових переваг порівняно з громадянами України, паспорти цієї країни не користуються таким попитом в Україні.

Проблема полягає в тому, що, на відміну від багатьох держав, які допускають подвійне громадянство, Україна не визнає за своїми громадянами громадянства іншої держави. Надання румунських паспортів сприймається українською владою як недружній жест. При цьому, неможливо висунути Румунії претензії щодо порушення міжнародного права, адже вона не підписала жодного міжнародного документу, який би забороняв їй це. Звинувачувати можна лише осіб, які, отримавши румунський паспорт не відмовилися від українського громадянства.

⁶² Racheru I. Români de lângă noi // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.revista22.ro/romnii-de-langa-noi-30135.html>

Вирішення цього незручного питання у двосторонніх українсько-румунських відносинах пов'язане, на наш погляд, з одного боку, із розвитком взаємодовіри Києва і Бухареста, а з іншого – з європейською інтеграцією України, лібералізацією візового режиму для українців з боку держав зони Шенгена Євросоюзу. Надавши громадянам держав Європейського Союзу право безвізового в'їзду в Україну, Київ вправі очікувати на взаємність, або, хоча би суттєву лібералізацію візового режиму для своїх громадян.

Інтеграція в цивілізоване європейське співтовариство зумовлює проведення **активної політики добросусідства**. Регіональне співробітництво, яке акцентує увагу на механізмах зміцнення добросусідських відносин, покликане заповнити ці відносини постійно зростаючим потенціалом взаємодії і взаємозалежності. В умовах прискорення економічних і соціальних перетворень, націлених на якнайшвидше завершення перехідного періоду в Україні та Румунії і подолання відставання стосовно європейського співтовариства, **транскордонне співробітництво** стає ефективним інструментом розвитку двостороннього партнерства, економічного і соціального прогресу, зміцнення добросусідських відносин і європейської інтеграції.

Як відомо, в сучасних міжнародних відносинах регіональне співробітництво служить як європейській інтеграції в цілому, так і економічному розвитку окремих регіонів країни, в т. ч. територій, депресивних первісно за своїм потенціалом чи в силу периферійного розташування. Найбільш високий рівень інституціоналізації серед усіх форм транскордонної співпраці, через які здійснюються конкретні кроки для утвердження принципів добросусідства і плідного регіонального співробітництва у всім розмаїтті форм прояву, мають єврорегіони.

Першим єврорегіоном, до складу якого увійшли адміністративно-територіальні одиниці України та Румунії є **«Карпатський Єврорегіон»**, який об'єднує прикордонні адміністративно-територіальні одиниці п'яти держав – Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини та України (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Чернівецька області). Створений він був 14 лютого 1993 р. у м. Дебрецен (Угорщина) підписанням міністрами закордонних справ України, Польщі та Угорщини відповідної декларації. Його засновниками стали представники регіонів України, Польщі та Угорщини, які підписали програмні та статутні документи⁶³. Повіти Румунії у 1993 р. отримали лише статус спостерігачів, що було зумовлено недосконалістю національного законодавства, яке визначає повноваження регіону в тому числі в тому що стосується налагодження зв'язків з регіонами по той бік кордону. Лише після регіональної реформи в Румунії у 1997 р., а також ратифікації нею конвенції щодо транскордонного співробітництва (відповідно до документів щодо її практичного застосування зона реалізації цього виду співробітництва може бути розширена до 25 км. вглибину від румунського кордону, за виключенням випадків, коли мова

⁶³ Лендєл М. Досвід Карпатського Єврорегіону: повштовх до переосмислення моделі транскордонного співробітництва // На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів: Проект Київського центру Ін-ту Схід-Захід / за ред. С.Максименка та І.Студеннікова. - Київ: Логос, 2000. - С. 52-53.

йде про прикордонні повіти), 5 румунських повітів стали повноправними членами цієї Асоціації.

Другим єврорегіоном за участю українських та румунських адміністративно-територіальних одиниць став єврорегіон «*Нижній Дунай*». 14 серпня 1998 р. у румунському місті Галац була підписана угода про формування єврорегіону до складу якого увійшли Одеська область України, райони Вулканешть, Кагул і Кантемир Республіки Молдова та повіти Бреїла, Галаць і Тульча Румунії. Внаслідок дворазового проведення адміністративної реформи у Республіці Молдова цю державу представляли три райони, потім один повіт, і знову – три райони, які відповідно до положень Статуту ставали правонаступниками попередніх територіальних формувань у структурах Єврорегіону “Нижній Дунай”⁶⁴.

Після досить складного переговорного процесу, що тривав майже три роки, 22 вересня 2000 р. у румунському місті Ботошань був утворений Єврорегіон «*Верхній Прут*», членами якого стали Чернівецька область України, Белцький і Єдинецький повіти Республіки Молдова, а також Ботошанський і Сучавський повіти Румунії⁶⁵. У жовтні 2003 р. до єврорегіону замість вказаних двох молдовських повітів (після проведення в Молдові адміністративно-територіальної реформи), до єврорегіону приєдналися 6 новоутворених районів. Також до його складу увійшла Івано-Франківська область України.

Слід зазначити, що Чернівецька область, Ботошанський та Сучавський повіти одночасно є членами Карпатського єврорегіону.

На початку створення єврорегіонів сторони намагалися покращити умови для співпраці. Наприклад, за рішенням Ради Єврорегіону «Верхній Прут» та за підтримки регіональних органів місцевого самоврядування з 1 липня 2001 р. були відмінені місцеві збори і платежі при перетині державного кордону для жителів і юридичних осіб, зареєстрованих на території Єврорегіону⁶⁶. На самому початку діяльності Рада Єврорегіону затвердила загальні пріоритети і механізми їх реалізації а також списки пріоритетних проектів⁶⁷. З метою популяризації транскордонної економічної співпраці було ініційовано проведення Днів Єврорегіону у всіх адміністративно-територіальних одиницях його ареалу⁶⁸. Згодом подібні заходи були організовані в м. Сучава (Румунія) та в м. Белць (Молдова)⁶⁹.

Разом з тим, істотних змін в економічному співробітництві, які б збільшували надходження в державний і місцеві бюджети, не відбулося. Не відбулося подібних змін і в адміністративно-територіальних одиницях двох країн,

⁶⁴ Студенніков І., Ткаченко В. Єврорегіон “Нижній Дунай” як чинник стабільності, добросусідства і розвитку // На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів: Проект Київського центру Ін-ту Схід-Захід / за ред. С.Максименка та І.Студеннікова. - Київ: Логос, 2000. - С. 101-102

⁶⁵ Угода про утворення Єврорегіону “Верхній Прут” // Поточний архів Секретаріату Ради Єврорегіону “Верхній Прут” (далі – ПАСРЄВП); Agreement regarding the setting up of “Upper Prut” Euroregion // ПАСРЄВП.

⁶⁶ Рішення Ради Єврорегіону “Верхній Прут” № 20/2001 від 04.03.2001 р. // ПАСРЄВП.

⁶⁷ Рішення Ради Єврорегіону “Верхній Прут” № 17/2001 від 04.03.2001 р. // ПАСРЄВП.

⁶⁸ Рішення Ради Єврорегіону “Верхній Прут” № 34/2001 від 10.08.2001 р. // ПАСРЄВП.

⁶⁹ Буковина. – 2001. – 21 листопада; Молодий Буковинець. – 2001. – 20 листопада.

які входять до складу єврорегіонів «Нижній Дунай» та «Карпатського єврорегіону». Несприятлива система оподаткування товарів і послуг, складні системи митної процедури, відсутність системи взаємовизнання сертифікатів, необхідність оформлення в різних структурах значної кількості інших дозвільних документів гальмують як торгівлю і кооперацію в рамках єврорегіонів, так і залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Таким чином, потенціал транскордонної співпраці України та Румунії по лінії співробітництва в рамках єврорегіонів не використовується в повну силу.

Зважаючи на те, що подолання більшості викладених вище проблем, які є спільними для всіх згаданих єврорегіонів, а також на те, що їхнє вирішення виходить за межі можливостей регіональних органів влади, Рада Єврорегіону «Верхній Прут» неодноразово звертала увагу на ці проблеми урядів та парламентів України, Румунії та Молдови з пропозицією запровадження спільних механізмів їх вирішення.

Хоча вищезазначені єврорегіони відрізняються особливостями утворення, розмірами територій, структурою, проте, проблеми, складнощі, які стоять на перешкоді реалізації транскордонного співробітництва, проектів із залученням технічної і фінансової допомоги з боку регіональних партнерів з країн ЄС і впливових міжнародних структур є спільними. Єврорегіони «Верхній Прут», «Нижній Дунай» та «Карпатський єврорегіон», членами яких є прикордонні адміністративно-територіальні одиниці України та Румунії, мають наступні спільні риси:

- процес утворення єврорегіонів був «ініційований зверху», тобто центральними органами влади. Тут позитивним моментом є те, що на рівні вищих органів влади присутнє усвідомлення доцільності розвитку єврорегіональної співпраці. Це надзвичайно важливо як з точки зору налагодження децентралізації процесу державного управління в цих країнах, так і в плані налагодження добросусідських відносин між сусідніми державами. Також, це знижує побоювання центральної влади стосовно ініціатив місцевих властей, а місцевих властей – щодо свавілля центральної бюрократії, яка, у свою чергу, побоюється наслідків процесу децентралізації влади та усамостійнення місцевих властей. Негативним моментом тут можна вважати те, що місцеві органи влади залучалися до цього процесу переважно зверху, без внутрішнього усвідомлення необхідності таких дій;

- створені єврорегіони є партнерськими суміжними територіями, де широко представлені національні меншини;

- на відміну від центрально- та західноєвропейської практики, згідно якої єврорегіони створювалися на прикордонній території 10-15 кілометрів вглибину кожної з держав, у нашому випадку глибина єврорегіонів на порядок більша;

- в державах Євросоюзу головна мета єврорегіонів полягала передусім у економічному зростанні територій, в той час як мета згадуваних вище єврорегіонів більш багатозначна. Вона охоплює рівною мірою і економічні, і соціальні, і національно-культурні аспекти;

– спільною рисою згаданих єврорегіонів за участі адміністративно-територіальних одиниць України та Румунії є те, що до їх заходів та діяльності слабо залучені представники інститутів громадянського суспільства.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що загалом єврорегіонами на кордонах України та Румунії вжиті конкретні заходи щодо утвердження принципів добросусідства та ефективного регіонального співробітництва у всій багатоманітності форм їх прояву. Транскордонному співробітництву сприяли, великою мірою, програми партнерства Європейського Союзу PHARE і TACIS та інші програми, спрямовані на міжрегіональний діалог і демократизацію суспільства. Цій співпраці сприяє також і Спільна операційна програма «Румунія-Україна-Молдова 2007-2013», яка, зокрема, створює реальну можливість практичної реалізації євроінтеграційних прагнень України.

Ідеї регіонального співробітництва, пошук взаємовигідних рішень стають основою майбутніх взаємин між країнами і позитивно впливають на внутрішні процеси в наших державах. Активна участь у проектах ЄС сприяє українсько-румунському зближенню, налагодженню співпраці між двома державами, побудові двосторонніх відносин на принципах взаємоповаги та взаємодовіри, а також наближенню України в цілому та окремих її регіонів до європейських стандартів.

Для подальшого розвитку транскордонного співробітництва та активізації проектної діяльності, на наш погляд, необхідно здійснити низку заходів:

- передбачувати в місцевих бюджетах кошти для співфінансування транскордонних проектів;
- залучати експертів з транскордонного співробітництва регіональною та місцевою владою для організації науково-методичного супроводження реалізації транскордонних програм;
- сформувати систему заохочення громадських організацій, місцевих органів влади, закладів освіти і культури до участі в транскордонних проектах;
- організувати спеціальні навчальні програми та семінари для державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування, лідерів неурядових організацій та інших потенційних аплікантів з тематики транскордонного співробітництва, підготовки та менеджменту проектів;
- за підтримки консульських установ сусідніх європейських країн домогтися створити особливий механізм для візової підтримки учасників транскордонної діяльності;
- домагатися від керівництва адміністративно-територіальних одиниць-членів єврорегіонів підтримки участі неурядових організацій в транскордонній співпраці, забезпечивши їхнє належне представництво у всіх робочих органах євро регіонів.

1.3. Оцінка політичної налаштованості істеблішменту Румунії щодо розвитку міждержавних відносин Румунія – Україна

Румунсько-українські відносини дуже молоді і виникли в момент визнання Румунією незалежної України. Візити на високому рівні були помітно інтенсифіковані після 1997 р. і особливо після 2000 року, що, можливо, пов'язано з (1) підписанням Договору про добросусідські відносини і співробітництво між Румунією та Україною в 1997 році, відповідно (2) рішенням ЄС розпочати переговори з Румунією про приєднання в 1999 році, і (3) окресленням європейського вибору України.

У цій роботі наголос був зроблений відповідно до вимог методології, на період після останніх виборів в Україні (28 жовтня 2012 року) і в Румунії (9 грудня 2012 року). Слід уточнити з самого початку перші два аспекти.

(1) Важко визначити і розрізнити окремі думки і способи виникнення нових ідей; а тому перша частина, яка стосується оцінки відношень, може бути зрозумілою тільки в поєднанні з другою частиною.

(2) Обсяг цього проекту не дозволяє зробити більш поглиблене вивчення проблеми, застосовуючи інтерв'ю та інші емпіричні методи дослідження. Це дослідження засноване на загальнодоступних матеріалах та інформації.

Дослідження зразу ж починається з аналізу ставлення представників румунської держави до України, а завершуватиметься аналізом низки тверджень, спрямованих на значно ширші рамки румунсько-українських відносин у контексті новітньої історії.

1.3.1. Аналіз спектру політичних позицій істеблішменту

Представники відповідних державних установ

(а) Президент

Ми вважаємо, що існує досить широкий і розмаїтий діапазон ставлення президента Румунії до України / представників України – від різкої критики Договору між Україною та Румунією, підписаного в 1997 році, до оцінки президента Януковича, яку президент Румунії дав стосовно українського керівника в контексті його діяльності щодо захисту румунської меншини в Україні. Існують два основні орієнтири у висловах Президента:

- важливість, яка він надає румунам в Україні, які живуть в основному на півдні Республіки Молдова, в Північній Буковині та районі Герца;
- підтримка європейських сподівань України з наголосом на підписанні Угоди про Асоціацію і Угоди про глибоку і всеохопну зону вільної торгівлі на осінньому Вільнюському саміті цього року.

Президент Бесеску недавно заявив: «Нас дратує те, що в Україні існує намагання поділу румун на молдаван і румун» – передаючи заклопотаність і інших інституцій румунської держави, яка проявлялася при обговоренні цього

питання широкими колами політичних суб'єктів та громадянського суспільства.⁷⁰ З цієї нагоди, президент висловився у своєму характерному стилі, прямому, жорсткому і впевненому, заявивши, що Сербія і Україна ще мають зробити багато кроків, щоб стати демократичними, посилаючись на поведження з етнічними меншинами. «В цих країнах ще не розуміють на політичному рівні, що вигода від визнання наявності меншин інших держав на твоїй території величезна. Вони не розуміють ще такої вигоди, яка зміцнює двосторонні відносини і робить материнську державу партнером тієї держави за будь-яких умов, а не тільки коли мова йде про меншини», – сказав глава держави з цього приводу. Ми маємо справу з осудливим, надзвичайно критичним ставленням до політики, що проводиться в Києві, та її впливу на румунів, які проживають в Україні.

З іншого боку, президент Бесеску продемонстрував позитивне ставлення, відзначивши заслуги українського президента Віктора Януковича, який дотримався своєї обіцянки вжити заходів щодо прийняття законодавства, яке дозволяє вчитися рідною мовою. Відзначивши, що на даний час проблема полягає в імплементації законодавства, президент Бесеску заявив, що зусилля румунської дипломатії будуть зосереджені на дотриманні чинного законодавства в Україні, яке є доволі схожим на румунське. «Румуни в Україні мали угоду з президентом Януковичем про підтримку, він дотримався свого слова, але те, що відбувається в низах, в місцевих адміністраціях, в міністерствах, не чітко співпадає з тим, що обіцяв Янукович. Я можу припустити, що ви мені скажете стосовно цього: Янукович має так багато проблем на європейському рівні, пов'язаних із ситуацією з Тимошенко, а я його оцінюю позитивно. Проте, я ціную, що він дотримався свого слова. З помаранчевим урядом, який, скажімо, був ідеологічно близьким до нас, і з колишнім президентом, і колишнім прем'єр-міністром ми обговорювали проблеми і всі вони обіцяли десятки разів і ніколи не дотримувалися свого слова».⁷¹ Президент підтвердив цю оцінку і з іншої нагоди: «Незалежно від політичного вибору, який ви маєте в Україні, я хочу, щоб ви знали, що з моєї точки зору президент Янукович був президентом, який дотримався свого слова не застосовувати обструкціонізм щодо права румун вчитися румунською мовою», – сказав Бесеску під час бесіди з учителькою, яка прибула з України в табір Суліна для молодих румун, які проживають за кордоном (за даними Медіафакс).

У цьому контексті, слід відмітити дуже сильну заяву в перший термін президентства Бесеску щодо його колеги «помаранчевого» президента України В. Ющенка тут слід взяти до уваги ідеологічні подібності між ними та демократичний розвиток у Києві, який збігся з роком вступу Румунії до НАТО і з завершенням переговорів про вступ до ЄС (грудень 2004 року). Наприкінці свого першого президентського терміну (2008 рік), президент Бесеску висловився вельми критично щодо Договору між Румунією та Україною, і особливо на адресу

⁷⁰ <http://www.mediafax.ro/politic/basescu-serbia-si-ucraina-au-multi-pasi-de-facut-sa-fie-democratii-sa-recunoasca-minoritatile-11247202>, Літній Університет з Извору Мурешулуй 12 серпня 2013 року. Президент критично висловлювався і раніше, прямо чи опосередковано, як наприклад, через свого тодішнього радника (червень 2012 року) Євгена Томак, <http://www.timpul.md/articol/consilierul-lui-basescu-eugen-tomac-ucraina-incalca-drepturile-romanilor-34432.html> - з посиланням на визнання «молдавської мови» як регіональної мови.

⁷¹ http://www.presidency.ro/?_RID=det&tb=date&id=14462&PRID=search

тих, хто його підписав з румунського боку.⁷² Ще раз відзначимо, контрастні відмінності – від відкритості, проявленої до влади помаранчевих у Києві та інтенсивного спілкування зі своїм колегою до дуже гострого і жорсткого ставлення до румунських підписантів Договору. Президент висловив незадоволення як змістом цього договору, так і тими, хто брав участь у його підписанні, а його критика поширилася і на сферу внутрішньої політики.

Президент Траян Бесеску неодноразово говорив, що Румунія підтримує підписання на Вільнюському Саміті Східного Партнерства у листопаді, угод про зближення України з ЄС поряд з Республікою Молдова.⁷³ Ця позиція була справді рішучою, однозначною, безумовною. Президентські радники висловлювали за різних обставин таке ж беззастережне ставлення щодо підтримки європейських устремлінь Києва. Радник президента з національної безпеки Юліан Фота, пише з цього приводу в ювілейному виданні «20-річчя встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія» про важливість України для регіональної безпеки і стабільності.⁷⁴

Президент Румунії не сторониться від різких заяв і більш-менш явних погроз, як наприклад: «А якщо в Києві створюються плани щодо анексії Придністров'я до України, то слід враховувати і повернення території Південної Бессарабії до теперішньої Республіки Молдова, заявив Бесеску під час обговорення, організованого Фондом Конрада Аденауера» (20 квітня 2008 року).⁷⁵ Варто відзначити, однак, часовий збіг з різкої критики на адресу Двостороннього договору з періодом, коли Румунія перебувала на початковому етапі перебування у Європейському Союзі (минув лише один рік після вступу, січень 2007 року), коли президентські вибори стукати у двері, а усталення недавно здобутої влади шляхом набуття членства в ЄС не було завершено. Тимчасовим висновком щодо президента Румунії є те, що зайнята ним позиція залежить від цілої низки чинників: дії та заяви з Києва; певні кон'юнктури румунських внутрішніх політичних баталій; європейські кон'юнктури з урахуванням Румунії як члена ЄС; темперамент пана Траяна Бесеску.

(b) Прем'єр-міністр

Існує досить мало інстанцій, де Прем'єр-міністр говорить про Україну і, одночасно, мало нагод для висловлення його ставлення до румунсько-українських відносин. Проте, більш можна сказати про Програму Уряду та її зміст. Тому ця частина повинна бути оцінена в поєднанні з другою частиною, яка стосується Програми Уряду.

На сайті прем'єр-міністра, в контексті візиту до Польщі, він заявив: «Я говорив і про наших сусідів, звичайно ж, Молдову, Україну, спільну підтримку, яку надає Польща і Румунія започаткуванню процедури приєднання цих двох

⁷² <http://youtu.be/dvcv714q9Uc>

⁷³ Наприклад, <http://stirileprotv.ro/stiri/politic/basescu-dorim-ca-ucraina-si-r-moldova-sa-semneze-acordurile-de-asociere-cu-ue-in-noiembrie.html>, червень 2013 року.

⁷⁴ 20 років встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія. Київ, Бухарест, 2012. Видання Міністерства Зовнішніх Справ України і Посольства України в Бухаресті, с.16.

⁷⁵ <http://www.gibcluj.ro/gibnews/items/traian-basescu-nu-vrea-tratat-cu-moldova-si-avertizeaza-ucraina-.html>

важливих наших сусідів на Саміті у Вільнюсі»,⁷⁶ Ставлення категоричне, однозначне, як і Президента. З іншого боку, помітний специфічний жартівливий підхід прем'єр-міністра Віктор Понта до трактування важливих питань. Нещодавно він заявив в Сучаві, що підтримує створення Регіону «Буковина», тим більше, що він провів своє дитинство в цій частині країни. Прем'єр припустив, що при вірогідному підписанні угоди про входження України в Європейський Союз, можна було б говорити навіть про європейський мікро-регіон «Буковина». «Оскільки я провів дитинство на Буковині, то я за. Насправді, кращим був би європейський мікро-регіон «Буковина». Якщо все ж буде підписана угода про асоціацію з Україною в листопаді у Вільнюсі, то ми, можливо, створимо європейський мікро-регіон з усією Буковиною, зазначив Понта.⁷⁷

(с) Міністерство закордонних справ

Далі торкнемося ставлення керівництва МЗС Румунії і питань, піднятих у двосторонньому діалозі, оскільки МЗС є головним державним закладом, який відповідає за втілення в життя зовнішньої політики. Так, з боку МЗС була зроблена відповідна заява, яка стала відповіддю на деякі побоювання Києва і була оприлюднена Теодором Баконскі – попереднім міністром закордонних справ уряду під час візиту до Києва (листопад 2011 року). «Румунія є прихильником принципу непорушності кордонів. У нас немає жодних претензій до територіальної цілісності інших країн», сказав він, відповідаючи на запитання журналіста Інтерфакс Україна.⁷⁸

Діяльність теперішнього міністра закордонних справ Тітуса Корлецяна – це продовження політики зближення з Україною через постійний діалог, який знайшов своє відображення в роботі Групи дружби Румунія – Україна в ЄС.⁷⁹ Міністр Корлецяна неодноразово заявляв про підтримку з боку Румунії щодо європейських устремлінь України і, зокрема, підтримку в підписанні у Вільнюсі Угоди про асоціацію і глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі.

Зустріч румунського та українського міністрів закордонних справ у кулуарах Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2012 року сприяла підтвердженню румунською стороною основних питань, якими вона переймається: завершення в найкоротші терміни переговорів з приводу підписання Міжурядової угоди про прикордонний рух; поновлення роботи Міжурядової комісії у справах національних меншин, створеної на основі підписаного 1997 року двостороннього Договору про добросусідство. З цієї нагоди, міністр закордонних справ Румунії висловив підтримку головування України в ОБСЄ в 2013 році, підтвердив

⁷⁶ http://www.gov.ro/premierul-victor-ponta-mi-am-exprimat-admiratia-pentru-modul-in-care-polonia-a-promovat-un-model-de-dezvoltare-economica-politica-de-leadership_11a120149.html, 5 iunie 2013.

⁷⁷ <http://www.ziarulevenimentul.ro/stiri/Politica/ponta-da-pesto-cap-regionalizarea-lui-dragnea--102717.html>, 17 серпня 2013 року.

⁷⁸ Дивись, наприклад http://www.realitatea.net/teodor-baconschi-romania-nu-are-pretentii-teritoriale-fata-de-ucraina_885599.html#ixzz2cQAaC15I

⁷⁹ <http://www.mae.ro/node/17666>

підтримку з боку Румунії для європейського курсу України і підтвердив запрошення для міністра закордонних справ України здійснити візит до Румунії.⁸⁰

Ставлення міністра закордонних справ до України є творчим і конструктивним. Якщо ми будемо спостерігати за роботою державних секретарів та інших високопоставлених дипломатів, то знаходимо, що існує «червона нитка», деяка сукупність тверджень у висловлюваннях румунських дипломатів. У своїй роботі, державні секретарі повертаються до проблематики, нюансують і акцентують питання, підняті міністром. Так, державний секретар Богдан Ауреску зазначив, що відновлення роботи Міжурядової комісії з питань національних меншин відіграє роль усунення «забобонів і стереотипів», з метою поліпшення взаєморозуміння та висвітлювання цінностей кожного народу. Європейська інтеграція є важливою для «внутрішньої реформи» пострадянських держав, зокрема України, та «запровадження європейських норм і цінностей» – мотив, заради якого і був підписаний в листопаді 2011 року Протокол про співробітництво в галузі європейської інтеграції між обома міністерствами закордонних справ. «Я переконаний, що відродження двосторонніх відносин матиме позитивні наслідки у вирішенні й інших проблем двостороннього порядку денного. Я маю на увазі проблему румунської меншини в Україні, відповідно, української меншини в Румунії, я маю на увазі проблему каналу Бистре, я маю на увазі питання відновлення румунських інвестицій в комбінат у Кривому Розі», заявив румунський дипломат, зазначивши, що стосовно національних меншин «людський фактор завжди найважливіший», і що, в цьому відношенні, розмовляв з київськими колегами стосовно відновлення роботи спільної міжурядової комісії з питань національних меншин».⁸¹

У виданні «20-річчя встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія»⁸² Богдан Ауреску пише «Україна, з географічної точки зору, є найбільшим сусідом Румунії і має особливо важливе значення питанні забезпечення регіональної та європейської стабільності і безпеки. Як член ЄС і НАТО (наш спільний кордон одночасно є кордоном ЄС і НАТО), Румунія рішуче і послідовно підтримувала і підтримує європейські устремління України і безпосередньо зацікавлена у продовженні її європейського курсу і демократичних реформ.»⁸³ Ауреску констатує відновлення політичного діалогу в 2011 року і подальше поліпшення відносин, висловивши оптимістичне ставлення до перспективи румунсько-українських відносин. У тому ж ключі, колишній міністр закордонних справ Адріан Чорояну, говорить про важливість України для регіональної безпеки і стабільності, випередивши Богдана Ауреску в оптимізмі, коли він стверджує, що у нас немає жодних сумнівів, «що в осяжному майбутньому, ще за нашого життя, Україна стане членом Європейського

⁸⁰ <http://www.mae.ro/node/15576>

⁸¹ <http://www.gandul.info/politica/bogdan-aurescu-romania-doreste-semnarea-in-2012-a-acordului-de-liber-schimb-cu-ucraina-9666968>

⁸² 20 років встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія. Київ, Бухарест, 2012. Видання Міністерства Зовнішніх Справ України і Посольства України в Бухаресті.

⁸³ Там же, с. 19-20.

Союзу».⁸⁴ Його оптимізм стримується реалізмом констатації стосовно підручників з історії, по яких вчать молоді румуни та українці – якщо українські румуни майже не існують, то для румунських українців потрібно шліфувати відображення, – пише колишній міністр закордонних справ.

Якщо Богдан Ауреску і Адріан Чорояну мають оптимістично-конструктивне ставлення, то державний секретар Стежерел Олару і міністр Крістіан Давид мають критичне ставлення – перший дещо м'якше, а другий більш жорстке. Візит державного секретаря Стежерела Олару в Україну в червні 2013 року став приводом для підтвердження румунським чиновником дружніх відносин між Румунією та Україною та підтримки з боку Румунії стремління України вступити в ЄС. Він наголошує на необхідності покращення відношення до румун в Україні. Досвід Румунії у ставленні до меншин може бути джерелом натхнення для України, сказав він.⁸⁵ Під час зустрічі з послом України Теофілом Бауером в березні цього року, міністр-делегат з питань румунської діаспори закордоном Крістіан Давид, заявив, що румунська меншина очікує, що вона скористається правами, які відповідатимуть європейським стандартам, зазначивши при цьому важливість застосування існуючих механізмів, таких як Змішана міжурядова комісія з питань національних меншини.⁸⁶ Такий підхід рішучий і безкомпромісний поділяється багатьма румунськими офіційними особами.

На рівні віртуального простору ви можете знайти цілу низку інших цікавих моментів. Тут ми маємо на увазі Інтернет-сторінку МЗС і спеціальну сторінку посольства Румунії в Києві. Сторінка МЗС стосовно двосторонніх відносин подана досить сухо⁸⁷, подаються календар взаємних візитів, форми двостороннього співробітництва, основні теми, що становлять інтерес для румунської сторони, де приділяється особлива увага питанню про румунські меншини в Україні (у тому числі проблеми диференціації між румунською і молдавською меншинами; а також проблеми, на які натикаються румунські меншини в галузі збереження і розвитку їхніх культурних цінностей). На відміну від цього відносно сухого викладу, сторінка Посольства Румунії в Києві⁸⁸ є досить барвистою і динамічною, ставлячи в центрі румунську спільноту в Україні, вона також містить багату інформацію про Румунію, румунське представництво в Україні, питання віз та інші цікаві новини для румунської громади в цій країні. Хоча сайт має рубрики про двосторонні відносини, вони дуже стислі і, як не дивно, на сторінці нічого немає в рубриці «політичні відносини».⁸⁹ Цілком можливо, що автори покладаються на зміст сторінки МЗС. Інформації про роботу спільних комітетів дуже мало. На відміну від українського посольства в

⁸⁴ Чорояну в 20-річчя встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія, с. 33.

⁸⁵ <http://www.zorilebucovinei.com/news/show/211/>

⁸⁶ http://www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/politic/8628-romania-cristian-david-a-cerut-ambasadorului-ucrainei-la-bucuresti-ca-minoritatea-romaneasc-s-se-bucure-de-drepturi-conforme-standardelor-europene.html

⁸⁷ Як, між іншим, і всі сторінки МЗС, які описують двосторонні відносини, жодної різниці в цьому розумінні.

⁸⁸ <http://kiev.mae.ro/>

⁸⁹ <http://kiev.mae.ro/node/167>

Бухаресті, який має сторінку на Facebook, Посольство Румунії в Києві не відкрило таку сторінку.

(d) Ставлення міністрів

Що ж стосується загальнодоступної інформації про ставлення до румунсько-українських відносин з боку інших державних діячів, то вона досить фрагментарна. Найбільш видатним і найбільш активним міністром щодо відносин з Україною, здається, є міністр Варужан Восганян. Восганян зустрівся з послом Бауером, щоб обговорити внесок Румунії в Криворізький гірничорудний комбінат (Румунія має 28 % акцій).⁹⁰ Раніше це питання було підняте Богданом Ауреску (травень 2012 року). «Якщо ми вирішимо проблему Кривого Рогу, то це буде великим стимулом для двосторонніх економічних відносин між Румунією та Україною» розмістив заголовок Національний Кур'єр. Як міністр економіки, так і інші офіційні особи зазначили зростання річного економічного обміну між двома країнами до більш ніж 2 мільярдів доларів.⁹¹

Ставлення громадянського суспільства

Можна виділити ряд основних тем, на які різні суб'єкти громадянського суспільства можуть висловлювати свої думки і погляди. Тому спосіб, у який буде оцінений цей розділ, є тематичним.

(a) Тема румунської меншини в Україні

В рамках громадянського суспільства можуть бути ідентифіковані різні ставлення до українсько-румунських відносин. Їх відображення, зазвичай, можна знайти в засобах масової інформації; часто важко виділити внесок ЗМІ із внеску інших представників громадянського суспільства. Прикладом може бути досвідчений журналіст Корнеліу Влад з довготривалим досвідом в галузі журналістики та зовнішніх зв'язків (головний редактор журналу зовнішніх зв'язків «Лумя» з багатою історією).⁹² Зазначаючи в комплексному матеріалі 2011 року, що і в Белграді, і в Києві влада стурбовані тим, щоб Брюссель мав сприятливе враження про їхні країни, як Сербія, так і Україна до цих пір не досягли значного прогресу у сфері забезпечення прав меншин. Цікаво відзначити, що цей висновок дворічної давності знайшов відгук у 2013 році в досить різких словах Президента, як ми бачили вище. Корнеліу Влад змальовує панорамну картину життя членів румунської спільноти в Україні, вказуючи на тонкощі української політики, починаючи з відокремлення румун від молдаван (який позбавляє переваг обидві сторони у ході виборів, та й не тільки у виборів), продовжуючи вказувати на перешкоди для застосування положень законодавства, що дозволяє чіпляти вивіски двома мовами (але часто фірми, які виробляють вивіски, або не мають латинських літер, або натикаються на інші труднощі), та станом існуючих румунських шкіл, які але не мають достатньої кількості учителів.

⁹⁰ Hotnews, 7 березня 2013. <http://ipad.hotnews.ro/14368777>

⁹¹ <http://www.curierulnational.ro/Actualitate/2013-03-08/Romania+si+Ucraina+discuta+problema+Krivoi+Rog>

⁹² <http://www.ziaristionline.ro/2011/11/01/aspecte-de-corneliu-vlad-romanii-din-ucraina-mai-intai-sa-stim-despre-ce-e-vorba-i/> це перший епізод із сюїти з трьох статей, присвячених описові України і стану румун в Україні – листопад 2011 року.

Корнеліу Влад обговорює інші проблеми, пов'язані з освітою та можливістю працевлаштування представників румунської громади в Україні. Нарешті румунський журналіст критикує тогочасного румунського міністра закордонних справ пана Баконскі за те, що той надав помилкову оцінку румунсько-українським відносинам як таким, що розвиваються «добре». Вони не розвиваються добре, робить висновок румунський журналіст. Ось це і є критичні акценти, які походять з громадянського суспільства. Ми знаходимо багато критики на адресу української політики щодо румунської меншини в громадянському суспільстві.

Окреслені вище питання можна доповнити іншими, що звучать на тій же критичній ноті, на цей раз стосовно представника української держави в Румунії, самого посла. Пан Теофіл Бауер відомий своєю неприйнятною діяльністю щодо інтересів румунської громади в Україні, пише, наприклад, Romanian Global News.⁹³ Натикаємося і на жорсткіше й неприємне ставлення до його діяльності, яка передувала його призначенню на посаду Його Високоповажності пана Теофіла Бауера, де використовуються інвективи з приводу деяких дій з так званої «етнічної чистки», за яку, як бачиться, повинен би нести відповідальність посол.⁹⁴

Було б неправильно думати, що тільки представники громадянського суспільства з націоналістичними тенденціями педалюють питання дискримінаційного ставлення до румунської громади в Україні. Як ми бачили у випадку журналіста і аналітика Корнеліу Влад, але як можна побачити і в наступних матеріалах, це питання викликає широкий інтерес. Більше того, це питання безумовно домінує над проблемами румунської громадянської спільноти візаві України. Так, в Журналі 22 ми можемо прочитати повідомлення про заяви із-за меж Румунії стосовно збереження румунської ідентичності (13 серпня 2013).⁹⁵ Наведені слова представників різних суспільних об'єднань з сусідніх з Румунією країн. Один з таких представників з України підкреслив, що хоч вочевидь закони, прийняті українським парламентом гарантують права румунській громаді, в дійсності школи з навчанням румунською мовою закриті. Зустріч в Ізвору Мурешулуй, в якій взяли участь представники румунських громад за кордоном, була широко представлена і прокоментована в румунській пресі.⁹⁶ У добре збалансованій статті «Румуни біля нас», Іяна Ракеру розповідає про політику українізації румун і про застосування молдовенізмів радянського типу з метою відокремлення румун від молдаван і румунську мову від «молдавської».⁹⁷ Водночас, вона критикує і заклади, які фінансують програми, адресовані румунам за кордоном, на які Бухарест робить політичну ставку.

Інший приклад критики української політики можна знайти в рамках Міжнародного форуму румунських журналістів. Журналісти скаржилися на

⁹³ Див. http://www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/politic/8628-romania-cristian-david-a-cerut-ambasadorului-ucrainei-la-bucuresti-ca-minoritatea-romaneasc-s-se-bucure-de-drepturi-conforme-standardelor-europene.html

⁹⁴ <http://www.ziaristionline.ro/2012/09/30/romanii-din-ucraina-sunt-supusi-unui-intens-proces-de-epurare-etnica-emil-neacsu-jigodia-teofil-bauer-revine-la-bucuresti/>

⁹⁵ <http://www.revista22.ro/reprezentantii-romnilor-din-afara-granitelor-cer-spriijn-statului-pentru-pastrarea-identitatii-29871.html>

⁹⁶ <http://www.mediafax.ro/politic/reprezentantii-romanilor-din-afara-granitelor-cer-spriijn-statului-pentru-pastrarea-identitatii-11248911>

⁹⁷ <http://www.revista22.ro/romnii-de-lnga-noi-30135.html>

рішення щодо закриття відділу румунської мови на Всесвітній службі «Радіо Україна» з фінансових причин (25 квітня 2013 року).⁹⁸ Раніше в прес-релізі Міжнародного форуму румунських журналістів 7 квітня поточного року зазначено: «В Україні основною проблемою залишається обмежений доступ для румунської меншини до каналів радіо і телебачення з метою просування національної культури і самобутності». Румунські журналісти в Україні повідомляють, що представники Всесвітньої служби «Радіо Україна» планують цього літа скасувати редакцію румунською мовою з фінансових причин. На цьому тлі Міжнародний форум румунських журналістів звернувся до керівництва радіо, щоб те зупинило цей процес, зазначаючи, що така причина не може служити виправданням для ініціативи обмежити основні права національних меншин. Таке звернення направлене і на адресу румунських високпосадовців, щоб вони із політичних міркувань підтримали дії Міжнародного форуму румунських журналістів. Цікавим є і прийняте рішення провести наступний Форум в Україні, в Ізмаїлі.

Ми натикаємося і на більш лункі, чіткіше виражені та емоційно насичені висловлювання як, наприклад, таке: «Румуни денаціоналізовані з моменту їх народження. В свідоцтва про народженні не вносяться румунські імена. Петру стає Петром, Ніколає стає Миколою, Елена стає Оленою (...). Отже, справа дуже добре організована, і політика, яку проводить Україна, є далекоглядною», сказав Петру Грозаву, голова культурного товариства «Дунай і море», що в південній Бессарабії».⁹⁹

Отже, тема ставлення до румунської меншини в Україні викликає досить характерні реакції й ставлення до української політики та її втілення в життя; різке ставлення супроводжується чи то зверненнями до румунських властей, чи то критикою на адресу державних органів, чи й тим і іншим. Їх емоційний заряд очевидний.

(b) Підтримка України в її європейських стремліннях

Від тих кіл громадянського суспільства, що мають економічні інтереси, надходять інші сигнали, які збігаються з офіційною позицією Румунії з підтримання України у її наближенні до ЄС. Ось, приміром, представник економічних інтересів, Президент Союзу двосторонніх торговельно-промислових палат Румунії, Насті Вледою направив відкритий лист прем'єр-міністру Румунії Віктору Понта стосовно підтримки підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (3 червня 2013 року).¹⁰⁰ Ставлення цього сегменту швидше всього наближається до схвалення дій урядових кіл.

Ми натикаємося на пряме, рішуче, обгрунтоване ставлення в цілій низці робіт аналітиків та журналістів румунською мовою, у звітних та аналітичних

⁹⁸ <http://www.jurnalistiromani.ro/category/noutati/> дані 10 серпня 2013 року

⁹⁹ http://www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/eveniment/10217-petru-grozavu-la-izvoru-mureului-din-momentul-in-care-s-a-constituit-ucraina-nu-a-ascuns-i-a-fcut-o-declaraie-direct-c-se-vrea-un-stat-fr-minoriti.html

¹⁰⁰ <http://romania.mfa.gov.ua/ro/press-center/news/12777-list-prezidenta-sojuzu-dvostoronnih-torgovih-palat-rumuniji-nasti-vledoju-do-premjer-ministra-rumuniji-viktora-ponti-na-pidtrimku-pidpisannya-ugodi-pro-asociaciju-mizh-ukrajinoju-ta-jes>

матеріалах ключових інститутів, які переймаються проблемами східної частини Румунії – РЦЄП (Румунський центр європейської політики) через Крістіана Гіня і Бянку Тома; СЕЕАС (Центр східноєвропейських і азіатських досліджень) через Анжелу Гремаде; ЄРМВ (Європейський Центр східноєвропейських і азіатських досліджень та з міжнародних відносин) через Ніку Попеску; ІРСІ (Інститут розвитку і соціальних ініціатив) через Леона Літре; ПНМВ (Інститут політичних наук і міжнародних відносин) через Дана Дунгачу; Фонд Джеймстаун через Владіміра Сокура; Журнал 22 (Revista 22) через Арманда Гоцу та Іяну Ракеру. Ця тема буде більш докладно описана в другій частині, яка висвітлює зміст.

(с) Інші теми, що представляють інтерес

Якоюсь мірою, теми, які є предметом уваги громадянського суспільства, відображують і проблеми, якими переймаються високопосадовці, але з деякими характерними акцентами. Теми, що представляють інтерес для румунського громадянського суспільства у відносинах Україною, дуже близькі до тих, які окреслюються в урядових колах. Таким чином, поряд з проблематикою румунської меншини в Україні та підтримки з боку Румунії зближення України з ЄС, ми знаходимо ряд інших питань, що представляють інтерес. Вони виходять за рамки національних інтересів Румунії, і, здається, становлять собою великий інтерес у секторі громадянського суспільства:

- утримання у в'язниці колишнього прем'єр-міністра України пані Юлії Тимошенко, що спричиняє заклопотаність з боку ЄС щодо України;
- тема сланцевого газу, яка є новою і яка спрямована на енергетичну безпеку Румунії, а також інших європейських країн.

Тема Тимошенко систематично привертає увагу громадськості в залежності від розвитку подій у Києві і Брюсселі та є емоційною і полягає у підтримці колишнього прем'єр-міністра.¹⁰¹ Це буде більш докладно обговорюватися у другій частині.

Тема енергетичної безпеки України є постійною проблемою впродовж останніх семи років, як, між іншим, і всіх країн ЄС, що пробуджує почуття і солідарність румун з українцями. Що ж стосується теми сланцевого газу, підписання Україною договору про видобуток з Shell стимулювало румунську владу зайнятися цим питанням. Статті та дискусії на цю тему були опубліковані в 2012-2013 роках.¹⁰² Дуже спірною було зміна ставлення Прем'єр-міністра Понта до проблеми видобутку сланцевого газу, приклад України і Литви та загальна атмосфера важливості енергетичної незалежності сприяли виникненню цих змін.

¹⁰¹ Значну кількість повідомлень можемо знайти про кожен важливий момент – останній стосується осудження України з боку Європейської Конвенції з прав людини -

<http://www.ghimpele.ro/2013/04/ucraina-condamnata-de-cedo-in-cazul-iuliei-timosenko/>

<http://www.revista22.ro/cedo-a-condamnat-ucraina-n-cazul-timosenko-25442.html>

<http://www.agerpres.ro/media/index.php/international/item/192849-CEDO-condamna-Ucraina-in-cazul-Iuliei-Timosenko.html>

¹⁰² напр. <http://www.ziare.com/articole/ucraina+acord+gaze+sist>, <http://m.romanalibera.ro/stire-291567.html>

1.3.2. Визначення румунської «партії дружби» між Румунією та Україною

На жаль, це формулювання не дуже зрозуміле, не чітко показує, про що йдеться. Тому, за погодженням з румунським організатором Асоціацією за демократію (APD), я вирішила включити ті установи, організації, асоціації та публікації, які є зацікавленими в румунсько-українських двосторонніх відносинах, діяльних у цьому напрямку. Їх список наведено нижче:

Державні установи:

- Президент.
- Прем'єр-міністр, уряд (Міністерство закордонних справ, зокрема).
- Політичні партії (див. відмінності вище).
- Парламент, Комітети із зовнішньої політики.
- Розвідувальні служби, які в своїй діяльності мають зовнішні зв'язки.

Що ж стосується інститутів та дослідницьких центрів з проблем в цій галузі, я хотіла б перерахувати такі: RCEP, CEEAS (SNSPA), MEB, IPSIR, ISPA.

- Румунський Центр європейської політики (RCEP, <http://www.crpe.ro/>) розробив проекти, направлені на політику сусідства ЄС, Східне партнерство і організував Румунсько-український Громадянський форум (2012 рік) разом з українськими організаціями, які займаються дослідженнями взаємного сприйняття румунів і українців з метою кращого розуміння проблемних питань, взаємних стереотипів.

- Центр східноєвропейських і азіатських досліджень (CEEAS, www.cseea.ro) є дослідницьким центром в рамках Національної школи політичних досліджень та державного управління (SNSPA), який втілює в життя низку проектів. Він був створений в 2007 році. На даний момент уже має розгорнутими два проекти за участі України¹⁰³ та публікує аналітику і коментарі про події в Україні.

- Румунський Європейський інститут (EIR, www.ier.ro) провів серію заходів – дебатів, проектів, публікацій, – в яких торкнувся проблематики європейського розширення і європейської перспективи сусідніх пострадянських держав, у тому числі й України. В журналі інституту *The Romanian Journal of European Affairs* (RJEА) розміщені публікації на українські теми.¹⁰⁴

- Румунсько-українські відносини є центральними в діяльності Інституту політичних наук і міжнародних відносин (ISPRI) Румунської академії. Навіть простий пошук робіт та інформації з даного питання підтверджує їх постійний інтерес в цьому плані.¹⁰⁵ ISPRI має три відділення, одне з яких зосереджує свою увагу на міжнародних відносинах. В його діяльності ми знаходимо дослідження з проблематики румунів в усьому світі і геополітичних зміни в регіоні Чорного

¹⁰³ http://eapr.ro/?page_id=592, http://eapr.ro/wp-content/uploads/2012/05/EaP-analysis_publicat-iul2013.pdf. Останню публікацію CSEEA можна відкрити на <http://eapr.ro/wp-content/uploads/2012/08/News-Alert-no.-6.pdf>.

¹⁰⁴ http://www.ier.ro/documente/rjea_vol10_no3/RJEА_Vol.10_No_3_POLITICAL_IMPLICATIONS_OF_THE_EASTERN_PARTNERSHIP_FOR_UKRAINE_A_BASIS_FOR_RAPPROCHEMENT_OR_DEEPENING_THE_RIFT_IN_EUROPE_.pdf

¹⁰⁵ <http://www.ispri.ro/?s=Ucraina>

моря. ISPRI переймається наявними проблемами в східній частині Румунії, в основному відносинами Румунія – Республіка Молдова, відносинами Румунія – Російська Федерація, але цікавою в цьому контексті є інформація, документи, статті та угоди, які торкаються поточних проблем в Україні та відносин Румунія – Україна.

- Інститут політичних досліджень у сфері оборони та військової історії (ISPAIM) проводить дослідження і організовує конференції, робочі зустрічі, особливо у сфері безпеки, використовуючи багатосторонні формати, пов'язані з НАТО, а також ПЗМ, в яких беруть участь і українські представники. Румунсько-українські відносини вивчаються особливо в регіональному та багатосторонньому контексті.¹⁰⁶

- Фонд Проект громадянської освіти і академічного розвитку (FPECDA) розганяє регіональні тематичні проекти у регіоні Чорного моря, а також проекти залучення громадянського суспільства у зовнішню політику Румунії, в тому числі щодо України.

- Центр по запобіганню конфліктів та раннього попередження конфліктів Early Warning (http://cpc-ew.ro/new_formula/) розганяє проекти, проводить тематичний аналіз пострадянського простору.

- Фонд Тітулеску, який періодично організовує зустрічі з діячами зовнішньої політики, у тому числі на тему двосторонніх відносин Румунія – Україна.

- Група з соціального діалогу (GDS <http://www.gds.ong.ro/>) розганяє діяльність у сфері зовнішньої політики, приділяючи особливу увагу східній політиці Румунії та ЄС, що й відображено в Журналі 22 (Revista 22) (<http://www.revista22.ro/>), в якому публікуються роботи авторів, які спеціалізуються на європейському сході.

Експерти і аналітики, які публікують роботи на тему румунсько-українських відносин:

Коли я називаю кілька важливих імен інтелектуалів і професіоналів, які пишуть про двосторонні відносини, я маю на увазі таких як Віталій Чобану, Дан Дунгачіу, Сабіна Фаті, Крістіан Гіня, Арманд Гошу, Анжела Гроно, Оазу Нантой, Ніку Попеску, Іляна Ракеру, Станіслав Секрієру, Володимир Сокор.¹⁰⁷ Звісно, я включила сюди і тих румунських представників інтелігенції, чії твори є відомими і ними цікавляться в Румунії ті, хто займається питанням румунсько-українських відносин. Якщо про деяких із згаданих аналітиків, можна сказати, що вони зорієнтовані швидше за все на «молдавський» напрямок, то можна сказати, що існує нове покоління з подвійним громадянством і ті, чию точку зору не можна відрізнити від румунської. Безумовно, точки зору, висловлені стосовно

¹⁰⁶ Більше подробиць можна знайти на http://www.mapn.ro/diepa/ispaim/activitati_desfasurate.html

¹⁰⁷ Є й інші спеціалісти у сфері міжнародних відносин, які переймаються проблематикою українсько-румунських відносин, але швидше всього побічно, а тому я не відмітила їх в тексті .

румунсько-українських відносин пов'язані і з пострадянським простором, і з подіями в Росії.

Засоби масової інформації:

- Основні інформаційні агентства і газети, а також інтернет-джерела, як, наприклад, www.hotnews.ro

- Зокрема, наступні веб-сайти і блоги:

<http://www.zorilebucovinei.com>

<http://www.rgnpress.ro>

<http://www.ziaristionline.ro>

<http://epochtimes-romania.com>

<http://intersectii.eu>

<http://www.privesc.eu>

<http://geopolitikon.wordpress.com>

<http://civitaspolitics.org>

Звичайно, в цей список треба було б включити і заклади Європейського Союзу – Комісію з Представництва ЄС в Бухаресті, Раду ЄС і, зокрема, Європейську службу зовнішніх дій (European External Action Service, EEAS, <http://www.eeas.europa.eu>) – в тій мірі, наскільки румунсько-українські дружні стосунки є також стосунками ЄС – Україна.

1.4. Оцінка змісту і структури пріоритетів румунської «партії дружби» в розрізі розвитку міждержавних румунсько-українських відносин

1.4.1. Аспекти політики європейського партнерства та інтеграції

Представники уряду

(а) Президент

У виступах президента Румунії прозвучали головні теми румунсько-українських відносин: по-перше, проблематика відношення до румунської меншини, по-друге, проблематика підтримки з боку Румунії європейського курсу України, по-третє, участь обох країн у регіональних і субрегіональних організаціях. Турботи президента зумовлені інтересами безпеки Румунії. Україна має подвійну важливість для зміцнення стабільності й безпеки на сході Румунії: власне, собою як такою і внеском, який вона робить для безпеки Республіки Молдова. У свою чергу, безпека Республіки Молдова має подвійну важливість для самої Румунії: власне, собою як такою і тому, що це найближчий сусід, який має на своїй території величезну проблему стосовно безпеки, придністровський сепаратизм.

Будучи послідовним у своїй діяльності керівника і в підході до оцінки національних інтересів Румунії, президент Траян Бесеску робить наголос на правах румунських меншин в Україні та на використанні всіх дипломатичних засобів для досягнення цієї мети. В цьому світлі можна зрозуміти і прагматичний підхід до твердження по відношенню до президента Януковича, про якого ми говорили в першій частині. У тому ж світлі, тобто турботи про румунський етнос закордоном, слід зрозуміти і критику румунсько-українського Договору 1997 року. Але, і оце «але» є важливим, слід додати, що вся проблематика румун закордоном має внутрішній політичний підтекст; вона, з одного боку, «лє воду на колесо» румунського націоналізму, але торкає і виборчих процесів, особливо коли мова йде про румунських громадян, які проживають закордоном. Сама по собі проблема прав румунів в Україні є важливою, і це можна побачити в трактуванні проблеми багатьма представниками громадянського суспільства, письменників, журналістів, які формують громадську думку. Президент Бесеску має покликання командира корабля, який піклується, щоб всі румуни були в безпеці і жили в хороших умовах на кораблі, яким він керує. Якщо Румунія, на основі Договору 1997 року, погодилася визнати певну державно-територіальну конфігурацію, то румуни, які залишилися за кордоном, повинні бути захищені.

Слід також зазначити, що з точки зору підтримки Румунією України в її європейських прагненнях, то Президент, як і прем'єр-міністр і міністр закордонних справ та всі представники румунської держави, не зумовлюють цю підтримку. Це безумовна підтримка, за якої Румунія діє в унісон в рамках спільної зовнішньої політики і політики безпеки Європейського Союзу.

Частина румунських інтересів до України пов'язана з Республікою Молдова та її стратегічним значенням по відношенню до нашого спільного сусіда. Існує цілий ряд елементів, які підвищують інтерес Румунії до України та які є більш-менш пов'язаними з Республікою Молдова: зближення України з ЄС, її тактика опору щодо російської політики по відношенню до пострадянських держав, безпосередньо сусідніх з ЄС («близьке сусідство», як говорять російські чиновники), проблеми Придністров'я і участь України у форматі переговорів 5+2, її географічна близькість, важливі непрямі статуси як от головування у ОБСЄ. У своєму відношенні до України Президент усе це враховує.

(b) Державна програма

Відповідно до поточної Програми Уряду (2013 – 2016)¹⁰⁸, Румунія буде використовувати свій статус як члена ЄС і НАТО у формуванні своєї зовнішньої політики: «дипломатична діяльність Румунії повинна втілювати в життя свій статус держави, розташованої на зовнішньому кордоні ЄС і НАТО з усвідомленням переваг і недоліків, які ця геополітична функція передбачає».¹⁰⁹ Румунія має чітко визначені інтереси у зміцненні стабільності, процвітання і безпеки її східних сусідів, як було зазначено вище. Якщо в загальній частині зовнішньої політики держави Державна програма передбачає «в основному забезпечення захисту інтересів своїх громадян»¹¹⁰, то в розділі «Цілі», пункт 8, цілі визначені таким чином: «Захист і активне втілення в життя прав осіб, які належать до меншин / румунських спільнот в сусідніх з Румунією державах, в чіткій відповідності з європейськими стандартами і там, де це доречно, з дотриманням політичних критеріїв вступу в ЄС».¹¹¹ Ціла низка інших важливих елементів регіональної співпраці у сфері зовнішньої політики буде згадуватися нижче в пункті 1.4.2.

(c) Міністерство закордонних справ

Міністерство закордонних справ (МЗС) по закону є головним державним закладом реалізації зовнішньої політики Румунії. Так, ми нічого нового не знаходимо наданих закладом і його представниками матеріалах, там містяться лише акценти на тій чи іншій проблемі.

На сайті румунсько-українських двосторонніх відносин лаконічно подані питання, які викликають заклопотаність у румунської сторони. «Проблеми, з якими стикається румунська меншина в Україні: доступ до освіти рідною мовою, офіційне використання румунської мови в адміністрації та юстиції, фінансування діяльності об'єднань румунських меншин, ЗМІ румунською мовою, збереження релігійної ідентичності, представництво на рівні адміністрації, відсутність парламентського представництва, реституція майна, яке належало румунській громаді, і т.д.» МЗС має бути переконаним, що розвиток політичних і

¹⁰⁸ <http://www.gov.ro/upload/articles/117322/program-de-guvernare-2013-20161.pdf>

¹⁰⁹ Там же. с. 56

¹¹⁰ Там же. с. 57

¹¹¹ Там же. с. 58

дипломатичних відносин між Румунією та Україною буде розвиватися на користь румунської громади в Україні, ще зазначається в офіційній позиції міністерства.¹¹²

Міністр Тітус Корлеціан неодноразово підтверджував позицію Румунії щодо підтримки європейських устремлінь України. Ця позиція підтримана Програмою Уряду (2013 – 2016), як ми бачили вище, і має чітко визначену логіку у всій сукупності положень позиції Румунії як члена ЄС і НАТО, розташованого на східному краю цих організацій. Робота, яка проводиться міністром на сьогоднішній день, як зазначається у його виступі про орієнтири і перспективи румунської дипломатії від липня 2013 року, є підпорядкованою цілям, визначеним урядовою програмою.¹¹³

В діяльності державних секретарів та інших вищих посадових осіб Міністерства закордонних справ можна знайти характерні акценти. Значна частина інтерв'ю, взятого Іляною Ракеру у пана Стежерела Олару, Державного секретаря Міністерства закордонних справ, була присвячена румунській громаді в Україні. Він наводить приклади конкретних випадків, коли румуни в Україні не можуть вільно проводити свої культурні заходи, не отримують фінансову підтримку так, як Союз українців у Румунії, що підтримується за рахунок державного бюджету. «Я не думаю, що завжди легко мати румунську ідентичність в Україні, але я вірю, що українська сторона вже розуміє, що національні меншини є джерелом різноманітності. [...] Європейський союз приділяє особливу увагу питанням прав людини і національних меншин і намагається захистити всіх громадян без дискримінації. Україна перебуває на шляху розуміння цієї проблеми, як і ми, коли перебували на початковому етапі інтеграції.»¹¹⁴ В рамках тієї ж тематики міністр-делегат Крістіан Давід, під час зустрічі з українським послом Теофілом Бауером, підкреслив важливість того, щоб положення Закону про політику державної мови, прийнятого минулого року Україною, дотримувалися у відповідності з європейськими стандартами. Ця позиція знайшла свій відгук у посла України, який дав позитивну відповідь.¹¹⁵

В свою чергу, Державний секретар із стратегічних питань Богдан Ауреску під час зустрічі з послом Сергієм Пирожковим, представником України на переговорах з придністровського врегулювання, підкреслив відкритість і конструктивну роль, яку відіграє Україна в переговорах формату 5+2, навіть і на даний час, коли Україна має мандат голови ОБСЄ (19 червня 2013 року).¹¹⁶

Враховуючи той факт, що Румунія є частиною Спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС, треба узгодити вимоги і обумовленості ЄС із специфічними вимогами Румунії. У Висновках Ради з питань закордонних справ, які представляють собою основні відправні точки в оцінці ЄС та були оприлюднені перед підписанням Угоди про асоціацію і глибоку та всеохопну зону

¹¹² <http://www.mae.ro/bilateral-relations/1734#842>

¹¹³ <http://kiev.mae.ro/romania-news/3327>

¹¹⁴ <http://www.revista22.ro/priorita539ile-departamentului-politici-pentru-relatia-cu-romnii-de-pretutindeni-30136.html>

Інтерв'ю, взяте Іляною Ракеру 20 серпня 2013 року

¹¹⁵ <http://www.mae.ro/node/18455>

¹¹⁶ <http://www.mae.ro/node/20382>

вільної торгівлі з Україною¹¹⁷, питання відношення до меншин прямо не згадується. З іншого боку, Порядок денний асоціації ЄС – Україна, прийнятий Радою співробітництва у Люксембурзі (24 червня 2013 року) містить цю тему в пункті «2.1 (iii) (c). *Ensuring respect for the rights of persons belonging to minorities.*»¹¹⁸ Таким чином, двосторонні відносини Румунія – Україна знаходяться в напруженій точці двосторонніх відносин Україна – Європейський Союз. Представники уряду Румунії, а також представники румунського громадянського суспільства можуть співпереживати цій ситуації, оскільки Румунія опинилася в подібній ситуації в 90-ті роки, коли вона виявила важливість визнання і поваги до етнічних, мовних, статевих, релігійних відмінностей тощо. З цієї точки зору, Україна може опиратися на розуміння та симпатії з боку румунської сторони. *”We’ve been there”* («Ми були там»), мовить англійська фраза, яка стала складовою частиною мови прогресу у зв’язках з Європейським Союзом.

(d) Партії, парламентські альянси. Парламентські комісії

Що стосується політичних партій, то основним джерелом інформації про їхні зовнішньополітичні позиції, є їхні віртуальні платформи в Інтернеті.

USL (Соціально-ліберальний союз – СЛС)

Платформа презентації СЛС налаштована на принципах доступності та ефективності РП (Республіканська партія). Вона не містить ніяких «ідеологічних», або «доктринальних», або «програмних» заголовків, а, скоріше, пропонує «вирішення» різних визначених румунських інтересів. Враховуючи короткий і зумовлений ефективністю характер комунікаційної платформи в розділі зовнішніх зв’язків, ми знаходимо формулу «Румунія – важливий актор на регіональному рівні», без явного посилання на двосторонні відносини з Україною.¹¹⁹ Що ж стосується компонентів СЛС, то на платформі СДП (Соціально-демократична партія) можна знайти рубрику «що ми підтримуємо», а посилання робляться на платформу СЛС, де ми і знаходимо рішення. Ми не знаходимо в програмі СДП жодного конкретного посилання на відносини з Україною. На відміну від платформи СЛС, на сторінці НЛП (Національно-ліберальна партія) можна знайти фразу, яка дозволяє припустити, що Румунія не має амбіції на регіональне лідерство, не маючи необхідних ресурсів і можливостей. Концепція НЛП Румунії не має регіональних лідерських амбіцій. На відміну від платформ СЛС і СДП, платформа НЛП містить програму, в якій міжнародні відносини відіграють важливу роль. У цій програмі ми знаходимо пріоритети в такому порядку: стратегічне партнерство з США, членство в НАТО, членство в ЄС і особливе використання статусу держави-члена ЄС. Після цих пунктів програма приділяє увагу відносинам Румунії з країнами Східної Європи в такому порядку: Росія, Молдова, Україна. «Відносини з Україною повинні базуватися на постійній підтримці і сприянні проведенню реформ, демократизації

¹¹⁷ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134136.pdf

¹¹⁸ http://www.eeas.europa.eu/ukraine/docs/eu_ukr_ass_agenda_24jun2013.pdf

¹¹⁹ <http://uslonline.ro/solutii/romania-actor-major-nivel-regional/>

та європеїзації нормативної та інституційної системи, а також на важливих реформах у секторі безпеки і втіленні в життя технічних і політичних критеріїв вступу до НАТО.»¹²⁰ Що ж стосується відносин з румунами звідусіль, то вони повинні регулюватися на такій основі: «19. Лояльність до держави перебування; 20. Використання двосторонніх відносин для надання підтримки у створенні державою перебування засобів та умов для збереження культурної самобутності і мови». Безсумнівно, ці два останні елементи втілюються в життя двома представниками НЛП Крістіаном Давід і Стежерелом Олару, які опікуються румунами звідусіль. Більш загальних висновків щодо СЛС може бути два: (1), ставлення до проблеми схиляється до прагматичного, (2) існують суперечності між певними позиціями СДП і НЛП у зовнішніх відносинах.

ДЛП (Демократично-ліберальна партія)

У платформі Демократично-ліберальної партії мало елементів, які стосуються зв'язку Румунія – Україна. Крім твердження про європейське майбутнє Румунії та відновлення зовнішнього авторитету, нічого не сказано стосовно зовнішніх зв'язків. Ця партійна платформа складає враження, що Румунія повинна бути відокремленою від світу.¹²¹

НПДД (Народна партія Дана Діаконеску)

Платформа Народної партії Дана Діаконеску містить цілу низку істотних декларативних елементів, а саме: «використання потенціалу геостратегічного басейну Дунаю і регіону Чорного моря; активна підтримка торгово-економічних інтересів Румунії дипломатичними місіями; розвиток співробітництва з сусідніми державами і зміцнення позицій Румунії в регіоні; розширення участі Румунії в політиці регіональної енергетичної безпеки; приділення більшої уваги проектам двостороннього співробітництва з Республікою Молдова; моніторинг, захист і гарантія прав та інтересів громадян Румунії за кордоном; розширення прав і можливостей румунської еліти, яка перебуває за кордоном з метою сприяння іміджу Румунії; популяризація символіки, національних цінностей і традицій у всіх зовнішніх заходах, ярмарках і виставках; залучення румунів звідусіль до політичного і соціально-економічного життя Румунії шляхом поліпшення зв'язку між румунськими громадами і органами державної влади, фондами та бізнес-спільнотами Румунії».¹²² Похвальними є зусилля пов'язувати ці провідні ідеї з діяльністю у сфері зовнішніх відносин. Ці положення проглядаються в кількох ключах. Один з них є популістським, особливо враховуючи відсутність політичних особистостей в рядах партії, компетентних в міжнародних відносинах. За відсутності уточнень або певних конкретніших елементів стосовно способів розгортання діяльності, якими ці загальні ідеї можуть бути втіленими в життя, програма залишається декларативною.

Громадянські сили

¹²⁰ <http://www.pnl.ro/subpagina/capitolul-12-rela-iile-externe-i-afacerile-europene>

¹²¹ <http://www.pdl.org.ro/viziunea-pdl-pentru-romania>

¹²² <http://www.partidul.poporului.ro/node/463>

Стосовно Громадянських сил можна сказати, що це нове парламентське утворення має лише Маніфест, а не власне програму, на віртуальному інтерфейсі, а він не містить будь-яких явних положень про зовнішню політику, хоча лідер ГС (Міхай Резван Унгуряну), був міністром закордонних справ, головою СЗР (Служба зовнішньої розвідки) і прем'єр-міністром.¹²³

Комісії з питань зовнішньої політики Парламенту Румунії

Більш адекватна оцінка роботи цих комітетів практично неможлива за відсутності емпіричних досліджень, інтерв'ю і, можливо, інших методів дослідження на фокус-групах. Що можна оцінити, маючи в розпорядженні наявні засоби інформації, то це швидше всього прозорість цих комісій і готовність доводити до загального відома зміст їхньої діяльності. У цій площині Комісія з питань зовнішньої політики Палати Депутатів є майже непрозорою. Інформація про роботу комісії відсутня на сторінці Палати Депутатів. Комісія з питань зовнішньої політики Сенату містить низку цікавої інформації про двосторонні відносини Румунія – Україна. Йдеться про зустріч пана Теофіла Бауера з головою Комітету сенатором Петру Філіп. Зустріч, про яку йдеться в прес-релізі від 4 квітня 2013 року, свідчить про підвищення активності з боку посла України в напрямку підтримки України в її стремліннях зближення з ЄС. Цікаво, що текст прес-релізу говорить про «приєднання» України. Мова прес-релізу і, взагалі, спосіб подачі матеріалу про діяльність Комісії з питань зовнішньої політики залишає бажати кращого. Безсумнівним є те, що Румунія підтвердила свою парламентську підтримку зближення України з ЄС і прагнення України вступити до ЄС.

Оцінка актуального змісту і структури зовнішньополітичних принципів на рівні громадянського суспільства

Важко назвати якогось конкретного румунського «експерта» по Україні і це багато що говорить про як мінімум два аспекти: (а) наскільки розвиненою є діяльність у сфері зовнішніх зв'язків громадянського суспільства, румунської університетської спільноти і (б) як багато уваги приділяється румунсько-українським відносинами. Звичайно ж, перш ніж робити які-небудь висновки в цьому відношенні, слід враховувати контекст розвитку міжнародних відносин досліджуваної території, яка утворилася відносно недавно (менше 20 років в університетських навчальних планах). У цьому відношенні важко ідентифікувати й якогось «експерта» по США. У кожному разі, ми знаходимо на румунському інтелектуальному ландшафті і на румуномовному інтелектуальному ландшафті цілу низку аналітиків, які, поряд з молдовською і російською проблематикою, займаються і українською. Таким чином, це ще раз підтверджує припущення про те, що Україна є важливішою для Румунії завдяки ролі, яку вона відіграє в молдовському питанні. Інтерес до Східної Європи помітно зростає – все більше і більше молодих людей спрямовують свої дослідницькі інтереси в бік сходу ЄС, до пострадянського простору.

¹²³ <http://www.forta-civica.ro/viziunea/manifest/>

Що ж стосується письмових матеріалів або проектів, то вони містять: аналіз виборів до української Ради¹²⁴ з демократичної точки зору; особливий інтерес до зростання націоналістичного утворення «Свобода»; особливий інтерес до політичної стабільності в сусідній країні; оцінка напрямку руху України (захід чи схід?) і оцінка балансування України між Сходом і Заходом; можливість розколу в Україні¹²⁵ тощо. Висновки Європейської ради від грудня 2012 року¹²⁶, зроблені після виборів в Раду, були прокоментовані в пресі та в аудіо-відео форматі. Від румуномовних аналітиків в Республіці Молдова дізнаємося про переймання європейським вибором України в контексті, в якому події в Києві сприймаються як такі, які чинять значний вплив на події і варіанти вибору в Кишиневі. Варіант суверенної України грає на користь Кишинева і нинішніх можливостей «Альянсу задля Європейської Інтеграції» II, що, звісно, співпадає з інтересами і підтримкою з боку Бухареста.¹²⁷ Володимир Сокор пише «Слава Богу, що Україна є незалежною і ми повинні прагнути з усіх сил зміцнити незалежність України» в недавньому інтерв'ю на Радіо Вільна Європа.¹²⁸

Ряд інших аналітиків прокоментувати ситуацію, яка створилася в зв'язку з завершенням підготовки Угод про асоціацію з ЄС України та Республіки Молдова і перспективою їх підписання у Вільнюсі восени внаслідок провалу спроб Росії зупинити процес європеїзації двох пострадянських держав.¹²⁹ Існує особливий інтерес до теми приєднання до ЄС цих двох країн, яка набула великого розмаху в діалозі між Україною і Росією, але яка спостерігається і в діалозі між Республікою Молдова і Києвом. Аналіз щодо України може бути обмежений п'ятикутником: Бухарест – Кишинів – Київ – Москва – Брюссель в контексті підготовки до підписання угод, де зусилля Росії спрямовані на те, щоб переконати (навіть змусити) пострадянські республіки перейти на орбіту Євразійського союзу і не перешкодити їм боротися за взаємні зобов'язання з Брюсселем. Стосунки Бухарест – Київ розвиваються майже стабільно через Кишинів та Брюссель, як про це зазначають румунські або румуномовні аналітики.

Іншою темою обговорення в працях політологів є румунський етнос в сусідніх з Румунією країнах і політичне ставлення уряду Румунії, в тому числі Президента, до румун звідусіль. Тут ми знаходимо дві аналітичні тенденції, що підтверджуються оглядом кіберпростору блогів і висловлених думок як на рівні експертів, так і на рівні журналістів. З одного боку існує дуже гостра преса (як ми бачили в першій частині), яка реагує на всі порушення прав румунських меншин (у тому числі й молдавської меншини, тому що йдеться про одну й ту ж мову і спільні культурні характеристики). Існує й напрямок зі зростаючою тенденцією критичного ставлення до посилення румунського духу і навіть тиску на уніонізм в

¹²⁴ Дивись, наприклад <http://www.cseea.ro/publicatii/view/brief-analysis/ucraina-dup259-alegerile-parlamentare>

¹²⁵ <http://www.cotidianul.ro/alegerile-care-pot-rupe-ucraina-198216/>

¹²⁶ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134136.pdf

¹²⁷ Віталій Чобану, «Осінь оголошеного шантажу», <http://www.revista22.ro/toamna-537antajelor-anun539ate-29533.html> (iulie 2013); Леонід Літре (інтерв'ю) «Ключ від Молдови європейської є в Києві»

<http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/cheia-modovei-europene-e-kiev> (august 2013)

¹²⁸ <http://www.europalibera.org/content/article/25061524.html>

¹²⁹ Сабіна Фаті, <http://www.revista22.ro/doctrina-basescu-si-expansiunea-romniei-29751.html>

контексті, в якому Республіка Молдова спрямована в бік європейської інтеграції.¹³⁰

Для румунського суспільства було і залишається цікавим утримання у в'язниці колишнього прем'єр-міністра України, Юлії Тимошенко, тим більше, що вона була провідною фігурою для зміни українського режиму на Помаранчевий наприкінці 2004 року. Вона становить собою модель для жінок Румунії і особливо для середнього класу. Не в останню чергу, дуже поширена і обговорювана думка про те, що вона утримується у в'язниці з політичних причин, кидає тінь на діючу нині владу в Україні, навіть якщо президент Бесеску похвалив президента Януковича за дотримання даних ним обіцянок. Ідея пригнічення опозиції накладена на гендерний простір, особливо у випадку впертого жіночого характеру, як у Тимошенко, і зумовлює значну частину румунських виборців вступати в резонанс з постійною критикою, яка надходить з Брюсселя.

¹³⁰ Дивися, наприклад, Сабіна Фаті про відновлення доктрини румунського духу: <http://www.europalibera.org/content/article/25066845.html> або Арманд Гошу про «Гру в об'єднання»: <http://www.revista22.ro/articol.php?id=30127>

1.4.2. Аспекти чорноморської співпраці та регіональної безпеки

Обидві країни, Румунія і Україна, є членами Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Обидві брали участь в останні 10 років у багатьох структурах співробітництва в Чорному морі. В Румунії недавно (на початку вересня 2013 року) проходив шостий Форум НУО Чорного моря. Захід був організований Федерацією неурядових організацій Румунії (FOND) за підтримки Міністерства закордонних справ Румунії та Європейської комісії. Діяльність Румунії заради Чорноморського співробітництва набула великого стратегічного розмаху зі вступом до ЄС, коли Чорне море стало безпосереднім сусідом ЄС. «Виходячи з передуючих приєднання до ЄС, Румунія поступово набула статусу найактивнішого члена ЄС в утвердженні стратегічного значення Чорного моря, а також необхідності підвищення ролі ЄС у цій галузі в дусі стратегічного підходу.»¹³¹ Цілі Румунії записані у стратегії безпеки Румунії. Після вступу Румунії та Болгарії до ЄС обидві країни зробили свій внесок, поряд з іншими державами – членами, зокрема Німеччиною та Грецією, в прийнятті програмного документа ЄС, Чорноморська синергія.

На публічних виступах Президент Румунії підкреслював, що підтримка України в процесі її зближення з Європейським Союзом і поширення на схід Європейського Союзу є частиною стратегічного мислення з точки зору побудови безпеки Румунії. Вона є частиною Європейської політики сусідства, і повністю узгоджується з цілями і зусиллями Східного партнерства.

В діючій програмі діяльності уряду (2013-2016), в частині, присвяченій «Напрямам дій» чітко визначена важливість регіональних ініціатив, в яких обидві країни по-різному беруть участь: від Європейської Дунайської стратегії до Чорноморської синергії та Східного партнерства. У цьому ж контексті сформульована як напрямок дій «подальша підтримка політики розширення ЄС»¹³² зі підтриманням важливості повного дотримання умов членства, включаючи права осіб, які належать до румунської меншини.

Програма стосується і «подальшої підтримки як принципової позиції політики «відкритих дверей» до НАТО зі сприянням подальшому розширенню Альянсу на Західні Балкани та Східне сусідство»,¹³³ знаючи, що Бухарестський саміт 2008 року став поворотним пунктом у відносинах між Україною та Грузією по відношенню до Альянсу. Також стосовно сфери безпеки, в Програмі зазначається важливість подолання нинішнього глухого кута Договору про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСС),¹³⁴ розірваний в односторонньому порядку з боку Росії в 2007 році, який безпосередньо стосується обох наших країн.

Румунія продовжує приділяти пріоритетну увагу таким структурам регіонального співробітництва: Процес співробітництва у Південно-Східній

¹³¹ <http://mae.ro/node/1431>

¹³² Там же с. 60

¹³³ Там же с. 61

¹³⁴ Там же с. 62

Європі (ПСПСЄ), де головує з 1 липня 2013 року впродовж шести місяців, Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Рада регіонального співробітництва, Центральноєвропейська ініціатива (ЦЄІ). Серед них Україна є членом ОЧЕС та ЦЄІ. Румунія, здається, надає пріоритети регіональним ініціативам, пов'язаним з Південно-східною Європою. Що стосується двосторонніх відносин із сусідами, Україна займає останнє місце в списку – і, зазвичай, цей порядок є значним (Угорщина, Болгарія, Сербія, Україна). Угорська меншина в Румунії являє собою значний відсоток від чисельності населення, а проблема забезпечення прав угорської меншини відіграла важливу роль в процесі вступу до ЄС – так можна пояснити пріоритетність Угорщини.

В баченні міністра закордонних справ Румунії Тітуса Корлецяна, Румунія хоче дуже активно просуватися вперед за допомогою багатосторонніх засобів, які у неї в даний час є в розпорядженні (наприклад, головування Процесу співпраці в Південно-Східній Європі - ПСПСЄ), «низку цілей, пріоритетів та дух регіонального співробітництва абсолютно необхідного для іншого процесу подальшого розширення, розширення ЄС».¹³⁵

Що ж стосується політичних партій Румунії, важливим є те, що ми знайшли в програмі альянсу СЛС (Соціально-ліберальний Союз). Програма містить дипломатичні ідеї, такі як «досягнення стратегічного партнерства Швеція-Польща-Румунія-Туреччина в рамках співробітництва з НАТО-ЄС, яке може стати важливим інструментом, на додаток до вже існуючих, заради підвищення ефективності управління стосунків на Сході». Відомий той факт, що Швеція і Польща були ініціаторами Східного партнерства, а Польща проявила підвищений інтерес до підтримки зусиль України наблизитися до ЄС. На цьому тлі таке програмне бачення служить хорошою ознакою для зміцнення регіональних структур, діяльність яких спрямована на підтримку України в її європейських стремліннях.

Особлива зацікавленість регіональним співробітництвом у галузі безпеки проявляється і в неурядових організаціях, зокрема у Центру з запобігання конфліктів та раннього попередження конфліктів. Ця організація розробила ряд проектів, особливо тристоронніх, включаючи і Республіку Молдова.

¹³⁵ <http://kiev.mae.ro/romania-news/3327>

1.4.3. Інші аспекти румунсько-української співпраці

Зв'язок Румунія – Україна все ще характеризується коротко-строковістю історії незалежних відносин між двома країнами. Ця обмежена в часі історія двосторонніх відносин (унікальна серед відносин Румунії з сусідами¹³⁶) має певні наслідки. По-перше, мова йде про досить поверхневі знання румунами складних українських реалій. Румуни мають певну інертність у баченні пострадянських держав все ще в світлі радянської дійсності; це може призвести до виникнення невдоволення з боку українців, які намагаються визначити свій власний шлях і самобутність, особливо враховуючи, що Росія намагається довести зворотне. Асоціація з Росією видається природною. Звичайно, мова йде і про географічну близькість. Провідні вчені у сфері культури Румунії, як колишній міністр культури, ставиться до України як до «передпокою Росії».¹³⁷ У свідомості старшого покоління кордон з територією колишнього Радянського Союзу був замінений на кордон з Республікою Молдова і на кордон з Україною. Якщо між Румунією та Республікою Молдова існує очевидна близькість, і в першу чергу мовна, то Україна для багатьох здається свого роду Росією. Існує розрив між Румунією і пострадянським простором, Республіка Молдова є певним мостом, який може їх з'єднати і зблизити. Більшість румунських політиків майже завжди направляють свої погляди на схід Європи, на країни ЄС, і тільки деякі – на схід. Розповіді про важливі моменти у новітній історії України є досить нечисленні – навіть про вибори в Раду восени 2012 року, основні повідомлення надійшли румунською мовою по каналах зарубіжних ЗМІ (France International, Deutsche Welle, Голос Росії). Аналітика, за рідкісним винятком, була нечисленною і непрофесійною. Реакція румунських ЗМІ та громадян часто була викликана сенсаційними елементами (наприклад, бійки в парламенті, або сцени з життя колишнього прем'єр-міністра Тимошенко у в'язниці).

Також пов'язана з недавнім характером двосторонніх відносин і певна взаємна недовіра, відображена, наприклад, в тому, що пріоритети двосторонніх відносин відрізняються від положень Міжнародного права (питання про континентальний шельф і канал Бистре з'являється в главі з Міжнародного публічного права на сторінці МЗС).¹³⁸

Важлива частина порядку денного двосторонніх відносин пов'язана зі сферою відносин з Республікою Молдова. Існує «порочне коло», як говорив письменник Іон Лука Караджале. Для румун важливо, що відбувається в/з Республікою Молдова; події в Республіці Молдова сприймаються молдованами як такі, які залежать значною мірою від змін в Україні, від міцності української незалежності; Румунія та румуни оцінюють підтримку молдаван з боку України, і не в останню чергу, у проблемах, які стосуються цілісності та суверенітету

¹³⁶ З усіма іншими сусідами історія стосунків є довготривалою, а з молдовськими сусідами ситуація зовсім інша, і тут мова про це не йде.

¹³⁷ 20-річчя встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія, с. 32.

¹³⁸ <http://mae.ro/taxonomy/term/376/2>

Республіки Молдова.¹³⁹ Можна також відмітити відсутність будь-яких умов з боку румунських властей щодо надання підтримки Україні в її європейських стремліннях, і особливо в підписанні Вільнюських угод цієї осені. Ці тристоронні інтереси, до яких додаються, прямо чи опосередковано, інтереси інших двох сторін: Москви і Брюсселю чітко окреслилися в ході цього аналізу.

Існує значний контраст між політикою Румунії по відношенню до меншин та політики України в цій сфері; контраст між тим, як Румунія намагалася вирішити проблему меншин і тим, яке відношення до румунської меншини в Україні. Такий контраст характерний для цілої низки факторів:

(а) Той факт, що Румунія, майже 20 років тому, почала підготовку до вступу. Цього року виповнюється 20 років Копенгагенської Європейської Ради, яка визначила основні критерії членства, а Румунія подала заявку на вступ в 1995 році.

(b) Той факт, що існував постійний тиск з боку Брюсселя і поступово все більш і більш з боку румунського громадянського суспільства задля реформування цієї політики (яка досі не є досконалою, але становить собою модель для багатьох європейських країн).

(c) Той факт, що Румунія не належить колишнього пострадянського простору, хоча й належала до того ж блоку.

Розповіді румунів з України не залишаються непоміченими. Вони знайшли відображення в різних румунських засобах масової інформації – чи то в урядових, чи то громадських. Як ми бачили, права румунської меншини в Україні впевнено стоять як на порядку денному державних установ, так і на порядку денному суб'єктів громадянського суспільства, журналістів, експертів та громадян. Це незадоволення не зникне, тим більше що воно відображається і в документах, які декларують умови Україні з боку ЄС. Імплементация демократичних цінностей, ймовірно, призведе до поступової зміни і в сприйнятті тих, хто втілює в життя нормативно-правову базу, яка вже зазнає позитивних змін.

¹³⁹ Приклади: <http://epochtimes-romania.com/news/presedintele-osce-propune-organizarea-in-ucraina-a-unei-intrevederi-intre-evgheni-sevciuk-si-iurie-leanca---195756>; Влад Сокоор оцінює налаштованість України не дозволити використання її повітряного простору для транзиту російської зброї в Придністров'я, <http://www.europalibera.org/content/article/25061524.html>

2. Підсумки проведення Експертного опитування

Оскільки метою даного проекту є не лише виявлення рівня готовності представників українського та румунського істеблішменту до розбудови стратегічного партнерства між Україною та Румунією, але й оцінка того, якими є поточні умови для розвитку двосторонніх відносин, Група стратегічних та безпекових студій провела вже традиційне опитування серед членів Українсько-Румунського Міжнародного експертного консорціуму.

Передусім команду проекту цікавило, чи стали зміни складу законодавчих органів України та Румунії передумовою для покращення відносин між двома державами. Згідно отриманих результатів, експертна спільнота позитивно оцінює зміни, що відбулися у складі національних парламентів. На питання «як ви оцінюєте загальний стан відносин між Україною та Румунією до і після парламентських виборів 2012 року в обох державах?» 70% опитаних відповіли, що до парламентських виборів 2012 р. оцінювали загальний стан відносин як більшою мірою негативний. Натомість після виборів 2012 року 80% опитаних бачать шанси на покращення ситуації.

Досить передбачуваною і доволі незмінною протягом останніх років була оцінка проблем, що спричиняють брак довіри у відносинах між Україною та Румунією. Серед них перші позиції належать історичним проблемам спричиненим підписанням Пакту Молотова-Рібентропа, змагання та конкуренція України та Румунії у Чорносорському регіоні, екологічні проблеми на Дунаї (примітно, що в їх причинах сторони звинувачують одна одну), наявність взаємних негативних стереотипів та брак урядової кооперації (видається, що, на думку експертів, певне поживлення міжурядових контактів, що відбувалось впродовж 2011-2012 року не є достатнім та не відповідає потребам двосторонньої співпраці Києва та Бухареста). 90% опитаних експертів вважають що брак міжурядової співпраці негативно позначається на двосторонніх відносинах, натомість 10% вважають цю проблему вкрай важливою, а її вплив дуже негативним.

Серед інших проблем, яким приділили увагу експерти-учасники Консорціуму: відсутність угоди про малий прикордонний рух, зміна формату спільної операційної програми з крос-кордонного співробітництва з тристоронньої (Україна-Румунія-Республіка Молдова) на дві двосторонні (Румунія-Україна та Румунія-Республіка Молдова). Проблемою, що не відповідає духові стратегічного партнерства, на думку окремих українських експертів, є також проведення політики румунізації молдавської меншини в Україні.

Певним приводом для оптимізму є усвідомлення експертними колами України та Румунії взаємовигідності розвитку двосторонніх відносин. Зокрема взаємовигідною кооперацію Києва та Бухареста вважають 90% опитаних, вигідною лише для України тільки 10% опитаних. Тих, хто вважає співпрацю вигідною виключно Румунії серед опитаних не виявилось.

Спроба проаналізувати, які з негативних стереотипів видаються експертам такими, що найбільше позначаються на двосторонніх відносинах дала результат подібний до отриманого командою проекту у 2011 р. У Румунії і дотепер

вважають, що Україна – бідна держава, що підтримує Пакт Молотова Рібентропа і досі є вражена «хворобами соціалістичного минулого» (щоправда відсоток тих, хто так вважає дещо знизився після подій кінця 2013 року у Києві відомих як «євромайдан»). Натомість серед українців панують стереотипи про те, що румуни й досі лишаються у полоні прагнень відновлення велич Великої Румунії, хоча є «бідною циганською країною».

Результати оцінки експертною спільнотою найбільш активних і найбільш впливових груп, що формують порядок денний двосторонніх відносин відображені у таблиці:

	Найбільш впливові	Найбільш активні
1. Академічна спільнота	20%	70%
2. Недержавні аналітичні центри	20%	60%
3. Громадські організації	20%	80%
4. Міжнародні організації	40%	30%
5. Бізнес-спільнота	60%	30%
6. Владний істеблішмент	70%	10%
7. Локальні спільноти (у прикордонних регіонах)	40%	30%
8. Медіа	30%	20%

Впадає в око те, що найбільш активні групи на думку експертів мають найменший вплив і навпаки.

70% опитаних сподіваються на поступове покращення відносин між Україною та Румунією через 3-5 років, тоді як 30% представників експертної спільноти прогнозують застій у відносинах.

Серед чинників, які могли б позитивно позначитися на динаміці відносин України та Румунії найбільш дієвими експертам видаються Євроінтеграція України та активізація Єврорегіонів, хоча свій потенціал також мають відкриття нових пунктів перетину кордону, розбудова спільних транспортних коридорів, лібералізація візових вимог для України, розвиток співпраці у сфері туризму, малий прикордонний рух, спільна позиція у врегулюванні Придністровського конфлікту, співпраця в рамках Дунайської стратегії, академічна співпраця, співпраця неурядових організацій, співпраця в рамках Асамблеї регіонів, енергетична співпраця, військово-технічне співробітництво та поширення історичних та культурних знань і культурні обміни.

Зрештою, досить тривожною є оцінка ролі медіа у формуванні іміджу Румунії в Україні та України в Румунії, що відображена у наступній таблиці. На запитання як би ви оцінили роль мас-медіа у формуванні іміджу України в Румунії та Румунії в Україні, експерти відповіли так:

	Цілковито негативна	Скоріше негативна	Скоріше позитивна	Цілковито позитивна	Жодної ролі
11.1. Імідж України в Румунії	0	90%	10%	0	0
11.2. Імідж Румунії в Україні	0	70%	30%	0	0

Чи не ключовим висновком проведеного опитування є те, що незважаючи на в цілому позитивні середньострокові прогнози, у відносинах Україна – Румунія зберігається ціла низка проблем, а вирішення їх гальмується низьким рівнем впливу найбільш активних акторів.

3. Про роль і діяльність Українсько-Румунського Міжнародного експертного консорціуму у справі розвитку українсько-румунських відносин

В українсько-румунському дискурсі, почасти навіть на експертному рівні панують стереотипи і брак безпосередніх контактів. Відтак, зазвичай обидві сторони отримують уявлення про інтереси і проблеми одне одного спотвореними призмою жагучих до сенсацій мас-медіа.

Подолання такої проблеми можливе шляхом створення комунікаційної платформи, яка б надавала експертам, журналістам та політикам з обох держав можливість безпосереднього та регулярного обміну думками з приводу спільних проблем та можливостей їх спільного подолання.

Однією зі спроб створити таку платформу стало заснування два роки тому Українсько-румунського міжнародного експертного консорціуму. Цю групу було створено внаслідок проекту «Відносини Україна – Румунія: бачення, перспективи, пріоритети», який виконувався Групою стратегічних та безпекових студій та був підтриманий Чорноморським трастом – Black Sea Trust for Regional Cooperation (Project of the German Marshall Fund of the United States). За задумом, Консорціум мав використовуватися в якості платформи для обміну думок з гострих питань у двосторонніх відносинах Україна - Румунія, а також для того, щоб обговорювати нові ініціативи та ділитися дослідницькими здобутками.

Спершу до складу Консорціуму входили лише представники кількох організацій, які виконували спільні проекти, проте за два роки функціонування Консорціум привернув до себе увагу багатьох експертів та науковців із різних країн світу. І хоча першість нині ведуть представники України та Румунії, а також експерти з Молдови, до Консорціуму також входять фахівці з держав Західної Європи.

Суттєвим досягненням Консорціуму є те, що серед читачів його дописів не тільки представники експертного співтовариства, а й ті, хто ухвалює рішення щодо розвитку двосторонніх відносин України та Румунії. Серед них – представники органів місцевого самоврядування та місцевої влади, дипломатичного корпусу, європарламентарі тощо. Кількісно консорціум нині налічує понад 200 учасників серед яких як ті, хто відстежує перебіг дискусій так і ті, хто безпосередньо бере у них участь.

Консорціум цілком успішно виконує функцію оперативного інформування партнерів про гострі теми у політиці сусідньої держави. До прикладу: яскравим моментом у роботі консорціуму стала осінь 2011 р. – тоді в ході візиту до України міністра закордонних справ Румунії представники Українського єврейського комітету організували конференцію присвячену питанням Голокосту та румунських злочинів проти євреїв на території нинішньої Молдови та України. У резолюції конференції від Румунії вимагали визнати злочини Румунії проти євреїв та вибачитися за них. Експерти Консорціуму досить оперативно обговорили резолюцію, румунські колеги надали українцям інформацію, що засвідчила

провокативний характер резолюції, а українські члени Консорціуму приготували відповідну статтю¹⁴⁰, яка пояснювала ситуацію і таким чином пом'якшувала негативний ефект, який могли б згадані події справити на розвиток конструктивних двосторонніх відносин.

Завдяки присутності у Консорціумі донорських структур члени Консорціуму мають можливість вчасно отримувати інформацію про конкурси та проекти, які відбуваються у регіоні, а представники Консорціуму мають можливість поділитися власним досвідом взаємодії з тією чи іншою донорською структурою.

У 2013 році Консорціум проявив себе не лише як майданчик для дискусій, але й як структура, що здійснює заходи з адвокати. Зокрема, Консорціум звертався з офіційним листом до міністра закордонних справ України Леоніда Кожари з пропозицією визначитися з часом візиту міністра до Румунії. Невдовзі після звернення візит міністра до Бухаресту відбувся.

Значним досягненням Консорціуму є також те, що завдяки окремим його учасникам існує можливість донести свої меседжі не лише до української та румунської аудиторії, але й до ширшого загалу, зокрема у Західній Європі. Одним з прикладів є публікація Gerasymchuk S. Romania-Ukraine: Small Steps to a Strategic Partnership // 'Governance and Dialogue: the Black Sea', ed. by M. Sully, – Vienna, 2013.

Загалом – основна функція Консорціуму, яка полягає у забезпеченні регулярної комунікації та обміну думками в режимі он-лайн дедалі більше збагачується функціями адвокати, поширенням ключових меседжів спрямованих на поглиблення українсько-румунських відносин, створенні мережевих переваг для своїх учасників, а сам Консорціум із механічного об'єднання експертів поступово перетворюється у спільноту однодумців.

¹⁴⁰ <http://www.kyivpost.ua/opinion/op-ed/vizit-ministra-na-tli-doshkulnih-pretenzij-33320.html>

ВИСНОВКИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ

Переходячи до узагальнень, Група стратегічних та безпекових студій вважає за доречне зазначити, що наведені нижче висновки та рекомендації урядам України та Румунії йдуть в розвиток тих пропозицій, які нами послідовно і систематизовано викладаються починаючи з 2004 року (як то скажімо у схожій Аналітичній доповіді 2011 р. «Новітні відносини Україна-Румунія: на шляху до дружби, співпраці і союзнництва» чи відповідній Експертній оцінці 2012 р. для МЗС України, а також на зініційованому нами 2011 р. дискусійному майданчику Українсько-Румунського Міжнародного експертного консорціуму), та є співзвучними рекомендаційним підходам Одеського регіонального філіалу НІСД (зокрема, викладених у публікації 2013 р. «Стратегічні пріоритети політики України в Чорноморському регіоні»).

Висновки

(А) Румунські офіційні посадовці та румунське громадянське суспільство мають спільні позиції та пріоритети щодо відносин з Україною

- (I) Безумовна підтримка ближчих відносин між Києвом та Брюсселем задля поглиблення інтеграції України у Європейський Союз.
- (II) Стурбованість проблемою захисту румунської мови та культури і румунської меншини, що живе в Україні і здійснення політики, що сприяє втіленню європейських стандартів у цій сфері.

(В) В Україні представники громадянського суспільства загалом ставляться до українсько-румунських відносин нейтрально, розглядаючи їх крізь призму відносин України з ЄС та євроінтеграційних планів Києва, натомість посадовці різняться у своїх оцінках відносин від вкрай негативних до цілком дружніх

- (I) Поступово в Україні зростає рівень розуміння того, що Румунія поруч з Польщею може стати адвокатом України в ЄС. У цьому контексті примітно, що Більшість українських партій зовнішньополітичним пріоритетом України визначають вступ до Європейського Союзу. Про це чітко й однозначно заявлено у програмах Європейської партії України, Партії Удар, Партії регіонів, ВО «Батьківщина», Народного Союзу «Наша Україна». У дещо завуальованій формі ідея вступу до ЄС міститься у програмних документах, ВО «Свобода», Соціалістичної партії України. Лише програма Комуністичної партії України не містить ніяких згадок про європейську інтеграцію, адже зовнішньополітична мета КПУ полягає у відродженні Радянського Союзу.¹⁴¹

¹⁴¹ Череватий С. Роль та місце ідеї європейської інтеграції у програмних документах українських партій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26731/37-Cherevatyy.pdf?sequence=1>

- (II) Спирні питання на кшталт спрощеної процедури видачі румунських паспортів громадянам України є суттєвими подразниками у двосторонніх відносинах і румунська сторона має бути свідомою щодо чутливості такого підходу.
- (III) Незалежно від драматичних змін політичного ландшафту, що відбулись у 2013 р. у числі політичного істеблїшменту залишатимуться як прихильники так і антагонїстів двосторонніх відносин і роль конкретних персоналїй у середньостроковій перспективі домінуватиме над позиціями політичних сил загалом.

(С) Історія румунсько-українських відносин дуже коротка – менша 25 років, оскільки, з історичної точки зору, незалежна Україна дуже молода держава. Цей факт має кілька важливих наслідків, які викладені нижче:

- (I) Знання румунів про українське суспільство та проблеми дуже обмежені. За інерцією румуни розглядають пострадянські держави крізь російську призму, особливо серед старшого покоління (віком понад 40 років); що стосується молодшого покоління, то їх погляди більшою мірою спрямовані на захід, а не на схід і подорожують вони частіше в західному напрямі. Цей факт викликає з українського боку певну фрустрацію, адже українці хочуть виглядати тими, ким вони є: громадянами незалежної держави, безвідносно до їхньої історії у ХХ ст., зі своєю особливою ідентичністю і такими, що розбудовують власну державність. Щодо румунів, то за східними кордонами, які були радянськими ще 25 років тому, тепер є українці та молдавани (і росіяни з грузинами, якщо брати до уваги Чорне море); як казав один з колишніх міністрів культури “передпокій до Росії”.¹⁴² Такою бачиться ситуація з цього боку кордону внаслідок браку знань про історію, проблеми і складнощі, що постають перед незалежною Україною. Якщо близькість молдаван та румунів є очевидною, беручи до уваги те, що ми розмовляємо однією мовою та маємо спільні культурні традиції, то між Україною та Румунією пролягає мовне та культурне провалля.
- (II) Не лише більшість румунів впродовж останніх 25 років цікавилися більше західним вектором, але й політикам та медіа це було притаманно. Ось чому навіть зростання згадок про Україну впродовж останніх років, особливо після виборів восени 2012 року, відбувалося завдяки таким міжнародним медіа як Radio France International, Deutsche Welle, Голос Росії і т.ін., а не завдяки румуновним медіа. Правда також те, що румуни зацікавлені в подіях в Україні отримують також інформацію з молдавських ЗМІ. Якщо розглянути в який спосіб у Румунії розглядають Румунію, то перше, що впадає в око – дефіцит інформації, ця ситуація є незмінною впродовж останніх 25 років. Однак, мені здається, що якщо зробити більш ретельне дослідження, то можна зазначити, що в останні декілька років кількість інформації зросла – це буде справедливим твердженням навіть якщо не враховувати останні події на Майдані в Києві та інших містах України (реакція на рішення президента не підписувати Угоди про Асоціацію та Зону

¹⁴² ”20 ani de relații diplomatice Ucraina - România ...” p 32.

вільної торгівлі за тиждень до Вільнюського саміту наприкінці листопада 2013 р.).

(III) Частково наслідком короткої історії відносин Румунія – Україна стало те, що важливі питання двосторонніх відносин виносяться на міжнародну арену для врегулювання у Міжнародному суді. Відвідавши розділ Міжнародне публічне право на веб-сайті МЗС Румунії можна почитати детальніше про питання поділу Чорного моря та про канал Бистре.¹⁴³

(D) Від моменту незалежності на заваді динамічному розвитку українсько-румунських відносин були суперечності щодо острова Зміїний, які призвели до того, що в очах більшості українців Румунія виглядала як держава, що має до України територіальні претензії. До того ж, певною мірою відносини Київ-Бухарест затіялися ефективною співпрацею Києва та Варшави. Як наслідок:

(I) Знання українців про румунів обмежені, а фахівців з двосторонніх відносин небагато. За інерцією, незважаючи на врегулювання спірних територіальних питань Румунію розглядають як державу, що претендує на українські території. Існує також сталий стереотип про те, що на пострадянському просторі Румунія підтримує лише Молдову, а молодь, яка потенційно могла б подолати такий стереотип, не має достатньо можливостей для того щоб подорожувати до Румунії чи навчатися там, тож цей потенціал лишається невикористаним.

(II) На тлі браку інтересу до румунського вектору інформаційні спалахи відбувалися тільки щодо спірних питань, а також маніпулятивно використовувалися для урівноваження аналогічних спірних питань з РФ, тож як наслідок, інформаційне тло двосторонніх відносин є спотвореним.

(E) Вагома частина питань двосторонніх відносин Румунії з Україною пов'язана з відносинами між Румунією та Республікою Молдова

(I) Має місце «ланцюг слабкості» як сказав один із найвизначніших поетів (Ion Luca Caragiale). Для румунів дуже важливо, що відбувається у Республіці Молдова оскільки румуни піклуються про молдаван (якщо говорити узагальнено). Частково причина полягає в тому, що й самі молдавани вважають, що для них вкрай важливо те, що відбувається в Україні. Тож коли мова ведеться про тристоронні відносини чимало залежить від цього сприйняття, а також від ще однієї держави – Російської Федерації. румунські посадовці та румунський народ цінують підтримку, яку українці надають молдаванам, і не лише в питанні суверенітету та цілісності республіки Молдова.¹⁴⁴ За великим рахунком трикутник Бухарест-Кишинев-Київ не

¹⁴³ <http://mae.ro/taxonomy/term/376/2>

¹⁴⁴ Example: <http://epochtimes-romania.com/news/presedintele-osce-propune-organizarea-in-ucraina-a-unei-intrevederi-intre-evgheni-sevciuk-si-iurie-leanca---195756>; Vlad Socor apreciază disponibilitatea Ucrainei de a nu permite utilizarea spațiului său aerian pentru tranzitul de armament rusesc spre Transnistria, <http://www.europalibera.org/content/article/25061524.html>

можна розглядати у відриві від іще двох політичних полюсів: Брюсселю та Москви.

(II) При цьому необхідно відзначити, що підтримка Румунією європейського вектору України не залежить від якихось умов чи поведінки України у згаданій площині.

(F) Україна має спільну з Румунією позицію щодо територіальної цілісності та суверенітету Республіки Молдова, проте в Україні із застереженнями заяв окремих румунських політиків щодо можливості воз'єднання Румунії та Молдови, оскільки вбачає в цьому ризик ланцюгової реакції і зміни кордонів у регіоні.

(G) Інтерес до двосторонніх відносин з Україною зростає (кількісно і якісно) на рівні інституцій, організацій, проектів, що спрямовані на розвиток відносин між Румунією та Україною: зростає також інтерес до більш широкої території східного сусідства і карта дружби, що міститься у цьому дослідженні є доказом цього.

Рекомендації

(A) Урядам Румунії та України:

- Збільшити частоту зустрічей на усіх рівнях для посилення зв'язку з представниками Румунії щодо питань, які становлять для Румунії інтерес як для східної держави-члена ЄС: зокрема щодо стабільності та безпеки регіону.
- Працювати разом щодо збільшення виділення коштів ЄС на співпрацю громадянського суспільства у цій царині.
- Працювати разом для покращення комунікацій між двома державами – приміром, зараз немає прямих авіарейсів між Бухарестом та Києвом.
- Інтенсифікувати переговори щодо підписання Угоди про місцевий прикордонний рух та відкриття пунктів перетину кордону за спрощеною процедурою у Закарпатській та Івано-Франківській областях України, для того щоб громадяни, які мешкають у прикордонних регіонах наших країн мали можливість спілкуватися, мали можливість розвивати туризм та транскордонне співробітництво.
- Прискорити вирішення питання щодо спорудження поромної переправи у районі Ісакча-Орловка, що також дало би можливість розвивати цей регіон.
- Організувати спільні освітні та регіональні події за участі в тому числі і молдаван – студентів, жіночих організацій, молодих політиків.
- Більше працювати у сфері освіти та організувати освітні обміни для навчання українських студентів в Румунії та румунських студентів в Україні (щонайменше протягом одного семестру); те саме стосується і науковців зокрема з гуманітарних та суспільних наук.
- Інвестувати більше в поширення знань про історію та сучасність обох держав; наприклад, шляхом організації спільних круглих столів для істориків та авторів

підручників з історії, для включення більшої інформації про історію кожної з країн.

- Залучати експертів з транскордонного співробітництва регіональною та місцевою владою для організації науково-методичного супроводження реалізації транскордонних програм.
- Сформувати систему заохочення громадських організацій, місцевих органів влади, закладів освіти і культури до участі в транскордонних проектах.

(В) Уряду Румунії:

- Використовувати кошти ОДА для підтримки румунсько-українських відносин та підтримки громадських ініціатив. Наприклад для спільних проектів, які б об'єднували журналістів з обох держав щодо питань, які становлять для них інтерес.
- Віднайти шляхи для фінансування з ЄС проектів, які сприяють двосторонній та багатосторонній співпраці в регіоні.
- Бути більш активними у формуванні коаліції з польською, литовською та іншими сторонами у промоуванні інтересів безпеки та стабільності усіх держав на сході від ЄС.

(С) Уряду України:

- Продовжувати розвивати політику захисту меншин у відповідності з європейськими стандартами.
- Організовувати більше зустрічей та обміну досвідом на всіх рівнях для того, щоб дізнатися про те, як захищаються права меншин в Румунії впродовж останніх 20 років.
- Інтенсифікувати партнерство у рамках здійснення спільних проектів або заходів в рамках BSS: Environment Partnership (Партнерство з питань навколишнього середовища) – запровадженого за українською підтримкою у березні 2010 року.
- Беручи до уваги дестабілізуючий чинник перебування Чорноморського флоту РФ в Криму, ініціювати консультації з Румунією та Туреччиною задля вироблення спільних позицій щодо стабілізуючих заходів.
- Зосередитися на розвитку морських магістралей, в тому числі за посередництва Секретаріату ОЧЕС з розвитку морських магістралей, транспортної мережі, інвестиційної діяльності, поліпшення митного режиму та залучитися підтримкою румунської сторони у втіленні цих ініціатив.

(D) Різноманітним організаціям, асоціаціям, університетам та ЗМІ:

- Підтримувати зв'язок з іншою стороною для того, щоб краще усвідомлювати проблеми та потреби іншої сторони та організовувати проекти та коаліції і спільні заходи для підвищення рівня двосторонньої співпраці.

CUPRINSUL publicației (Raportul analitic)

	PREFAȚĂ	79
	COMENTARIILE misiunilor diplomatice	80
CAPITOLUL 1.	Pozițiile politice și prioritățile cercurilor guvernamentale din Ucraina și România, în contextul dezvoltării relațiilor bilaterale: dimensiunea politică, cea de expert și cea socială.	85
1.1.	Evaluarea dispoziției politice a cercurilor guvernamentale ale Ucrainei cu privire la dezvoltarea relațiilor bilaterale Ucraina – România	85
<i>1.1.1.</i>	<i>Analiza spectrului pozițiilor politice ale cercurilor guvernamentale</i>	85
<i>1.1.2.</i>	<i>„Grupul ucrainean de prietenie” cu România</i>	95
1.2.	Evaluare a conținutului și a structurii priorităților „Grupul ucrainean de prietenie” în contextul relațiilor interstatale ucraineano-române	98
<i>1.2.1.</i>	<i>Aspecte ale politicii parteneriatului european și a integrării</i>	98
<i>1.2.2.</i>	<i>Aspecte ale cooperării la Marea Neagră și ale securității regionale</i>	104
<i>1.2.3.</i>	<i>Alte aspecte ale cooperării ucraineano-române</i>	106
1.3.	Evaluarea atitudinilor curente ale cercurilor guvernamentale din România cu privire la relații interstatale România – Ucraina	114
<i>1.3.1.</i>	<i>Analiza spectrului pozițiilor politice ale cercurilor guvernamentale</i>	114
<i>1.3.2.</i>	<i>„Grupul românesc al prieteniei” cu Ucraina</i>	123
1.4.	Evaluarea conținutului și a structurii priorităților „grupului românesc al prieteniei” în dimensiunea dezvoltării relațiilor interstatale româno-ucrainene	126
<i>1.4.1.</i>	<i>Aspecte ale parteneriatului european și ale integrării europene</i>	126
<i>1.4.2.</i>	<i>Aspecte ale cooperării la Marea Neagră și ale securității regionale</i>	133
<i>1.4.3.</i>	<i>Alte aspecte ale cooperării româno-ucrainene</i>	135
CAPITOLUL 2.	Rezultatele sondajului de experți	137
CAPITOLUL 3.	Rolul și activitățile Consorțiului internațional de experți ucraineano-român în dezvoltarea relațiilor ucraineano-române	140
	CONCLUZII: Generalizarea contradicțiilor, diferențelor și comunităților în priorități ale politicii externe/accente ale Kievului și Bucureștiului	142
	RECOMANDĂRI privind formarea ordinii zilei cu privire la relații Ucraina – România	145

PREFAȚĂ

Textul acestei publicații a fost elaborat în cadrul proiectului „Ucraina și România după alegerile parlamentare din 2012: noi provocări și noi oportunități pentru dezvoltarea relațiilor”, realizat de Grupul studiilor strategice și de securitate” (Kiev, Ucraina), împreună cu „Asociația Pro Democratia” cu sprijinul Trustului Mării Negre (BST) – The Black Sea Trust for Regional Cooperation (A project of the German Marshall Fund).

Proiectul a avut ca scop ridicarea gradului de conștientizare a elitelor politice, a experților și a societății civile din Ucraina și România cu privire la politica de priorități / accente ale politicilor externe ale Ucrainei și României (în contextul alegerilor parlamentare din 2012 din Ucraina și România), precum și dezvoltarea pozițiilor comune, a orientărilor adecvate și a soluțiilor eficiente în sfera dezvoltării relațiilor bilaterale între Ucraina și România, creșterea eficienței cooperării între cele două țări, consolidarea bazelor strategice ale relațiilor bilaterale, a cooperării și parteneriatului în ansamblul său.

În cadrul proiectului a avut loc o serie de evenimente publice – mese rotunde, briefing-uri și conferințe cu participarea experților din Ucraina și România, diplomați, jurnaliști și membri ai comunității academice.

Luând în mâinile sale această publicație, cititorul poate obține informații cu privire la atitudinea politicianilor, a experților independenți și a cercetătorilor din Ucraina și România față de priorități în relații bilaterale și poate afla ce forțe politice și societăți civile fac parte din „partidul prieteniei” între Ucraina și România, poate să ia cunoștințe de rezultatele sondajului de expert în probleme ale relațiilor bilaterale ucraineano-române și să se familiarizeze cu activitățile de consorțiu de expert internațional ucraineano-român – inițiativă publică, care în câțiva ani de existență a devenit drept o platformă internațională cu drepturi depline pentru a discuta despre relațiile bilaterale dintre Ucraina și România, lobby-ul intereselor comune ale celor două țări, implicarea experților din statele membre ale UE pentru dezbateră problemelor regionale.

Echipa de proiect își exprimă recunoștința tuturor celor care au contribuit direct sau indirect la punerea în aplicare a proiectului: înainte de toate Ambasada Ucrainei în România și a României în Ucraina, precum și nemijlocit ambasadorul Ucrainei în România T. Bauer, ambasadorul României în Ucraina C. Ionescu, prim-secretar al Ambasadei Ucrainei în România V. Cernenko și Consilier al Ambasadei Române în Ucraina Diana Sandu-Ene, membri ai grupului parlamentar al Radei Supreme a Ucrainei pentru relații interparlamentare cu România M. Burbak și M. Fedoruk, director adjunct al Departamentului Teritorial numărul trei al MAE al Ucrainei O. Ciubrîkova și secretarul general GUAM V. Cecelașvili pentru ajutorul lor, sprijinul diplomatic larg al promovării intereselor pentru Proiect.

Sperăm că în urma Proiectului implementat, noi am reușit să contribuim la îmbunătățirea relațiilor bilaterale ucraineano-române, iar numărul de cei care fac parte din „grupuri de prietenie” în ambele țări va crește treptat și constant.

COMENTARIILE misiunilor diplomatice cu privire la priorități și accente politice ale etapei actuale de dezvoltare a relațiilor bilaterale

Comentariul ambasadorului Ucrainei în România Teofil BAUER

Apropierea Ucrainei de familia europeană, studierea experienței României în procesul de integrare europeană și aprofundarea cooperării bilaterale în toate domeniile, înainte de toate – următorii pași pentru dezvoltarea schimburilor comerciale, cooperarea economică, culturală și umanitară sunt principalele domenii ale dialogului politic actual între Kiev și București.

Tocmai aceste aspecte au devenit proeminente în timpul recente vizite la București (13 septembrie 2013) a ministrului de externe ucrainean, președintele OSCE Leonid Kojara. A fost discutată întreaga gamă a relațiilor româno-ucrainene în încercarea de a da un nou impuls cooperării bilaterale. Au avut loc negocieri importante și fructuoase în Parlamentul României – cu Președintele Senatului României Crin Antonescu și la Guvern - cu Ministrul Afacerilor Externe al României Titus Corlățean.

În particular, miniștrii Afacerilor Externe din Ucraina și România au convenit planul de consultări între Ministerul Afacerilor Externe al Ucrainei și al Ministerul Afacerilor Externe al României pentru anii 2013-2014. De asemenea, în cadrul vizitei sa ajuns la un acord privind semnarea Convenției despre protecția reciprocă a informațiilor clasificate între Serviciul de Securitate al Ucrainei și instituția respectivă din România. Se așteaptă că în viitorul apropiat vor avea loc consultări politice la nivel de adjuncți ai miniștrilor de externe din Ucraina și România. În prezent, la nivel de experți se elaborează probleme asociate de semnarea Convenției cu privire la micul trafic de frontieră și deschiderea punctelor de trecere a frontierei în conformitate cu procedura simplificată în regiunile Transcarpatică și Ivano-Frankivsk din Ucraina, ca cetățeni care locuiesc în regiunile de graniță ale ambelor țări să aibă posibilitate să se comunice, să dezvolte turismul și cooperarea transfrontalieră. De asemenea, prelucrăm problema construcției trecerii cu bac în zona Isaccea – Orlovka, ceea ce, de asemenea, ar permite dezvoltarea acestei regiuni, care este atractiv din punct de vedere turistic și care demult are nevoie de acest punct de control.

În plus, noi tindem să dezvoltăm cooperare comercială și economică între Ucraina și România și tocmai în acest scop se planifică organizarea reuniunii comună a Comisiei Mixte Interguvernamentale pentru cooperare economică, comercială, industrială și cea tehnică, care trebuie să aibă loc la București. De asemenea, planificăm să organizăm o prezentare a potențialului turistic al regiunii Cernăuți aici la expoziția „Romexpo”, care trebuie să aibă loc în luna noiembrie a acestui an. Adică, seria de aspecte care acum sunt incluse în plan pentru discuții, semnare, activitate este un cuprinzătoare, strategică.

Cum consemnează ministrul Afacerilor Externe al Ucrainei Leonid Kojara, „Kievul dorește ca relațiile comerciale și economice între Ucraina și România să capete un caracter prioritar pentru ambele țări”. Cifrele de azi privind comerțul bilateral între

cele două țări nu reflectă potențialul care există între cele două țări vecine mari, adică Ucraina și România. În acest context, obiectivul nostru comun - și al organelor de stat ale Ucrainei și României, precum și al reprezentanților mediului de afaceri din ambele țări – este să pună în aplicare potențialul neutilizat al relațiilor economice bilaterale dintre cele două țări vecine mari. În ceea ce privește dialogul la nivel de reprezentanți din sectorul afacerilor, aș dori să disting activitatea care este desfășurată de Camera româno-ucraineană bilaterală de Comerț în colaborare cu partea ucraineană, privind extinderea contactelor de afaceri bilaterale și familiarizarea membrilor mediului de afaceri românesc cu potențialului economic al Ucrainei, iar pe cei ucraineni – cu oportunități economice ale României. Totodată, este extrem de importantă cooperarea la nivel instituțional și consolidarea dialogului politic la nivelul conducerii Ucrainei și a României. În acest context, se prezintă ca prioritare pentru amândouă țări problemele convocării celei de a doua reuniuni a Comisiei mixte ucraineano-române în probleme de cooperare economică, industrială, științifică și tehnică, precum și organizare în anul acesta a vizitei oficiale a șefului guvernului român în Ucraina, în cadrul căreia este planificată organizarea și efectuarea Forului de afaceri ucraineano-român de nivel înalt.

Nu rămân în afara atenției nici probleme sensibile ale relațiilor bilaterale și a cooperării. De exemplu, problemele legate de consolidarea cooperării regionale în cadrul politicii regionale (zona Mării Negre) de securitate, al politicii de asigurare a drepturilor minorităților naționale, cum ar fi îndeplinirea angajamentelor de parteneriat în construcția Combinatului minier de aglomerare a minereurilor oxidate din Krivoi Rog în Ucraina. La sfârșitul lunii august anul curent, după o lungă pauză, noi am reușit să reluăm negocierile privind problematica combinatului. Voi remarca nivelul ministerial înalt al acestui eveniment. Sperăm că va avea loc atmosfera înțelegerii și extinderea efectivă a cooperării în continuare pentru a găsi reciproc acceptabilă pentru ambele părți soluția, ceea ce va elimina această problemă sensibilă de pe agenda relațiilor bilaterale ucraineano-române.

Între Kiev și București continuă negocierile privind un acord despre cumpărare de către Ucraina a gazelor naturale din România. În prezent, se desfășoară lucrările privind coordonare a aspectelor de natură tehnică. Aș dori să subliniez faptul că Ucraina este interesată în diversificarea surselor de aprovizionare cu energie și, în acest context, examinează toate opțiunile care ar contribui la reducerea dependenței energetice de la furnizorul lor unic.

În contextul unei strategii globale de diversificare a surselor de aprovizionare cu gaz, Ucraina încearcă să echilibreze substanțial raportul de origine a gazelor. Soluționarea acestei probleme, printre altele, este asociată cu explorare de noi zăcăminte profunde care necesită noi tehnologii și investiții semnificative. Ministrul Afacerilor Externe al Ucrainei Leonid Kojara subliniază faptul că „ tocmai la aceasta sunt îndreptate eforturile Kievului atât în partea care se referă la creșterea extragerilor proprii, cât și la atragere a investitorilor strategici, a companiilor străine, care sunt lideri mondiali în acest sector”, printre care se numără și compania OMV „Petrom”, care împreună cu „Exxon Mobil”, „Shell” și întreprinderea de stat „Nadra Ucrainei” participă la explorarea zonei Sciților cu petrol și gaze a platoului Mării Negre.

România face eforturi diplomatice considerabile pentru a promova interesele Ucrainei în Uniunea Europeană, în special în cazul semnării Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană în luna noiembrie a acestui an la Summit-ul de la Vilnius „Parteneriatul Estic”; Bucureștiul este de asemenea dispus să împărtășească experiența sa în procesul de integrare europeană. Evaluarea cât mai exactă a politicii actuale românești din punctul de vedere al intereselor de integrare europeană a Kievului a dat Ministrul de externe al Ucrainei Leonid Kojara: „Apreciem foarte mult faptul că susținerea aspirațiilor europene ale Ucrainei, inclusiv prin semnarea unui acord de asociere UE, stipulată în programul Guvernului României pentru anii 2013-2016 ca o teză conceptuală a politicii statale pe direcția ucraineană”. Vreau să subliniez că experiența integrării europene a României pentru noi este extrem de importantă, pentru că România a parcurs o cale grea până la semnarea convenției privind aderarea la Uniunea Europeană, și, desigur, această cale este instructivă și utilă din punct de vedere al experienței pentru Ucraina. Noi aici, Ambasada Ucrainei în România, depunem toate eforturile pentru a studia exemplele pozitive, care ar putea fi folosite de Ucraina pentru accelerarea depășirii acestui drum dificil. Pentru România a fost mai ușor, pentru că România era totuși o țară separată, iar noi mai mult de 70 de ani am făcut parte din fosta Uniune Sovietică, iar legislația noastră actuală este practic moștenită, și reformele care se desfășoară de către Președintele Ucrainei Victor Ianukovici, se realizează, dar din păcate, nu atât de repede cum ne-am dori, și, probabil, rezultatele lor vor fi evidente mult mai târziu. Dar astăzi Ucraina, după opinia mea, îndeplinește cu succes acele criterii și condiții care ne-au fost exprimate de Uniunea Europeană cu privire la Acordul de Asociere. În ceea ce privește experiența României, ne interesează problemele legate de aspectele ecologice, ne interesează problemele adaptării procedurilor legale la standarde europene, ne interesează democratizarea societății, libertatea de jurnalism, mass-media, și toate acestea pentru noi sunt cu totul utile pentru ziua de azi. În acest sens, sunt importante dezvoltare a cooperării interparlamentare, contacte directe ale parlamentarilor, implementare a dialogului de încredere. Ucraina a demonstrat că poate fi un bun și silitor elev, iar noi nu neglijăm exemple bune ale vecinilor săi. În Ucraina este efectuată gamă largă de activități pentru semnarea Acordului de asociere la Vilnius, la sfârșitul lunii noiembrie anul curent să fie efectuată, și Ucraina a făcut, de asemenea, un pas decisiv către aderarea la familia prietenoasă a națiunilor europene.

18.10.2013

Comentariul ambasadorului României în Ucraina Cornel IONESCU

Dialogul politic bilateral

- România și Ucraina își doresc relații pragmatice de parteneriat, în virtutea obiectivelor comune de dezvoltare economică, a intereselor apropiate pe plan internațional și a setului de valori europene împărtășite.
- Această certitudine a fost întărită recent, cu prilejul vizitei oficiale în România a ministrului afacerilor externe al Ucrainei, domnul Leonid Kojara. Atmosfera discuțiilor bilaterale, spiritul pozitiv european au dovedit interesul părților pentru ridicarea raporturilor româno-ucrainene la un nivel calitativ nou.
- România se pronunță pentru o intensificare a dialogului politic bilateral, cu un calendar de contacte politico-diplomatice consecvent și previzibil și este interesată, totodată, în modernizarea și eficientizarea formatelor de cooperare existente.

Dimensiunea parlamentară

- Considerăm că cele două părți nu au folosit încă pe deplin potențialul dialogului parlamentar sau al contactelor la nivelul societății civile. Apreciem că un rol important revine consolidării cadrului juridic și a bazei de documente bilaterale în măsură să susțină dezvoltarea cooperării sectoriale româno-ucrainene.
- În același timp, odată cu constituirea Grupului Parlamentar pentru relația cu România din Rada Supremă, condus de președintele Maksim Iurievici Burbak și având în componență persoane cu experiență în relația cu România, sunt optimist și am ferma convingere că activitatea grupului va fi una fructuoasă și îndreptată spre rezultate concrete.
- Pe agenda dialogului interparlamentar se află și semnarea unui Protocol de colaborare pe linia legislativelor de la București și Kiev, iar cele două grupuri de prietenie din cadrul acestora ar putea accelera acest proces.

Dimensiunea economică

- În privința relațiilor bilaterale comercial-economice, România consideră că acestea pot și trebuie să beneficieze de pe urma intensificării activității comisiei mixte interguvernamentale de cooperare economică și tehnico-științifică. Cu un astfel de sprijin, tendința de creștere a volumului schimburilor comerciale, fixat în 2011 la peste 2 miliarde de dolari, va rămâne un reper în relațiile noastre, pe care îl vom putea îmbunătăți, în mod evident, având în vedere potențialul deosebit de mare care există între țările noastre.
- Un domeniu deosebit de important pentru cooperarea bilaterală este cel energetic. România este conștientă de importanța asigurării unui grad ridicat de securitate energetică și este deschisă oricăror forme de colaborare, inclusiv prin utilizarea oportunităților oferite de proiectele specifice europene.

Minoritățile naționale

- O altă arie de interes reciproc pentru cele două state este protecția minorităților naționale. Conaționali noștri, care locuiesc pe teritoriul celor două țări, trebuie să devină punți în consolidarea relațiilor politice bilaterale. Noi urmărim armonizarea abordărilor noastre în ceea ce privește asigurarea drepturilor specifice ale cetățenilor

ucraineni de etnie română și ale cetățenilor români de etnie ucraineană, în conformitate cu standardele internaționale și bunele practici în materie. Cu prilejul vizitei ministrului Leonid Kojara, părțile au decis să relanseze activitatea Comisiei mixte interguvernamentale româno-ucrainene pe problematica asigurării drepturilor minorităților. Considerăm că aceasta reprezintă formatul cel mai potrivit pentru discutarea tuturor elementelor care privesc statutul și tratamentul aplicat celor două minorități.

- Alte două subiecte mai mult sau mai puțin conexe cu cel al minorităților sunt perfectarea Acordului de mic trafic la frontieră și creșterea posibilităților de cunoaștere culturală a celor două popoare, prin dezvoltarea rețelei de centre culturale ale celor două țări. Sperăm să înregistrăm în curând progrese notabile în cele două domenii.

Cooperarea transfrontalieră

- România apreciază că un alt domeniu care oferă perspective deosebit de promițătoare pentru parteneriatul bilateral este cooperarea transfrontalieră. Experiența programelor de cooperare sectorială, la care cele două țări sunt parte, trebuie dezvoltată și multiplicată. Un cadru deosebit de generos este oferit, în acest sens, de Strategia UE pentru Regiunea Dunării.
- De asemenea, trebuie remarcată buna colaborare dintre Euroregiunea „Nistru” (Vinița) și Euroregiunea Siret-Prut-Nistru (Iași).

Ucraina-UE

- România și-a exprimat constant sprijinul pentru procesul de asociere politică și integrare economică a Ucrainei cu UE, pentru liberalizarea regimului de vize aplicat cetățenilor ucraineni. Avem încrederea că oportunitățile și valențele pe care acest proces le generează vor fi în măsură să pună în valoare dialogul bilateral între țările noastre și să conducă la maximizarea potențialului de cooperare între România și Ucraina.
- Partea română regretă decizia Cabinetului de Miniștri al Ucrainei privind suspendarea semnării Acordului de Asociere cu UE, având tot interesul pentru o Ucraină mai europeană, mai democratică, mai prosperă, cu care să dezvolte strânse relații de cooperare. Ne bucură faptul că președintele Viktor Ianukovici a reconfirmat păstrarea vectorului de integrare europeană a țării.

Cooperare regională

- Salutăm eforturile și contribuția constructivă a Ucrainei pe durata exercitării mandatului Președinției OSCE pentru obținerea de progrese în dosarul transnistrean. România se pronunță constant pentru înregistrarea unor evoluții pozitive, pentru abordarea aspectelor politice în cadrul negocierilor în formatul „5+2”, care să conducă la o soluție pe baza respectării integrității teritoriale și suveranității Republicii Moldova.

29.11.2013

1. Pozițiile politice și prioritățile cercurilor guvernamentale din Ucraina și România, în contextul dezvoltării relațiilor bilaterale: dimensiunile politică, cea de expert și cea socială

1.1. Evaluarea dispoziției politice a cercurilor guvernamentale din Ucraina cu privire la dezvoltarea relațiilor bilaterale Ucraina – România

La 1 februarie 2013 s-au împlinit 20 de ani de stabilire a relațiilor diplomatice între Ucraina și România. O analiză obiectivă atât anumitelor aspecte, cât și a întregului complex de probleme ale relațiilor bilaterale, materialul real concret și rezultatele investigațiilor au o importanță practică rezonabilă pentru dezvoltarea relațiilor dintre cele două țări la etapă actuală.

Având în vedere că printre prioritățile politicii externe proclamate de Ucraina se află apropierea de calitate de membru UE, precum și faptul că în urmare a extinderii Uniunii Europene spre Est, țara noastră are o vecinătate imediată cu UE, ni se pare că este necesar de a cerceta aspectele politice ale relațiilor ucraineano-române, dimensiunea lor interparlamentară, între partide și cea socială.

1.1.1. Analiza spectrului pozițiilor politice ale stabilire cercurilor guvernamentale

În relațiile ucraineano-române bilaterale, atât la nivel central cât și la regional, inclusiv cel transfrontalier, un rol extraordinar de important îl joacă pozițiile cercurilor guvernamentale, sau a diverselor elite.

Rolul de lider în elaborarea și punerea în aplicare a politicii externe a țării noastre îl joacă Rada Supremă a Ucrainei. În conformitate cu Constituția Ucrainei, din competența Parlamentului face parte stabilirea principiilor politicii interne și externe¹. Întrucât Rada Supremă a Ucrainei se formează pe bază de partid, de fracții parlamentare de partid parlamentare depinde conținutul și prioritățile ale politicii externe a Ucrainei. De aceea este important să fie determinate principalele tendințelor principale în dezvoltarea sistemului de partide din Ucraina, care au legătură directă cu formarea politicii externe a statului:

- se întărește rolul partidelor politice în sistemul constituțional al Ucrainei;
- partidele politice constituie drept un mijloc de participare la alegeri atât la Rada Supremă, cât și la organe ale puterii locale;
- continuă procesul creșterii ponderii partidelor la putere și în politică în general (în particular, toate persoanele oficiale de cel mai înalt nivel din stat sunt lideri sau reprezentanți ai partidelor politice, iar marea majoritate a politicianilor ucraineni sunt în fruntea partidelor sau sunt membri ai lor²).

Aceste tendințe demonstrează că influența partidelor și a elitelor de partid asupra vieții politice din Ucraina crește continuu și, prin urmare, sporește rolul lor în atingerea obiectivelor politicii externe ale statului.

¹ Constituția Ucrainei – Kyiv: Pravo (Dreptul), 2006. – p. 23.

² Partidele politice din Ucraina, cu un an înainte de alegeri: viitorul care începe astăzi // Securitate Națională și Apărare. – 2005. – Nr. 3. – p. 4.

Dacă analizăm programele partidelor politice ucrainene, în nici un program nu sunt reflectate problemele relațiilor cu România, deși acesta din urmă face parte din așa-numitul grup de state – parteneri strategici. Cu toate acestea, partidele politice pot reacționa într-un fel sau altul la anumite evenimente politice, în care sunt implicate Ucraina și România. În cele mai multe cazuri acest răspuns este prietenos și corect.

În același timp, atrage atenția faptul că, din cauza eterogenității partidelor politice de conducere, precum și lipsa de reglementări oficiale ale tezelor programatice în partea care se referă la relații internaționale, uneori într-una și aceeași forță politică pot fi găsiți atât adepții cât și antagoniștii dezvoltării relațiilor ucraineano-române. De exemplu, poate cel mai influent adeptul relațiilor ucraineano-române pare să fie Partidul Regiunilor. Această forță politică este susținută de români din Ucraina. În special, privind susținerea Partidului Regiunilor și ai candidaților acestuia, în alegerile parlamentare din 28 octombrie 2012, a declarat Asociația interregională „Comunitatea românească din Ucraina”. Într-o astfel de decizie, Asociația se baza pe faptul că încă în 2009 între președintele Ucrainei Viktor Ianukovici și „Comunitatea românească din Ucraina” a fost semnat un acord de cooperare și sprijin reciproc în alegerile prezidențiale, parlamentare și locale, și în decursul anului 2012 părțile își îndeplineau precis obligațiile³. Astfel, Partidul Regiunilor avea un sprijin considerabil în rândurile românilor din Ucraina. Mai mult, pentru Partidul Regiunilor au votat majoritatea cetățenilor Ucrainei, care au participat la vot în campania electorală din 2012 în România – 66,98 %⁴.

Lobby-ostul influent al relațiilor ucraineano-române și apărătorul minorității române din Ucraina este deputat, membru al Partidului Regiunilor Ivan Popescu. El duce tratative cu deputații Parlamentului român privind sprijinul integrării europene a Ucrainei, în special, privind dispunerea partenerilor români pentru a oferi un astfel de sprijin Popescu a declarat la 11 mai 2013, comentând întâlnirea cu membrul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, membrul grupului de prietenie Ucraina – România, parlamentar român Mugur Cozmanciuc. Mai mult decât atât, Ivan Popescu este unul dintre lobby-osturi ai reluării tratativelor privind circulația transfrontalieră pe plan local, pentru ca populația Ucrainei care locuiește în apropierea frontierei, să poată călători în România fără viză⁵. De asemenea, în prezent, poziția cumpănită este a ministrului afacerilor externe al Ucrainei, iar până de curând și a deputatului din partea Partidului Regiunilor Leonid Kojara, care nu vede amenințări din partea revanșismului român⁶.

Cu toate acestea, pe de altă parte, în rândurile membrilor de partid al lui Ivan Popescu, sunt cei care nu prea împărtășesc atitudinea lui constructivă. De exemplu, în luna martie 2013, liderul fracțiunii Partidului Regiunilor din Parlament Oleksandr Efremov, în timpul briefing-ului său în Rada Supremă declarat că „România și Ungaria declară deschis pretențiile teritoriale către Ucraina”⁷, cu toate că Ministerul de Externe român și Ministerul de Externe al Ucrainei a negat în mod repetat astfel de afirmări.

³ <http://nardep.org.ua/news/203>

⁴ <http://infolight.org.ua/maps/geografiya-peremozhciv-parlamentskih-viboriv-2012-sered-krayin-svitu>

⁵ http://www.pr-lviv.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2685:2013-05-14-07-01-51&catid=61:2011-05-25-19-31-36&Itemid=225

⁶ <http://tsn.ua/ukrayina/rumuniya-neoficiyno-vidala-50-tisyach-pasportiv-ukrayinskim-gromadyanam.html>

⁷ <http://www.rbc.ua/ukr/news/politics/rumyniya-i-vengriya-otkryto-zayavlyayut-o-territorialnyh-pretenziyah-23032012122700> [ta uaport.net/uk/news/ua/t/1203/23/2753409](http://uaport.net/uk/news/ua/t/1203/23/2753409)

Atitudini negative față de România a demonstrat în mod indirect și deputatul Partidului Regiunilor Alexandru Feldman, atunci când, în 2012, în ziua vizitei în Ucraina a ministrului român de externe, Teodor Baconschi, Comitetul Evreiesc din Ucraina condus de Alexandru Feldman a organizat o conferință consacrată Holocaustului și crimelor României împotriva evreilor care locuiau pe teritoriul actual al Ucrainei și Republicii Moldova. Participanții la delegație, în nici un fel nu țineau cont de faptul că, atunci când, în mijlocul anului 2002, președintele de atunci al României, Ion Iliescu, a încercat să nege faptul Holocaustului din pe teritoriul României, și aceasta a provocat un val de critici în rândul istoricilor, ceea ce l-a forțat pe liderul român să fie de acord cu formarea unei comisii independente, a cărei sarcină a fost de să studieze aceste probleme. În fruntea comisiei a stat laureatul Premiului Nobel, Elie Wiesel. Ea a unit experți din România, SUA, Israel, Franța și Germania, și încheierea activității sale a fost fără echivoc – regimul lui Antonescu din România a fost vinovat de genocid împotriva evreilor. Drept răspunsul la această constatare a fost nu ascunderea infracțiunilor, ci, dimpotrivă, faptul că data publicării Raportului Comisiei din 9 octombrie, prin Hotărârea Guvernului român a fost declarată ca Ziua comemorării Holocaustului, iar președintele României a cerut scuze pentru rolul statului său jucat în crimele Holocaustului. Astfel, se pare că obiectivul conferinței nu reprezentau pretențiile la dreptății istorice, ci o încercare de a crea un fundal negativ pentru vizita ministrului Afacerilor Externe al României.

Cu niște declarații destul de aspre la adresa României s-au pronunțat și alți membri ai Partidului Regiunilor. De exemplu, al treilea pe lista Partidului Regiunilor, în alegerile din 2012, Serghei Tihipko de repetate ori a făcut declarații în sensul că Bucureștiul încurajează sentimente antistatale în rândurile membrilor comunității românești din Ucraina, le dă pașapoarte românești, folosește statutul lui de membru al UE și NATO pentru a discredita în mod activ Ucraina în UE și o încurajează să continue cedări economice și politice chiar până la autonomia românilor în regiunea Cernăuți⁸; chema Ucraina să nu urmărească indiferent punerea în aplicare a realizării proiectului „României Mari”⁹ – cu alte cuvinte, a demonstrat considerabila românofobie. De asemenea, i-a ținut isonul deputatul din partea Partidului Regiunilor Viktor Tihonov, care a declarat recent că România promovează politica expansionistă nu numai cu privire la Republica Moldova, dar, de asemenea, cu privire la Ucraina, și că se simt încercările ei să consolideze prezența și influența sa în regiunile de sud-vest ale Ucrainei. La rândul său, deputatul din partea Partidului Regiunilor Inna Bogoslovka chiar a declarat la un moment dat că „nimeni nu poate proteja Ucraina de posibile pretenții teritoriale ale României – statul-membru al NATO”. Despre aceasta ea a declarat vorbind la forumul de mass-media din Europa și Asia, care a avut loc la Moscova¹⁰.

Deși o parte semnificativă a acestor declarații a fost făcută în timpul procesului electoral din 2010 și 2012, ele demonstrează că pentru o parte a deputaților din partea Partidului Regiunilor unirea alegătorilor împotriva unui dușman imaginar poate cântări mai mult decât dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate între Ucraina și România. Prin urmare, politicienii din România, care sunt interesați în cooperare cu Ucraina, trebuie să

⁸ <http://versii.cv.ua/osobystosti/serhij-tihipko-u-politytsi-nemaje-mistsya-emotsiyam/6671.html>

⁹ <http://tigipko.com/news/print/id/1335>

¹⁰ <http://tsn.ua/ukrayina/bogoslovka-poskarzhilas-rosiyi-shcho-rumuniya-zazihaye-na-ukrayinski-zemli.html>

se bazeze mai mult pe reprezentanți individuali ai Partidului Regiunilor, ci nu pe partidul ca un întreg.

Nu mult mai bună este situația cu oponenți politici ai Partidului Regiunilor – reprezentanți ai Opoziției unite. Deși actualul lider al opoziției – Arseniy Yatsenyuk – în timpul îmbrățișării postului de ministru al afacerilor externe s-a afirmat că el însuși este un susținător de dialog constructiv cu România și președintele României, Traian Băsescu, în timpul unei întâlniri cu Eugenia Timosenko și deputatul din partea Opoziției unite Grigorie Nemyria a exprimat solidaritatea cu liderul opoziției Iulia Timoșenko deținut¹¹, unii reprezentanți ai Opoziției unite sunt destul de preconcepuți în judecățile lor în ceea ce privește România. De exemplu, deputatul Mîkola Tomenko a atras atenția șefului Serviciului de Securitate al Ucrainei și al ministrului afacerilor externe al Ucrainei asupra activității susținute a consulatelor României și ale Ungariei în Ucraina privind atragerea cetățenilor Ucrainei pentru dobândirea cetățeniei acestor state¹² și consideră că obținerea masivă a dublei cetățenii române și maghiare de către cetățeni ai Ucrainei amenință securitatea națională a Ucrainei¹³.

Mai echilibrate și constructive, în rândurile Opoziției unite sunt pozițiile lui Ghenadi Moskal¹⁴, Boris Tarasiuk¹⁵, Anatoli Grițenko¹⁶.

Un paradox interesant este că, în general, aceleași păreri, în atitudinea sa față de România, au liderii antagoniști politici ireconciliabile – Partidul Comunist din Ucraina și Partidului politic „Uniunea din întreaga Ucraina „Svoboda”.

În ceea ce privește Partidul Comunist din Ucraina, liderul acesuia Petro Simonenko, reacționând în special la decizia Curții Internaționale de la Haga privind Insula Șerpilor, în 2009, a declarat că el solicită de la Rada Supremă a Ucrainei examinarea imediată a responsabilității personale a Președintelui Viktor Iușcenko „pentru încălcarea a integrității teritoriale a Ucrainei”¹⁷. Este curios că unul dintre tovarăși de luptă al liderului Partidului Comunist Alexandru Golub exprima astfel de cerințe și în 2012¹⁸.

La fel de ascuțită a fost reacția lui Petro Simonenko asupra deciziei Bucureștiului privind plasare pe teritoriul României a sistemului de apărare antirachetă al SUA. Petro Simonenko a subliniat că decizia autorităților române de a permite plasarea sistemului de apărare antirachetă al SUA în Marea Neagră și apropiere nemijlocită de frontiera de stat a Ucrainei adoptată fără acordul părții ucrainene este drept un pas neprietenos față de Ucraina. Mai mult decât atât, liderul comunist a declarat că „autoritățile proamericane din România nutresc planuri de anexare a unei părți de teritoriu al țării noastre, ceea ce a fost declarat de repetate ori la cel mai înalt nivel”¹⁹. Unii tovarăși de

¹¹ <http://www.k-z.com.ua/ukraina-es/23631-prezident-rumuniji-visloviv-solidarnist-z-yulieyu-timoshenko>

¹² <http://zik.ua/ua/news/2011/03/21/278147>

¹³ <http://byut.com.ua/news/5411.html>

¹⁴ <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=33456>

¹⁵

http://www.ukrinform.ua/ukr/news/rshennya_mgnarodnogo_sudu_oon_spriyatime_polpshennyu_vzamin_mg_ukranoyu_rumunyu_vvaga_boris_tarasyuk_780338

¹⁶ <http://www.ukrgazeta.com.ua/19061/>

¹⁷ http://www.newsru.ua/arch/ukraine/03feb2009/symonja_s_feofanii.html

¹⁸

http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?komunisti_hochut_pokarati_yushhenka_za_zdachu_shelfu_bilya_zmiyinogo_ostrova&objectId=1248872

¹⁹ <http://www.kpu.ua/petro-simonenko-rozmitschennja-na-teritori%D1%97-rumuni%D1%97-elementiv-pro-stsha-%E2%80%93-tse-zagroza-bezpetsi-u-chornomorskomu-regioni/>

luptă de-ai lui Petro Simonenko văd, de asemenea, o amenințare la adresa Ucrainei în politica România față de Republica Moldova. În particular, după cum menționează liderul comuniștilor din Odesa Eugen Țarkov „alegerea în Republica Moldova pe post de președinte prooccidental va duce la o consolidare a pozițiilor românești în regiune, inclusiv încercări ale Bucureștiului de a se consolida în partea de sud a Ucrainei... Cu siguranța, acum va fi amplificată vocea așa numitei României Mari... Și mai tare vor suna cerințele de a înapoia Moldova și Bucovina ucraineană tocmai României... Adică, desigur, după aceasta se vor auzi pretențiile teritoriale către Ucraina”.²⁰

Totodată, este interesant faptul că nu toți comuniștii văd o amenințare din partea României. Unii dintre politicieni din cadrul acestor forțe politice au demonstrat exemple ale cooperării sectoriale eficiente, de exemplu, ocupând postul de președinte al Serviciului Vamal de Stat al I. Kaletnik a realizat un dialog în întregime constructiv cu colegii săi români, a asigurat semnarea Declarației privind cooperarea în domeniul vamal.²¹ Cu alte cuvinte, la nivelul de cooperare sectorială, unii oficiali care fac parte din Partidul Comunist nu împiedică dezvoltarea relațiilor ucraineano-române. În schimb, la nivelul declarațiilor politice Partidul Comunist din Ucraina se caracterizează printr-o anume românofobie.

În ceea ce privește partidul „Libertatea” („Svoboda”), răspunsul grăitor este al unui lider al său Oleg Tiagnîbok privind decizia Curții Internaționale în cazul Insulei Șerpilor. Așa cum a declarat, după pronunțarea hotărârii Curții, Oleg Tiagnîbok, Ucraina n-a devenit nu numai un stat membru al Uniunii Europene, nu efectuat integrarea cu serioasă structuri europene și mondiale, dar a suferit niște pierderi geopolitice atât în Est și în Vest. În opinia sa, despre eșecul autorităților ucrainene de a proteja interesele naționale, în special, mărturisește și hotărârea Curții Internaționale de la Haga la 03 februarie 2009; România, profitând de slăbiciunea și pasivitatea autorităților ucrainene a anunțat pretențiile teritoriale către Ucraina, ea pretinde în Basarabia și Transnistria – teritoriu, care, la timpul său, liderul nazist Adolf Hitler „a dăruit” aliatului său din România – Ion Antonescu. Oleg Tiagnîbok consideră că, dacă în Ucraina a fi puterea tare – România nici măcar nu ar îndrăzni să formuleze pretențiile teritoriale către Ucraina, iar Curtea Internațională niciodată n-ar adopta decizia conform căreia statul ucrainean ar pierde o parte din teritoriul său. De asemenea, el admite că Bucureștiul nu se oprește și înaintea diversiunilor economice contra Ucrainei, în special în Delta Dunării. În prezent, potrivit informațiilor din mass-media, România a atras compania de petrol din Kazahstan, care, sub pavilioane românești va extrage petrol și gaze în jurul Insulei Șerpilor, tocmai pe acel teritoriu, care Tribunalul de la Haga a luat de la Ucraina. Ca rezultat, Oleg Tiagnîbok susține că Kievul trebuie să apeleze la comunitatea internațională și cât mai curând posibil să inițieze revizuirea deciziei discriminatorie a Curții Internațională de Justiție cu privire la Ucraina.²²

De asemenea, demn de remarcat este faptul că astfel de poziții ale partidului „Libertatea” („Svoboda”) sunt în deplină concordanță cu cele ale reprezentanților marginali ai „Partidul lui Stalin”, care în vara 2013, organizând pichetul Consulatul

²⁰ www.komunist.com.ua/article/16/11281_u.htm

²¹

http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?ukrayina_i_rumuniya_pidpisali_ugodu_pro_spivpratsyu_u_mitniy_spravi&obje ctId=1265533

²² <http://2000.net.ua/2000/svoboda-slova/vybiraem-prezidenta/48666>

român de la Odessa, de asemenea au folosit slogane despre „riscuri românizării Ucrainei și a Transnistriei, despre amenințări de restaurare a Transnistriei”.²³ În general, o singură diferență în retorica partidelor de stânga și a celei de dreapta „Libertatea” („Svoboda”) este aceea că stângiștii apelează pentru ajutor din partea Federației Ruse.

Cu regret trebuie, de asemenea, remarcat și faptul că liderii de la „Libertatea” („Svoboda”), pronunțându-se pentru interesul de a crea o uniune Marea Baltică – Marea Neagră, drept aliații săi în punerea în aplicare a unui astfel de plan ambițios văd țările Scandinave, Polonia, Bielarus, Bulgaria”, dar nu România. În plus, liderul de la „Libertatea” („Svoboda”) consideră că printre obiectivele acestei alianțe geopolitice ar trebui să fie unul de descurajare a României și a Turciei.²⁴

În cele din urmă, cea mai amorfă, în contextul relațiilor ucraineano-române, arată poziția partidului „LOVITURĂ” („UDAR”). Liderii partidului n-au făcut nici o declarație de rezonanță pentru dezvoltarea relațiilor dintre cele două țări. Prin urmare, putem presupune că nici poziția liderilor de partid nu este pe deplin formată și, posibil, această forță politică poate acționa ca un susținător al parteneriatului strategic între Kyiv și București sau de partidul nu are nici un interes în relațiile cu România vecină.

În general, analiza declarațiilor liderilor principalelor forțe politice sugerează că vârful declarațiilor negative la adresa Bucureștiului oficial a avut loc în 2009 – după decizia Curții Internaționale de la Haga privind Insula Șerpilor ucraineană. După aceasta, politicienii ucraineni, cu câteva excepții, și-au pierdut interesul în critica relațiilor ucraineano-române. Doar sporadic ei se pronunță cu niște proteste privind politica de romanizare (cel mai des reprezentanții extremei drepte și ai extremei stângi ale spectrului politic), concentrându-se asupra electoratului intern. În ceea ce privește politicienii „grei” ucraineni, atât în cadrul Opoziției Unite cât și în cadrul Partidului Regiunilor, sunt atât partizanii cât și adversarii relațiilor dintre Kyiv și București. În consecință, în căutarea avocaților pentru cooperarea bilaterală este necesară atitudinea individuală.

Într-o anumită măsură, despre atitudinea partidelor politice din Ucraina față de România poate fi judecată după acțiunile organizațiilor regionale și ale liderilor acestora.

De exemplu, Partidul Regiunilor, în calitate de cel progubernamental, liderii organizațiilor de partid regionale sunt în același timp șefi ai organelor regionale de stat – un fel de elite regionale. De aceea, poziția lor politică cu privire la statul român este de cele mai multe ori un caracter statal. De exemplu, conducerea regiunilor Cernăuți²⁵, Vinnița²⁶, Odesa și Transcarpația de multe ori inițiază tot felul de întâlniri și consultări cu omologii săi români.

Cu toate acestea, există, de asemenea, o atitudine destul de negativă față de unele dintre acțiuni în domeniul politicii externe ale statului vecin.

În particular, „Libertatea” („Svoboda”) regională, declarând o atitudine pozitivă față de dezvoltarea relațiilor ucraineano-române, are o poziție radicală, însoțită de

²³ <http://nr2.ru/odessa/456659.html>

²⁴ <http://www.unian.net/ukr/news/news-284789.html>

²⁵ Mihail Papiiev s-a întâlnit cu delegațiile oficiale ale regiunilor partenere – participanți la proiectul „Patru regiuni pentru Europa” // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://www.oda.cv.ua/news/mikhailo-papiiev-zustrivsvya-z-ofitsiinimi-delegatsiyami-partnerskikh-regioniv-uchasnikami-proekt>

²⁶ Delegația din România a salutat regiunea Vinnița cu ocazia zilei Independenței Ucrainei // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: http://www.vinpr.org/news/2013/08/23_0

anumite declarații . De exemplu, 22 iunie 2009 organizația regională din Odesa a partidului „Libertatea” cerea de la autoritățile române să oprească orice pretențiile la teritoriul Ucrainei, să recunoască în mod public toate acordurile internaționale privind frontierele între Ucraina și România. La aceasta, pare radical neîntemeiată afirmația Președintelui Ucrainei și a Guvernului Ucrainei de „a opri practica recunoașterii deciziilor instanțelor internaționale, care nu corespund intereselor naționale ale Ucrainei; a ridica până la un nivel minim necesar bugetul militar al Ucrainei; a consolida protecția frontierelor de stat maritime și terestre între Ucraina și România”²⁷. Similară a fost afirmația „Libertății” de la 09 februarie 2013 în ceea ce privește atitudinea României față de Bucovina și Basarabia. Drept ocazia a fost expirarea termenului de 10 ani de la semnarea la 17 iunie 2003 la Cernăuți a Tratatului între Ucraina și România cu privire la frontieră de stat: exprimându-și îngrijorarea cu privire la acțiunile posibile ale părții române, în acest context, se cerea reîntoarcerea la stare de înainte de reducere a unităților militare situate la un moment dat în apropiere de granița română.²⁸

De asemenea, există o poziție radicală a Partidului naționalist ucrainean. De exemplu, la 26 august 2010 membrul UNP Stepan Hmara a declarat că „Ucraina are toate motivele istorice pentru a înainta pretenții teritoriale”. Este de reținut că astfel politicianul a comentat pretențiile României cu privire la insula ucraineană Maikan pe Dunăre: Anterior, reprezentanții partidului „România Mare” au cerut întoarcerea României de către Ucraina Basarabia și Bucovina de Nord. „Conducerea Ucrainei, în relațiile cu România, trebuie să treacă în sfârșit în ofensiva, pentru a susține diaspora ucraineană care locuiește pe teritoriul lor etnic istoric”, – a spus Stepan Hmara. El a menționat că „pământurile ucrainene, pe care, de exemplu, exista nu Sich de dincolo de Dunăre, se românizează silit, iar ucrainenii etnici din România, spre deosebire de românii din Ucraina, sunt privați de dreptul la dezvoltare națională”²⁹.

În relațiile ucraineano-române ocupă un loc aparte îl ocupă cooperare transfrontalieră. Schimbul de experiență în sfera cooperării transfrontaliere cu partenerii români este foarte util nu numai în contextul dezvoltării socio-economice a țării noastre, ci și în contextul integrării europene.

Un factor important care influențează cooperarea transfrontalieră sunt organele reprezentative ale puterii. În acest sens, prin activitatea sa se distinge regiunea Cernăuți din Ucraina. În special, în 2012, au avut loc două reuniuni comune ale Consiliului Regional Cernăuți (Ucraina) și ale Consiliul județean Suceava (România), precum și o ședință comună a șefilor comisiilor permanente ale celor două țări. Atât reprezentanții puterii de stat, cât și ai partidelor de opoziție din Ucraina și România a avut o poziție constructivă privind îmbunătățirea interacțiunii ucraineano-române la nivel regional.³⁰

La cercuri politice guvernamentale din zonele de frontieră ale Ucrainei și României trebuie să fie raportați, în primul rând, membrii consiliului de administrație din regiuni europene formate din primii oficiali de unităților administrative teritoriale,

²⁷ [Declarația organizației regionale „Libertatea” cu prilejul pretențiilor României za pentru integritatea teritorială a Ucrainei](http://www.svoboda.org.ua/dokumenty/zayavy/010980/) // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://www.svoboda.org.ua/dokumenty/zayavy/010980/>

²⁸ [Declarațiile României cu privire la Bucovina și Basarabia](http://www.forum.vosvoboda.info/viewtopic_15368.php?sid=947bc5ba5224c98e1a90339ce4b68300) // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: http://www.forum.vosvoboda.info/viewtopic_15368.php?sid=947bc5ba5224c98e1a90339ce4b68300

²⁹ Naționaliștii au pretins întoarcerea Ucrainei a unei părți a României // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://tsn.ua/ukrayina/nacionalisti-zaklikali-povernuti-chastinu-rumuniyi-do-ukrayini.html>

³⁰ Mihail Gainceru: „Deschiderea punctelor de trecere – imperativul timpului” // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://oblrada.cv.ua/news/34250/>

care a format aceste structuri transfrontaliere, deși diferă între ele prin apartenența diferitelor țări și diferitelor ramuri ale puterii de stat. Astfel, președinții consiliilor județene din România sunt liderii puterii reprezentative, precum și șefii administrațiilor de stat regionale din Ucraina conduc puterea regională executivă.

Pentru diferite motive, posibilitățile de cooperare transfrontalieră nu au fost utilizate la întregul său potențial. În opinia noastră, acest lucru sa datorat includerii slabe în activitate a publicului larg, mass-media, introducerii regimului de vize pentru intrarea în România din Ucraina. Poate, de aceea activitățile regiunilor europene, după primii ani de la înființarea și funcționare a lor avea un nivel mic de eficiență – impactul asupra îmbunătățirii reciproce a situației sociale și economice în zonă de frontieră.

Având în vedere că managementul zonelor de frontieră trece periodic prin diverse campanii electorale, ele trebuie să lupte pentru simpatiile alegătorilor săi, folosindu-se, de asemenea, de progrese în cooperarea transfrontalieră. Nu este întâmplător că tocmai în timpul campaniilor electorale din Ucraina și din România, avea loc o creștere simțitoare a activității autorităților regionale în cooperarea interregională. Tocmai cu câteva săptămâni înainte de alegeri parlamentare din 2012, în Ucraina și în România aveau loc ședința comună a comisiilor permanente ale Consiliului Regional Cernăuți (Ucraina) și a Comitetului județean Suceava (România) (Cernăuți, 24 octombrie 2012)³¹ și ședința comună a Comitetului județean Suceava și Consiliului Regional Cernăuți (Suceava, 23 noiembrie 2012).³²

În ceea ce privește nivelul de înțelegerii reciproce între primii oficiali din unități administrative, astăzi, în opinia noastră, el este foarte înalt. În afara de întâlniri și ședințe oficiale, în ultimii ani, din ce în ce mai des la lideri ai teritoriilor apare nevoie de consultări comune. Devine drept o tradiție elaborarea propunerilor și a proiectelor de hotărâri comune înaintea întâlnirilor oficiale la nivel superior. Foarte eficient, de asemenea, poate fi considerat dialogul între reprezentanți ai grupurilor de lucru ale unităților teritoriale administrative privind coordonare a documentelor. Deși ele nu au statut oficial și problema participării a unei sau altei persoane la tratative de fiecare dată sub conducerea unităților teritoriale administrative este rezolvată separat, putem vorbi deja despre acești oameni ca un grup, deoarece componența lor este suficient de stabilă. Nucleul acestui grup a început să se formeze încă la etapa de coordonare a documentelor constitutive ale regiunilor europene. Pe exemplul Euroregiunii „Prutul de Sus”, observăm că la bun început a fost foarte dificil de a găsi un limbaj comun, niște „numitoare” comune, doar în afara intereselor diferite care au avut de a protejat reprezentanții diverselor unități teritoriale administrative, ele, de asemenea, au provenit din țări cu diferite tradiții în legislație. În prezent, textele celor mai multe documente pentru regiune europeană se coordonează în regimul poștei electronice – în cadrul dialogului binevoitor și de încredere.

Drept un nou factor al relațiilor persoanelor oficiale din regiuni au devenit întâlniri ale oamenilor de știință din Ucraina și România la conferințe internaționale, simpozioane și seminare. Obiectul atenției deosebite și a reconsiderării din punctul de vedere al posibilelor compromisuri și evaluărilor cele mai obiective în discursuri,

³¹ Încă un pas pe calea apropiării de aprofundare a cooperării între regiunea Cernăuți și județul Suceava // [Resurs electronic]. — Regimul accesării: <http://oblrada.cv.ua/news/33849/>

³² Mihail Gainceru: „Deschiderea punctelor de trecere imperativul timpului” // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://oblrada.cv.ua/news/34250/>

rapoarte și articole științifice au devenit problemele relațiilor ucraineano-române, în diferite perioade istorice.

De exemplu: facultatea istorică a Universității Naționale din Cernăuți „Iurii Fedkovici” și centrul politologic din Bucovina, în ultimii ani, au devenit un adevărat centru de cercetare și discutare în comun a acestor probleme. Un rol corespunzător în aceasta joacă oamenii de știință din centre de studiere a Bucovinei create la Cernăuți (Ucraina), Rădăuți (România) și Augsburg (Germania). Sunt efectuate primele încercări de un astfel de dialog cu privire la problemele transfrontaliere ecologice, organizate de centrul „Ecoresurs” din Cernăuți și de Organizația ecologică obștească din Cernăuți „Bucvița”.

În cadrul dezvoltării cooperării transfrontaliere între Ucraina și România, este interesantă ideea creării unei platforme ale organizațiilor neguvernamentale din Euroregiunea „Prutul de Sus” (care a fost exprimată încă în noiembrie 1999 de reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale din județul Botoșani din România). În afară de faptul că înființarea platformei organizațiilor neguvernamentale corspunde principiului subsidiarității și vizează descentralizare puterii de stat și democratizare, această platformă ar putea juca un rol important, de asemenea, în problema relațiilor inter-etnice, utilizând mecanisme transfrontaliere. La 11 octombrie 2008, în Suceava (România), inițiativa de a crea o uniune a organizațiilor neguvernamentale ale Euroregiunii „Prutul de Sus” a fost lansată. Din păcate, în momentul acela inițiativa nu a fost susținută de către autorități regionale. Cu toate acestea, reprezentanții sectorului public, la 22 ianuarie 2011, în Cernăuți (Ucraina), au creat o platformă a organizațiilor neguvernamentale de cooperare interregională. Platforma a fost creată de organizații transfrontaliere neguvernamentale din Ucraina, Republica Moldova și România (compusă din 40 de organizații neguvernamentale din regiunile de frontieră, inclusiv 27 – din Ucraina, 3 – din Republica Moldova și 10 – din România) ³³. La 24 februarie 2011, în Bălți (Republica Moldova) a fost semnat un apel, în numele Platformei, către Consiliul Euroregiunii „Prutul de Sus” cu o propunere de a-i include pe reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale din cele trei state în componența celor 4 Comitete de lucru și Secretariatul Consiliului Euroregiunii „Prutul de Sus”, în timpul rotației viitoare de lucru a Euroregiunii „Prutul de Sus”. ³⁴ În cazul în care conducerea Euroregiunii va sprijini această inițiativă, aceasta poate spori eficacitatea formațiunii acesteia și să consolideze capacități ale societății civile de a participa la luarea deciziilor în regiuni de frontieră din Ucraina, Republica Moldova și România. Din păcate, ședința Consiliului Euroregiunii „Prutul de Sus”, timp de câțiva ani tot este amânată: convocarea acesteia este prevăzută la Bălți (Republica Moldova), în toamna anului 2013.

Drept un factor important de influență pozitivă în dezvoltarea relațiilor ucraineano-române au devenit lideri ai organizațiilor neguvernamentale care desfășoară proiecte transfrontaliere. Este de reținut că în ultimii 5 ani putem remarca ritmul tot mai crescând al cooperării transfrontaliere la nivelul activității de proiect și, ca o consecință – un ritm relativ rapid de corectare și de europenizare a mentalității actorilor (a persoanelor) care se străduiesc să dezvolte cooperarea interregională. În aceasta, rolul important au jucat programele de cooperare transfrontalieră în cadrul Instrumentului

³³ Arhiva curentă a Fundației de binefacere „Resurse și inițiative obștești”

³⁴ Громадські організації українсько-молдовсько-румунського прикордоння об'єднуються // Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування.

European de Vecinătate și Parteneriat (IEVP). De exemplu, Programului de vecinătate RHARE (*Radiative Heating and Afterbody Radiometry Experiments*) România – Ucraina au fost implementate 147 de proiecte. În prezent, continuă punerea în aplicare a proiectelor în cadrul Programului comun UE România – Ucraina – Republica Moldova 2007-2013. Realizarea numeroaselor proiecte a format un parteneriat între reprezentanții ai administrațiilor locale, ai instituțiilor de învățământ, ai organizațiilor neguvernamentale care au devenit susținători activi ai prieteniei și cooperării în diverse domenii de dezvoltare socială și economică a țărilor.

Astfel, dialogul cercurilor guvernamentale, inclusiv al celor regionale, se dezvoltă pe părțile opuse ale graniței. El în mod constant capătă noi forme, și ceea ce este foarte important, o dinamică pozitivă. La aceasta, este necesar cercurile guvernamentale să înțeleagă să țină minte că „măiestria dialogului bilateral sau multilateral constă în aceea ca să nu te legi cu povara trecutului, să-ți alegi mai liber viitorul, cu alte cuvinte, în loc de dominantă „cauzei” să fie sugerată dominantă „scopurilor”. Adică, întrebarea „de ce?” are două sensuri foarte diferite. Unul dintre ele este orientat spre trecut în căutarea cauzelor și determină comportamentul nostru cu evenimente trecute, iar altul – în viitor în căutarea scopurilor și determină comportamentul nostru cu liberă noastră voință. Înțelegerea reciprocă reală poate fi realizată numai în cazul în care a doua valoare predomină asupra celei dintâi.

Încă un alt aspect important pe care trebuie să ne străduim să-l depășim, este un decalaj între regiuni și Kievul și Bucureștiul. Pe de o parte, liderii de partid, precum și reprezentanții ai autorităților publice în capitalele, acordă în interes nejustificat relațiilor ucraineano-române. Anumite declarații referitoare la relațiile bilaterale sunt exprimate numai în cazurile în care acestea cauzate de niște factori iritanți și, evident, ei nu dispun de o agendă pozitivă. Pe de altă parte, reprezentanții elitelor regionale nu translează la nivel național informațiile cu privire la succesele și realizările în domeniul cooperării regionale. Este extraordinar de dificil, chiar la solicitare, să obținem informații cu privire la proiectele și inițiativele transfrontaliere de succes, proiecte ale Programul Operațional Comun UE România – Ucraina – Republica Moldova 2007-2013, și așa mai departe.

De asemenea, trebuie remarcat faptul că forțele politice puternice (Partidul Regiunilor, „Patria”), sunt eterogene în compoziția sa, de aceea căutarea politicianilor deschiși către dialog și cooperare ar trebui să aibă loc pe o bază individuală. În schimb, partidele politice mai mici demonstrează o mare voință de un lider – Petro Simonenko și Oleg Tiagnîbok. Alți reprezentanți ai acestor forțe politice ori se pronunțau în unison cu liderii, ori nu au demonstrat nici o inițiativă. În acest context, posibilitatea de a stabili o cooperare cu „Libertatea” („Svoboda”) pare mai realistă, cu condiția ca conducerea partidului își va da seama de valoarea adăugată a intrării în Uniunea Marea Baltică – Marea Neagră, de asemenea, și a României. În ceea ce partidul „Lovitură” („Udar”), această forță politică pare ca terra incognita în relațiile bilaterale. În mod evident, un rol important în stabilirea unei cooperări cu această forță politică va juca poziția lui Vitali Klytchko, dar acum premise pentru formarea unei poziții bine determinate de conducere nu s-au observat.

1.1.2. „Grupul ucrainean de prietenie” cu România

Căutarea reprezentanților „Grupului ucrainean de prietenie” cu România poate părea o sarcină descurajantă. În primul rând, pentru că, în contextul relațiilor Ucrainei cu Federația Rusă, Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, relațiile cu România pentru reprezentanți ai cercurilor guvernamentale, de experți și ai societății civile nu beneficiază de un interes substanțial. Mai mult decât atât, având în vedere relațiile bilaterale dificile, prezența controverselor interstatale și a problemelor nerezolvate, dividende mai mari s-ar putea câștiga speculând problemele, poziționându-se în relațiile cu România ca niște „șoimi ucraineni”. Într-o anumită măsură, această tendință persistă și în zilele noastre. Deși România a dobândit statutul de stat membru al Uniunii Europene, iar conducerea țării a subliniat în mod repetat sprijinul său pentru vectorul european al Ucrainei, situația nu se va putea schimba decât treptat, în timp. O contribuție semnificativă în acest sens o au cercurile societății civile din ambele țări, pentru că liderii comunității civile sunt conștienți de faptul că Ucraina și România au multe probleme comune, care sunt mai ușor de rezolvat împreună. Treptat, și de la elita de afaceri vine înțelegerea faptului că eforturile comune pentru a dezvolta cooperarea economică între România și Ucraina ar putea da un rezultat pozitiv în ceea ce privește dinamica businessului lor. Astfel, noi membri ai „Grupului ucrainean de prietenie cu România” se alătură adeptilor tradiționali ai dezvoltării parteneriatului ucrainean-român: reprezentanți ai minorităților naționale, ai organizațiilor neguvernamentale din zona de frontieră, etc.

Pentru a înțelege mai bine cine ar trebui să facă parte din „Grupul ucrainean de prietenie cu România”, ar trebui să ne concentrăm asupra indicatorilor care determină noțiunea de „prieteni ai României” în Ucraina. Procesul de formare a unui astfel de grup și implicarea acestor reprezentanți ai cercurilor guvernamentale, de experți, a liderilor organizațiilor neguvernamentale, este condiționată în mare măsură de motivațiile acestora.

Unul din motivele „naturale” care determină apartenența la „grupul prieteniei” este originea etnică a liderilor politici și ai organizațiilor neguvernamentale sau apartenența acestora la așa-numitele organizații ale minorităților (cum ar fi, în cazul acesta, minoritatea română). În acest context, un susținător al prieteniei româno-ucrainene în cadrul cercurilor guvernamentale este deputatul Radei Supreme a Ucrainei Ivan Popescu, precum și Uniunea interregională Comunitatea românească din Ucraina, condusă de acesta.

Un oarecare interes, deși nu este exprimat direct, pentru relațiile ucraineano-române îl manifestă și partidul politic „Batkivscina”. Este de remarcat faptul că reprezentanții acestei formațiuni politice sunt bine reprezentați în Grupul parlamentar al Radei Supreme a Ucrainei privind relațiile interparlamentare cu România, care a fost creat la 10 iunie 2013. Grupul este condus de Maxim Burbak din „Batkivscina”, iar vicepreședinte și secretar în cadrul grupului sunt Valeri Luncenko și, respectiv, Alexandru Fîsciuk, care, de asemenea, fac parte din „Batkivscina”. În general, în grupul care numără 17 parlamentari, 9 sunt din „Batkivscina”. În grup sunt de trei ori mai puțini reprezentanți ai Partidului Regiunilor – doar 3 (inclusiv deja menționatul Ivan Popescu), reprezentanți ai partidului „UDAR” – 2, „Svoboda” – 1 și doi neafiliați. Partidul Comunist al Ucrainei nu este reprezentat în grup – fapt care arată că poziția

liderului de partid Petro Sîmonenko, un „șoim” al formațiunii sale, este destul de puternica în rândul membrilor de partid și chiar existența unei experiențe pozitive de colaborare cu partea română nu oferă deputaților comuniști suficiente motive pentru a declara în mod deschis apartenența lor la „grupul prieteniei”.

Dacă analizăm locul de rezidență a deputaților poporului, care sunt membri ai grupului, observăm că marea majoritate a acestora provin din regiunile de frontieră cu România: din regiunea Cernăuți – 7 deputați, din regiunea Ivano-Frankivsk – 3, din Transcarpația – 1. Faptul menționat permite să fie evidențiat încă un indiciu de apartenență la grup – nu atât apartenența etnică a politicienilor sau a membrilor organizațiilor neguvernamentale, cât reședința lor în regiunile de frontieră cu România sau originea lor din aceste regiuni.

Un alt factor de motivare a apartenenței la „Grupul prieteniei” Ucraina – România este cointeresarea în dezvoltarea cooperării transfrontaliere, care duce la faptul că printre numărul de adepți ai prieteniei între Ucraina și România se numără o serie de organizații din regiunile Cernăuți și Odesa. Structura de umbrela pentru astfel de organizații este platforma transfrontalieră de cooperare regională - Organizația neguvernamentală pentru colaborare interregională, care a fost creată ca urmare a unui proiect comun implementat de Fundația de binefacere „Resurse sociale și inițiative”, Asociația publică din regiunea Cernăuți „Perspective bucovinene”, Asociația Internațională a Businessului Mic și Mijlociu (Republica Moldova) și Fundația de binefacere „Ana” (România).³⁵ Din ce în ce mai des, în regiunea Odesa, o platformă pentru discutarea problemelor actuale de pe agenda relațiilor ucraineano-române este reprezentată de Filiala Institutului Național de Studii Strategice din Odesa și Centrul pentru Studii Internaționale de la Universitatea Națională din Odesa.

În ceea ce privește organizații care nu aparțin minorităților românești și care nu se află în zonele de frontieră, printre ele, se poate găsi, de asemenea, adepți ai prieteniei ucraineano-române. Afilierea lor este determinată de faptul că relațiile dintre Ucraina și România și elaborarea recomandărilor pentru inițiative ucraineano-române comune sunt privite de către aceste organizații ca pași pentru atingerea unor priorități, cum ar fi: integrarea europeană și euroatlantică a Ucrainei, elaborarea pozițiilor comune privind cooperarea cu Federația Rusă.

Semnificativă în acest sens este o serie de proiecte realizate de organizații neguvernamentale din Ucraina, împreună cu colegi din România și Republica Moldova, cum ar fi „Planul trilateral pentru rezolvarea problemei transnistrene: „Parteneriatul regional pentru elaborarea unor abordări comune reciproce”, „Abordarea trilaterală pentru integrarea europeană și euroatlantică” și „Cooperarea între România, Republica Moldova și Ucraina pentru asigurarea securității publice”, „Răspunsuri instituționale eficiente pentru combaterea intoleranței și a extremismului în regiunea Mării Negre”, studii ale celor patru părți „Relații inter-etnice, drepturile minorităților și provocări de securitate: punctele de vedere din Ucraina, Republica Moldova, România și Ungaria”³⁶. Parteneri tradiționali în punerea în aplicare a proiectelor în anii 2005 – 2010 au fost Institutul pentru Cooperare Euro-atlantică (al cărui director este un membru al grupului parlamentar al Radei Supreme a Ucrainei pentru relații interparlamentare cu România,

³⁵ http://www.irf.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=32103:2011-01-28-06-46-32&catid=26:news-east&Itemid=66

³⁶ http://www.gsbs.org.ua/wp-content/uploads/2009_1.pdf

deputatul Boris Tarasiuk), Institutul pentru Politică Externă a Academiei Diplomatice din Ucraina, Institutul pentru Democrație „Pilip Orlik”, Grupul de Studii Strategice și de Securitate. Nu demult, de relațiile ucraineano-române se ocupă și Institutul de Politică Mondială din Ucraina.

O oarecare dinamică în stabilirea de contacte bilaterale în sectorul public, se observă din 2011, când, în luna octombrie, în cadrul Forumului organizațiilor neguvernamentale la Marea Neagră (București, România) a fost organizată o „masă rotundă”, la care reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale din Ucraina și România și ai centrelor analitice au reușit să discute perspectivele cooperării între Ucraina și România. În același an, a fost creat Consorțiul internațional de experți ucraineano-român. În luna mai 2012, Bucureștiul a găzduit Forumul Civic ucraineano-român, iar la începutul anului 2014 a avut loc un eveniment similar la Kiev.

Destul de slabă este reprezentarea în „Grupul prieteniei” Ucraina – România a comunității mass-media. Probabil, materialele „senzaționale” despre negativul în relațiile bilaterale par mult mai câștigătoare pentru jurnaliști decât articolele despre trendul pozitiv în relațiile bilaterale. Cu toate acestea, în domeniu, există schimbări pozitive. Materiale mai pozitive sau neutre apar pe paginile agenției de mass-media „Ukrinform”, ele pot fi, de asemenea, găsite în rapoartele TVi, în articole ale autorilor săptămânalului „Oglinda săptămânii”.

În general, se poate observa că o anumită înviorare în relațiile bilaterale duce la o oarecare creștere a „grupului prieteniei”. Cu toate acestea, nu trebuie uitat că acest proces este, de asemenea, însoțit de radicalizarea poziției „șoimilor”, nemulțumiți de faptul că planurile lor nu au găsit o astfel de realizare. În acest context, ar trebui să se acorde o atenție deosebită sectorului obstesc. Este posibilă o încercare de discreditare a membrilor „grupului prieteniei” și folosirea de către adepții radicalizării a relațiilor „de buzunar” cu organizații neguvernamentale în scopul subminării realizărilor deja existente.

Poate că lista menționată mai sus a reprezentanților ucraineni ai „grupului prieteniei” dintre Ucraina și România nu este exhaustivă, întrucât o parte a colaborării nu este evidențiată în mod public și, totodată, există un număr mare al celor care nu fac parte din susținătorii parteneriatului strategic ucraineano-român, pe motiv că nu știu sau nu înțeleg (și nu că nu acceptă) beneficiile acestui parteneriat. În orice caz, lista adeptilor „Grupului prieteniei” Kievului cu Bucureștiul ramane deschisă.

1.2. Evaluare a conținutului și a structurii priorităților „Grupul ucrainean de prietenie” în contextul relațiilor interstatale ucraineano-române

1.2.1. Aspecte ale politicii parteneriatului european și a integrării

Procese de transformare în țările Europei Centrale și de Est, care și-au luat începutul la hotarul anilor 90 ai secolului XX, au dus la schimbări politice, social și ideologice cardinale, la proces de integrare europeană a regiunii. În acest context geopolitic, Ucraina a identificat ca prioritățile principale ale politicii externe drept cursul spre integrarea europeană și aderarea la UE. În condiții noi, devine importanta pentru Ucraina cooperarea cu țările vecine care deja sunt membre ale UE.

Acum printre cele mai importante priorități ale politicii europene sunt semnarea Acordului de Asociere cu UE și dezvoltarea în cadrul Programului UE „Parteneriatul Estic” al parteneriatului strategic interstatal cu Polonia și România. Președintele Ucrainei Viktor Ianukovici consideră că însăși ideea și proximitate de asociere cu UE este un stimulent important pentru reforme statale interne: „Vorba nu este despre scop în sine sau o cerință artificială, ci despre o necesitate naturală, care o conștientizăm ca o țară cu adevărat europeană”. La rândul său, prim-ministru al Ucrainei Mykola Azarov consideră că țările Uniunii Europene, misiunile lor diplomatice din Ucraina va asigura asistența necesară la semnarea Acordului de asociere: „Acest document este strategic pentru țara noastră și integrarea europeană rămâne o prioritate a guvernului”. Totodată, președintele Radei Supreme a Ucrainei Volodîmîr Rîybak consideră problema integrării europene drept un factor puternic de consolidare a întregii societății ucrainene: „Ireversibilitatea alegerii Europene a Ucrainei nu se pune sub semnul întrebării. Reformele pentru integrare Europeană desfășurate de Ucraina au o mare importanță pentru dezvoltarea internă”. Vorbind despre integrarea Ucrainei în UE, ministrul de Externe al Ucrainei Leonid Kojara a declarat că obiectivul principal al Ucrainei este introducerea standardelor europene. În particular, la 28 mai 2013, în cadrul vizitei sale oficiale în Republica Finlanda, ministrul Afacerilor Externe al Ucrainei, Președintele în exercițiu al OSCE Leonid Kojara a spus că asigurarea semnării între Ucraina și UE, în noiembrie anului curent, a Acordului de asociere, care prevede crearea unei zone de liber schimb (ZLS) este o sarcină comună pentru Ucraina și pentru partenerii noștri din statele membre ale UE.³⁷

Desigur, într-o mare măsură problema integrării europene depinde de poziții ale partidelor politice, atât pro-guvernamentale cât și opoziționale, de rolul și locul ideii de integrare europeană în documente de program. Universalitatea ideii europene, claritatea și inteligibilitate a ei, orientarea umanistă, rezultatele practice ale integrării europene care se găsesc în activitatea Uniunii Europene, extinderea limitelor ale Uniunii Europene până la granițele Ucrainei promovează faptul că toate partidele politice de dreaptă, de centru și de stânga susțin integrarea Ucrainei în Comunitatea Europeană. Pe de altă parte, conformitatea țării noastre cu valorile europene și dinamica relațiilor

³⁷ Problema integrării europene – prioritatea politicii externe a Ucrainei // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://partyofregions.ua/ua/news/topic/511d16f53fcad0bb730000e6#sthash.vBJY1CXF.dpuf>

sociale cu UE sunt criticate, iar perspectivele de integrare europeană au aspect destul de incert.

Analizând programele ale partidelor politice principale din Ucraina, trebuie remarcat faptul că ideea europeană în ele este esențială și este exprimată în următoarele aspecte:

- orientarea spre valori care, în fapt, și definesc esența ideii de integrare europeană;
- determinare directă a integrării europene ca o prioritate a politicii externe a Ucrainei;
- în documente de program ale tuturor partidelor din Ucraina, într-o măsură sau alta, se observă dorința de a asigura realizarea în practică a valorilor europene în toate sferele vieții sociale.³⁸

Dacă vorbim despre partidul cel mai influent – Partidul Regiunilor, atunci problema integrării europene a Ucrainei își găsește locul în programul partidului în care, în particular, se precizează că Partidul Regiunilor vede Ucraina ca un stat european democratic activitatea și dezvoltarea căruia se bazează pe valori europene moderne.³⁹ Programul subliniază, de asemenea, prioritatea aderării cât mai rapide a Ucrainei la UE.⁴⁰

Programul partidului „Patria” este, de asemenea, bazat pe un devotament pentru idealurile integrării europene, iar valorile europene ocupă locul principal în pozițiile politice ale acestei forțe politice. Strategia de politică externă a partidului „Patria” este, de asemenea, definit în mod foarte clar: „desfășurarea politicii eficiente de integrare internațională în structurile europene și mondiale” și o declarație că Ucraina trebuie să ocupe „locul său în Europa Integrată”⁴¹. La 15 iunie 2013, a avut loc congresul partidului Uniunea ucraineană „Patria”, în rezoluție căruia se subliniază: „Îmbunătățirea continuă a dreptății în toate dimensiunile sale, atingerea unor standarde înalte de viață, calitate de membru cu toate drepturile a Ucrainei în Uniunea Europeană, aducerea tuturor domeniilor vieții sociale în conformitate cu standardele europene”⁴². Cooperarea cu alte entități de integrare din punct de vedere al „Patriei” este posibilă numai în măsura în care aceasta nu este contrară integrării europene.⁴³

Partidul influent parlamentar de direcție centristă este partidul de „Udar” „Lovitură”. În programul partidului, în capitolul „Politică externă și securitate”, este capitolul „Integrare a Ucrainei în comunitatea europeană”, în care este descrisă și poziția politică corespunzătoare a partidului. După convingerea partidului „Udar”, procesul de integrare europeană asigură integritatea politicii statului – în direcția

³⁸ Cerevatii S. Rolul și locul ideii integrării europene în documente de program ale partidelor ucrainene // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26731/37-Cherevatyy.pdf?sequence=1>

³⁹ Programul Partidului Regiunilor [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://www.partyofregions.org.ua/meet/program/>

⁴⁰ Statutul partidului // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://regioncrimea.org/about-pr/ustav-partii/>

⁴¹ Programul partidului politic „Uniunea Ucraineană „Patria” // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://batkivshchyna.te.ua/?page=prog>

⁴² „Ucraina Europeană”. Manifestul Ideologic al partidului „Patria” // Opoziția unită „Patria”. – 2013. – 15 iunie [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://byut.com.ua/news/15119.html>

⁴³ „Patria” actualizată a finalizat fuziunea prin manifest ideologic din partea lui Timoșenko // „Ukrainska pravda”. – 2013. – 15 iunie. [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/06/15/6992287/>

atingerii standardelor europene ale vieții sociale, politice și economice. Mai mult decât atât, integrarea europeană este văzută de partid ca un „cel mai bun model pentru depășirea conflictelor seculare și cooperare integrată a diferitelor națiuni bazată pe valori comune, precum și pentru făurirea unui sistem internațional eficient și corect”. Printre cele mai importante sarcini pentru Ucraina este considerată încheierea unui acord de asociere cu Uniunea Europeană, care este definită ca „un punct de pornire al procesului de integrare”, pentru ca într-un deceniu „a deveni o parte profund integrată a pieței interne a Uniunii Europene, unde vor fi puse în aplicare cele mai importante normele de reglementare ale Uniunii Europene îndreptate spre protejare atât a producătorilor (angajatorilor), cât și a consumatorilor, spre asigurare a unor standarde ridicate de calitate a bunurilor, a serviciilor, a condițiilor de muncă, a protecției sociale și de mediu”. Zona liberului comerț cu Uniunea Europeană, la rândul său, este văzută nu doar ca un instrument pentru eliminarea barierelor comerciale, dar, de asemenea, ca un mijloc de adaptare a Ucrainei la mediu de piață extrem de dezvoltat a Uniunii Europene.⁴⁴

Ideea de integrare europeană este subliniată, de asemenea, în documentele de program ale partidelor politice de dreapta, inclusiv Uniunea Ucraineană „Svoboda” („Libertatea”). Bazele programului „Libertății” conțin multe prevederi care sunt drept principiile fundamentale de formare și dezvoltare a ideii de integrare europeană. Conform programului său de partid, „Libertatea” se pronunță pentru definiția centrismului ucrainean european ca „strategie politică a Statului, conform căreia Ucraina aspiră să fie nu numai centrul geografic, ci și cel geopolitic al Europei”. Eforturile de politică externă trebuie să fie îndreptate la construirea unei cooperări politice și economice strânse cu țările din așa-numita Axă geopolitică Marea Baltică – Marea Neagră (Suedia, Norvegia, Finlanda, Lituania, Letonia, Estonia, Polonia, Bulgaria, Belarus, etc.). „Libertatea” pledează pentru necesitatea „începerii unor acțiuni adevărate, ci nu declarative care fac imposibilă integrarea Ucrainei în structurile europene de securitate”.⁴⁵

Partidul Comunist din Ucraina (PCU) care este în poziții din stânga este unul dintre puține forțe politice din Ucraina influente, care nu au ca scop integrarea europeană a Ucrainei. Strategia de politică externă al Partidului Comunist este îndreptată la „aprofundarea proceselor de integrare în Comunitatea Statelor Independente, îmbunătățirea cooperării reciproc avantajoase în diferite domenii”. Comuniștii consideră aceasta drept o premiză pentru renașterea Uniunii Sovietice. Cu toate acestea, programul Partidului Comunist conține multe prevederi care se referă direct sau indirect la valorile europene. În special, comuniștii recunosc că „nici un partid politic nu are dreptul de a pretinde la o poziție de monopol în societate”. PCU sprijină, de asemenea, introducerea unor forme moderne de producție, de transformare a politicii fiscale din una de suprimare a producției într-una de mijloc de promovare a acesteia.⁴⁶

Merită, de asemenea, atenție și analiza documentelor de program ale partidelor politice care nu fac parte din Parlament, dar păstrează o anumită influență asupra

⁴⁴ Programul partidului «Udar» // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://klichko.org.ua/about/programma/zovnishnya-politika-ta-bezpeka>

⁴⁵ Programul partidului politic „Uniunea Ucraineană „Libertatea” [Resurs electronic]. – Regimul accesării: http://www.svoboda.org.ua/pro_partiyu/prohrama/

⁴⁶ Programul partidului Comunist din Ucraina // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://www.kpu.net.ua/program/>

procesului politic – și anume, Partidul Socialist din Ucraina, partidului „Uniunea Populară „Ucraina Noastră” și Partidul European din Ucraina.

În dimensiunea politicii externe, PSU consideră necesară aprobarea statutului neutru a Ucrainei și crearea unui sistem european mai eficient de securitate colectivă printr-un nou nivel de cooperare între NATO, Ucraina, Rusia și Bielarus. Este clar că în condiții actuale dorințele socialiștilor au un caracter declarativ. În plus, în programul partidului este stipulat: „PSU susține în mod consecvent aspirațiile europene ale Ucrainei, ceea ce prevede consolidarea standardelor democrației, a principiului de drept, garantarea și respectarea strictă a drepturilor omului”.⁴⁷

Partid politic „Uniunea Populară „Ucraina Noastră”, s-a poziționat ca un partid născut de Revoluției Portocalie care într-o măsură cea mai mare demonstrat esența Ucrainei de azi ca un stat de tip european, locul căruia trebuie să fie în Uniunea Europeană. Strategia politicii externe a partidului vizează consolidarea Ucrainei ca membru influent cu drepturi egale al comunității europene; stabilirea relațiilor constructive cu Europa unită, cu Rusia, cu Statele Unite și cu alte țări; integrarea treptată în structurile europene de securitate colectivă și consolidarea competitivității țării la nivel global.⁴⁸

Poziția cea mai consistentă cu privire la integrarea europeană are Partidul European din Ucraina. În programul partidului, atitudinea de integrare europeană a Ucrainei se declară: „Noi suntem convinși că tocmai strategie europeană de dezvoltare, care fost parcursă de vecinii noștri din Est și Centrul Europei, este modul cel mai adecvat și pentru Ucraina”. Programul prevede că în următorii 10-15 ani, Ucraina trebuie să devină un stat membru al Uniunii Europene, partenerul său de încredere și liderul regional pe granița de est, și că principalul obiectiv al reformei trebuie să fie „devenirea Ucrainei ca o țară europeană, a societății ucrainene ca o societate europeană cu puterea responsabilă și implicarea largă a cetățenilor în guvernarea țării lor”.⁴⁹

Trebuie remarcat faptul că Partidul European din Ucraina a fost primul din forțele politice existente în Ucraina reprezentate în parlament, care s-a integrat în forța politică europeană și a devenit, la 10 mai 2013, membru cu drepturi depline al Alianței Liberalilor și Democraților pentru Europa (ALDE) – fracția actuală liberală de centru al Parlamentului European (alte partide politice cu reprezentare în Parlamentul Ucrainei, în structurile europene au statut de observator sau membru asociat). Liderul Partidului European din Ucraina Mîkola Katerînciuk a subliniat: „La această decizie tindeam de la bun început al creării Partidului European din Ucraina, deoarece înțelegeam că fără integrarea forței noastre politice în structurile europene, nu putem atinge obiectivul nostru principal – aderarea la Uniunea Europeană. Noi înțelegem că aceasta este o sarcină dificilă. Și anul acesta este crucial pentru Ucraina în lumina viitorului summit-ului Ucraina UE de la Vilnius, în noiembrie”.⁵⁰

⁴⁷ Programul partidului Socialist din Ucraina // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://www.spu.in.ua/about/programa>

⁴⁸ Programul partidului politic „Uniunea Populară „Ucraina Noastră” // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://www.razom.org.ua/documents/443/>

⁴⁹ Programul partidului politic „Partidul European din Ucraina” // Mișcarea europeană [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://eurorukh.org.ua/ua/european-party-of-ukraine/program/>

⁵⁰ Partidul European din Ucraina a devenit membru cu drepturi depline al Alianței Liberalilor și Democraților pentru Europa // Gazeta.ua. – 2013. – 24 august. [Resurs electronic]. – Regimul accesării: – http://gazeta.ua/articles/politics/_evropejska-partiya-ukrajini-stala-povnopravnim-chlenom-alyansu-liberaliv-i-demok/496876

Integrarea europeană este, de asemenea, un teren propice pentru consolidarea forțelor parlamentare. La 16 aprilie 2013, în Parlamentul ucrainean a fost formată uniunea deputaților inter-facțională „Alegerea europeană”, care a fost co-prezidată de Anatoli Kinah și Valentin Nalîvaicenko (aleși la Parlament conform listelor Partidului Regiunilor și respectiv „Udar”⁵¹. La 28 mai 2013 la o reuniune comună a uniunii deputaților inter-facțională „Alegerea europeană”, cu participarea ambasadorului UE în Ucraina Jan Tombinski, a fost sprijinită înființarea de către Parlamentul European și Rada Supremă a Ucrainei a Grupului „Prietenii asocierii”, în fruntea cu deputații Parlamentului European din partea europeană, vicepreședinte al Comisiei pentru comerț internațional Pawel Zalewski și Boguslaw Liberadski. La sfârșitul lunii iunie 2013, două grupuri parlamentare – uniunea deputaților inter-facțională „Alegerea europeană” și „Prietenii Asocierii” au convocat o ședință comună la Kiev, unde au discutat despre etapele concrete ale integrării europene.⁵²

Analiza documentelor de program ale partidelor politice principale din Ucraina permite să fie făcute următoarele câteva concluzii:

1. Aproape toate partidele politice majore din Ucraina, ale căror programe au fost investigate (cu excepția Partidului Comunist din Ucraina), a situat ideea integrării europene printre cele principale, se poziționează ca cele devotate valorilor europene, exprimă dorința de a le introduce în viața socială în Ucraina. În sfera politică, vorba este de asigurare a dezvoltării democratice a țării, de distribuția puterii și a responsabilității sale față de societate, de libertatea cuvântului și funcționarea liberă a mass-media, de drepturile minorităților, și așa mai departe. În domeniul socio-economic, aproape toate partidele se pronunță pentru economie de piață, garanție a proprietății private, protecție a libertății economice, crearea condițiilor pentru dezvoltarea businessului mic și mijlociu și antreprenoriatului liber, limitare a monopolurilor și intervenției excesive a statului în procesele economice, atragere a de investiții, protecție a drepturilor sociale ale cetățenilor, acordare de către stat a sprijinului grupurilor sociale vulnerabile, reformare a sistemului de educație și ocrotire a sănătății și așa mai departe. Sarcinile principale din sectorul umanitar, partidele politice determina ca sprijinul familiei, al tineretului și al sportului, crearea condițiilor necesare pentru dezvoltarea creativă a individului, asigurarea nevoilor culturale ale cetățenilor ucraineni, ocrotirea mediul înconjurător.

2. Majoritatea partidelor ucrainene, ca prioritate a politicii externe determină aderarea Ucrainei la Uniunea Europeană. Acest lucru a fost în mod clar și fără echivoc declarat în cadrul programelor Partidului European din Ucraina, al Partidului „Udar”, al Partidului Regiunilor, al Uniunii Ucrainene „Patria”, al Uniunii Populare „Ucraina noastră”. Într-o formă oarecum voalată ideea de a adera la UE este conținută în documentele de program ale Uniunii Ucrainene „Libertatea”, ale Partidul Socialist din Ucraina. Doar programul Partidului Comunist din Ucraina nu conține nici o mențiune

⁵¹ Uniunea deputaților inter-facțională „Alegerea europeană” a apărut în parlamentul ucrainean // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://ua.interfax.com.ua/news/political/149591.html>

⁵² Problemele integrării europene – prioritatea politicii externe a Ucrainei // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://partyofregions.ua/ua/news/topic/511d16f53fcad0bb730000e6#sthash.vBJY1CXF.dpuf>

de integrare europeană, întrucât obiectivul politicii externe al PCU constă în restaurarea Uniunii Sovietice.⁵³

3. Prevederile programelor analizate ale partidelor sunt extrem de asemănătoare între ele, în special în partea strategiei de politică externă – integrarea europeană. Cu totul întemeiată este acea estimare că sub mult de 75 % din mesajele-cheie ale documentelor de program pot pune semnătura toate partidele, iar programele lor puțin identifică originalitatea fiecui partid.⁵⁴ Obiectivele de program în diverse domenii ale vieții sociale propuse de partide sunt similare.

4. Cu toate acestea, cu privire la strategia implementării practice a integrării europene, este de remarcat faptul populist și caracter declarativ al prevederilor de program ale partidelor politice din Ucraina: politica lor de partid este afectată de imitație. De cele mai multe ori programele lor reprezintă o serie de sloganuri care se concentrează asupra electoratului. Scopurile și obiectivele partidelor sunt de natură generală și, de obicei, nu definesc mecanismele de implementare. Prin urmare, în special, dinamica relațiilor Ucrainei cu UE sunt instabile, inconsistente. Activitățile de partid și responsabilitățile politice ale partidelor, în partea asigurării eficienței politicii de integrare europeană, sunt foarte slabe. Există speranțele că perspectiva semnării în luna noiembrie anul acesta a Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană ar putea oferi unele impulsuri în punerea în aplicare efectivă a sarcinilor necesare pentru apropiere de standarde europene.

⁵³ Cerevatii S. Rolul și locul ideii integrării europene în documente de program ale partidelor ucrainene // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26731/37-Cherevatyy.pdf?sequence=1>

⁵⁴ Dergaciiov O. Alegeri parlamentare – 2002 și politică externă a Ucrainei // Securitatea și apărarea națională. – 2002. – Nr. 2. – p. 46-49

1.2.2. Aspecte ale cooperării la Marea Neagră și ale securității regionale

Din punct de vedere al experților în domeniul comunității, cooperarea activă în regiunea Mării Negre, în special în cadrul Sinergiei Mării Negre și al Parteneriatului Estic, este o oportunitate excelentă pentru România și Ucraina să promoveze în comun politicile UE.

România este, de asemenea, de interes strategic pentru Ucraina ca un partener de încredere pentru stabilire a cooperării cu țările din Balcani, pentru crearea unui climat de stabilitate, securitate și cooperare în regiunea Mării Negre.

Printre **domenii promițătoare de consolidare a cooperării sectoriale regionale între** Ucraina și România sunt:

- Parteneriatul în cadrul implementării a proiectelor comune sau activități în cadrul BSS: *Environment Partnership* (Parteneriatul pentru Mediu înconjurător) – inițiat cu sprijinul Ucrainei în martie 2010.

- Contactele în formatul *Black Sea NGO's Forum* (Forumul organizațiilor neguvernamentale din regiunea Mării Negre). Așa cum a demonstrat a patra sesiune în octombrie 2011 din București, asigurarea prezenței a organizațiilor neguvernamentale și a centrelor analitice la forum are nevoie de sprijin statal din Kiev și București.

- Interesul reciproc în crearea Centrului Regional de Cercetări *Black Sea European College* (Colegiul European al Regiunii Mării Negre).

- Având în vedere lipsa de încredere la nivel bilateral, Ucraina și România, ca un pas intermediar spre parteneriat strategic cu drepturi depline, ar putea depune eforturi maxime pentru a finaliza dezvoltarea Organizației Cooperării Economice la Marea Neagră (OCEMN) ca organizație internațională care promovează cooperarea multilaterală în regiune, formarea climatului de securitate și stabilitate în regiunea Mării Negre. Ținând cont de prioritățile dezvoltării regiunii, ar fi oportună transformarea corespunzătoare a organizării OCEMN într-o organizație de cooperare și securitate regională. Utilizarea structurilor de lucru și a practicilor existente de cooperare largă ale OCEMN cu structurile europene și euroatlantice, pot asigura o înaltă eficiență și atractivitatea politică și economică a proiectului, atât pentru puteri mari mondiale, cât și pentru țări și organizații regionale.⁵⁵

- Având în vedere interesul general în stabilitatea regiunii și ținând cont de factorul destabilizator al prezenței Flotei Federației Ruse de pe Marea Neagră în Crimeea, părțile ar trebui să dezvolte poziții comune cu privire la măsuri de stabilizare.

- În cadrul formatului existent al OCEMN, elitele Ucrainei și României s-ar putea să se concentreze asupra dezvoltării drumurilor maritime, inclusiv cu medierea Secretariatului OCEMN în probleme ale dezvoltării drumurilor maritime, ale rețelei de transport, ale investițiilor, ale îmbunătățirii regimului vamal.

Având în vedere riscurile potențiale care pot apărea în regiune, există un interes comun în continuarea dialogului și în consolidarea coordonării pe teme cum ar fi, de

⁵⁵ <http://www.niss.gov.ua/articles/1155/>

exemplu, controlul armelor de distrugere în masă și întărirea regimului de neproliferare (inclusiv Comitetul ONU 1540, HCOC, MTCR, SALW, Conventions on inhumane weapons or cluster munitions, etc.).

Luând în considerare eterogenitatea atitudinii elitei politice ucrainene față de plasare a elementelor apărării antirachetă în România, este important ca partea română să clarifice motivația ei, și împreună cu formarea la cercuri guvernante ucrainene a opinii politice neangajate cu privire la aceste aspecte. În acest context, par a fi prioritare consultări româno-ucrainene cu privire la apărarea antirachetă, precum și schimb de opinii cu privire la probleme de securitate cibernetică.

Analiza pozițiilor partidelor politice arată că, în ciuda declarațiilor politice, eficiența este cooperarea sectorială și, prin urmare, se poate aștepta la cooperare sectorială în extragere a hidrocarburilor în Marea Neagră. În special, în 2012, compania de stat „Ciornomornaftogaz” a extras pe platoul continental peste 1,1 miliard de metri cubi de gaze naturale și prevede, în 2015, creșterea triplată a extragerii. Un alt lucru este că, în contextul unei strategii globale de diversificare a surselor de gaz, Ucraina ar dori ca aceste volume să fie mai mari. Soluția acestei probleme, printre altele, este asociată cu dezvoltarea de noi zăcăminte la adâncime mare, ceea ce necesită utilizarea unor tehnologii moderne și investiții semnificative. Tocmai la aceasta se îndreaptă eforturile Ucrainei, atât în ceea ce privește creșterea producției proprii, cât și atragerea investitorilor strategici, a companiilor străine care sunt lideri mondiali în acest domeniu, printre care este, de asemenea, compania OMV „Petrom”, care împreună cu „Exxon Mobil”, „Shell” și întreprinderea de stat „Nadra Ucrainei” participă la dezvoltarea zona de petrol și gaze Scitice din Marea Neagră.

Astfel, cele mai promițătoare domenii de cooperare, care sunt de interes pentru reprezentanți ai elitei politice și ai publicului este de a asigura stabilitatea și dezvoltarea economică în regiunea Mării Negre, intensificarea în regiunea aceasta a cooperării sectoriale și utilizarea deplină a platformelor, care se creează pe baza organizațiilor regionale și a forumurilor publice.

1.2.3. Alte aspecte ale cooperării ucraineano-române

Un aspect sensibil al modului de colaborare ucraineano-română este **regimul trecerii frontierei interstatale de către cetățeni**. Trebuie remarcat faptul că, înainte cetățenii din Ucraina și România s-au bucurat de oportunități la traversarea frontierei de stat fără vize, în baza pașaportului pentru călătorii în străinătate. Această situație a fost valabilă până în 2004, când, la cererea Uniunii Europene, între Ucraina și România a fost stabilit regimul pentru trecerea frontierei de stat a Ucrainei pe bază de viză, atât pentru cetățeni ucraineni, cât și pentru cetățeni români.

Mai mult, pentru cetățeni din zonele de frontieră ale ambelor țări exista un regim bazat pe Acordul între Guvernul Ucrainei și Guvernul României privind simplificarea trecerii frontierei de stat comune de către cetățeni care locuiesc în zonele de frontieră și județe (semnat la 29 martie 1996 de către șefii instituțiilor de frontieră aprobat de către Cabinetul de Miniștri al Ucrainei prin Hotărârea Nr. 906 din 2 septembrie 1996) și Protocoale Interdepartamentale privind procedura de soluționare a problemelor legate de regimul de frontieră ucraineano-română și punctele de trecere a frontierei de stat ucraineano-române (semnate la data de 29.09.1996 și 10.12.1996).

În conformitate cu acest acord, au fost stabilite cinci puncte de trecere a frontierei de stat ucraineano-române cu statut internațional (1 rutier, 3 feroviare și 1 rutier-feroviar) și 18 puncte de trecere simplificată a frontierei (pietonale, rutiere, feroviare și portuare)⁵⁶. Principalele puncte ale procedurii simplificate de trecere funcționau destul de bine. Cu toate acestea, existau și unele probleme care au fost asociate cu limitări pentru cetățenii ai Ucrainei care treceau frontiera de stat în mod simplificat, limitările care, în primul rând, se refereau la numărul trecerilor frontierei – nu mai mult de două ori pe lună. O problema și mai mare a creat închiderea tuturor punctelor de trecere simplificată a frontierei, în legătură cu aderarea României la UE, situație care a necesitat elaborarea mecanismelor compensatorii. Problema îmbunătățirii infrastructurii și a posibilităților funcționale ale punctelor de trecere simplificată a frontierei, era evidentă. Ea nu corespundea standardelor europene unanim acceptate. În plus, problematică a fost și construirea drumurilor de acces, atât din partea ucraineană, cât și din partea română.

Părțile depun eforturi pentru a restabili funcționarea punctelor de trecere a frontierei închise, dar în condiții care să îndeplinească standardele europene de înzestrare și funcționare. În special, această problemă a fost discutată la o reuniune comună a comisiilor permanente ale Consiliului Regional Cernăuți (Ucraina) și ale comitetelor de ramură ale Consiliului Județean Suceava (România) care a avut loc la Cernăuți la 24 octombrie 2012.⁵⁷

Problema organizării micului trafic de frontieră a devenit una majoră, la ședința comună a Consiliilor județean Suceava și cel regional Cernăuți, din Suceava, la 23 noiembrie 2012. Întrucât posibilitățile limitate de trecere a frontierei generează niște tensiuni sociale în zonele de frontieră, participanții la reuniune au subliniat necesitatea de a simplifica regimul de vize și deschiderea de noi puncte de trecere la frontieră

⁵⁶ Norme metodologice din 9 mai 2002 de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României (Publicată în Monitorul Oficial nr. 346 din 24 mai 2002) // Frontiera: Supliment legislativ pentru uzul polițiștilor de frontieră. – P. 13-18; Arhiva curentă a Frontiere de Stat a Ucrainei.

⁵⁷ Încă un pas pe calea aprofundării cooperării între regiunea Cernăuți și județul Suceava // [Resurse electronice]. – Regimul accesării: <http://oblrada.cv.ua/news/33849/>

ucraineano-română. Este actuală și problema deschiderii punctelor de trecere „Krasnoilsk – Vicovu de Sus”, „Diachivți – Racoveț”, „Rusca – Ulm” pentru trafic internațional, precum și crearea condițiilor necesare pentru deschiderea punctelor de trecere „Bila Crînîția – Climeuți” și „Șepit – Izvoarele Sucevei”.

La 18 iunie 2013 în raionul Verhovina din regiunea Ivano-Frankivsk a avut loc o masă rotundă la care s-au discutat perspectivele deschiderii punctului de trecere a frontierei de stat ukraineano-române Șibene – Poienile de Sub Munte (judetul Maramureș). Deschiderea punctului de trecere internațional este economic avantajos pentru ambele regiuni de frontieră și va fi foarte important pentru consolidarea și aprofundarea relațiilor economice, culturale și politice între Ucraina și România, între parteneri vechi regiunea Ivano-Frankivsk și județul Maramureș și pentru contacte între comunități, organizații și populație locală.⁵⁸

De asemenea, deosebit de importantă pentru normalizarea relațiilor între cele două țări este cooperarea **în domeniul dialogului inter-etnic și politica etnică**. Eficacitatea crește atunci când problemele se rezolvă în mod bilateral. Țara de origine a minorităților, încercând să promoveze drepturile etniei într-o altă țară, poate atinge obiectivul său prin încheierea unui acord comun cu statul de reședință, cu condiția prevederii în acesta a competențelor și a obligațiilor reciproce necesare. Destul de interesant pentru a studia această problemă este dialogul ukraineano-român și eforturile celor două țări depuse pentru armonizarea relațiilor inter-etnice și a relațiilor între stat și minoritatea națională. Necesitatea științifică și socială a activității de explorare se explică prin cel puțin trei circumstanțe principale, și anume: 1) șederea pe teritoriul Ucrainei a populației românofone, iar în România – a populației ukraineanofone; 2) intențiile unor forțe politice din ambele țări, în ciuda semnării unui Tratat global privind relațiile de bună vecinătate și de cooperare între Ucraina și România, de a continua să excite opinia publică prin ridicarea problemei discriminării diasporei propriie în țările vecine; și 3) valoarea esențială a relațiilor tolerante, echilibrate, de bună vecinătate dintre cele două țări pentru a menține și a consolida o relații stabile în această regiune și pe continentul european în ansamblu.

Abilitatea de a rezolva probleme practice ale minorităților naționale este direct legată de democratizare. În contextul asigurării drepturilor minorităților naționale și a relațiilor bilaterale ukraineano-române, o importanță deosebită are adaptarea cadrului juridic național corespunzător cu documente și standarde europene în acest domeniu.

Ucraina și România au ratificat majoritatea convențiilor și a acordurilor privind drepturile omului. Acestea includ: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și Protocolul adițional la acesta, Declarația celei de-a 47-a Sesiuni a Adunării Generale ONU cu privire la drepturile persoanelor care aparțin minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice; Actul Final al Conferinței pentru Securitate și cooperare în Europa „Privind drepturile omului”, documentul Conferinței de la Copenhaga asupra dimensiunii umane a OSCE; recomandările de la Haga cu privire la drepturile minorităților naționale pentru educație; recomandările de la Oslo cu privire la drepturile lingvistice ale minorităților naționale.

⁵⁸ Înainte de toate, la deschiderea punctului de trecere Șibene – Poienile de sub Munte (județul Maramureș) sunt cointerestate societăți locale, - președintele Uniunii ucrainenilor din România Ștefan Bucuiuta și președintele Administrației raionale de stat Verhovina Vasile Gondurac // // [Resurse electronice]. – Regimul accesării: <http://www.if.gov.ua/modules.php?name=News&file=article&sid=20650>

De o importanță deosebită privind protecția drepturilor minorităților pentru cele două țări este semnarea Convenției de cadru cu privire la protecția minorităților naționale și Carta europeană a limbilor regionale sau a limbilor minorităților. Conform Constituției Ucrainei și a României, aceste instrumente internaționale, au devenit drept o parte a legislației naționale. Liniile directoare și principiile sale sunt obligatorii pentru instituții guvernamentale și judiciare, pentru sistem de justiție, precum și pentru oficiali ai autorităților legislative și executive.

Convențiile internaționale, respectate de către cele două țări, de asemenea, au influențat pozitiv cadrulul legal național privind minorități naționale și favorizează aducerea legislației naționale în conformitate cu obligațiile sale internaționale în acest domeniu. Procesul acesta se dezvoltă rapid și este reglementat în prezent de orientări normative susmenționate ale actelor naționale, care corespund, în general, standardelor internaționale și se bazează pe ele. Important pentru adaptarea legislației naționale din Ucraina și România la cerințele standardelor internaționale general acceptate în acest domeniu este, de asemenea, cooperarea cu organizațiile internaționale.

Ucraina și România au legiferat necesitatea protecției nu doar pentru proprii cetățeni, inclusiv cei care aparțin minorităților naționale, dar și în ceea ce privește, ucrainenii, respectiv românii din străinătate, ceea ce, la rândul său, a devenit un punct de plecare pentru elaborarea ulterioară a dispozițiilor relevante ale acordurilor bilaterale. Amintim că articolul 12 din Constituția Ucrainei și articolul 7 din Constituția României stabilesc angajamentul statului de a consolida legături cu reprezentanți ai grupului său etnic care locuiește în străinătate și de a lua măsurile adecvate pentru conservare, dezvoltare și exprimare a identității lor etnice, lingvistice și religioase, în funcție de legislația țării cetățenii cărora sunt.

Semnat la 2 iunie 1997, Tratatul cu privire la relații de bună vecinătate și cooperare între Ucraina și România conține prevederi cuprinzătoare, în raport cu toate acordurile încheiate anterior între aceste țări și terțe țări, prevederi cu privire la asigurare reciprocă a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților naționale.

Continuă, de asemenea, procesul complex de auto-identificare etnică și culturală a moldovenilor și românilor. Esențial, în procesul de auto-identificare, rămâne aspectul limbii. În Ucraina, populația românească numără, ținând cont de oamenii care la recensământ s-au identificat ca români și cei care s-au identificat ca moldoveni, aproape 410.000 de oameni, depășind cu mult chiar pe bieloruși, care ocupă al treilea loc după ucrainenii și ruși.⁵⁹ Vorbind de acest proces complex, trebuie să fie menționat că, având o limbă literară, clasici literari, tradiții și alte aspecte comune, din cauza perturbărilor grele istorice din secolele XVIII – XX, ei au evoluat în diferite spații geopolitice diferite, care au afectat în mod semnificativ auto-identificarea lor.

În contextul auto-identificării românilor și a moldovenilor, putem adăuga că, în general, se poate vorbi de două națiuni care au fost create pe baza de etnie comună, desigur, aceasta poate fi considerată o ipoteză de lucru pentru un anumit studiu de bază. În orice caz, procesul de auto-identificare și diferențiere continuă.

Despre faptul că acest proces continuă arată și dinamica schimbării numărului de români și moldoveni în Ucraina. Astfel, comparând recensământul din 1989 și

⁵⁹ Despre numărul și componența populației Ucrainei, conform rezultatele Recensământului ucrainean din 2001 (Conform datelor Departamentului de statistică din Ucraina).

recensământul din 2001 se poate observa că numărul de persoane în Ucraina care se consideră români a crescut, reprezentând în 1989, comparativ cu 112%, iar cei care se consideră moldoveni – a scăzut, reprezentând, respectiv 79,7%. Deosebit de vizibilă această dinamică este în regiunea Cernăuți, unde, în comparație cu 1989, românii au fost 114,2%, iar moldovenii – 79,5%.⁶⁰ Acest lucru, în opinia noastră, într-o măsură mai mare, are loc datorită continuării procesului de auto-identificare.

În acest context, oamenii de știință și politicienii din Ucraina și România au abordări foarte diferite la această problemă. Cercurile guvernamentale române nu recunosc existența națiunii moldovenești. În România glotonimul „moldovean” este adesea considerat nu ca apartenența la un anumit grup etnic, sau națiune politică, ci care fac referire la regiunea de reședință. Deosebit de vizibilă această poziție a început să apară în ultima perioadă. Trebuie reținut că problema minorităților în toată perioada post-comunistă a fost un subiect constant de dezbateri și chiar de controverse în relațiile bilaterale România – Ucraina. Textul articolului 13 din Tratatul cu privire la relațiile de bună vecinătate și cooperare dintre România și Ucraina⁶¹ se referea la obligații reciproce ale ambelor țări privind conservarea și dezvoltarea identității etnice, lingvistice și religioase a minorității ucrainene și a celei românești. Pentru a pune în aplicare aceste prevederi, țările au convenit să înființeze o comisie interguvernamentală ucraineano-română pentru protecția drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale. Ea trebuia să se întrunească în fiecare an, dar în perioada 1998 – 2013 au avut loc doar 4 sesiuni. În 2010 Bucureștiul, în cadrul acestei comisii a acuzat Kievul de încălcarea drepturilor minorității române. De asemenea, Bucureștiul oficial, de repetate ori, s-a adresat Kievului cu o propunere de a pune capăt promovării moldovenismului în rândurile minorității române.⁶²

Conform legislației ucrainene, cercurile guvernamentale ucrainene apreciază ca fiecare cetățean determină apartenența sa la un anumit grup etnic, și dacă o persoană singură se recunoaște drept „moldovean”, autoritățile ucrainene îl recunoaște astfel.

Cu toate acestea, în scopul de a rezolva problemele de mai sus și de a promova creșterea loialității pentru ordinea publică, ar fi oportun:

- să fie creat un laborator de studii etnopolitice contemporane în regiunea frontierei de vest, să fie pusă în aplicare o monitorizare sistematică a situației etnopolitice, urmărind tendințe în relațiile interetnice;

- să fie create niște comisii din oameni de știință și profesori al căror scop principal ar trebui să fie depășirea falsificărilor legate de predarea istoriei (mai ales istoria țării sale natale) cu istoria relațiilor etnice în zone, a stereotipurilor negative de percepție reciprocă;

- la elaborarea măsurilor de prevenire a tendințelor negative în situația etnopolitică ar fi bine să fie inclusă o implicare a societăților culturale naționale pentru consolidare a eforturilor cercurilor guvernante. Ca o formă de implicare menționată pot

⁶⁰ Despre numărul și componența populației Ucrainei, conform rezultatele Recensământului ucrainean din 2001 (Conform datelor Departamentului de statistică din Ucraina); Popescu I., Ungureanu C. Românii din Ucraina: între trecut și viitor. Vol. 1. Românii din Regiunea Cernăuți (Studiu etnodemografic și sociolingvistic). – Oradea: Primus, 2009. – P. 272.

⁶¹ Tratatul cu privire la relațiile de bună vecinătate și cooperare dintre România și Ucraina // Curierul guvernamental. - 1997. – 5 iunie.

⁶² Racheru I. Românii de lângă noi // [Resurse electronice]. – Regimul accesării: <http://www.revista22.ro/romanii-de-langa-noi-30135.html>

fi organele consultative create din reprezentanți ai organelor de conducere și lideri ai asociațiilor național-culturale și oameni de știință, etnopolitologi.

În mass-media regionale și centrale din Ucraina, destul de des se pot găsi informații că în regiunile de frontieră ale Ucrainei **o parte din cetățeni ai Ucrainei obțin pașapoarte românești**. Cuantificarea acestui fenomen variază de la publicatie la publicatie. Atractivitatea pașaportului românesc a crescut odată cu intrarea României în Uniunea Europeană, ceea ce a permis cetățenilor acesteia să călătorească fără vize prin statele europene. Acest lucru permite lucrătorilor noștri migratori să-și simplifice calea de a obține un loc de muncă în Europa. Tocmai de aceea dorința de a dobândi cetățenia română nu se află pe plan politic, ci cel economic și social. Legea cu privire la cetățenie a Republicii Moldova are aceleași prevederi. Cu toate acestea, deoarece cetățenii săi nu au niciun avantaj de viză în comparație cu cetățenii ucraineni, pașapoartele acestei țări nu se bucură de cerere în Ucraina.

Problema este că, spre deosebire de multe țări care permit dubla cetățenie, Ucraina nu recunoaște cetățenia altor țări ale cetățenilor proprii. Eliberarea pașapoartelor românești este considerată de autoritățile ucrainene ca un gest neprietenos. Astfel, este imposibil de a exprima pretenții României pentru încălcări ale dreptului internațional, deoarece nu a semnat nici un document internațional care să-i interzică să facă acest lucru. Se pot învinui doar persoanele care au primit un pașaport românesc fără să abandoneze la cetățenie ucraineană.

Soluționarea acestei probleme dificile în relațiile bilaterale ucraineano-române, în opinia noastră, este legată, pe de o parte, de dezvoltarea încrederii reciproce între Kiev și București, pe de altă parte – de integrarea europeană a Ucrainei, liberalizarea regimului de vize pentru ucraineni de către țările din zona Schengen a Uniunii Europene. Prin furnizarea cetățenilor țărilor Uniunii Europene a dreptului de a intra fără vize în Ucraina, Kievul este în drept să aștepte reciprocitate, sau cel puțin o liberalizare substanțială a regimului de vize pentru cetățenii săi.

Integrarea în societatea europeană civilizată condiționează promovarea unei **politici active de bună vecinătate**. Cooperarea regională se concentrează atenția asupra mecanismelor de consolidare a relațiilor de bună vecinătate, este chemată să umple aceste relații cu tot mai mare potențial de interacțiune și interdependență. În condiții de accelerare a reformelor economice și sociale care vizează finalizarea rapidă a perioadei de tranziție în Ucraina și România, precum și a fazei de rămânere în urmă față de Comunitate Europeană, **cooperarea transfrontalieră** devine un instrument eficient pentru dezvoltarea cooperării bilaterale, progres economic și social, consolidare a relațiilor de bună vecinătate și de integrare europeană.

După cum se știe, în relațiile internaționale moderne, cooperarea regională servește drept integrării europene în general și dezvoltării economice a diferitelor regiuni ale țării, inclusiv a zonelor defavorizate inițial din cauza potențialului lor sau datorită locației periferice. Printre toate formele de cooperare transfrontalieră prin care se pun în aplicare niște pași concreți pentru consolidare a principiilor de bună vecinătate și cooperare regională fructuoasă în toate diversitatea formelor de manifestare, cel mai înalt nivel de instituționalizare au euroregiunile.

Prima euroregiune, în componența căreia au intrat unitățile administrativ-teritoriale din Ucraina și România este „**Euroregiunea Carpatică**”, care combină unități administrativ-teritoriale de lângă frontieră a cinci țări – Polonia, România, Slovacia,

Ungaria și Ucraina (regiunile Transcarpatică, Ivano-Frankivsk, Lviv, Cernăuți). Aceasta a fost creată la 14 februarie 1993 la Debrecen (Ungaria) prin semnare de către miniștri de externe din Ucraina, Polonia și Ungaria a declarației în cauză. Fondatorii săi au devenit reprezentanții din Ucraina, Polonia și Ungaria care au semnat programul și documentele statutare.⁶³ Județe din România, în 1993 au căpătat doar statut de observator, din cauza imperfecțiunii legislației naționale care definește împuternicirile regiunii, inclusiv cu privire la stabilirea relațiilor cu regiunile de pe cealaltă parte a frontierei. Numai după reforma regională din România în 1997, precum și după ratificarea Convenției privind cooperarea transfrontalieră (în conformitate cu documentele de aplicare a acesteia în practică, zona introducerii acestui tip de cooperare poate fi extinsă până la 25 km. în adâncime de la granița română, cu excepția cazului când vorba este de județe de frontieră), 5 județe din România s-au alăturat acestei Asociații.

Cea de a doua euroregiune cu unități politic-administrative din Ucraina și România a devenit euroregiunea „*Dunărea de Jos*”. La 14 august 1998, în orașul românesc Galați a fost semnat un acord privind formarea regiunii europene, constituită din regiunea Odesa din Ucraina, raioanele Vulcănești, Cahul și Cantemir din Republica Moldova și județele Brăila, Galați și Tulcea din România. Datorită a două reforme administrative în Republica Moldova, acest stat reprezentau trei raioane, apoi un județ, și din nou trei raioane care, conform prevederilor Statutului, deveneau succesori în drepturi ai unităților teritoriale anterioare în structurile euroregiunii „*Dunărea de Jos*”.⁶⁴

După un proces de negociere destul de dificil care a durat aproape trei ani, la 22 septembrie 2000 în orașul românesc Botoșani a fost formată euroregiunea „*Prutul de Sus*”, ai cărui membri au devenit regiunea Cernăuți din Ucraina, județele Bălți și Edineț din Republicii Moldova și județele Suceava și Botoșani din România.⁶⁵ În octombrie 2003, în regiunea europeană, în loc de aceste două județe moldovenești (după reforma teritorial-administrativă din Republica Moldova), euroregiunii s-au alăturat 6 raioane nou create. De asemenea, i s-au alăturat regiunea Ivano-Frankivsk din Ucraina.

Trebuie remarcat faptul că județele regiunii Cernăuți și județele Suceava și Botoșani sunt, de asemenea, membri ai euroregiunii Carpatice.

La începutul creării euroregiunilor, părțile au încercat să îmbunătățească condițiile de cooperare. De exemplu, conform deciziei euroregiunii „*Prutul de Sus*” și cu susținere din partea organelor de conducere locală, la 01 iulie 2001, au fost anulate taxe locale și taxe la trecerea frontierei de stat pentru rezidenți și persoane juridice înregistrate în regiunea europeană.⁶⁶ La începutul activității, Consiliul Euroregiunii a aprobat prioritățile generale și mecanismele de punere în aplicare a acestora, precum și listele proiectelor prioritare.⁶⁷ În scopul de a promova cooperarea transfrontalieră economică au fost inițiate Zilele Euroregiunii în toate unitățile administrative din arealul

⁶³ Lendel M. Experiența Euroregiunii Carpatice: imbold de a regândi modelul de cooperare transfrontalieră // Pe drumul spre Europa. Experiență ucraineană a regiunilor europene: Proiectul Centrului din Kiev Institutul Est-Vest / Ed. S.Maksymenko și I.Studennikov. - Kiev: Logos, 2000. - p. 52-53.

⁶⁴ S.Maksymenko și I.Studennikov, euroregiunea „*Dunărea de Jos*” ca un factor al stabilității, a bunei vecinătăți și a dezvoltării // Pe drumul spre Europa. Experiență ucraineană a regiunilor europene: Proiectul Centrului din Kiev Institutul Est-Vest / după red. S.Maksymenko și I.Studennikov. - Kiev: Logos, 2000. - p. 101-102

⁶⁵ Acordul cu privire la crearea Euroregiunii „*Prutul de Sus*” // Arhivele curente ale Secretariatului euroregiunii „*Prutul de Sus*” (în continuare – ACSEPS); Agreement regarding the setting up of “Upper Prut” Euroregion // ACSEPS.

⁶⁶ Hotărârea Consiliului Радя Euroregiunii „*Prutul de Sus*” Nr. 20/2001 de la 04.03.2001 // ACSEPS.

⁶⁷ Hotărârea Consiliului Радя Euroregiunii „*Prutul de Sus*” Nr. 17/2001 de la 04.03.2001 // ACSEPS.

respectiv.⁶⁸ Ulterior, au fost organizate evenimente similare la Suceava (România) și la Bălți (Republica Moldova).⁶⁹

Cu toate acestea, schimbări semnificative în cooperarea economică, care ar fi mărit veniturile la bugetele de stat și cele locale nu a avut loc. Nu au avut loc nici astfel de modificări în unitățile administrative ale celor două țări care fac parte din Euroregiunea „Dunărea de Jos” și „Euroregiunea Carpatică”. Impozitarea nefavorabilă de bunuri și servicii, sistemul complicat de proceduri vamale, lipsa de recunoaștere reciprocă a certificatelor, necesitatea perfectării la diferite structuri a unui număr semnificativ de alte documente de autorizare, sunt drept un obstacol în calea comerțului și cooperării atât în cadrul regiunilor europene, cât și în atragerea investițiilor interne și externe. Astfel, potențialul de cooperare transfrontalieră între Ucraina și România, pe filiera de cooperare în cadrul regiunilor europene nu este utilizat pe deplin.

Ținând cont de faptul că rezolvarea mării majorități a problemelor de mai sus, care sunt comune pentru toate regiunile acestea europene, precum și faptul că soluția lor iese dincolo de capacitatea autorităților regionale, Consiliul Euroregiunii „Prutul de Sus” în mod repetat a atras atenția asupra acestor probleme atenția guvernelor și parlamentelor Ucrainei, României și Republicii Moldova pentru a stabili mecanisme comune cu scopul rezolvării acestora.

Deși Euroregiunile de mai sus diferă mult prin caracteristici de formare, dimensiuni teritoriale, structură, cu toate acestea, problemele, dificultățile care stau în calea punerii în aplicare a proiectelor de cooperare transfrontaliere cu implicare a asistenței tehnice și financiare din partea partenerilor regionali din țările UE și din partea organizațiilor internaționale influente, sunt comune. Euroregiunile „Prutul de Sus”, „Dunărea de Jos” și „Euroregiunea Carpatică”, membrii cărora sunt unități administrativ-teritoriale transfrontaliere, Ucraina și România, au următoarele caracteristici comune:

- procesul formării regiunilor europene a fost „inițiat de sus”, adică de organe centrale ale puterii de stat. Un aspect pozitiv este faptul că la nivelul superior al puterii de stat este conștientizată oportunitatea cooperării euroregionale. Este extrem de important, atât în ceea ce privește înființarea procesului de descentralizare a administrației publice din aceste țări, precum și în ceea ce privește stabilirea unor relații de bună vecinătate între țările vecine. Acesta reduce, de asemenea, preocuparea guvernului central cu privire la inițiativele autorităților locale, iar a autorităților locale - privind tirania birocrăției centrale, care, la rândul său, se teme de efecte de descentralizare a puterii și de devenire a autorităților locale independente. Momentul negativ aici poate fi considerat faptul că autoritățile locale au fost implicate în acest proces în mare parte de sus, fără conștientizare internă a necesității unor astfel de acțiuni;

- euroregiunile sunt create drept zonele adiacente de parteneriat în care sunt pe larg reprezentate minoritățile etnice;

- spre deosebire de practica Europei Centrale și a celei de Vest, conform căreia euroregiunile a fost create în zona de frontieră cu 10-15 km în profunzime a fiecărui stat, în cazul nostru profunzimea regiunilor europene este de zece ori mai mare;

⁶⁸ Hotărârea Consiliului Раді Euroregiunii „Prutul de Sus” Nr. 34/2001 de la 10.08.2001 // ACSEPS.

⁶⁹ Bucovina. – 2001. – 21 noiembrie; Bucovineanul Tânăr. – 2001. – 20 noiembrie.

- în țările Uniunii Europene, obiectivul principal al regiunilor europene, consta înainte de toate în domeniile de creștere economică, în timp ce scopul regiunilor europene menționate mai sus este mult mai complex. Acesta acoperă în egală măsură atât aspectele economice și sociale, cât și cele național-culturale;

- o trăsătură comună a acestor regiuni europene, la care participă unitățile administrativ-teritoriale din Ucraina și România, este că la evenimentele și activitățile lor sunt slab implicați reprezentanții societăților civile.

În concluzie, trebuie remarcat faptul că, în general, în euroregiunile de la granițele Ucrainei și ale României sunt luate măsuri concrete privind respectarea principiilor de bună vecinătate și cooperare regională eficientă în toată varietatea de forme de exprimare. Cooperarea transfrontalieră a fost susținută în mare măsură de programele de parteneriat a Uniunii Europene PHARE și TACIS ca și de alte programe îndreptate către dialog inter-regional și democratizare a societății. Această colaborare a fost susținută, de asemenea, de Programul Operațional Comun „România – Ucraina – Republica Moldova 2007-2013”, care, în special, creează o posibilitate reală de realizare practică a aspirațiilor europene ale Ucrainei.

Ideile cooperării regionale pentru căutarea soluțiilor reciproc avantajoase devin temelia viitoarelor relații între cele două țări și influențează pozitiv procesele interne din țările noastre. Participarea activă la proiecte ale UE favorizează apropierea româno-ucraineană, instituirea unei cooperări între cele două țări, dezvoltarea relațiilor bilaterale pe principiile respectului reciproc și încrederea reciprocă și, de asemenea, apropierea Ucrainei, ca un întreg, și a regiunilor sale, de standardele europene.

Pentru dezvoltarea în continuare a cooperării transfrontaliere și activizarea activității de proiect, în opinia noastră, este necesar să fie luate o serie de măsuri:

- alocarea de fonduri de la bugetul local pentru co-finanțare a proiectelor transfrontaliere;
- atragerea experților în probleme ale cooperării transfrontaliere regionale și locale de către organe de conducere locală pentru organizarea sprijinului științific și metodologic al punerii în aplicare a programelor transfrontaliere;
- crearea unui sistem de încurajare a organizațiilor neguvernamentale, a autorităților locale, a instituțiilor de învățământ și cultură să participe la proiectele transfrontaliere;
- organizarea programelor de studii și a seminarelor pentru funcționari publici, persoane de la organe conducere locală, lideri ai organizațiilor neguvernamentale și alți potențiali aplicanți pe tema cooperării transfrontaliere, a instruirii și a managementului proiectelor;
- cu sprijinul instituțiilor consulare ale țărilor europene vecine, realizarea unui mecanism specific pentru sprijin de viză a participanților la activități transfrontaliere;
- căutarea obținerii de la conducerea unităților teritorial-administrative – participante la euroregiuni, a unui sprijin în procesul de participare a organizațiilor neguvernamentale la cooperarea transfrontalieră, asigurând reprezentarea lor adecvată în structurile de lucru ale euroregiunilor.

1.3. Evaluarea atitudinilor curente ale cercurilor guvernante din România cu privire la relații interstatale România – Ucraina

Relațiile româno-ucrainene sunt foarte tinere, avându-și începuturile odată cu recunoașterea de către România a Ucrainei independente. Vizitele la nivel înalt s-au întezit vizibil după 1997 și mai ales după 2000 – fapt ce poate fi pus în legătură cu (1) semnarea Tratatului cu privire la relațiile de bună vecinătate și cooperare între România și Ucraina în 1997, respectiv cu (2) decizia UE de a începe negocieri de aderare cu România în 1999, și cu (3) conturarea opțiunii europene a Ucrainei.

În prezenta lucrare accentul a fost pus, conform cerințelor metodologiei, pe perioada de după ultimele alegeri parlamentare din Ucraina (28 octombrie 2012), respectiv România (9 decembrie 2012). Trebuie precizate de la bun început două aspecte.

(1) Dificultatea de a distinge și separa opiniile și conținuturile ideatice de atitudini; de aceea, prima parte referitoare la evaluarea atitudinilor poate fi înțeleasă doar în conjuncție cu a doua parte.

(2) Anvergura prezentului proiect nu a permis un studiu mai aprofundat, cu interviuri și alte metode de cercetare empirice și aplicate a atitudinilor. Este un studiu bazat pe informațiile și materialele disponibile public.

Studiul începe destul de abrupt cu analiza atitudinilor reprezentanților statului român, dar este finalizat cu o serie de considerații care vizează un cadru mai larg al relației româno-ucrainene în contextul istoriei recente.

1.3.1. Analiza spectrului pozițiilor politice ale cercurilor guvernante

Reprezentanții instituțiilor relevante ale statului

(a) Președintele

Constatăm că există o gamă variată și nuanțată de atitudini ale Președintelui României față de Ucraina/reprezentanți ai Ucrainei – de la criticarea dură a Tratatului dintre România și Ucraina semnat în 1997 la aprecierea președintelui Ianukovici privind activitatea depusă pentru protecția drepturilor minorității românești din Ucraina. Există două mari repere constante în alocuțiunile Președintelui:

➤ importanța pe care o acordă românilor din Ucraina și care locuiesc preponderent în sudul Republicii Moldova, în Nordul Bucovinei și în Ținutul Herței;

➤ susținerea parcursului și aspirațiilor europene ale Ucrainei, cu accent pe semnarea Acordului de Asociere și DCFTA la summitul de la Vilnius din toamna acestui an.

Președintele Băsescu a menționat recent: "Pe noi ne deranjează faptul că în Ucraina se încearcă această împărțire a românilor în moldoveni și români" – reiterând o preocupare și a altor instituții ale statului român, discutată de o varietate de actori politici și ai societății civile.⁷⁰ Cu acest prilej, Președintele a rostit și o frază în stilul său

⁷⁰ <http://www.mediafax.ro/politic/basescu-serbia-si-ucraina-au-multi-pasi-de-facut-sa-fie-democratiei-sa-recunoasca-minoritatile-11247202>, Universitatea de vară de la Izvoru Muresului 12 august 2013. Președintele s-a manifestat critic și

caracteristic, direct, dur și ferm, spunând că Serbia și Ucraina mai au de făcut pași mulți pentru a deveni democrații, referindu-se la tratamentul minorităților etnice. ”Încă nu se înțelege la nivelul politic, în aceste țări, că avantajul de a avea minoritatea recunoscută a altui stat pe teritoriul tău este uriaș. Ei nu realizează încă acest tip de avantaje care consolidează relația bilaterală și fac din țara mamă un partener al aceluia stat în orice fel de condiții, nu numai când e vorba de minorități”, a afirmat șeful statului, cu acest prilej. Avem de a face cu o atitudine de condamnare, extrem de critică la adresa politicii duse la Kiev și a efectelor sale asupra românilor care trăiesc în Ucraina.

Pe de altă parte, Președintele Băsescu a afișat și o atitudine pozitivă, de recunoaștere a meritelor Președintelui Ucrainei, Viktor Ianukovici, care și-a ținut promisiunea de a face demersuri pentru adoptarea unei legislații care să permită învățământul în limba maternă. Constatând că problema ține în prezent de aplicarea legii, Președintele Băsescu a precizat că eforturile diplomației românești se vor concentra asupra implementării legislației existente în Ucraina, care ar fi similară cu cea din România. “[R]omânii din Ucraina au avut un acord de sprijin cu președintele Ianukovici, el s-a ținut de cuvânt, dar ce-i dedesubt, în administrațiile locale, în ministere chiar nu se potrivește perfect cu ce a promis Ianukovici. Vă pot spune, apropo de acest lucru, o să-mi spuneți: bine, Ianukovici, care are atâtea probleme pe plan european, pe plan extern, din cauza situației doamnei Timoșenko, îl apreciez pozitiv. Da, îl apreciez pentru că s-a ținut de cuvânt. Cu guvernarea portocalie care era, să spunem, ideologic apropiată cu noi, și cu fostul președinte, și cu fostul prim-ministru am discutat și au promis de zeci de ori și nu s-au ținut de cuvânt niciodată.”⁷¹ Președintele a reiterat această apreciere și cu alte prilejuri ”Indiferent de opțiunile politice pe care le aveți în Ucraina, vreau să știți că din punctul meu de vedere, președintele Ianukovici a fost un președinte care și-a ținut cuvântul în ceea ce privește neobstrucționarea dreptului românilor de a învăța în limba română”, a afirmat Băsescu, discutând cu o profesoară venită din Ucraina la tabăra de la Sulina, pentru tinerii români din afara granițelor țării, potrivit Mediafax.

În acest context, să constatăm comunicarea foarte intensă din primul mandat al Președintelui Băsescu cu omologul său ”portocaliu”, având în vedere afinitățile ideologice dintre ei, dar și evoluția democratică de la Kiev care a coincis cu anul aderării României la NATO și cu finalizarea negocierilor de aderare la UE (decembrie 2004). Spre sfârșitul primului său mandat (2008), Președintele Băsescu s-a exprimat foarte critic la adresa Tratatului dintre România și Ucraina și mai ales la adresa celor care l-au semnat din partea română.⁷² Constatăm, din nou, atitudini contrastante – de la deschiderea manifestată față de puterea portocalie de la Kiev și de la intensă comunicare cu omologul său, la atitudini foarte acide și necruțătoare la adresa semnatarilor români ai Tratatului. Președintele și-a manifestat dezaprobarea atât față de conținutul acestui tratat cât și față de cei implicați în semnarea lui, critica sa dobândind o dimensiune care ține de politica internă.

anterior, direct sau indirect, ca de pildă prin intermediul consilierului său de atunci (iunie 2012) Eugen Tomac, <http://www.timpul.md/articol/consilierul-lui-basescu-eugen-tomac-ucraina-incalca-drepturile-romanilor-34432.html> - cu referire la adoptarea ”limbii moldovenești” ca limbă regională.

⁷¹ http://www.presidency.ro/?_RID=det&tb=date&id=14462&_PRID=search

⁷² <http://youtu.be/dvcv714q9Uc>

Președintele Traian Băsescu a declarat în repetate rânduri că România susține semnarea la Summit-ul Parteneriatului Estic din noiembrie, de la Vilnius, a acordurilor de asociere la UE de către Ucraina, alături de Republica Moldova.⁷³ Este o luare de poziție tranșantă, fără echivoc, necondiționată. Consilierii prezidențiali au exprimat în diverse împrejurări aceeași atitudine de suport fără condiții a aspirațiilor europene ale Kievului. Consilierul prezidențial pentru securitate națională, Iulian Fota, scrie în acest sens în volumul aniversar "20 de ani de relații diplomatice Ucraina – România" despre importanța Ucrainei pentru securitatea și stabilitatea regională.⁷⁴

Președintele României nu se dă în lături de la afișarea unor afirmații dure și a unor amenințări mai mult sau mai puțin implicite, precum aceasta: "Iar dacă la Kiev se fac planuri privind alipirea Transnistriei la Ucraina ar trebui să se ia în considerare și reîntoarcerea teritoriului Basarabiei de sud la actuala Republica Moldova, a afirmat Basescu la o dezbatere organizată de Fundatia Konrad Adenauer" (20 aprilie 2008).⁷⁵ Merită remarcată, totuși, coincidența temporală cu critica dură la adresa Tratatului bilateral, într-o perioadă în care România se afla la începuturile sale în Uniunea Europeană (la un an după intrare, ianuarie 2007), în care alegerile prezidențiale băteau la ușă, iar calibrarea puterii nou-dobândite prin achiziționarea calității de membru UE nu era definitivată. O concluzie interimară în ce privește pe Președintele României este că atitudinile adoptate de domnia sa depind de o serie de factori: acțiunile și afirmațiile de la Kiev; anumite conjuncturi ale luptelor politice interne românești; conjuncturi europene, considerând calitatea României de parte a UE; temperamentul domnului Traian Băsescu.

(b) Primul ministru

Sunt destul de puține instanțele în care Primul Ministru (PM) se referă la Ucraina și, în același timp, puține prilejuri de exprimare a unor atitudini față de relația româno-ucraineană. Mai multe pot fi spuse, în schimb, despre Programul de Guvernare și conținuturile acestuia decât despre atitudini ale PM. De aceea, această parte trebuie valorizată în conjuncție cu partea a doua referitoare la Programul de Guvernare.

Pe pagina de internet a PM, în contextul vizitei sale în Polonia, afirmă: "am discutat, de asemenea, despre vecinii noștri, evident, Moldova, Ucraina, sprijinul comun pe care Polonia și România îl acordă la Summitul de la Vilnius începerii procedurii de asociere a celor doi vecini importanți ai noștri."⁷⁶ O atitudine tranșantă, neechivocă, asemenea celei a Președintelui. Pe de altă parte, regăsim specificul PM Victor Ponta de a prezenta în glumă chestiuni importante. Domnia sa a declarat recent la Suceava, că susține înființarea Regiunii „Bucovina”, mai ales că și-a petrecut copilăria în această parte a țării. Premierul a sugerat că, în eventualitatea semnării acordului de asociere a Ucrainei la Uniunea Europeană, ar fi posibilă chiar o micro-regiune europeană „Bucovina”. „Dacă tot am copilărit în Bucovina, eu sunt pentru. De fapt, mai frumoasă

⁷³ De pildă, <http://stirileprotv.ro/stiri/politic/basescu-dorim-ca-ucraina-si-r-moldova-sa-semneze-acordurile-de-asociere-cu-ue-in-noiembrie.html>, iunie 2013.

⁷⁴ 20 de ani de relații diplomatice Ucraina – România. Kiev, București, 2012. Volum editat de Ministerul Afacerilor Externe Ucraina și Ambasada Ucrainei la București. p.16.

⁷⁵ <http://www.gibcluj.ro/gibnews/items/traian-basescu-nu-vrea-tratat-cu-moldova-si-avertizeaza-ucraina-.html>

⁷⁶ http://www.gov.ro/premierul-victor-ponta-mi-am-exprimat-admiratia-pentru-modul-in-care-polonia-a-promovat-un-model-de-dezvoltare-economica-politica-de-leadership_11a120149.html, 5 iunie 2013.

ar fi o micro-regiune europeană Bucovina. Dacă tot se semnează acordul de asociere cu Ucraina, în noiembrie, la Vilnius, poate că facem o micro-regiune europeană cu Bucovina întreagă”, a punctat Ponta.⁷⁷

(c) Ministerul Afacerilor Externe (MAE)

Abordăm în continuare atitudinile conducerii MAE și problemele ridicate în dialogul bilateral, în măsura în care MAE este principala instituție a statului care are atribuții de implementare a politicii externe. Astfel, dinspre MAE a venit declarația oportună, având în vedere unele temeri exprimate repetat la Kiev, aparținând ministrului Baconschi din guvernarea precedentă, cu prilejul vizitei la Kiev (noiembrie 2011). "România este un susținător al principiului inviolabilității granițelor. Noi nu avem nicio pretenție față de integritatea teritorială a altor țări", a declarat el, răspunzând întrebării unui reporter al agenției Interfax Ucraina.⁷⁸

Activitatea actualului ministru de externe, Titus Corlățean, continuă politica de apropiere de Ucraina, printr-un dialog constant reflectat și în participarea consecventă la lucrările Grupului de prietenie România – Ucraina din cadrul UE.⁷⁹ Ministrul Corlățean a afirmat repetat sprijinul României în ce privește aspirațiile europene ale Ucrainei și în mod particular, sprijinul pentru semnarea la Vilnius a Acordului de Asociere și a DCFTA.

Întâlnirea dintre miniștrii de externe român și ucrainean, în marja lucrărilor Adunării Generale ONU din septembrie 2012, a prilejuit reiterarea din partea română a principalelor chestiuni care o preocupă: finalizarea, cât mai curând posibil, a negocierilor la Acordul interguvernamental de mic trafic la frontieră; reluarea activității Comisiei mixte interguvernamentale în problemele minorităților naționale, creată în baza Tratatului bilateral de bună-vecinătate din 1997. Cu acest prilej, ministrul român de externe și-a exprimat susținerea pentru președinția OSCE a Ucrainei în 2013, a reconfirmat susținerea României pentru parcursul european al Ucrainei și a reiterat invitația pentru ministrul de externe ucrainean de a face o vizită în România.⁸⁰

Atitudinea ministrului de externe față de Ucraina este o atitudine lucrativă și constructivă. Dacă urmărim activitatea secretarilor de stat și a altor diplomați de vârf, constatăm că există un "fir roșu", un mic ansamblu de probleme care revin în punctajele din discursul diplomaților români. În activitatea lor, secretarii de stat reiau, nuanțează și pun accente pe problematica ridicată de ministrul. Astfel, secretarul de stat Bogdan Aurescu a arătat că reluarea activității Comisiei mixte interguvernamentale pe problema minorităților naționale are rolul de a înlătura "prejudecățile și stereotipurile", în vederea îmbunătățirii cunoașterii reciproce și a comunicării valorilor fiecărui popor. Integrarea europeană este importantă pentru 'reformarea internă' a statelor post-sovietice, a Ucrainei, și pentru 'internalizarea normelor și valorilor europene' – motiv pentru care a și fost semnat, în noiembrie 2011, Protocolul de cooperare în domeniul integrării europene între cele două ministere de externe. "Sunt convins că relansarea relațiilor

⁷⁷ <http://www.ziarulevenimentul.ro/stiri/Politica/ponta-da-pestecap-regionalizarea-lui-dragnea--102717.html>, 17 aug 2013.

⁷⁸ Vezi de pildă http://www.realitatea.net/teodor-baconschi-romania-nu-are-pretentii-teritoriale-fata-de-ucraina_885599.html#ixzz2cQAaC15I

⁷⁹ <http://www.mae.ro/node/17666>

⁸⁰ <http://www.mae.ro/node/15576>

bilaterale va genera efecte pozitive și pentru soluționarea celorlalte dosare de pe agenda bilaterală. Mă refer aici la chestiunea minorității române din Ucraina, respectiv a minorității ucrainene din România, mă refer la chestiunea canalului Bâstroe, mă refer la chestiunea recuperării investițiilor românești de la combinatul de la Krivoi Rog", a precizat diplomatul român, menționând că, în privința minorităților naționale, "factorul uman este întotdeauna cel mai important" și că, în acest sens, a discutat cu colegii de la Kiev reluarea activității comisiei mixte interguvernamentale pe problema minorităților naționale."⁸¹

În volumul aniversar a 20 de ani de relații diplomatice Ucraina - România⁸², Bogdan Aurescu scrie "Ucraina este, din punct de vedere geografic, cel mai mare vecin al României și are o importanță deosebită în ecuația stabilității și securității regionale și europene. Ca stat membru UE și NATO (frontiera noastră comună este totodată frontiera UE și NATO), România a sprijinit și sprijină ferm și consecvent, aspirațiile europene ale Ucrainei și este direct interesată de continuarea parcursului european și a reformelor democratice."⁸³ Aurescu constată relansarea dialogului politic în 2011 și o îmbunătățirea continuă a relațiilor, exprimându-și atitudinea optimistă cu privire la perspectivele relațiilor româno – ucrainene. În aceeași notă, fostul ministru de externe Adrian Cioroianu, vorbește despre importanța Ucrainei pentru securitatea și stabilitatea regională, întrecându-l pe Bogdan Aurescu în optimism atunci când afirmă că nu avem nicio îndoială "că într-un viitor previzibil, pe parcursul vieții noastre, Ucraina va deveni membră a Uniunii Europene."⁸⁴ Optimismul său este temperat de realismul constatării cu privire la manualele de istorie după care învață tinerii români și ucraineni – dacă pentru români ucrainenii sunt cvasi inexistenți, pentru ucraineni românii au nevoie de o șlefuire de imagine, scrie fostul ministru de externe.

Dacă Bogdan Aurescu și Adrian Cioroianu adoptă atitudini optimist-constructive, secretarul de stat Stejărel Olaru și ministrul delegat Cristian David manifestă atitudini critice – mai blânde primul și mai accentuate cel de-al doilea. Vizita secretarului de stat Stejărel Olaru în Ucraina din iunie 2013, a prilejuit reafirmarea de către demnitarul român a relațiilor prietenești existente între România și Ucraina și a sprijinului României pentru dorința Ucrainei de a adera la UE. El constată necesitatea ameliorării tratamentului românilor din Ucraina. Experiența României în tratarea minorităților poate fi o sursă de inspirație pentru Ucraina, afirmă el.⁸⁵ În întâlnirea cu ambasadorul Ucrainei Teofil Bauer din martie a.c., ministrul delegat pentru românii de pretutindeni, Cristian David, i-a comunicat că partea română așteaptă ca minoritatea românească să se bucure de drepturi conforme standardelor europene, semnalând importanța utilizării mecanismelor existente precum Comisia Mixtă Interguvernamentală pe problematica minorităților naționale.⁸⁶ Iată o atitudine mai intransigentă și mai fermă, care vine cu o solicitare reiterată în multe rânduri de oficialii români.

⁸¹ <http://www.gandul.info/politica/bogdan-aurescu-romania-doreste-semnarea-in-2012-a-acordului-de-liber-schimb-cu-ucraina-9666968>

⁸² 20 de ani de relații diplomatice Ucraina – România. Kiev, București, 2012. Volum editat de Ministerul Afacerilor Externe Ucraina și Ambasada Ucrainei la București.

⁸³ Pp.19-20.

⁸⁴ Cioroianu în "20 de ani de relații diplomatice..." citat, p.33.

⁸⁵ <http://www.zorilebucovinei.com/news/show/211/>

⁸⁶ http://www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/politic/8628-romania-cristian-david-a-cerut-ambasadorului-ucrainei-la-bucuresti-ca-minoritatea-romaneasc-s-se-bucure-de-drepturi-conforme-standardelor-europene.html

La nivelul interfeței comunicaționale virtuale, se pot constata o serie de alte lucruri. Aici ne referim la modul în care sunt prezentate chestiunile importante ale relației bilaterale – prin intermediul paginii de internet a MAE și în mod particular prin pagina specială a ambasadei României la Kiev. Pagina MAE pe relația bilaterală este destul de sec scrisă⁸⁷, prezintă calendarul vizitelor reciproce, formele de colaborare bilaterală instituite, temele mari de interes pentru partea română, cu accent pe problematica minorității românești din Ucraina (incluzând aici problema diferențierii dintre minoritatea românească și cea moldovenească; precum și problemele întâmpinate de minoritatea românească în conservarea și cultivare valorilor sale culturale). În contrast cu această descriere relativ seacă, pagina Ambasadei României la Kiev⁸⁸ apare foarte colorată și dinamică, punând în centru comunitatea românească din Ucraina, conținând informații bogate despre România, reprezentarea românească în Ucraina, problema vizelor și alte noutăți de interes pentru comunitatea românească din această țară. Deși pagina are rubrici pe relația bilaterală ele sunt foarte concentrate și, în mod ciudat, pagina nu menționează nimic la rubrica ”relații politice”.⁸⁹ Este posibil ca autorii să se bazeze pe conținuturile din pagina MAE. Informații cu privire la activitatea comisiilor mixte este foarte puțină. Spre deosebire de Ambasada Ucrainei la București, care are o pagină pe Facebook, Ambasada României la Kiev nu are deschisă o asemenea pagină.

(d) Atitudini miniștri

În ce privește informația publică cu privire la abordarea relației româno-ucrainene de către alți reprezentanți guvernamentali, ea este destul de lacunară. Cel mai proeminent ministru și cel mai proactiv pe relația cu Ucraina pare a fi ministrul Varujan Vosganian. Vosganian s-a întâlnit cu ambasadorul Bauer pentru a discuta contribuția României la Combinatul minier de la Krivoi Rog (România are participare de 28%).⁹⁰ Anterior, chestiunea a mai fost adusă în discuție de Bogdan Aurescu (mai 2012). "Dacă rezolvăm problema Krivoi Rog, va fi o mare încurajare în privința relațiilor economice bilaterale dintre România și Ucraina" titrează și Curierul Național. Atât ministrul economiei cât și alți demnitari au remarcat creșterea cifrei de schimburi economice între cele două țări la peste 2 miliarde dolari.⁹¹

Atitudini societate civilă

Putem distinge o serie de teme majore față de care diverși actori ai societății civile își exprimă puncte de vedere și atitudini. De aceea, modul în care va fi tratată această secțiune este unul tematic.

(a) Tema minorității românești din Ucraina

⁸⁷ Ca de altfel toate relatările de pe pagina MAE care descriu relațiile bilaterale, nicio diferență în acest sens.

⁸⁸ <http://kiev.mae.ro/>

⁸⁹ <http://kiev.mae.ro/node/167>

⁹⁰ Hotnews, 7 martie 2013. <http://ipad.hotnews.ro/14368777>

⁹¹ <http://www.curierulnational.ro/Actualitate/2013-03-08/Romania+si+Ucraina+discuta+problema+Krivoi+Rog>

În cadrul societății civile pot fi identificate variate atitudini față de Ucraina și față de relația româno-ucraineană. Ele sunt în genere de găsit prin intermediul mass media; adesea, este dificil de distins contribuția mass media de contribuția altor reprezentanți ai societății civile – cu atât mai mult cu cât uneori jurnaliștii ei înșiși au puncte de vedere pertinente privind tema în cauză. Acesta este și cazul jurnalistului cu experiență Corneliu Vlad, cu o îndelungată istorie de jurnalism în domeniul relațiilor externe (redactor șef al revistei e relații externe Lumea, cu o îndelungată istorie).⁹² Remarcând, într-un material complex din 2011, că atât la Belgrad, cât și la Kiev, autoritățile sunt preocupate ca Bruxelles-ul să aibă o imagine favorabilă asupra țărilor lor, atât Serbia cât și Ucraina mai au totuși de făcut suficiente progrese în materie de asigurare a drepturilor minorităților. Este interesant de remarcat faptul că această constatare, de acum doi ani, și-a găsit ecou în 2013 în spusele mai curând dure ale Președintelui, așa cum am văzut mai sus. Corneliu Vlad realizează o imagine panoramică a vieții membrilor comunității românești din Ucraina, indicând subtilitățile politicii ucrainene – începând cu separarea românilor de moldoveni (care dezavantajează ambele părți în alegeri și nu numai în alegeri), continuând cu impedimentele aplicării legislației care permite plăcuțele bilingve (dar adesea firmele producătoare de plăcuțe fie nu au caractere latine fie întâmpină alte dificultăți), și cu situația școlilor românești care există, dar au institutori suficienți. Corneliu Vlad discută și alte situații legate de educația și de oportunitățile de muncă pentru reprezentanții comunității românești din Ucraina. Jurnalistul român în final critică ministrul român de externe de la acea vreme, pe domnul Baconschi, pentru faptul că a evaluat greșit că relația româno-ucraineană ca mergând ”bine”. Ele nu merg bine, conchide jurnalistul român. Iată deci accente critice venite dinspre societatea civilă. Regăsim o multitudine de critici la adresa politicilor ucrainene față de minoritatea românească în rândul societății civile.

Aspectele punctate mai sus pot fi completate cu altele, venind în aceeași notă critică, de această dată în ce privește reprezentantul statului Ucrainean în România, ambasadorul. Domnul Teofil Bauer este cunoscut pentru activismul său potrivit intereselor comunității românești din Ucraina, scrie, de pildă, Romanian Global News.⁹³ Regăsim atitudini și mai dure și neplăcute față de activitatea anterioară trimerii la post a Excelenței Sale, Dl Teofil Bauer, în care sunt folosite invective legate de anumite acțiuni de ”epurare etnică”, cum sunt numite, de care este văzut a fi responsabil ambasadorul.⁹⁴

Ar fi eronat să considerăm că doar reprezentanți ai societății civile cu tendințe naționaliste abordează problema tratamentului discriminatoriu al comunității românești din Ucraina. Așa cum am văzut în cazul jurnalistului și analistului Corneliu Vlad, dar cum se va putea vedea și din materialele următoare, această chestiune suscită un interes larg. Mai mult, această problemă domină de departe alte preocupări ale societății civile românești vis a vis de Ucraina. Astfel, citim în rândurile Revistei 22 relatări cu privire la cereri venite din afara granițelor României cu privire la păstrarea identității românești

⁹² <http://www.ziaristionline.ro/2011/11/01/aspecte-de-corneliu-vlad-romanii-din-ucraina-mai-intai-sa-stim-despre-ce-e-vorba-i/> este primul episod al unei suite de trei articole dedicate descrierii Ucrainei și a situației românilor din Ucraina – noiembrie 2011

⁹³ vezi http://www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/politic/8628-romania-cristian-david-a-cerut-ambasadorului-ucrainei-la-bucuresti-ca-minoritatea-romaneasc-s-se-bucure-de-drepturi-conforme-standardelor-europene.html

⁹⁴ <http://www.ziaristionline.ro/2012/09/30/romanii-din-ucraina-sunt-supusi-unui-intens-proces-de-epurare-etnica-emil-neacsu-jigodia-teofil-bauer-revine-la-bucuresti/>

(13 august 2013).⁹⁵ Sunt relatate spusele reprezentanților diverselor asociații civile din țările vecine României. Unul dintre reprezentanții din Ucraina sublinia că deși aparent legile adoptate de Parlamentul Ucrainei acordă drepturi comunității românești, în realitate sunt închise școli cu predare în limba română. Întâlnirea de la Izvoru Mureșului care a reunit reprezentanți ai comunităților românești din afara granițelor a fost larg prezentată și comentată în presa românească.⁹⁶ Într-un articol echilibrat, "Românii de lângă noi", Ileana Racheru vorbește despre politicile de ucrainizare a românilor și despre utilizarea moldovenismului de tip sovietic pentru a separa pe români de moldoveni și limba română de cea "moldovenească".⁹⁷ În același timp, ea critică și instituțiile care finanțează programele adresate românilor de pretutindeni, care au devenit în timp mize ale intereselor politice de la București.

O altă exemplificare a politicilor ucrainene criticate găsim în cadrul Forumului Internațional al Jurnaliștilor Români. Jurnaliștii s-au plâns de decizia de închiderea a secției în limba română a Radio Ucraina Internațional, din motive bugetare (25 aprilie 2013).⁹⁸ Anterior, în comunicatul de presa al FIJR din 7 apr a.c. se menționează: "În Ucraina principala problemă rămîne îngrădirea accesului minorității române la canalele publice de radio și televiziune în vederea promovării culturii și identității naționale." Jurnaliștii români din Ucraina au semnalat că reprezentanții postului de radio Ucraina Internațional iau în calcul ca în această vară să desființeze redacția în limba română pe motive financiare. În acest context, FIJR a făcut un apel la conducerea radioului să stopeze acest demers, arătând că un astfel de motiv nu constituie o justificare pentru această inițiativă de limitare a drepturilor fundamentale ale minorităților naționale. Se face apel și la guvernanții români pentru a sprijini politic acțiunea FIJR. Este interesantă și decizia luată ca următorul Forum să aibă loc în Ucraina, la Ismail.

Găsim atitudini mai tranșante, mai răspicate și mai încărcate emoțional precum aceasta: "Românii sunt deznaționalizați chiar din momentul nașterii lor. În certificatele de naștere nu mai apare numele de român. Petru este Petrov, Nicolae este Nicola, Elena este Olena (...). Deci, lucrurile sunt foarte bine puse la punct și politica pe care o face Ucraina este una cu bătaie lungă", a declarat Petru Grozavu, președintele Societății Culturale "Dunărea și Marea", din sudul Basarabiei."⁹⁹

În concluzie, tema tratamentului minorității românești din Ucraina trezește reacții și atitudini foarte pertinente față de politicile ucrainene și implementarea lor; ele sunt însoțite fie de apeluri la autoritățile statului român fie de critici la adresa acestor autorități fie de ambele. Încărcătura lor emoțională este evidentă.

(b) Susținerea Ucrainei în parcursul său european

Din partea acelor segmente ale societății civile care au interese economice, vin alte semnale care sunt în linie cu poziția oficială a României de susținere a apropierii

⁹⁵ <http://www.revista22.ro/reprezentantii-romnilor-din-afara-granitelor-cer-sprijin-statului-pentru-pastrarea-identitatii-29871.html>

⁹⁶ <http://www.mediafax.ro/politic/reprezentantii-romanilor-din-afara-granitelor-cer-sprijin-statului-pentru-pastrarea-identitatii-11248911>

⁹⁷ <http://www.revista22.ro/romnii-de-lnga-noi-30135.html>

⁹⁸ <http://www.jurnalistiromani.ro/category/noutati/> accesat la 10 august 2013

⁹⁹ http://www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/eveniment/10217-petru-grozavu-la-izvoru-mureului-din-momentul-in-care-s-a-constituit-ucraina-nu-a-ascuns-i-a-fcut-o-declaraie-direct-c-se-vrea-un-stat-fr-minoriti.html

Ucrainei de UE. Iată de pildă, ca reprezentant al unor interese economice, Președintele Uniunii Camerelor de Comerț Bilaterale din România, Nasty Vlădoiu, a trimis o scrisoare deschisă către Prim-ministrul României Victor Ponta privind susținerea semnării Acordului de asociere între Ucraina și UE (3 iunie 2013).¹⁰⁰ Atitudinea acestui segment este mai curând de aprobare a oficialităților guvernamentale.

Regăsim atitudini de susținere directe, neezitante, argumentate într-o serie de scrieri ale analiștilor și jurnaliștilor de limbă română, în rapoarte și materiale de analiză ale principalelor institute care se ocupă de zona estică a României – CRPE, prin Cristian Ghinea și Bianca Toma; CSEEA prin Angela Grămadă; ECFR prin Nicu Popescu; IDIS prin Leon Litră; ISPRI prin Dan Dungaci; Jamestown Foundation prin Vladimir Socor; Revista 22 prin Armand Goșu și Ileana Racheru. Această temă va fi mai pe larg discutată în partea a doua, referitoare la conținuturi.

(c) Alte teme de interes

Într-o anumită măsură, temele adresate de către societatea civilă reflectă și preocupările guvernanților, dar cu anumite accente specifice. Temele de interes pentru societatea civilă românească pe relația Ucraina sunt foarte apropiate de cele semnalate de cercurile guvernamentale. Astfel, alături de problematica minorității românești din Ucraina și de sprijinul oferit de România pentru apropierea Ucrainei de UE, regăsim o serie de alte teme de interes. Acestea depășesc granițele intereselor României și par să aibă audiență și preocupări în sectorul societății civile:

- menținerea în închisoare a fostului Prim Ministru al Ucrainei, doamna Iulia Timošenko – care vizează condiționalitatea care vine dinspre UE pentru Ucraina;
- tema gaze de șist, recentă – și care vizează securitatea energetică a României, ca și a altor state europene.

Tema Timosenko revine în mod sistematic în atenția publicului, în funcție de evoluțiile de la Kiev și Bruxelles, având o încărcătură emoțională și atitudinală de susținere a fostului Prim Ministru.¹⁰¹ Ea va fi mai pe larg discutată în partea a doua.

Tema securității energetice a implicat în mod constant Ucraina în ultimii 7 ani, ca de altfel toate statele UE, trezind un sentiment și o atitudine de solidaritate din partea românilor față de ucraineni (ca și în cazul recent al bomboanelor). În ce privește tema gazelor de șist, exemplul dat de Ucraina prin semnarea contractului de exploatare cu Shell a dat un imbold autorităților române în abordarea chestiunii. Articole și discuții pe această temă au fost publicate pe parcursul anilor 2012-2013¹⁰². Foarte controversată a fost schimbarea atitudinii Primului Ministru Ponta față de exploatarea gazelor de șist, exemplul ucrainean precum și cel lituanian și atmosfera generată de importanța independenței energetice au contribuit la acceptarea acestei schimbări.

¹⁰⁰ <http://romania.mfa.gov.ua/ro/press-center/news/12777-list-prezidenta-sojuzu-dvostoronnih-torgovih-palat-rumuniji-nasti-vledoju-do-premjer-ministra-rumuniji-viktora-ponti-na-pidtrimku-pidpisannya-ugodi-pro-asociaciju-mizh-ukrajinoju-ta-jes>

¹⁰¹ Multiple relatări regăsim pentru fiecare moment important – ultimul fiind reprezentat de condamnarea Ucrainei la CEDO - <http://www.ghimpele.ro/2013/04/ucraina-condamnata-de-cedo-in-cazul-iuliei-timosenko/>
<http://www.revista22.ro/cedo-a-condamnat-ucraina-n-cazul-timosenko-25442.html>
<http://www.agerpres.ro/media/index.php/international/item/192849-CEDO-condamna-Ucraina-in-cazul-Iuliei-Timosenko.html>

¹⁰² ex. <http://www.ziare.com/articole/ucraina+acord+gaze+sisht>, <http://m.romanialibera.ro/stire-291567.html>

1.3.2. „Partidul românesc al prieteniei” cu Ucraina

Din păcate, această formulare nu este foarte clară, nu indică clar ceea ce se solicită. De aceea, în concordanță cu organizatorul român din partea APD am decis să includem acele instituții, organizații, asociații și publicații interesate de relația bilaterală româno-ucraineană, active pe această relație. Iată lista acestora în continuare:

Instituții de stat

- Președinție
- Prim ministru, guvern (Ministerul Afacerilor Externe în mod special)
- Partidele politice (vezi diferențieri mai sus)
- Parlamentul, Comisiile de Politică Externă
- Serviciile de informații care au în aria lor relațiile externe

În ce privește institutele și centrele de cercetare cu preocupări în această zonă, așa menționa următoarele: CRPE, CSEEA (SNSPA), IER, ISPRI, ISPAIM.

- Centrul Român pentru Politici Europene (CRPE, <http://www.crpe.ro/>) a desfășurat proiecte vizând politica de vecinătate a UE, Parteneriatul Estic și a organizat Forumul civic româno-ucrainean (2012) în parteneriat cu organizații ucrainene – finalizat cu o cercetare privind percepțiile reciproce ale românilor și ucrainenilor în vederea unei mai bune cunoașteri a punctelor nevralgice, a stereotipurilor reciproce.

- Centrul de Studii Est-Europene și Asiatice (CSEEA, www.cseea.ro) este un centru de cercetări în cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative (SNSPA) care desfășoară o serie de proiecte. A fost înființat în 2007. Până în acest moment a desfășurat două proiecte care au inclus Ucraina¹⁰³ și publică analize și comentarii privind evoluțiile din Ucraina.

- Institutul European din România (IER, www.ier.ro) a desfășurat o serie de activități – dezbateri, proiecte, publicații – în care a abordat problematica extinderii europene și a perspectivelor europene ale statelor vecine postsovietice, incluzând Ucraina. În revista institutului, *The Romanian Journal of European Affairs* (RJE) regăsim articole publicate pe teme ucrainene.¹⁰⁴

- Relația româno-ucraineană se află în centrul preocupărilor Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale (ISPRI) al Academiei Române. O simplă căutare a activităților și informațiilor pe această temă relevă preocupare constantă în această direcție.¹⁰⁵ ISPRI are trei departamente dintre care unul se concentrează pe relații internaționale. În cadrul acestuia, regăsim ca interese de studiu: problematica românilor de pretutindeni și evoluțiile geopolitice în regiunea Mării Negre. ISPRI are preocupări în zona estică a României, cu preponderență relația România – republica Moldova, relația România – Federația Rusă, dar este interesat în acest context și de informații, lucrări, articole care tratează probleme curente din Ucraina și relația România – Ucraina.

¹⁰³ http://eapr.ro/?page_id=592, http://eapr.ro/wp-content/uploads/2012/05/EaP-analysis_publicat-iul2013.pdf. Cea mai recentă publicație a CSEEA poate fi accesată la <http://eapr.ro/wp-content/uploads/2012/08/News-Alert-no.-6.pdf>.

¹⁰⁴ http://www.ier.ro/documente/rjea_vol10_no3/rjea_vol.10_no_3_political_implications_of_the_eastern_partnership_for_ukraine_a_basis_for_rapprochement_or_deepening_the_rift_in_europe_.pdf

¹⁰⁵ <http://www.ispri.ro/?s=Ucraina>

- Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară (ISPAIM) a desfășurat o activitate de cercetare dar și conferințe, reuniuni de lucru, mai ales în sectorul de securitate, utilizând formate multilaterale conectate la NATO, precum PfP, în care reprezentanți ucraineni sunt implicați. Relația româno-ucraineană este explorată mai ales în context regional și multilateral.¹⁰⁶

- Fundația Proiectul de Educație Civică și Dezvoltare Academică (FPECDA) a desfășurat proiecte cu tematică regională, regiunea Mării Negre, și de implicare a societății civile în politica externă a României, inclusiv Ucraina

- Centrul pentru Prevenirea Conflictelor și Early Warning (http://cpc-ew.ro/new_formula/) desfășoară proiecte, realizează analize cu tematică regională în zona post-sovietică

- Fundația Titulescu – organizează periodic întâlniri cu personalități ale politicii externe, inclusiv pe tematica relației bilaterale România – Ucraina

- Grupul de Dialog Social (GDS, <http://www.gds.org.ro/>) are preocupări în domeniul politicii externe, cu accent pe politica estică a României și a UE – reflectate în Revista 22 (<http://www.revista22.ro/>), unde publică câțiva autori profesionalizați în estul european

Experti, analiști care publică pe relația româno-ucraineană

Pentru a numi câteva nume importante de intelectuali și specialiști care scriu pe tema relației bilaterale, mă voi referi la Vitalie Ciobanu, Dan Dungaciu, Sabina Fati, Cristian Ghinea, Armand Goșu, Angela Grămadă, Oazu Nantoi, Nicu Popescu, Ileana Racheru, Stanislav Secrieru, Vladimir Socor.¹⁰⁷ Am inclus aici, evident și pe acei intelectuali de limbă română ale căror scrieri sunt cunoscute și urmărite în România de către cei interesați de relația româno-ucraineană. Dacă pentru unii dintre analiștii menționați se poate spune că au o perspectivă mai curând ”moldovenească”, identificăm o nouă generație cu dublă cetățenie și ale căror puncte de vedere nu pot fi distinse de cele românești. Inevitabil, punctele de vedere exprimate cu privire la relația româno-ucraineană sunt legate și de contextul post-sovietic și de evoluțiile din Rusia.

Mass media

- Agențiile de presă majore dar și cotidiene, surse online precum www.hotnews.ro

- În mod particular, următoarele website-uri și bloguri

<http://www.zorilebucovinei.com>

<http://www.rgnpress.ro>

<http://www.ziaristionline.ro>

<http://epochtimes-romania.com>

<http://intersectii.eu>

<http://www.privesc.eu>

<http://geopolitikon.wordpress.com>

<http://civitaspolitics.org>

¹⁰⁶ Mai multe detalii pot fi găsite la http://www.mapn.ro/diepa/ispaim/activitati_desfasurate.html

¹⁰⁷ Există și alți specialiști în relații internaționale care abordează problematica relațiilor româno-ucrainene, dar mai curând colateral și nu i-am menționat în text.

Desigur că în această listă ar trebui incluse și instituțiile Uniunii Europene – Comisia prin Reprezentanța UE la București, Consiliul UE și în particular Serviciul European de Acțiune Externă (European External Action Service, EEAS, <http://www.eeas.europa.eu>) – în măsura în care relația de prietenie româno-ucraineană este în același timp relația UE – Ucraina.

1.4. Evaluarea conținutului și a structurii priorităților „Partidului românesc al prieteniei” în dimensiunea dezvoltării relațiilor interstatale româno-ucrainene

1.4.1. Aspecte ale parteneriatului european și ale integrării europene

Reprezentanți guvernamentali

(a) Președinte

În discursul Președintelui României se regăsesc temele majore ale relației româno-ucrainene: în primul rând problematica tratamentului minorității românești, în al doilea rând problematica susținerii de către România a parcursului european al Ucrainei, în al treilea rând, participarea ambelor țări la organizații regionale și subregionale. Preocupările domniei sale sunt circumscrise intereselor de securitate ale României. Ucraina este importantă de două ori pentru consolidarea stabilității și securității în estul României: prin sine și prin contribuția pe care o are la securitatea Republicii Moldova. La rândul său, securitatea Republicii Moldova este importantă de două ori pentru România: în sine și pentru că reprezintă vecinul cel mai apropiat, care are pe teritoriul său o provocare de securitate majoră, separatismul nistrean.

Consecvent valorilor sale și modului domniei sale de a înțelege interesul național al României, Președintele Băsescu pune accent pe apărarea drepturilor minorității românești din Ucraina și pe utilizarea tuturor mijloacelor diplomatice pentru a realiza acest lucru. În acest sens poate fi înțeleasă și atitudinea pragmatică de aprobare față de Președintele Ianukovici despre care am vorbit în prima parte. În același registru, al preocupării pentru etnicii români din afara granițelor, trebuie înțeleasă și critica adusă Tratatului româno-ucrainean din 1997. Dar, și este important acest ”dar”, trebuie adăugat aici că întreaga problematică a românilor din afara granițelor are conotații politice interne; ea joacă pe de o parte pe ”coarda” naționalismului românesc dar atinge și dimensiunea electorală, mai ales când este vorba despre cetățeni români care trăiesc în afara granițelor. În sine, problema drepturilor românilor din Ucraina este majoră, și acest lucru se poate vedea din atitudinile multor reprezentanți ai societății civile, scriitori, jurnaliști, formatori de opinie. Președintele Băsescu, are vocația unui comandant de navă care se preocupă ca toți românii să fie asigurați și să trăiască în bune condiții pe nava care o conduce. Dacă România a acceptat prin Tratatul din 1997 să recunoască o anumită configurație teritorial-statală atunci românii care au rămas în afara granițelor trebuie să fie protejați.

Trebuie remarcat, de asemenea, că la capitolul susținerii Ucrainei de către România în parcursul său european, Președintele, ca de altfel și Primul Ministru și ministrul de externe și toți reprezentanții statului român, nu condiționează această susținere. Este o susținere necondiționată, în care România acționează la unison ca parte a Politicii Externe și de Securitate Comune a Uniunii Europene.

O parte a interesului românesc față de Ucraina este legat de Republica Moldova și de importanța sa strategică față de vecina noastră comună. Există o serie de elemente de natură că sporească interesul României față de Ucraina și care sunt legate, mai mult sau

mai puțin, de Republica Moldova: apropierea Ucrainei față de UE, tacticile sale de rezistență la politicile Rusiei față de statele postsovietice din vecinătatea împărtășită cu UE ("vecinătatea apropiată" cum spun oficialii ruși), chestiunea Transnistriei și implicarea Ucrainei în formatul de negociere 5+2, proximitatea sa geografică, demnități conjuncturale importante precum Președinția OSCE. În poziția sa față de Ucraina, Președintele ține cont de toate acestea.

(b) Programul de guvernare

Conform Programului de guvernare curent (2013 – 2016)¹⁰⁸, România va folosi calitatea sa de membră a UE și a NATO în conturarea profilului său internațional: "acțiunea diplomatică a României trebuie să valorifice calitatea de stat la frontiera externă a UE și NATO, cu conștientizarea avantajelor și dezavantajelor pe care această funcție geopolitică le presupune."¹⁰⁹ România are un interes bine definit în extinderea stabilității, prosperității și securității în vecinătatea sa estică, așa cum am subliniat și mai sus. Dacă în partea generală referitoare la politica externă Programul de Guvernare menționează "asigurarea cu prioritate a protecției intereselor cetățenilor săi"¹¹⁰, în partea de "Obiective" regăsim la punctul 8, obiectivul "Apărarea și promovarea activă a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților/comunităților românești din statele din vecinătatea României, în conformitate strictă cu standardele europene și, acolo unde este aplicabil, cu respectarea criteriilor politice de aderare la UE."¹¹¹ O serie de alte elemente importante de politică externă vizează cooperarea regională și vor fi menționate la 1.4.2. mai jos.

(c) Ministerul Afacerilor Externe

Ministerul Afacerilor Externe (MAE) este, conform legii, principala instituție a statului care implementează politica externă a României. Astfel, nu vom regăsi noutăți în conținuturile oferite de instituție și de reprezentanții acesteia ci doar accente pe o problemă sau alta.

Pe pagina de internet a relațiilor bilaterale româno-ucrainene se menționează concis următoarele aspecte care interesează partea română. "Probleme cu care se confruntă minoritatea română din Ucraina: accesul la învățământul în limba maternă, utilizarea oficială a limbii române în administrație și în justiție, finanțarea activităților asociațiilor minorității române, media în limba română, păstrarea identității religioase, reprezentarea la nivelul administrației, lipsa reprezentării parlamentare, retrocedarea proprietăților care au aparținut comunității românești etc." MAE se va asigura că evoluția relațiilor politico-diplomatice dintre România și Ucraina vor evolua astfel încât să beneficieze comunitatea românească din Ucraina, se mai menționează în poziția oficială a ministerului.¹¹²

¹⁰⁸ <http://www.gov.ro/upload/articles/117322/program-de-guvernare-2013-20161.pdf>

¹⁰⁹ Ibid. p.56

¹¹⁰ Ibid. p.57

¹¹¹ Ibid p.58

¹¹² <http://www.mae.ro/bilateral-relations/1734#842>

Ministrul Titus Corlățean a afirmat repetat poziția României de susținerea a aspirațiilor europene ale Ucrainei. Această poziție este susținută de Programul de Guvernare (2013 – 2016) așa cum am văzut mai sus și are o logică bine definită în ansamblul gândirii poziției României ca stat membru UE și NATO aflat în extremitatea estică a acestor organizații. Activitatea dusă de ministru până în acest moment, așa cum se menționează în alocuțiunea sa despre reperele și perspectivele diplomației românești din iulie 2013, este subsumată obiectivelor prezente în programul de guvernare.¹¹³

În activitatea secretarilor de stat și a altor oficiali de vârf ai MAE se pot găsi accente specifice. O parte consistentă a interviului luat de către Ileana Racheru Dlui Stejărel Olaru, Secretar de Stat în MAE, este dedicată comunității românești din Ucraina. Domnia sa dă exemple concrete de cazuri în care românii din Ucraina nu își pot manifesta liber activitățile culturale, nu sunt sprijiniți financiar așa cum Uniunea Ucrainenilor din România este sprijinită de la bugetul de stat. .. ” nu cred că este mereu ușor să îți asumi identitatea de român în Ucraina, dar cred că partea ucraineană înțelege deja faptul că minoritățile naționale reprezintă o sursă de diversitate. [...] Uniunea Europeană pune un accent deosebit pe respectarea drepturilor omului și ale minorităților naționale și încearcă să asigure protecția tuturor cetățenilor, fără discriminare. Ucraina este pe cale să învețe acest lucru, cum am făcut-o și noi la momentul inițial al integrării.”¹¹⁴ În cadrul aceleiași tematici, Ministrul delegat Cristian David a subliniat, cu prilejul întâlnirii cu ambasadorul ucrainean Teofil Bauer, importanța ca Legea adoptată anul trecut în Ucraina privind politica limbii de stat să respecte standardele europene. Această poziție a găsit ecou la ambasadorul ucrainean, care a răspuns pozitiv.¹¹⁵

Într-un domeniu distinct, Secretarul de Stat pentru afaceri strategice, Bogdan Aurescu, în întâlnirea sa cu ambasadorul Serghei Pirojkov, reprezentantul Ucrainei în negocierile privind reglementarea transnistreană, a apreciat deschiderea și rolul constructiv jucat de Ucraina în procesul de negociere 5+2, chiar și în perioada curentă în care Ucraina deține mandatul de președinte în exercițiu al OSCE (19 iunie 2013).¹¹⁶

Considerând faptul că România este parte a Politicii Externe și de Securitate Comune a UE, ar trebui să conectăm cerințele și condiționalitatea UE de cerințele specifice ale României. În Concluziile Consiliului Afaceri Externe care reprezintă reperul major al evaluărilor UE preliminare semnării Acordului de Asociere și a DCFTA cu Ucraina¹¹⁷ chestiunea tratamentului minorităților nu este menționată în mod explicit. Pe de altă parte în Agenda de Asociere UE – Ucraina adoptată de Consiliul de Cooperare de la Luxemburg (24 iunie 2013) regăsim această temă, la punctul ”2.1(iii) (c). *Ensuring respect for the rights of persons belonging to minorities.*”¹¹⁸ Astfel, relația bilaterală România – Ucraina se găsește în într-un punct nevralgic al relației bilaterale Ucraina – Uniunea Europeană. Reprezentanții guvernamentali ai României, ca de altfel și reprezentanți ai societății civile românești pot empatiza cu această situație întrucât

¹¹³ <http://kiev.mae.ro/romania-news/3327>

¹¹⁴ <http://www.revista22.ro/priorita539ile-departamentului-politici-pentru-relatia-cu-romnii-de-pretutindeni-30136.html>
Interviu luat de Ileana Racheru, 20 august 2013

¹¹⁵ <http://www.mae.ro/node/18455>

¹¹⁶ <http://www.mae.ro/node/20382>

¹¹⁷ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134136.pdf

¹¹⁸ http://www.eeas.europa.eu/ukraine/docs/eu_ukr_ass_agenda_24jun2013.pdf

România însăși s-a găsit într-o situație similară în perioada anilor 90, când descoperirea importanța recunoașterii și respectării diferențelor etnice, de limbă, de gen, de credință religioasă etc. Din acest punct de vedere, Ucraina se poate baza pe înțelegerea și empatia părții române. *"We've been there"*, cum spune o expresie engleză devenită parte a limbajului progresului în relația cu Uniunea Europeană.

(d) Partide, alianțe parlamentare. Comisii parlamentare

Și în cazul partidelor politice principala sursă de informare privind pozițiile lor de politică externă este reprezentată de platformele lor virtuale, pe internet.

USL

Platforma de prezentare a USL este configurată pe principii de accesibilitate și eficiență PR. Ea nu conține vreo rubrică "ideologie" sau "doctrină" sau "program" ci mai curând oferă "soluții" pentru diversele interese românești identificate. Având în vedere caracterul prescurtat și guvernat de eficiență al comunicării pe platformă, la capitolul relații externe găsim formula "România – actor major la nivel regional", fără o menționare explicită a relației bilaterale cu Ucraina.¹¹⁹ În ce privește componentele USL, pe platforma PSD regăsim rubrica "ce susținem" iar trimiterile sunt la platforma USL, unde regăsim soluții. Nu găsim un program al PSD, nicio referire specifică la relațiile cu Ucraina. În contrast cu ce sugerează platforma USL, pe pagina PNL găsim o sintagmă care sugerează că România nu are veleități de lider regional, neavând resursele și capacitățile necesare. În concepția PNL România nu are ambiții de lider regional. Spre deosebire de platformele USL și PSD, platforma PNL conține un program în care relațiile externe joacă un rol important. În acest program regăsim în această ordine de prioritate: parteneriatul strategic cu SUA, calitatea de membru NATO, apartenența la UE și valorificarea statutului de membru UE cu profil distinct. După aceste elemente, programul acordă atenție relației României cu estul european în această ordine: Rusia, Republica Moldova, Ucraina. "Relația cu Ucraina trebuie să se bazeze pe sprijinul constant și asistență pentru reforme, democratizarea și europenizarea sistemului normativ și instituțional, dar și pe reforme consistente ale sectorului de securitate și îndeplinirea criteriilor politice și tehnice de integrare în NATO."¹²⁰ În ceea ce privește relația cu românii de pretutindeni, ele ar trebui să fie guvernate de: "19. Loialitate față de statul gazdă; 20. Utilizarea relației bilaterale pentru a sprijini crearea de către statul gazdă a facilităților și cadrului de păstrare a identității culturale și lingvistice." Cu siguranță, aceste ultime două elemente sunt puse în practică de către cei doi reprezentanți ai PNL care se ocupă de românii de pretutindeni, Cristian David și Stejărel Olaru. Concluzii mai generale în ce privește USL ar fi două: (1) abordarea tinde să fie una pragmatică, axată pe soluții, (2) există contradicții între anumite poziții PSD și PNL în domeniul relațiilor externe.

PDL

Pe platforma Partidului Liberal-Democrat regăsim puține elemente care să fie legate de

¹¹⁹ <http://uslonline.ro/solutii/romania-actor-major-nivel-regional/>

¹²⁰ <http://www.pnl.ro/subpagina/capitolul-12-rela-iile-externe-i-afacerile-europene>

relația România – Ucraina. În afară de afirmarea viitorului european al României și refacerea credibilității externe, nu mai afirmă altceva în domeniul relațiilor externe. Impresia pe care o dă platforma acestui partid este că România ar fi desprinsă de lume.¹²¹

PPDD

Platforma Partidului Poporului – Dan Diaconescu conține o serie de elemente declarative semnificative, precum: ” "valorificarea potentialului geostrategic al bazinului Dunării și al regiunii Marea Neagră; susținerea activă a intereselor economice și comerciale ale României de către misiunile diplomatice; dezvoltarea cooperării cu statele limitrofe și consolidarea poziției României în zonă; creșterea implicării României în politica de securitate energetică regională; acordarea unei atenții sporite proiectelor de cooperare bilaterală cu Republica Moldova; monitorizarea, protejarea și garantarea drepturilor și intereselor cetățenilor români din afara granițelor; capacitatea elitelor românești stabilite în străinătate pentru promovarea imaginii României; popularizarea simbolurilor, valorilor și tradițiilor naționale cu prilejul tuturor evenimentelor externe, târgurilor și expozițiilor; implicarea participativă a românilor de pretutindeni în viața politică, socială și economică a României prin îmbunătățirea comunicării dintre comunitățile românești cu autoritățile publice, fundațiile și comunitatea de afaceri din România."¹²² Este lăudabil efortul de a comunica aceste idei ghid de acțiune în domeniul relațiilor externe. Prezența acestor puncte poate fi citită în mai multe chei. Una dintre ele ar fi cea populistă, mai ales având în vedere absența unor personalități politice în partid care să aibă competență în domeniul relațiilor internaționale. În absența unor specificații sau a unor elemente mai concrete privind căi de acțiune prin care aceste idei generale să fie operaționalizate, acest program rămâne declarativ.

Forța Civică

În ce privește Forța Civică, această formațiune nouă parlamentară are doar un Manifest, nu un program propriu zis la interfața de comunicare publică virtuală, iar acesta nu conține nimic expres în domeniul politicii externe, deși liderul FC este fost ministru de externe, fost șef al SIE și fost Prim Ministru.¹²³

Comisiile de politică externă ale Parlamentului României

O evaluare mai adecvată a activității acestor comisii este aproape imposibilă în absența unei cercetări cu dimensiune empirică, cu interviuri și eventual alte metode de cercetare asupra grupurilor mici. Ceea ce se poate evalua, având la dispoziție mijloacele de informare existente, este mai curând transparența acestor comisii și disponibilitatea de a comunica publicului cetățenesc conținutul activității lor. La acest capitol Comisia de politică externă a Camerei Deputaților este cvasi-netransparentă. Informațiile privind activitatea acestei comisii lipsesc de pe pagina Camerei Deputaților. Comisia de politică externă a Senatului conține o serie de informații de interes pe relația bilaterală România

¹²¹ <http://www.pdl.org.ro/viziunea-pdl-pentru-romania>

¹²² <http://www.partidul.poporului.ro/node/463>

¹²³ <http://www.forta-civica.ro/viziunea/manifest/>

– Ucraina. Este vorba despre întâlniri ale E.S. Teofil Bauer cu președintele Comisiei, senatorul Petru Filip. Întâlnirea despre care relatează comunicatul de presă din 4 aprilie 2013, indică un activism sporit din partea ambasadorului ucrainean în direcția susținerii demersurilor Ucrainei de apropiere de UE. Interesant este că textul comunicatului vorbește despre ‘aderarea’ Ucrainei. Redactarea comunicatului și, în genere, modul de prezentare a informațiilor privind activitatea comisiei de politică externă lasă mult de dorit. Cert este că România și-a afirmat și de la nivel parlamentar sprijinul pentru apropierea Ucrainei de UE și aspirația Ucrainei de a adera la UE.

Evaluarea conținutului curent și a structurii orientărilor de politică externă la nivelul societății civile

Este dificil de numit ”Expertul” român pe Ucraina – iar acest lucru spune mult despre cel puțin două aspecte: (a) cât de extinse sunt preocupările de relații externe în sectorul societății civile, al vieții universitare românești și (b) câtă atenție este acordată relației bilaterale româno-ucrainene. Desigur, înainte de a trage orice concluzie în acest sens, trebuie avut în vedere contextul dezvoltării ariei de studii relații internaționale care este de dată relativ recentă (mai puțin de 20 de ani în curricula universitară). În acest sens, este dificil de identificat ”Expertul” pe SUA. În orice caz, găsim în peisajul intelectual românesc și în peisajul intelectual de limbă română o serie de analiști care abordează, alături de problematica moldovenească și rusească și pe cea ucraineană. Astfel, se confirmă încă o dată ipoteza conform căreia Ucraina este mai importantă pentru România datorită rolurilor pe care ea le joacă în problematica moldovenească. Interesul pentru estul european este în vizibilă creștere – tot mai mulți tineri își îndreaptă interesele de cercetare asupra estului UE, a spațiului postsovietic.

În ce privește conținutul materialelor scrise sau al preocupărilor de proiect, ele se referă la: analiza alegerilor pentru Rada ucraineană¹²⁴ din punct de vedere democratic; la preocupări pentru ascensiunea formațiunii Svoboda naționaliste; la preocupări pentru stabilitatea politică în țara vecină; la evaluarea direcției în care se îndreaptă Ucraina (vest sau est?) și aprecieri cu privire la balansul est-vest pe care-l face Ucraina; la posibilitatea unei scindări în Ucraina¹²⁵ etc. Concluziile Consiliului European din decembrie 2012¹²⁶ care au urmat alegerilor pentru Radă au fost comentate în presa scrisă și audio-video. Dinspre analiștii de limba română din Republica Moldova apare mai apăsător preocuparea pentru opțiunea europeană a Ucrainei, în contextul în care evoluțiile de la Kiev sunt percepute ca influențând semnificativ evoluțiile și opțiunile la Chișinău. Opțiunea suverană a Ucrainei joacă în favoarea Chișinăului și a puterii actuale AIE II, în același timp, corespunzând intereselor și sprijinului acordat de la București.¹²⁷ Vladimir Socor scrie ” Slavă Domnului că Ucraina este independentă și trebuie să ne străduim din răspuțeri să consolidăm independența Ucrainei” într-un interviu recent la Radio Europa Liberă.¹²⁸

¹²⁴ Vezi de pildă <http://www.cseea.ro/publicatii/view/brief-analysis/ucraina-dup259-alegerile-parlamentare>

¹²⁵ <http://www.cotidianul.ro/alegerile-care-pot-rupe-ucraina-198216/>

¹²⁶ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134136.pdf

¹²⁷ Vitalie Ciobanu, ”Toamna șantajelor anunțate”, <http://www.revista22.ro/toamna-537antajelor-anun539ate-29533.html> (iulie 2013); Leonid Litră (interviu) ”Cheia Moldovei europene e (și la) Kiev

<http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/cheia-modovei-europene-e-kiev> (august 2013)

¹²⁸ <http://www.europalibera.org/content/article/25061524.html>

O serie de alți analiști comentează situația creată prin finalizarea Acordurilor de Asociere ale Ucrainei și Republicii Moldova și perspectiva semnării lor la Vilnius la toamnă, efectul de eșec al Rusiei în încercarea de a opri procesul de europenizare a celor două state postsovietice.¹²⁹ Există o efervescentă deosebită a subiectului asocierii la UE a celor două state – care a luat o mare amploare în dialogul dintre Ucraina și Rusia, dar care este vizibil și în ce privește Republica Moldova și Kievul. Analizele cu referire la Ucraina pot fi circumscrise unui pentagon: București – Chișinău – Kiev – Moscova – Bruxelles, în contextul pregătirii semnării acordurilor și în care eforturile Rusiei de a atrage (chiar și cu forța) republicile postsovietice în orbita Uniunii Eurasiatice și a le împiedica să-și croiască angajamente mutuale cu Bruxelles-ul. Relația București – Kiev trece aproape invariabil, în interesul analiștilor români sau de limbă română, prin Chișinău și prin Bruxelles.

O altă temă comentată în scrierile analiștilor politici este cea a etnicilor români din țările vecine României și a atitudinii politice a guvernării de la București, inclusiv a Președintelui față de românii de pretutindeni. Aici regăsim două tendințe de analiză și de comentariu atât la nivelul experților cât și la nivelul jurnalistic, al spațiului virtual al blogurilor și opiniilor exprimate. Există pe de o parte o presă care (așa cum am văzut în prima parte) este foarte acidă și reacționează la toate încălcările minorității românești identificate (inclusiv aici și minoritatea moldovenească, întrucât este vorba despre o singură limbă și un specific cultural comun). Există și un filon cu tendință crescândă de atitudine critică față de exacerbarea românismului și chiar față de apăsarea față de pedala unionismului în contextul în care Republica Moldova este angrenată în direcția integrării europene.¹³⁰

De interes pentru publicul român a fost și rămâne menținerea în închisoare a fostei Prim Ministre a Ucrainei, Iulia Timoșenko, cu atât mai mult cu cât ea a reprezentat o personalitate marcantă pentru schimbarea în Portocaliu a regimului ucrainean la sfârșitul lui 2004. Ea reprezintă un model pentru femeile din România și mai ales pentru clasa de mijloc. Nu în ultimul rând, opinia larg răspândită și discutată conform căreia este menținută în închisoare din motive politice, aruncă o lumină sumbră asupra establishmentului actual de la Kiev, chiar dacă Președintele Băsescu l-a apreciat apăsător pe Președintele Ianukovici pentru ținerea promisiunilor. Ideea opririi opoziției suprapusă cu dimensiunea de gen, mai ales în cazul unui personaj feminin tenace precum doamna Timoșenko, face ca o parte importantă a electoratului românesc să rezoneze cu criticile constante care vin dinspre Bruxelles.

¹²⁹ Sabina Fati, <http://www.revista22.ro/doctrina-basescu-si-expansiunea-romniei-29751.html>

¹³⁰ Vezi de pildă Sabina Fati despre recuperarea doctrinei românismului <http://www.europalibera.org/content/article/25066845.html> sau Armand Goșu despre ”Joaca de-a unirea” <http://www.revista22.ro/articol.php?id=30127>

1.4.2. Aspecte ale cooperării la Marea Neagră și ale securității regionale

Atât România cât și Ucraina sunt membre ale OCEMN. Ambele state au participat în ultimii 10 ani la o serie de structuri de cooperare în regiunea Mării Negre. România a găzduit recent (începutul lui septembrie 2013) cea de-a șasea ediție a Forumului ONG-urilor din regiunea Mării Negre. Evenimentul este organizat de Federația Organizațiilor Non-guvernamentale pentru Dezvoltare din România (FOND) cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe al României și al Comisiei Europene. Preocuparea României pentru cooperarea la Marea Neagră a dobândit dimensiuni strategice deosebite odată cu intrarea în UE, când Marea Neagră a devenit vecin direct al UE. ”Plecând de la implicarea anterioară aderării, România s-a profilat treptat drept cel mai activ membru al UE în promovarea importanței strategice a Mării Negre și a necesității unui rol crescut al UE în această zonă, în spiritul unei abordări strategice.”¹³¹ Obiectivele României sunt înscrise în strategia de securitate a României. După intrarea României și a Bulgariei în UE, cele două țări au contribuit, alături de alte state membre, în particular Germania și Grecia, la adoptarea documentului programatic al UE, Sinergia Mării Negre.

Președintele României a subliniat în alocuțiuni publice faptul că susținerea Ucrainei în procesul său de apropiere față de Uniunea Europeană și a extinderii spre est a Uniunii Europene fac parte din gândirea strategică privind arhitectura de securitate a României. Ea este parte a Politicii Europene de Vecinătate, și este perfect consistentă cu scopurile și demersurile Parteneriatului Estic.

În Programul de guvernare curent (2013-2016), în partea dedicată ”Direcțiilor de acțiune” se menționează explicit importanța unor inițiative regionale în care ambele state sunt implicate în moduri diferite – de la Strategia Europeană a Dunării, la Sinergia Mării Negre și Parteneriatul Estic. În același context este afirmată ca direcție de acțiune ”susținerea, în continuare, a politicii de extindere a UE”¹³² menționându-se importanța respectării depline a condițiilor de aderare, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorității române.

Programul se referă și la ”susținerea în continuare, ca poziție de principiu, a politicii „ușilor deschise” în cadrul NATO, promovând continuarea extinderii Alianței în Balcanii de Vest și în Vecinătatea Estică”¹³³, știut fiind că Summitul de la București din 2008 a reprezentat un moment de cotitură în ce privește relațiile dintre Ucraina, respectiv Georgia, față de Alianță. Tot în zona securității, Programul se referă la importanța depășirii blocajului actual al Tratatului *Conventional Forces in Europe* (CFE)¹³⁴ denunțat unilateral de Rusia în 2007 - și care privește direct ambele noastre state.

România continuă să acorde prioritate următoarelor structuri de cooperare regională: Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEEC) – președinția căreia o deține de la 1 iulie 2013 pentru un mandat de 6 luni, Organizația Cooperării Economice a Mării Negre (OCEMN), Consiliul Cooperării Regionale, Inițiativa Central Europeană (ICE). Dintre acestea, Ucraina face parte din OCEMN și ICE. România pare să

¹³¹ <http://mae.ro/node/1431>

¹³² Ibid. p.60

¹³³ Ibid. p.61

¹³⁴ Ibid. p.62

prioritizeze inițiative regionale afiliate Sud-Estului European. În ce privește relațiile bilaterale cu vecinii, Ucraina figurează pe ultimul loc în înșiruirea textului - și de obicei această ordine este semnificativă (Ungaria, Bulgaria, Serbia, Ucraina). În România minoritatea maghiară reprezintă un procent semnificativ din corpul cetățenesc iar problema promovării drepturilor minorității maghiare a jucat un rol important în procesul de aderare a României la UE – așa se poate explica prioritatea acordată Ungariei.

Și în viziunea ministrului român de externe, Titus Corlățean, România dorește să promoveze foarte activ prin mijloacele multilaterale de care dispune în prezent (de pildă președinția Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est – SEECF) “o serie de obiective, de priorități și un spirit de cooperare regională absolut necesar pentru celălalt proces de continuare a lărgirii, a extinderii UE”.¹³⁵

În ceea ce privește partidele politice din România, este semnificativ ceea ce am regăsit în programul alianței USL. Programul conține și idei de inițiative diplomatice, precum ”realizarea unui parteneriat strategic Suedia-Polonia-România-Turcia, pe dimensiunea cooperativă NATO-UE, care poate deveni un instrument important, adăugat celor existente, pentru creșterea eficacității gestionării relației la Răsărit.” Este cunoscut faptul că Suedia și Polonia au fost inițiatoarele Parteneriatului Estic, iar Polonia a dovedit un interes sporit pentru sprijinirea eforturilor Ucrainei de apropiere de UE. În acest context, o asemenea viziune programatică este de bun augur pentru întărirea structurilor regionale care vizează sprijinirea Ucrainei în demersul său european.

Preocupări în ce privește cooperarea regională de securitate regăsim și în activitatea organizațiilor neguvernamentale, în mod particular la Centrul pentru Prevenirea Conflictelor și Early Warning. Această organizație a desfășurat o serie de proiecte, mai ales trilaterale – incluzând și Republica Moldova.

¹³⁵ <http://kiev.mae.ro/romania-news/3327>

1.4.3. Alte aspecte ale cooperării româno-ucrainene

Relația România – Ucraina este încă marcată de scurtimea istoriei relațiilor independente dintre cele două țări. Această istorie limitată în timp de relație bilaterală (unică printre relațiile României cu vecinii¹³⁶) are anumite consecințe. În primul rând, e vorba despre o cunoaștere mai precară de către români a realităților ucrainene. Românii au o anumită inerție de a privi statele postsovietice încă în lumină sovietică; acest lucru poate provoca nemulțumiri din partea ucraineană, care încearcă să-și definească un drum propriu și o identitate distinctă, mai ales în condițiile în care Rusia încearcă să demonstreze contrariul. Asocierea cu Rusia apare ca naturală. Desigur, este vorba și despre proximitatea geografică. Oameni de cultură importanți ai României, precum fostul ministru al culturii, se referă la Ucraina ca la o ”anticameră a Rusiei”¹³⁷. În mentalul generațiilor mai în vârstă, granița cu fosta URSS a fost înlocuită cu granița cu Republica Moldova și granița cu Ucraina. Dacă între România și Republica Moldova există apropieri evidente, și în primul rând limba, Ucraina pare a reprezenta pentru mulți un altfel de Rusie. Există o falie între România și spațiul post-sovietic iar Republica Moldova reprezintă puntea care le poate lega și aduce mai aproape. Mare parte a politicianilor români se uită aproape invariabil spre vestul european, spre UE, și încă puțin spre est. Relatările despre momente importante din istoria recentă a Ucrainei sunt destul de reduse – chiar și despre alegerile parlamentare pentru Radă din toamna lui 2012, relatările principale au venit pe filiera presei străine de limbă română (Radio France International, Deutsche Welle, Vocea Rusiei). Analizele au fost puține și nu profesionale, cu mici excepții. Reacțiile presei și ale cetățenilor români sunt adesea stârnite de elemente senzaționale (de pildă, o bătaie în parlament, sau scene din viața fostului PM Timoșenko în închisoare).

Tot legat de caracterul recent al relațiilor bilaterale ține și o anumită neîncredere reciprocă, reflectată de pildă în faptul că paliere importante ale relației bilaterale sunt deferite Dreptului Internațional (chestiunea platoului continental dar și a canalului Bâstroe figurează în cadrul capitolului Drept Internațional Public pe pagina MAE).¹³⁸

O parte importantă din agenda relațiilor bilaterale are legătură cu filiera relației cu Republica Moldova. Există un ”lanț al slăbiciunilor”, cum spunea scriitorul Ion Luca Caragiale. Pentru români este important ce se întâmplă în/cu Republica Moldova; evoluțiile din Republica Moldova sunt percepute de moldoveni ca depinzând într-o măsură semnificativă de evoluțiile din Ucraina, de tăria independenței Ucrainei; România și românii apreciază suportul oferit de Ucraina moldovenilor, nu în ultimul rând în ce privește situația integrității și suveranității Republicii Moldova.¹³⁹ Se poate remarca, de asemenea, absența oricărei condiționări din partea autorităților române pentru sprijinul acordat Ucrainei în parcursul ei european și în mod particular în ce

¹³⁶ Cu toți ceilalți vecini istoria relațiilor es îndelungată, iar cu vecinii moldoveni situația este cu totul aparte și nu o discutăm aici.

¹³⁷ ”20 ani de relații diplomatice Ucraina - România ...” p 32.

¹³⁸ <http://mae.ro/taxonomy/term/376/2>

¹³⁹ Exemple: <http://epochtimes-romania.com/news/presedintele-osce-propune-organizarea-in-ucraina-a-unei-intrevederi-intre-evgheni-sevciuk-si-iurie-leanca---195756>; Vlad Socor apreciază disponibilitatea Ucrainei de a nu permite utilizarea spațiului său aerian pentru tranzitul de armament rusesc spre Transnistria, <http://www.europalibera.org/content/article/25061524.html>

privește semnarea acordurilor la Vilnius în toamna acestui an. Această trilaterală de interese, la care se adaugă alte două părți implicite sau explicite: Moscova și Bruxelles-ul, a transpăruit clar pe parcursul prezentei analize.

Există un contrast semnificativ între politicile României față de minorități și politicile Ucrainei în acest sens; între felul în care România s-a străduit să rezolve problema minorităților și felul în care este tratată minoritatea românească încă de către Ucraina. Contrastul ține de o serie de factori:

(a) Faptul că România a început cu aproape 20 de ani în urmă preparativele pentru aderare. Anul acesta se împlinesc 20 de ani de la Consiliul European de la Copenhaga care a stabilit criteriile majore necesare aderării, iar România a depus candidatura de aderare în 1995.

(b) Faptul că au existat presiuni constante din partea Bruxelles-ului și treptat tot mai mari din partea societății civile românești pentru reformarea acestor politici (care nici acum nu sunt perfecte, dar reprezintă un model pentru multe țări europene).

(c) Faptul că România nu aparține spațiului post-sovietic, deși a aparținut aceluiași bloc.

Relatări ale românilor din Ucraina nu rămân neobservate. Ele sunt receptate în diferite medii românești – fie ele guvernamentale fie la nivelul societății. Așa cum am văzut, drepturile minorității românești în Ucraina figurează solid atât pe agenda instituțiilor statului cât și pe agenda actorilor societății civile, a jurnaliștilor, a experților și cetățenilor. Aceste nemulțumiri nu vor dispărea, cu atât mai mult cu cât ele sunt semnalate și în documente care configurează condiționalitatea Uniunii Europene față de Ucraina. Dezvoltarea și asimilarea valorilor democratice vor conduce probabil la o treptată schimbare de percepție din partea celor care implementează un cadru legislativ și care este deja în curs de schimbare benefică.

2. Rezultatele sondajului de experți

Având în vedere că scopul acestui proiect este stabilirea nivelului de pregătire a reprezentanților cercurilor guvernamentale din cele două state pentru construirea unui parteneriat strategic Ucraina - România, precum și o evaluare a condițiilor actuale de dezvoltare a relațiilor bilaterale, Grupul de Studii Strategice și de Securitate a realizat un sondaj în rândul experților Consorțiului internațional ucraineano-român pe aceste subiecte.

Înainte de toate, echipa de proiect a dorit să știe dacă modificările componenței organelor legislative din Ucraina și România au devenit premiză pentru îmbunătățirea relațiilor între cele două țări. Conform rezultatelor obținute, comunitatea de experți apreciază în mod pozitiv schimbările în componența parlamentelor naționale. La întrebarea „Cum ați aprecia starea generală a relațiilor între Ucraina și România, înainte și după alegerile parlamentare din 2012 din ambele țări?”, 70% au apreciat starea generală a relațiilor bilaterale înainte de alegerile parlamentare din 2012, ca fiind negativă. În schimb, după alegerile din 2012, 80% dintre respondenți apreciază ca sunt șanse de ameliorare.

Destul de previzibilă și constantă în ultimii ani a fost evaluarea problemelor care determina lipsa de încredere între Ucraina și România. Printre acestea, primele poziții le ocupă problemele istorice provocate de semnarea Pactului Molotov-Ribbentrop, interesele Ucrainei și României în regiunea Mării Negre, probleme regionale de mediu pe Dunăre (este de remarcat că în motivele apariției acestora, părțile se acuză reciproc), prezența stereotipurilor negative reciproce și lipsa de cooperare la nivel de guverne (se pare că, potrivit experților, o oarecare înviore a contactelor guvernamentale care au avut loc pe parcursul anului 2011-2012 nu este suficientă și nu răspunde nevoilor de cooperare bilaterală între Kiev și București). 90% dintre experții chestionați consideră că lipsa de cooperare interguvernamentală are un impact negativ asupra relațiilor bilaterale, în timp ce 10% consideră că problema este extrem de importantă, iar impactul acesteia este foarte negativ.

Printre alte probleme care au fost supuse atenției experților care participă la Consorțiul sunt: lipsa de acord cu privire la micul trafic la frontieră, schimbarea formatului de programe operaționale comune de cooperare transfrontalieră din trilaterală (Ucraina – România – Republica Moldova) în bilaterală (România – Ucraina și România – Republica Moldova). Problema care nu corespunde spiritului parteneriatului strategic, potrivit unor experți ucraineni, este, de asemenea, politica de românizare a minorității moldovenești în Ucraina.

Un motiv de optimism îl constituie conștientizarea de către cercurile de experți din Ucraina și România a realizării unui ajutor reciproc avantajos în relațiile bilaterale. În special beneficiul reciproc avantajos între Kiev și București este considerat de 90 % din respondenți, și doar 10 % din respondenți îl consideră benefică pentru Ucraina. Procentul celor care cred că o astfel de cooperare este benefică exclusiv pentru România este nesemnificativ.

Încercarea de a analiza care dintre stereotipurile negative le par experților ca având cel mai mare impact asupra relațiilor bilaterale, a dat un rezultat similar cu cel

obținut de către echipa de proiect în 2011. În România populația încă mai crede că Ucraina – este o țară săracă, care susține pactul Molotov-Ribbentrop și până acum este contaminată „cu boli ale trecutului socialist” (deși procentul celor care cred așa a scăzut după evenimentele de la sfârșitul anului 2013 de la Kiev, cunoscute sub denumirea de „Euromaidan”). În schimb, printre ucrainenii domină stereotipurile că românii până acum rămân cuprinși de aspirațiile restaurării măreției României Mari, deși este o „țară țigănească săracă”.

Rezultatele evaluării de către cele mai active și mai influente grupe de experți de evaluare, care formează agenda relațiilor bilaterale, sunt reflectate în tabelul de mai jos:

	Cele mai influente	Cele mai active
1. Comunitatea academică	20%	70%
2. Centre analitice neguvernamentale	20%	60%
3. Organizații obștești	20%	80%
4. Organizații internaționale	40%	30%
5. Comunitate de afaceri	60%	30%
6. Cercuri guvernante	70%	10%
7. Comunități locale (în regiuni de frontieră)	40%	30%
8. Mass-media	30%	20%

Este interesant că cele mai active grupuri, după opinia experților, au cel mai mic impact și invers.

70% din respondenți se așteaptă la o îmbunătățire treptată în relațiile dintre Ucraina și România peste 3-5 ani, în timp ce 30% din reprezentanții comunității de experți prezic o stagnare în relații.

Printre factori care ar putea avea un impact pozitiv asupra dinamicii relațiilor între Ucraina și România, cele mai eficiente, după părerea experților, se apreciază integrarea europeană a Ucrainei și activizarea euro-regiunilor, dar, de asemenea, potențialul său are și deschidere de noi puncte de trecere a frontierei, dezvoltarea în comun a coridoarelor de transport, liberalizarea regimului de vize pentru Ucraina, cooperarea în sfera dezvoltării turismului, regimul de mic trafic la frontieră, poziția comună cu privire la soluționarea conflictului Transnistrean, cooperarea în cadrul Strategiei Dunării, colaborarea academică și cooperarea organizațiilor neguvernamentale în cadrul Adunării Regiunilor, cooperarea energetică, cooperarea tehnico-militară și schimburile de cunoștințe istorice și culturale.

Evaluarea releva o situație alarmantă cu privire la rolul mass-media în conturarea imaginii României în Ucraina și a Ucrainei în România, așa cum este prezentat în tabelul de mai jos. La întrebarea cum ați evalua rolul mass-media în conturarea imaginii României în Ucraina și a Ucrainei în România, experții au răspuns astfel:

	Cu totul negativ	Mai repede negativ	Mai repede pozitiv	Cu totul pozitiv	Nici un rol
11.1. Imaginea Ucrainei în România	0	90%	10%	0	0
11.2. Imaginea României în Ucraina	0	70%	30%	0	0

Concluzia principala a studiului este că, în ciuda previziunilor, în general sunt prognoze pozitive pe termen mediu, în relația Ucraina – România, dar rămâne o serie de probleme, și rezolvarea lor este inhibată de un nivel redus de influență a celor mai activi actori.

3. Rolul și activitățile Consorțiului internațional de experți ucraineano-român în dezvoltarea relațiilor ucraineano-române

În discursul ucraineano-român, parțial chiar și la nivel de experți, domnesc stereotipuri și lipsa de contact direct. Prin urmare, ambele părți își creează de obicei percepția despre interesele și preocupările celuilalt denaturate de mass-media pasionate de senzații distorsionate.

Depășirea acestei probleme este posibilă prin crearea unei platforme de comunicație care ar oferi experților, ziariștilor și politicienilor din ambele țări posibilitatea schimbului nemijlocit și regulat de opinii cu privire la probleme comune și posibilități de soluționare comuna a acestora.

O astfel de încercare de creare a unei platforme a fost înființarea, în urmă cu doi ani, a Consorțiului internațional de experți ucraineano-român. Acest grup a fost creat ca un rezultat al proiectului „Relațiile Ucraina – România: viziune, perspective și priorități”, realizat de Grupul pentru Studii Strategice și de Securitate și susținut de „Black Sea Trust for Regional Cooperation” (Project of the German Marshall Fund of the United States). Conform planului, Consorțiul a fost folosit ca o platformă pentru schimbul de opinii cu privire la problemele presante în relațiile bilaterale Ucraina – România, precum și pentru a discuta despre inițiative noi și a împărtăși realizările de cercetare.

Initial, din Consorțiu au făcut parte doar reprezentanții unor organizații care realizau proiecte comune, dar, în cei doi ani de funcționare, Consorțiul a atras atenția multor experți și cercetători din întreaga lume. Chiar dacă, în acest moment, liderii sunt reprezentanți din Ucraina și România, precum și experți din R.Moldova, Consorțiul include și experți din Europa de Vest.

O realizare importantă a Consorțiului este că cititorii articolelor sale sunt nu numai reprezentanții comunității de experți, dar și cei care iau decizii cu privire la dezvoltarea relațiilor bilaterale între Ucraina și România. Printre ei sunt reprezentanți ai organelor locale de autoguvernare și ai autorităților locale, diplomați, parlamentari europeni și alții. Cantitativ, Consorțiul are în prezent peste 200 de membri, printre aceștia aflându-se atât cei care monitorizează evoluția discuțiilor, cât și cei care sunt direct implicați în ele.

Consorțiul cu destul de mare succes joacă rolul informatorului operativ cu privire la subiecte acute în politica statului vecin. De exemplu: un moment grăitor în funcționarea Consorțiului a devenit toamna 2011 – atunci, în cadrul vizitei în Ucraina a ministrului afacerilor externe al României, reprezentanții Comitetului Evreiesc din Ucraina au organizat o conferință cu privire la problemele legate de Holocaust și crimele românești împotriva evreilor pe teritoriul actual al Republicii Moldova și al Ucrainei. În rezoluția conferinței, se cerea recunoașterea de către România a crimelor împotriva evreilor și a cere scuze pentru acestea. Experții Consorțiului destul de operativ au dezbătut rezoluția, colegii români au furnizat informații ucrainenilor care au arătat natura provocatoare a rezoluției, iar membrii ucraineni ai Consorțiului au pregătit

articolul corespunzător¹⁴⁰ care explica situația și astfel a atenuat efectul negativ pe care aceste evenimente l-ar fi putut avea asupra dezvoltării relațiilor bilaterale constructive.

Datorită prezenței în Consorțiu a structurilor donatoare, membrii Consorțiului au posibilitatea de a primi informații în timp util cu privire la concursuri și proiecte care se desfășoară în regiune, iar reprezentanții Consorțiului au posibilitatea de a împărtăși experiența lor de a lucra în cooperare cu organizațiile donatoare.

În 2013, Consorțiul s-a dovedit nu numai o platformă de discuții, ci și o structură care desfășoară activități de advocacy. În special, Consorțiul s-a adresat cu o scrisoare oficială către ministrul afacerilor externe al Ucrainei Leonid Kojara cu propunerea de a se decide cu privire la vizita viitoare în România. La scurt timp după adresare, vizita la București a avut loc.

O realizare importantă a Consorțiului este faptul că, datorită membrilor săi individuali, există oportunitatea transmiterii mesajelor nu numai către publicul ucrainean și român, dar și către comunitatea internațională, în special în Europa de Vest. Unul din exemple este publicația lui Gerasimciuk S.: „Romania-Ukraine: Small Steps to a Strategic Partnership” // ‘Governance and Dialogue: the Black Sea’, ed. by M. Sully, – Vienna, 2013.

Funcția principală a Consorțiului, care constă în asigurarea regulată a comunicării și schimbului de opinii în regimul online, se dezvoltă cu funcțiile de advocacy, cu diseminarea mesajelor-cheie care vizează aprofundarea relațiilor ucraineano-române, cu crearea avantajelor de rețea pentru membrii săi, iar Consorțiul însuși, dintr-o uniune a experților se transformă treptat într-o comunitate de oameni cu idei comune.

¹⁴⁰ <http://www.kyivpost.ua/opinion/op-ed/vizit-ministra-na-tli-doshkulnih-pretenzij-33320.html>

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Revenind la generalizări, Grupul de studii strategice și de securitate consideră că este oportun să se constate că următoarele concluzii și recomandări pentru guvernele din Ucraina și România au favorizează elaborarea acelor propuneri care se prezintă de noi în mod constant și sistematic din 2004 (așa, cum se spunem, într-un Raport similar de analiză din 2011 „Ucraina- România: relații actuale pe cale de prietenie, cooperare și colaborare” sau într-o Evaluare relevantă de expert din 2012 pentru MAE al Ucrainei, precum și pe inițiată de noi platforma de discuții ucraineano-română a Consorțiului internațional de expert din 2011), care sunt în armonie cu abordare de recomandare a Filialei regionale a Institutului Național de Investigații Strategice (în special, expuse în publicarea din 2013 „Priorități strategice ale politicii Ucrainei în regiunea Mării Negre”).

Concluzii

(A) Persoanele oficiale române și societatea civilă română au poziții și priorități comune privind relații cu Ucraina.

- (I) Sprijinul necondiționat a relațiilor mai strânse între Kiev și Bruxelles pentru aprofundare a integrării Ucrainei în Uniunea Europeană.
- (II) Îngrijorarea cu privire la protejarea limbii și culturii a minorității române din Ucraina și punerea în aplicare a politicilor care să ducă la punerea în aplicare a standardelor europene în acest domeniu.

(B) În Ucraina, reprezentanții societății civile, în general, au atitudine față de relații ucraineano-române neutră tratându-le prin prisma relațiilor Ucrainei cu UE și a intențiilor Kievului de integrare Europeană, în timp ce oficialii diferă în evaluările lor a relațiilor de la extrem de negative la destul de prietenoase.

- (I) În Ucraina treptat crește nivelul înțelegerii faptului că România, alături de Polonia, poate deveni un avocat pentru Ucraina în UE. În acest context, este de remarcat faptul că majoritatea partidelor ucrainene, ca prioritate a politicii externe, determina aderarea Ucrainei la Uniunea Europeană. Acest lucru a fost în mod clar și fără echivoc declarat în cadrul programelor partidelor ca: Partidul European din Ucraina, Partidul „Udar”, Partidul Regiunilor, Uniunea din întreaga Ucraina „Patria”, Uniunea Populară „Ucraina noastră”. Într-o formă oarecum voalată, ideea de a adera la UE este conținută în documente de program ale Uniunii din întreaga Ucraina „Svoboda”, ale Partidul Socialist din Ucraina. Doar programul Partidului Comunist din Ucraina nu conține nici o mențiune de integrare europeană, obiectiv de politică externă fiind procesorul de a revigora Uniunea Sovietică.¹⁴¹

¹⁴¹ Cerevatii S. Rolul și locul Роль идеи интеграции европейских в документы программы партий Украины // [Resurs electronic]. – Regimul accesării: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26731/37-Cherevatyy.pdf?sequence=1>

- (II) Chestiunea discutabilă, cum ar fi procedurile simplificate pentru eliberarea pașapoartelor românești pentru cetățeni ai Ucrainei, este drept un excitant semnificativ în relațiile bilaterale și partea română trebuie să fie conștientă de caracterul sensibil al acestei abordări.
- (III) Indiferent de schimbările dramatice din peisajul politic care au avut loc în 2013, în rândurile politice guvernante vor rămâne atât adepții și antagoniștii relațiilor bilaterale, și rolul personalităților concrete, în perspectiva pe termen mediu, va domina asupra pozițiilor partidelor politice, în general.

(C) Istoria relațiilor româno-ucrainene este foarte scurt – mai puțin de 25 de ani, întrucât, din punct de vedere istoric, Ucraina independentă este o țară foarte tânără. Acest fapt are mai multe consecințe importante, prezentate mai jos:

- (I) Cunoașterea de către români a societății ucrainene și a problemelor acesteia este foarte limitată. Prin inerție, românii consideră statele post-sovietice prin prisma rusească, în special, generația mai vârstnică (de peste 40 de ani); în ceea ce privește tânăra generație, privirile lor sunt mai mult orientate spre vest, ci nu spre est, și călătoresc ei mai des în direcția vestică. Acest fapt stârnește din partea ucraineană o oarecare frustrare, căci ucrainenii vor să arate așa cum sunt ei: cetățeni ai unui stat independent, fără raportare la istoria lor în secolul al XX-lea, cu identitatea lor specifică și ca cei care construiesc propria statalitate. În ceea ce privește românii, ei, peste granițele de Est care au fost Sovietice în urma cu 25 de ani, au acum ucrainenii și moldovenii (de asemenea ruși și georgieni dacă luăm în considerare Marea Neagră), așa cum am spus unul dintre foștii miniștri ai culturii „antreul Rusiei”.¹⁴² O astfel de situație este văzută din această parte a frontierei din cauza lipsei de cunoștințe despre istoria, problemele și dificultățile cu care se confruntă Ucraina independentă. Dacă proximitatea moldovenilor și a românilor este evidentă, ținând cont de faptul că vorbim aceeași limbă și avem o tradiție culturală comună, între România și Ucraina se așterne o prăpastie lingvistică și culturală.
- (II) Nu numai cea mai mare parte a românilor în ultimii 25 ani mai mult se interesau de vector apusean, dar, de asemenea, aceasta a fost caracteristic pentru politicieni și mass-media. De aceea, chiar creșterea amintirilor de Ucraina în ultimii ani, mai ales după alegerile din toamna anului 2012, a fost din cauza mass-media internațională, cum ar fi Radio France International, Deutsche Welle, Vocea Rusiei, etc., și nu datorită mass-media românofone. Adevărat este și faptul că românii interesați de evenimentele din Ucraina primesc, de asemenea, au informații din mass-media din Republica Moldova. Dacă analizăm modul în care în România se creează opinia despre Ucraina, primul lucru care sare în ochi adică lipsa de informații, și această situație este neschimbată în ultimii 25 de ani. Cu toate acestea, mi se pare că dacă faci o investigații mai amănunțite, se poate observa că în ultimii ani a crescut cantitatea de informații și acesta va fi corecta afirmare, chiar dacă nu luăm în considerare evoluțiile recente din „Maidan” în Kiev și în alte orașe din Ucraina (reacție la decizia președintelui de a nu semna Acordul de Asociere și de Zona de Liber Schimb cu o săptămână înainte de summit-ul de la Vilnius la sfârșitul lunii noiembrie 2013).

¹⁴² ”20 ani de relații diplomatice Ucraina - România ...” p. 32.

(III) Parțial, drept rezultat al unei scurte istorii a relațiilor România - Ucraina este faptul că problema relațiilor bilaterale importante se propune pentru soluționare la nivel internațional, la Curtea Internațională. Accesând secțiunea Drept internațional public pe site-ul MAE al României, se poate citi mai multe despre problema de divizare a Mării Negre și a Canalului Bâstroe.¹⁴³

(D) De la momentul proclamării independenței, drept piedica pentru dezvoltare dinamică a relațiilor ucraineano-române au fost atitudini contradictorii privind Insula Șerpilor, care a dus la faptul că, în ochii majorității ucrainenilor România avea aspectul unei țări care avea pretenții teritoriale față de Ucraina. Mai mult decât atât, într-o oarecare măsură, relația Kiev – București se umbrea de cooperare eficientă între Kiev și Varșovia. Ca rezultat:

(I) Cunoștințele ucrainenilor despre români sunt limitate, iar specialiști în relații bilaterale sunt puțini. După inerție, în ciuda soluționării problemelor teritoriale litigioase, România este văzută ca o țară care pretinde la teritoriul Ucrainei. Există, de asemenea, stereotipul că pe teritoriul fostei Uniuni Sovietice, România sprijină doar Moldova, iar tineretul care ar putea depăși acest stereotip nu are suficiente posibilități pentru a călători în România sau pentru a studia acolo, așa că acest potențial rămâne neexploatat.

(II) Pe fondul unei lipse de interes pentru vector românesc, izbucniri de informații aveau loc numai cu privire la aspectele controversate, de asemenea, în mod manipulativ au fost folosite pentru a echilibra litigii similare cu Federația Rusă, prin urmare, fondul informativ a relațiilor bilaterale este distorsionat.

(E) O mare parte a problemelor în sfera relațiilor bilaterale a Ucrainei cu România este legată de relații dintre România și Republica Moldova.

(I) Există un „lanț de slăbiciune”, cum a spus unul dintre cei mai mari poeți (Ion Luca Caragiale). Pentru români este foarte important ce se întâmplă în Republica Moldova întrucât românii au grijă de moldoveni (vorbind în mod generalizat). Parțial motivul constă în aceea că înșiși moldovenii cred că pentru ei este extraordinar de important ceea ce se întâmplă în Ucraina. Deci, atunci când vorba este despre relații tripartite, foarte mult depinde de această percepție, precum și de un alt stat – Federația Rusă. Oficialii români și poporul român apreciază sprijinul pe care ucrainenii acordă moldovenilor, și nu numai cu privire la problema suveranității și integrității Republicii Moldova.¹⁴⁴ Și în general, triumful București - Chișinău - Kiev, nu poate fi luat în considerare separat de încă doi poli politici: Bruxelles și Moscova.

(II) La aceasta, trebuie remarcat faptul că sprijinul de către România a vectorului european al Ucrainei este independent de orice condiții sau comportamente ale Ucraina în această dimensiune.

¹⁴³ <http://mae.ro/taxonomy/term/376/2>

¹⁴⁴ Exemple: <http://epochtimes-romania.com/news/presedintele-osce-propune-organizarea-in-ucraina-a-unei-intrevederi-intre-evgheni-sevciuk-si-iurie-leanca---195756>; Vlad Socor apreciază disponibilitatea Ucrainei de a nu permite utilizarea spațiului său aerian pentru tranzitul de armament rusesc spre Transnistria, <http://www.europalibera.org/content/article/25061524.html>

(F) Ucraina și România au o poziție comună cu privire la integritatea teritorială și suveranitatea Republicii Moldova, dar în Ucraina cu o rezervă de unele declarații ale politicianilor români cu privire la posibilitatea de reunire a României cu Republica Moldova, deoarece vede un risc de o reacție în lanț și de schimbare a frontierelor din regiune.

(G) Interesul pentru relații bilaterale cu Ucraina crește (cantitativ și calitativ) la nivelul de instituții, organizații și de proiecte care vizează stimularea relațiilor dintre România și Ucraina: crește, de asemenea, interesul pentru domeniul mai larg de vecinătate estică și hartă de prietenie, cuprinse în această investigație, este drept o dovadă a acestora.

Recomandări

(A) Guvernelor României și Ucrainei:

- A mări frecvența întâlnirilor la toate nivelurile pentru a intensifica relațiile cu reprezentanți din România cu privire la probleme de interes pentru România în calitate de stat de Est membru al UE: în special cu privire la securitatea și stabilitatea în regiune.
- A lucra împreună pentru a crește alocarea de fonduri UE pentru cooperarea cu societatea civilă în această dimensiune.
- A lucra împreună pentru a îmbunătățirea comunicării între cele două țări, de exemplu, în prezent nu există zboruri directe între București și Kiev.
- A intensifica negocierile privind semnarea Acordului cu privire la micul trafic transfrontalier și deschiderea punctelor de trecere a frontierei în conformitate cu procedura simplificată în regiunile Transcarpatia și Ivano-Frankivsk din Ucraina, pentru ca cetățenii care locuiesc în regiunile de graniță ale ambelor țări să aibă posibilitate să comunice, să aibă oportunitatea de a dezvolta turismul și cooperare transfrontalieră.
- A accelera adoptarea deciziei privind construirea de feribot în zona Isaccea-Orlovka, ceea ce, de asemenea, ar permite regiunii să se dezvolte.
- A organiza evenimente educaționale și regionale comune cu participarea moldovenilor – studenți, organizații de femei, tineri politicieni.
- A lucra mai mult în domeniul educației și a organiza schimburi în sfera învățământului pentru pregătirea studenților ucraineni în România și a studenților români în Ucraina (cel puțin un semestru); același lucru este valabil, în particular, pentru oameni de știință din sfera umanistă și socială.
- A investi mai mult în difuzarea cunoștințelor despre istoria și prezentul ambelor țări, de exemplu, prin organizarea meselor rotunde comune pentru istorici și autori de manuale de istorie pentru a include mai multe informații despre istoria fiecărei țări.
- A-i implica pe experți în cooperarea cu autorități transfrontaliere regionale și locale pentru organizarea sprijinului științific și metodologic al punerii în aplicare a programelor transfrontaliere.

- A forma un sistem de încurajare a organizațiilor neguvernamentale, a autorităților locale, a instituțiilor de educație și cultură pentru a participa la proiecte transfrontaliere.

(B) Guvernului României:

- A utiliza fondurile ODA pentru a sprijini relațiile româno-ucrainene și pentru a sprijini inițiativele societății civile. De exemplu, pentru proiecte comune, care ar uni jurnaliștii din ambele țări privind probleme de interes pentru ei.
- A găsi modalități de finanțare a proiectelor UE care promovează cooperarea bilaterală și multilaterală în regiune.
- A fi mai activ în formarea unei coaliții cu partea poloneză, lituaniană și cu alte părți în promovare a intereselor de securitate și stabilitate a tuturor statelor la Est de la UE.

(C) Guvernului Ucrainei:

- A dezvolta în continuare politicile de protecție a minorităților în conformitate cu standardele europene.
- A organiza mai multe întâlniri și schimburi de experiență la toate nivelurile, pentru a afla cum sunt protejate drepturile minorităților în România în ultimii 20 de ani.
- A intensifica parteneriatul în implementarea de proiecte sau activități comune în cadrul BSS: Environment Partnership (Parteneriatul pentru Mediu) – introdus cu sprijinul Ucrainei în martie 2010.
- Luând în considerare factorul destabilizator al prezenței Flotei de pe Marea Neagră a Federației Ruse în Crimeea, a iniția consultări cu România și Turcia în scopul elaborării pozițiilor comune cu privire la măsuri de stabilizare.
- A se concentra asupra dezvoltării magistralelor maritime, inclusiv cu medierea Secretariatului OCEMN cu privire la magistrale maritime, la rețea de transport, la activități de investiții, la îmbunătățire a reglementărilor vamale și a se asigura cu sprijinul părții române în implementarea acestor inițiative.

(D) Diferitelor organizații, asociații, universităților și mass-media

- A susține legături cu cealaltă parte în scopul de a deveni mai conștienți de probleme și nevoi ale celeilalte părți și de a organiza proiecte, coaliții și acțiuni comune pentru a îmbunătăți cooperarea bilaterală.

CONTENT of Publication (Analytical Report)

	FOREWORD	148
	COMMENTS of Diplomatic Missions	149
CHAPTER 1.	Political Positions and Priorities of the Establishment of Ukraine and Romania within the Context of Development of Bilateral Relations: Political, Expert and Civil Society Dimensions	154
1.1.	Assessment of Political Attitude of the Establishment of Ukraine towards the Development of Ukraine–Romania Relations	154
<i>1.1.1.</i>	<i>Analyses of spectrum of Political Positions of the Establishment</i>	154
<i>1.1.2.</i>	<i>Ukrainian «Party of Friendship» with Romania</i>	163
1.2.	Assessment of Content and Structure of the Priorities of Ukrainian «party of friendship» within the context of development of Ukraine–Romania Relations	166
<i>1.2.1.</i>	<i>Aspects of European Partnership and Integration</i>	166
<i>1.2.2.</i>	<i>Aspects of Black Sea Cooperation and Regional Security</i>	171
<i>1.2.3.</i>	<i>Other Aspects of Ukrainian-Romanian Cooperation</i>	173
1.3.	Assessment of Political Attitude of the Establishment of Romania towards the Development of Romania–Ukraine Relations	181
<i>1.3.1.</i>	<i>Analyses of spectrum of Political Positions of the Establishment</i>	181
<i>1.3.2.</i>	<i>Romanian «Party of Friendship» with Ukraine</i>	189
1.4.	Assessment of Content and Structure of the Priorities of Romanian «party of friendship» within the context of development of Romania–Ukraine Relations	192
<i>1.4.1.</i>	<i>Aspects of European Partnership and Integration</i>	192
<i>1.4.2.</i>	<i>Aspects of Black Sea Cooperation and Regional Security</i>	199
<i>1.4.3.</i>	<i>Other Aspects of Romanian-Ukrainian Cooperation</i>	201
CHAPTER 2.	Outcomes of the Expert Poll	203
CHAPTER 3.	The Role and Activities of Ukraine-Romania International Expert Consortium in the Process of the Development of Ukraine-Romania Relations	205
	CONCLUSIONS: Compiled List of Contradictions, Differences and Similarities in Foreign Policy Priorities/Emphasizes of Kyiv and Bucharest	207
	RECOMMENDATIONS on Shaping the Agenda of Ukraine–Romania Relations Development	210

FOREWORD

The text of this publication was prepared in the framework of the Project «Ukraine and Romania after Parliamentary Elections 2012: New Challenges and New Opportunities for the Development of Relations», which was implemented by «Strategic and Security Studies Group» (Kyiv, Ukraine) in cooperation with «Association Pro Democratia» with the support of BST – The Black Sea Trust for Regional Cooperation (A Project of the German Marshall Fund).

The Project was aimed at enhancing of knowledge of political elites, expert community and civil society of Ukraine and Romania on priorities/emphasizes of foreign policies of Ukraine and Romania (within the context of the outcomes of parliamentary elections 2012 in Ukraine and Romania), and at shaping common positions, adequate recommendations and efficient decisions for the development of bilateral Ukraine-Romania relations, contributing to the effectiveness of cooperation of two states, strengthening of strategic background for their relations, cooperation and partnership.

Within the framework of the Project there was a number of round tables, briefings and a conference with the participation of experts from Ukraine and Romania, diplomats, journalists, representatives of academic community.

When opening this publication the Reader can gain information regarding the attitudes of politicians, independent experts and scholars from Ukraine and Romania towards the priorities of development of bilateral relations; learn which political forces and NGOs belong to «party of friendship» between Ukraine and Romania, get the results of expert poll on the problems of Ukraine-Romania relations, and get informed on the activities of Ukraine-Romania International Experts' Consortium – civic initiatives which managed to become full-fledged platform for the discussion of bilateral Ukraine-Romania relations, lobbying common interests of both states, involving experts from the EU countries to the discussions on the problems of the region.

The Project's team is expressing its gratitude to all those who directly or indirectly assisted in the implementation of the Project: above all Embassies of Ukraine to Romania and Romania to Ukraine and directly to the Ambassador of Ukraine to Romania T. Bauer, Ambassador of Romania to Ukraine C. Ionescu, First Secretary of the Embassy of Ukraine to Romania V. Chernenko and Counselor of the Embassy of Romania to Ukraine D. Sandu-Ene, representatives of the Deputies group of Verkhovna Rada of Ukraine on Interparliamentary connections with Romania M. Burbak and M. Fedoruk, Deputy Director of Third territorial department of MFA of Ukraine O. Chubrykova and Secretary General of GUAM V. Chechelashvili for their assistance, support and interest to our Project.

We believe that the outcomes of our Project will contribute into improvement of bilateral Ukraine-Romania relations and the number of those who belong to «groups of friendship» in both countries will gradually increase.

COMMENTS od diplomatic missions regarding the priorities and political emphasizes of current stage of development of bilateral relations

Remarks of the Ambassador of Ukraine to Romania Teofil BAUER

Ukraine's approximation to European family, studying the experience of Romania in the process of European integration and strengthening bilateral cooperation in all fields as well as further development of trade, economic, cultural and humanitarian cooperation are the key issues on the agenda of dialogue between Kyiv and Bucharest.

These aspects were most highlighted during the recent visit to Bucharest (September 13, 2013) of the head of ministry of foreign relations, acting chairman of OSCE Leonid Kozhara. The whole spectrum of Romanian-Ukrainian relations was discussed in order to accelerate bilateral cooperation. There were also fruitful negotiations at the parliament of Romania with the head of Senate Crin Antonescu and minister of foreign affairs of Romania Titus Corlatean.

Ministers of foreign affairs of Ukraine and Romania agreed the Plan of consultations between the MFAs for 2013-2014. The parties also reached the agreement on signing the Treaty on mutual protection of information with the limited access between Security Service of Ukraine and the respective structure in Romania. In the nearest future consultations between the first deputy ministers are foreseen. At the experts level the issues connected to small border movement and opening of cross-border points in Zakarpatska and Ivano-Frankivska oblasts are being elaborated. These steps are needed to enable citizens who live in the bordering regions to communicate, develop touristic routes and cross-border cooperation. We are also working out the issue if ferry-route near Isaccea-Orlovka in order to develop this region, make it attractive for the tourists.

Besides we are also attempting to develop trade and economic cooperation between Ukraine and Romania and for this purpose plan to organize meeting of Joint intergovernmental Commission on economic and technical-scientific cooperation which is to take place in Bucharest. We are also planning to present the touristic potential of Chernivtsi oblast at "Romexpo" exhibition which is to take place in November this year. The whole complex of issues we are planning to discuss is of strategic importance.

As minister of foreign affairs Kozhara notes – «Kyiv is seeking to put the trade and economic cooperation between Ukraine and Romania on the priority agenda for both countries». Today's indicators of bilateral trade do not reflect the potential existing in trade relations of two big neighboring countries. In such context it is our mutual task – both for governmental bodies of both countries and for business circles to fulfill the realization of the existing potential in trade and economic relations of two countries. Commenting on the dialogue of business representatives I would like to put the emphasize on the activities of Romanian-Ukrainian chamber of commerce aimed at enhancing bilateral business contacts and presenting economic potential of Ukraine to the business circles in Romania and vice versa. At the same time no less important is

cooperation on the institutional level and supporting the dialogue on the level of authorities of Ukraine and Romania. Under such circumstances we have on the top of our agenda second meeting of Joint intergovernmental Commission on economic and technical-scientific cooperation and organizing this year the official visit of the head of Romanian government and organizing Ukraine-Romania business forum within the framework of the mentioned visit.

Sensitive issues of bilateral cooperation also are not left on the margins e.g. the issues of strengthening cooperation in the field of regional (Black sea) security, policy of protection of national minorities and partnership commitments on building Kryvyi Rih mining plant of oxidized ores in Ukraine. At the end of August this year after the long pause we managed to restore negotiations on the plant. I would like to note the high ministerial level of this event. We expect for the mutual understanding and fruitful continuation of joint activities aimed at defining mutually acceptable solution of this problem which will permit to resolute this sensitive issue of bilateral Ukrainian-Romanian agenda.

Currently we are negotiating on purchasing Romanian natural gas by Ukraine. The official structures are setting the technical aspects and I would like to emphasize that Ukrainian side is interested in diversifying the sources of supply of energy sources and within this context considers all the options that can decrease energy dependence on a single supplier.

Within the context of general strategy of diversification of gas supplies Ukraine is seeking to equalize the sources of its origin. The completion of this task is among the other factors connected with the development of deep deposits that foresees applying modern technologies and significant investments. Minister of foreign affairs Leonid Kozhara stresses that «we are aiming our efforts on the increase of production of gas on our own but also with the involvement of strategic investors, foreign companies that are leading in this field», among which we can name OMV «Petrom» company which together with «Exxon Mobil», «Shell» and state enterprise «Nadra Ukrainy» participates in the development of Scythian oil and gas area of the Black Sea.

Romania makes significant diplomatic efforts for promoting interests of Ukraine in the EU, in particular regarding signing Association Agreement with the EU in November at Vilnius summit of Eastern Partnership; Bucharest is also ready to share its experience in the process of European integration. The most precise assessment of Romanian policy through the lens of European aspirations of Kyiv was given by minister Kozhara: «We appreciate that the support to European efforts of Ukraine and support to signing Association Agreement is defined in the governmental program of Romania for 2013-2016 as one of concept approaches to state policy on Ukrainian direction». I would like to emphasize that European experience of Romania for us is very important since Romania passed complicated way to signing the agreement on EU accession and this way was enlightening and useful from the perspective of sharing the experience with Ukraine. Here at the Embassy of Ukraine in Romania make lots of efforts to study best practices which can be applied by Ukraine for passing this complicated way. For Romania it was less complicated because Romania used to be an independent state whereas we were the part of Soviet Union for over 70 years and the

legislation that we inherited was outdated. The reforms being implemented by president Victor Yanukovich are being realized but not that fast as was want and their outcomes will become visible much later. However nowadays Ukraine in my opinion successfully completes the criteria and conditions that were voice as precondition for signing Association Agreement. What regards to the experience of Romania was are interested in the issues connected to ecology, adaptation of justice to European standards, issues of democratization of society, freedom of media. Knowledge on all these issues is indispensable for us. No less important is the development of inter-parliamentary cooperation, direct contacts of the members of parliament, the development of trustworthy dialogue. Ukraine has already demonstrated that it can be good and diligent pupil and we never shun good examples of our neighbors. Ukraine did a lot to ensure signing Association Agreement in Vilnius in November and that our big step to join the family of European nations.

18.10.2013

Comment of the Ambassador of Romania to Ukraine Cornel IONESCU

Bilateral political dialogue

- Romania and Ukraine want pragmatic relations of partnership, by virtue of the common goals of economic development, international closely interests and the set of shared European values.
- This certainly has been strengthened recently, during an official visit to Romania of Foreign Minister of Ukraine, Mr. Leonid Kojara. The atmosphere of the bilateral talks, the European positive spirit of the parties have shown interest in raising the Romanian-Ukrainian relations to a new qualitative level.
- Romania supports the intensification of bilateral political dialogue, with a timetable for political and diplomatic contacts consistent and predictable and is interested also in modernizing and streamlining existing cooperation formats.

The parliamentary dimension

- We believe that the both sides have not yet used the full potential of parliamentary dialogue and contacts among civil society. We consider that an important role reverts to the strengthening of the legal framework and the basis of bilateral documents able to support the development of sectorial cooperation between Romania and Ukraine.
- At the same time, with the establishment of the Parliamentary Group for Relations with Romania in the Verkhovna Rada, headed by President Maksim Yuryevich Burbak and with members experienced in relation with Romania, we are optimistic and firm conviction that the group activity will be fruitful and directed towards concrete results.
- On the agenda of inter-parliamentary dialogue is also the signing of a Protocol concerning cooperation between the both legislatures of Bucharest and Kiev. I hope that the two friendship groups within them could accelerate this process.

The economic dimension

- In terms of bilateral trade and economic relations, Romania believes that these can and should benefit from increased activity of the intergovernmental commission for economic, technical and scientific cooperation. With such a support, the trend of increasing trade volume set in 2011 to over 2 billion \$, will remain a milestone in our relationship that we will be able to improve, obviously, given the extremely high potential that exists between our countries.
- A particularly important area for cooperation is energy. Romania is aware of the importance of ensuring a high degree of energy security and is open to all forms of cooperation, including the opportunities offered by the specific European projects.

National minorities

- Another area of mutual interest for both countries is the protection of national minorities. Our countrymen residing in the territory of the both countries should become bridges to strengthen bilateral political relations. We follow harmonize our approaches in terms of providing specific rights for Ukrainian citizens, Romanian ethnic and citizens of Romania, ethnic Ukrainian, in accordance with international

standards and best practices. During the visit of Minister Leonid Kojara, the parties decided to revive the activity of Romanian-Ukrainian Inter-governmental Commission on the issue of ensuring the rights of minorities. We believe that this is the most appropriate format for the discussion of all issues related to the status and treatment of the two minorities.

- Two topics more or less related to the subject of minorities are the perfecting of the Agreement on small border traffic and increase opportunities for cultural understanding between the two peoples, through the development of the cultural centers of the both countries. We hope soon to register notable progress in these two areas.

Cross-border cooperation

- Romania considers that another area which offers particularly promising prospects for bilateral partnership is the cross-border cooperation. The experience of the sectoral cooperation programs, in which both countries are parties, must be developed and multiplied. In this respect, a framework particularly generous is offered by the EU Strategy for the Danube Region.

- It should also be noted the good cooperation between Euro regions "Dniester" (Vinnitsa) and Siret -Prut -Nistru (Iasi).

Ukraine-EU

- Romania has consistently expressed support for the political association and economic integration of Ukraine and for the EU visa liberalization applied for Ukrainian citizens. We are confident that the opportunities and valences that this process generates will be able to exploit the bilateral dialogue between our countries and lead to maximizing the potential of cooperation between Romania and Ukraine.

- The Romanian side regrets the decision of the Cabinet of Ministers of Ukraine on suspension signing the Association Agreement with the EU, especially because our interest for a Ukraine more European, more democratic and more prosperous, with it we could develop close relations of cooperations. We are pleased that President Viktor Yanukovich confirmed the preservation of European integration vector.

Regional cooperation

- We welcome the constructive efforts and contribution of Ukraine during exercising OSCE Presidency to achieve breakthroughs in the Transnistrian file. Romania declares consistently for the recording of positive developments, for addressing political issues in the negotiations in the "5 +2 ", leading to a solution based on respect for territorial integrity and sovereignty of the Republic of Moldova.

29.11.2013

1. Political Positions and Priorities of the Establishment of Ukraine and Romania within the Context of Development of Bilateral Relations: Political, Expert and Civil Society Dimensions

1.1. Assessment of Political Attitude of the Establishment of Ukraine towards the Development of Ukraine–Romania Relations

On February 1, 2013 there was 20th anniversary of establishing diplomatic relations between Ukraine and Romania. Unbiased analyses of separate issues and of the whole spectrum of bilateral relations and comprehensive research have a significant impact on bilateral relations.

Bearing in mind the fact that among the foreign policy priorities declared by Ukraine EU membership is mentioned among the priorities and taking into account the fact that after EU enlargement Ukraine is bordering the EU directly we believe it's necessary to study political aspects of Ukraine-Romania relations, their inter-parliamentary, party and civil dimensions.

1.1.1. Analyses of spectrum of Political Positions of the Establishment

In Ukraine-Romania bilateral relations both on central and interregional levels (including level of cross-border cooperation) significant role belongs to establishment and elites.

Leading role in shaping and implementing foreign policy belongs to Verkhovna Rada of Ukraine. In accordance with the Constitution the parliament defines foundation of internal and external policy¹. Since Verkhovna Rada consists of political forces the role of parliamentary factions in defining content and priorities of foreign policy of Ukraine is extremely important. Therefore it's important to mention key trends in the development of political/party system which have direct impact on shaping foreign course of Ukraine:

- the role of political parties in the constitutional system of Ukraine is increasing;
- political parties are active players in both election to the parliament and to local councils;
- the role of parties in politics is increasing (for example all high-ranking state officials either chair political parties or belong to them whereas the majority of politicians also either lead political forces or belong to them²).

These trends prove that the impact of parties and party leaders on political life in Ukraine is increasing and respectively their role in realization of foreign policy objectives is also getting higher.

The analysis of the programs of Ukrainian political parties proves that not a single of them reflects the problems of relations with Romania although the latter belongs to the group of states – strategic partners. At the same time political parties can

¹ Конституція України – К.: Право, 2006. – С. 23.

² Політичні партії України за рік до виборів: майбутнє, що починається сьогодні // Національна безпека і оборона. – 2005. – № 3. – С. 4.

react to some political events that involve Ukraine and Romania. Mostly such reactions are friendly and correct.

At the same time it is worth to note that due to heterogeneous composition of the leading political forces accompanied with the lack of official statements related to foreign relations in the official programs sometimes one and the same political party can assemble both supporters and antagonists of the development of bilateral relations. For example one of the supporters of Ukraine-Romania relations is allegedly Party of regions. This political force is supported by the Romanians of Ukraine e.g. support to the Party of regions was expressed by Interregional union «Romanian community of Ukraine» on October 28, 2012. Such decision of the Union was caused by the fact that in 2009 Victor Yanukovich as candidate for presidency on the one hand «Romanian community of Ukraine» signed the agreement on cooperation and mutual support at the presidents, parliamentary and local elections and until 2012 both sides were fulfilling their obligations.³ Thus Party of regions gained vast support from Romanians of Ukraine. Also 66,98% of Ukrainian citizens residing in Romania voted for the Party of regions in 2012⁴.

The influential lobbyist of Ukraine-Romania relations and promoter of the interests of Romanian minority in Ukraine is member of parliament, member of Party of regions Ivan Popescu. He is negotiating with the members of Romanian parliament regarding their support to Eurointegration of Ukraine – in particular he announced the readiness of Romanian members of parliament to support Ukraine on May 11, 2013 while commenting on the meeting with the member of Council of Europe Parliamentary Assembly, member of Ukraine-Romania friendship group and member of Romanian parliament Mugur Cozmanniuc. Moreover Ivan Popescu is one of the lobbyists of resumption of negotiations on small border movement to enable population living near the borders to go to Romania without visas.⁵ Minister of foreign affairs Leonid Kozhara who was member of parliament representing Party of regions till recently also has balanced position and does not see any threat of Romanian revenge⁶.

On the other hand within the same with Ivan Popescu party there are politicians who have less constructive position. For example, in March 2013 leader of faction of party of regions Oleksandr Yefremov at his briefing in the parliament announced that «Romania and Hungary openly declare their territorial claims to Ukraine»⁷, although MFAs of Romania and Ukraine more than once denounces such claims. Also negative attitude to Romania was indirectly demonstrated by member of Party of regions Oleksandr Feldman when in 2012 on the day of visit to Ukraine of minister of foreign affairs of Romania Teodor Baconschi headed by Feldman Ukrainian Jewish Committee organized a conference devoted to Holocaust and Romanian crimes against Jews which were living on the territories of Moldova and Ukraine. The participants of the conference did not take into account the fact that when in 2002 former president of Romania Ion Iliescu attempted to argue the fact of Holocaust in Romanian territory it

³ <http://nardep.org.ua/news/203>

⁴ <http://infolight.org.ua/maps/geografiya-peremozhciv-parlamentskih-viboriv-2012-sered-krayin-svitu>

⁵ http://www.pr-lviv.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2685:2013-05-14-07-01-51&catid=61:2011-05-25-19-31-36&Itemid=225

⁶ <http://tsn.ua/ukrayina/rumuniya-neoficiyno-vidala-50-tisyach-pasportiv-ukrayinskim-gromadyanam.html>

⁷ <http://www.rbc.ua/ukr/news/politics/rumyniya-i-vengriya-otkryto-zayavlyayut-o-territorialnyh-pretenziyah-23032012122700> та uaport.net/uk/news/ua/t/1203/23/2753409

caused numerous protests of historians and forced Romanian leader to agree upon the creation of independent Commission for studying the mentioned problem. The Commission was headed by the Nobel Prize winner Elie Wiesel. It united the experts from Romania, the US, Israel, France and Germany and its conclusion was unambiguous – Antonescu regime in Romania was guilty for genocide of Jews. The respond to this conclusion was not hiding of the crimes but the fact that the date of Report's promulgation October 9 is now due to the governmental decision announced to be the day of memory of victims of Holocaust and the president of Romania asked for excuses for the role his state played in the crimes of Holocaust. Therefore it seems that the task of the conference was not the demand of historical justice but rather an attempt to create negative background for the visit of minister of foreign affairs of Romania.

Other members of the Party of regions also had rather negative to Romania speeches. For example number 3 on the list of Party of regions at 2012 elections Sergiy Tigipko more than once declared that Bucharest invigorates anti-state moods of the Romanian diaspora in Ukraine, disseminates Romanian passports, uses status of EU and NATO member for active discrediting of Ukraine and forcing it to economic and political concessions up to letting create Romanian autonomy in Chernivtsi region⁸; he also called Ukrainians not to watch passively the attempts of «Great Romania» project implementation⁹ – in other words he constantly demonstrated Romanophobia. His statements were repeated by other member of Party of regions and member of parliament Victor Tykhonov who claims that Romania applies expansionist policy towards Moldova and Ukraine and he feels Romania's attempts to increase its presence in Southern-Western oblasts of Ukraine. In her turn member of parliament affiliated to Party of Regions Inna Bogoslovska even declared that «no one can protect Ukraine from territorial claims of NATO-member Romania». She made such statement at the Forum of European and Asian mass media in Moscow¹⁰.

Although the majority of these statements were voiced during electoral campaigns of 2010 and 2012, they prove that for the part of members of Party of regions it's more important to unite the electorate against the imagined enemy than to develop good neighborly relations between Ukraine and Romania. Therefore the politicians from Romania interested in cooperation in Ukraine should rather rely on separate politicians than on Party of regions as a whole.

The situation is not much better with the representatives of united opposition – key opponents of the Party of regions. Although the leader of opposition Arseniy Yatseniuk while being minister of foreign affairs proved to be supporter of constructive dialogue with Romania and president of Romania Traian Basescu at his meeting with Yevheniya Tymoshenko and member of opposition faction Hryhoriy Nemyria expressed solidarity with the imprisoned leader of opposition Yulia Tymoshenko¹¹ some representatives of the united opposition are biased in their judgments about Romania. For example, member of parliament Mykola Tomenko addressed security services and MFA with the demand to pay attention to the activities of consulates of Romania and

⁸ <http://versii.cv.ua/osobystosti/serhij-tihipko-u-politytsi-nemaje-mistsya-emotsiyam/6671.html>

⁹ <http://tigipko.com/news/print/id/1335>

¹⁰ <http://tsn.ua/ukrayina/bogoslovska-poskarzhilas-rosiyi-shcho-rumuniya-zazihaye-na-ukrayinski-zemli.html>

¹¹ <http://www.k-z.com.ua/ukraina-es/23631-prezident-rumuniji-visloviv-solidarnist-z-yulieyu-tymoshenko>

Hungary aimed at providing citizenship of their states¹² and considers that providing of Romanian and Hungarian citizenship to citizens of Ukraine is a threat to national security of Ukraine.¹³

Other member of united opposition have more balanced position e.g. Hennadiy Moskal¹⁴, Borys Tarasiuk¹⁵, Anatoliy Hrytsenko¹⁶.

There is an interesting paradox that antagonistic political actors Communist party of Ukraine and Svoboda have equal attitude to Romania.

Regarding Communist party of Ukraine, its leader Petro Symonenko while reacting on the decision of International court in Hague on Serpent island in 2009 demanded from Verkhovna Rada immediate consideration of the question of personal responsibility of Victor Yushchenko "for violating territorial integrity of Ukraine"¹⁷. It is noteworthy to mention that one of the colleagues of Symonenko – Oleksandr Holub declared the same demands in 2012.¹⁸

No less sharp was criticism of Petro Symonenko regarding placement of US AMD elements in Romania. Petro Symonenko stressed that Romanian decision to permit placing of AMD in Black sea area close to the borders of Ukraine taken without consideration of Ukrainian party is an unfriendly step of Romania. Moreover leader of Communists emphasized that «pro-American Romanian authorities are bearing in mind the plans of annexation of the part of territory of our country which was more than once claimed on the highest level».¹⁹ Some colleagues of Petro Symonenko also see the threat in Romania's attitude towards Moldova. As leader of communists in Moldova Yevhen Tsarkov claimed «election of pro-Western president in the Republic of Moldova will lead to strengthening of Romanian positions in the region and attempts of Romania to strengthen its role in South of Ukraine... no doubt the voice of Great Romania will be strengthened... The demands to return Moldova and Bukovyna to Romania will be voiced. No doubt there will be territorial claims to Ukraine».²⁰

At the same time it's interesting to note that not all the communists consider Romania to be a threat. Some politicians representing this political force demonstrated the examples of efficient sectoral cooperation. For example, while being the head of Customs office I. Kaletnyk had constructive dialogue with his Romanian colleagues and ensured signing Declaration on cooperation in the field of customs affairs.²¹ In other words, on the level of sectoral cooperation belonging of some officials to Communist

¹² <http://zik.ua/ua/news/2011/03/21/278147>

¹³ <http://byut.com.ua/news/5411.html>

¹⁴ <http://www.bukinfo.com.ua/show/news?lid=33456>

¹⁵

http://www.ukrinform.ua/ukr/news/rshennya_mgnarodnogo_sudu_oon_spriyatime_polpshennyu_vzamin_mg_ukranoyu_rumunyu_vvaga_boris_tarasyuk_780338

¹⁶ <http://www.ukrgazeta.com.ua/19061/>

¹⁷ http://www.newsru.ua/arch/ukraine/03feb2009/symonja_s_feofanii.html

¹⁸

http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?komunisti_hochut_pokarati_yushhenka_za_zdachu_shelfu_bilya_zmiyinogo_ostrova&objectId=1248872

¹⁹ <http://www.kpu.ua/petro-simonenko-rozmitschennja-na-teritori%D1%97-rumuni%D1%97-elementiv-pro-stsha-%E2%80%93-tse-zagroza-bezpetsi-u-chornomorskomu-regioni/>

²⁰ www.komunist.com.ua/article/16/11281_u.htm

²¹

http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?ukrayina_i_rumuniya_pidpisali_ugodu_pro_spivpratsyu_u_mitniy_spravi&objectId=1265533

party does not hamper the development of Ukraine-Romania relations. However, at the level of political declarations Communist party of Ukraine sounds Romanophobic.

Regarding «Svoboda» party, quite indicative is the reaction of its leader Oleh Tiahnybok on the decision of International court regarding Serpent island. After the decision was announced Oleh Tiahnybok claimed that Ukraine not only failed to become member of European Union and other international and European structures but also had geopolitical losses both in the East and in the West. In his opinion the decision of International court in Hague on February 3, 2009 proves that Ukrainian authorities are not able to protect national interests; Romania used the weakness of Ukrainian government to make territorial claims possible; it also wants Bessarabia and Transnistria – the territory that Nazi leader Adolf Hitler «presented» to his Romanian counterpart Ion Antonescu. Oleh Tiahnybok believes that if Ukraine had strong government Romania would never dare to announce territorial claims and International court would never adopt the decision that causes loss of the part of Ukrainian territory. He also assumes that Bucharest might also perform economic diversions against Ukraine in Danube delta. Now, in accordance with the news Romania involved Kazakh oil company which under Romanian flags will produce oil and gas near Serpent island on the territories that used to belong to Ukraine before the decision of International court. Summarizing Tiahnybok says that Ukraine should appeal to the international community and demand reconsideration of the discriminatory towards Ukraine decision of the International Court.²²

It is noteworthy that the positions of «Svoboda» fully coincides with the marginal representatives of «Stalin's party» who in summer 2013 while picketing Romanian consulate in Odesa also pronounced slogans on the «risks of Romanization of Ukraine and Transnistria, threat of restoration of Transnistria».²³ On a large scale the only difference in the rhetoric of left-wing parties and rightist «Svoboda» is the fact that leftists appeal for Russian assistance.

It should be also noted that the leaders of «Svoboda» while talking about Baltic-Black sea union consider that their allies should be «countries of Scandinavia, Poland, Belarus, Bulgaria», but not Romania. Moreover, leader of «Svoboda» believes that the task for such geopolitical union should be suppression of Romania and Turkey.²⁴

Finally the most amorphous within the context of Ukrainian-Romanian relations is the position of «UDAR» party. The leaders of the party never made any resonant statements regarding the development of bilateral relations. This leads us to the conclusion that the position of the party's leadership is not shaped yet and potentially the party can either become a supporter of strategic partnership or leave the issue of relations with the neighboring Romania without any interest.

Summarizing we have to note that the high point of the negative statements addressed to Bucharest was reached in 2009 after the decision of International court in Hague regarding Ukrainian Serpent island. After that Ukrainian politicians with some exceptions lost their interest to criticize bilateral Ukraine-Romania relations. Only sporadically they express their protests against the policy of Romanization (mostly the representatives of far-right and far-left political spectrum) in order to get the support of

²² <http://2000.net.ua/2000/svoboda-slova/vybiraem-prezidenta/48666>

²³ <http://nr2.ru/odessa/456659.html>

²⁴ <http://www.unian.net/ukr/news/news-284789.html>

internal electorate. What regards to heavy-weight Ukrainian political forces, both in united opposition and in the Party of regions there are supporters and opponents of the development of relations between Kyiv and Bucharest. Therefore while seeking for the advocates of bilateral cooperation it is necessary to apply individual approach.

To some extent the approach of the political parties of Ukraine to Romania is also reflected in the activities of regional party branches and their leaders.

For example in the Party of regions as the governmental one the leaders of regional branches of party are simultaneously the leaders of local authorities – some sort of regional elites. That's why their political position coincides with state policy. the leadership of oblasts often initiates different meetings and consultations with the representatives of Romanian colleagues e.g. in Chernivtsi²⁵, Vinnitsa²⁶, Odesa and Transcarpathia.

However, sometimes there are very negative remarks towards some activities of the neighboring country.

For example, regional branches of «Svoboda» can make quite radical statements. On June 22, 2009 Odesa branch of "Svoboda" demanded from Romania to stop any territorial claims to Ukraine and to confirm legally binding international treaties on the state borders. At the same time there was radically groundless demand not to accept «decisions of international courts which do not correspond with the national interests of Ukraine; to increase military budget of Ukraine; to strengthen protection of state maritime and land border between Ukraine and Romania»²⁷. There was similar statement of «Svoboda» dated by February 9, 2013 regarding the attitude of Romanian to Bukovyna and Bessarabia. The reason was the end of 10 years term of signed on June 17, 2003 in Chernivtsi treaty on the regime of state border between Ukraine and Romania: the party demanded the increase of number of military personnel located near the Romanian border²⁸.

No less radical is the position of Ukrainian nationalist party. For example in August 26, 2010 the member of this party Stepan Khmara declared that Ukraine "has historically justified right to have territorial claims". It should be noted that this statement was some sort of reaction to Romanian claims regarding Maican island on the Danube river: earlier the representatives of "Romania Mare" party demanded to return North Bukovyna and Bessarabia. "Ukrainian leadership in relations with Romania should withdraw from defensive concept and finally start offense by supporting Ukrainian diasporas living on its historic and ethnic territory" Stepan Khmara stressed. He noted that Ukrainian lands where Danube Sich existed are being Romanized and ethnic Ukrainians in Romania contrary to Romanians in Ukraine do not have any right for national development".²⁹

²⁵ Михайло Папієв зустрівся з офіційними делегаціями партнерських регіонів – учасниками проекту «Чотири регіони для Європи» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.cv.ua/news/mikhailo-parpiev-zustrivysya-z-ofitsiinimi-delegatsiyami-partnerskikh-regioniv-uchasnikami-proekt>

²⁶ Делегація з Румунії привітала Вінниччину з Днем Незалежності України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vinpr.org/news/2013/08/23_0

²⁷ [Заява Одеської обласної організації ВО "Свобода" з приводу зазіхань Румунії на територіальну цілісність України](http://www.svoboda.org.ua/dokumenty/zayavy/010980/) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svoboda.org.ua/dokumenty/zayavy/010980/>

²⁸ [Заяви Румунії щодо Буковини та Бессарабії](http://www.forum.vosvoboda.info/viewtopic_15368.php?sid=947bc5ba5224c98e1a90339ce4b68300) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.forum.vosvoboda.info/viewtopic_15368.php?sid=947bc5ba5224c98e1a90339ce4b68300

²⁹ Націоналісти закликали повернути частину Румунії Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/ukrayina/nacionalisti-zaklikali-povernuti-chastinu-rumuniyi-do-ukrayini.html>

In Ukraine-Romania relations the key place belongs to border cooperation. The exchange of experience with the Romanian partners is of added value within the context of social-economic development of our countries and within the context of European integrations.

An important role in trans-border cooperation is played by local authorities. In this regard Chernivtsi oblast of Ukraine has a special role. In 2012 there were two joint meetings of Chernivtsi oblast council and Suceava county council as well as meeting of heads of permanent committees of both countries. Both representatives of ruling and opposition parties of Ukraine and Romania had constructive proposals on the improvement of Ukraine-Romania cooperation on the regional level³⁰.

Political establishment of the bordering regions of Ukraine and Romania includes the members of Euroregions' councils – the representatives of units that founded these trans-border structures although they differ in two countries. The members of county's councils are the leaders of regional self-governance whereas in Ukraine they represent local representatives of the executive branch of state power.

Due to different reasons the potential of trans-border cooperation was underestimated. In our opinion the reason is low level of non-governmental and media inclusion, visa-regime for entering Romania. That is probably why in the first years of existence the efficiency of Euroregions was low.

Bearing in mind the fact that the leadership of the bordering regions periodically has to pass through different sorts of electoral campaigns they also fight for votes by using the success of cross-border cooperation. That can explain some outbursts in the activities of regional elites in interregional level. Few weeks to parliamentary elections in 2012 in Ukraine and Romania there was joint meeting of the permanent commissions of Chernivtsi oblast council (Ukraine) and sectoral commissions of Suceava county council (Romania) (Chernivtsi, October 24, 2012)³¹ and joint meeting of Chernivtsi oblast and Suceava county councils (Suceava, November 23, 2012).³²

What regards to interpersonal understanding between the first persons of the territorial units we can assess it as high. Except for official meetings more and more often the regional leaders organize joint consultations. There is already a tradition of elaborating common statements and draft proposals before the official meetings. There is also quite effective dialogue of the representatives of working groups of administrative units within the process of drafting documents. Although they do not have official status and their participation in the negotiations depends on the decisions of the authorities we can talk about them as a consistent group. The core of this group was shaped at the period of drafting founding documents of Euroregions. The example of Euroregion «Upper Prut» proves that at first it was difficult to find common language and denominators since the representatives of different territorial unions not only protected the interests of their entities but also originated from countries with different legislative traditions. However now the documents of Euroregions are being

³⁰ Михайло Гайничеру: «Відкриття пунктів пропуску – вимога часу» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.cv.ua/news/34250/>

³¹ Ще один крок на шляху до поглиблення співпраці між Чернівецькою областю та Сучавським повітом // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.cv.ua/news/33849/>

³² Михайло Гайничеру: «Відкриття пунктів пропуску – вимога часу» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.cv.ua/news/34250/>

coordinated via mail through friendly and trustful dialogue.

The new factors of cooperation of regional establishment are the meetings of scholars of Ukraine and Romania at the international conferences and workshops. The issue of their permanent interest is finding compromises and providing unbiased research, reports and publications in Ukrainian-Romanian relations in different historical periods.

For example, faculty of history of Chernivtsi national university named after Yuri Fedkovych and Bukovynsky political science center in the recent years serve for studying and discussing these problems. The respective role in this process is being played by scholars from Chernivtsi (Ukraine), Rădăuți (Romania) and Augsburg (Germany). There are also first steps for setting such dialogue regarding trans-border cooperation in ecological field and the pioneer NGOs in this sphere respectively are Chernivtsi-based center «Ecoresurse» and Chernivtsi ecologic NGO “Bukvytsia”.

Within trans-border cooperation of Ukraine and Romania there is an interesting idea of creation of platform of Euroregion "Upper Prut" (which was voiced in November 1999 by representatives of Botosani county of Romania). Besides the fact that creation of such platform corresponds with the principle of subsidiarity and is aimed at decentralization of power and democratization, such platform could have had an impact on interethnic relations by means of trans-border mechanisms. On October 11, 2008 in Suceava (Romania) the initiative on creation of union of NGOs of «Upper Prut» Euroregion was launched. Regrettably up until now it did not find any support from regional authorities. However on January 22, 2011 in Chernivtsi the representatives of civil society launched Trans-border platform of NGOs for regional cooperation. The platform was founded by NGOs of bordering regions of Ukraine, the Republic of Moldova and Romania (40 NGOs from bordering regions: 27 from Ukraine, 3 from the Republic of Moldova and 10 from Romania)³³. On February 24, 2011 in Balti (Moldova) the Platform presented the appeal to the Council of «Upper Prut» Euroregion with the proposal to include the representatives of NGOs of three countries to 4 Working commissions and Secretariat of Council of Euroregion «Upper Prut» during the next rotation of working bodies of Euroregion³⁴. The leadership of Euroregion supports this idea since it can strengthen the efficiency of working bodies and strengthen inclusion of civil society into shaping priorities and elaborating concrete steps for trans-border cooperation in border regions of Ukraine, the Republic of Moldova and Romania. Regrettably the meeting of Euroregion «Upper Prut» was postponed for a few years in a row and is foreseen in Balti in Autumn 2013.

An important role in the development of cross-border cooperation belongs to the leaders of NGOs who implemented cross-border projects. We should note that in the last 5 years project activities in the regions were rising in number and as the consequence the mentality of actors involved in the projects was changing. The important role was played by ENPI. For example under the auspices of Neighborhood Program PHARE there were 147 Ukraine-Romania projects implemented. Currently ENPI CBC Joint operational program Romania-Ukraine-Moldova for 2007-2013 substituted the Program. Implementation of a big quantity of projects resulted in

³³ Поточний архів Благодійного фонду «Суспільні ресурси та ініціативи».

³⁴ Громадські організації українсько-молдовсько-румунського прикордоння об'єднуються // Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування.

partnership of representatives of local authorities, educational institutions, NGOs who became active promoters of friendship and cooperation in different fields of social and economic life of both states.

Summarizing the dialogue of establishment including the regional one is being developed. Gradually it reaches new forms and positive dynamics. At the same its necessary for the elites to remember that “professionalism of dialogue is rooted in ability not to tie yourself with the burden on the past and to choose future freely, in other words, instead of domination of reasons the domination of objectives should prevail. The question “why?” has two different meanings. One is aimed to the past in looking for reasons and defining our behavior by past events; another is aimed into the future in looking for the goal and defines our behavior by freedom of choice. The real understanding is only possible when second meaning prevails over the first.

Another important problem which has to be counteracted is the gap between the regions and Kyiv and Bucharest respectively. On the one hand, leaders of parties and representatives of state authorities pay insufficient attention to Ukraine-Romania relations. Some statements are declared only in case they are caused by sensitive problems and in such case they are lacking positive agenda. On the other hand, representatives of regional elites do not promote information about their success and achievements in the field of regional cooperation on the national level. It is quite difficult to get (even upon request) information on successful transborder projects and initiatives, projects of EU’s Joint Operational Program Romania-Ukraine-Moldova 2007-2013 etc.

Besides, it should be noted that strong political forces (Party of regions, «Batkivshchyna») are not homogeneous and therefore for seeking the open-minded politicians ready for promotion of cooperation, individual approach should be applied. at the same time smaller political forces are oriented on the position of their leaders – Petro Symonenko and Oleh Tyhnybok. Other representatives of these parties either repeated the position of leaders or kept silent. In this regard cooperation with «Svoboda» seems to be realistic in case the party leadership will understand added value of Romania joining cherished by them Baltic-Black sea region. What regards to «UDAR», this political force looks like terra incognita in bilateral relations. The leading role in building up a dialogue with this party belongs to position of Vitaliy Klichko however by now any preconditions for shaping such position remained unnoticed.

1.1.2. Ukrainian «Party of Friendship» with Romania

Searching for the representatives of Ukrainian «party of friendship» with Romania might seem a challenging task. This is connected first of all with the fact that comparing to relations of Ukraine with Russian Federation, European Union and United States of America relations with Romania were of limited interest for political, expert and civil society leadership. Moreover, considering complicated bilateral relations, the existence of interstate contradictions and unresolved issues it is much easier to gain self promotion by speculating over the problems and by positioning yourself as «Ukrainian hawks». To some extent this trend is still preserved. However the fact that nowadays Romania is EU member and Romanian leadership more than once underlined its support to European vector of Ukraine's development the situation is gradually changing. Significant input is being done by civil society of both countries because civil society leaders are aware of the fact that Ukraine and Romania face number of similar problems which can be easier counteracted by joint efforts. Gradually the representatives of business elites also understand the fact that joint efforts aimed at the development of economic cooperation between Ukraine and Romania can have a positive impact on the dynamics of their business. Therefore new members of party of friendship are joining traditional supporters of the development of Ukraine-Romania partnership: representatives of national minorities' organizations, borderland located NGOs etc.

For the better understanding it makes sense to put stress on the indicators which permit to define «friends of Romania» in Ukraine. The process of shaping the «party of friendship» of Ukraine and Romania and joining this party by the representatives of political and expert elites, leaders of civil society institutions is caused by motivation of establishment and experts.

One of the natural motivators that cause belonging to «party of friendship» is ethnic origin of the leaders of political parties or NGOs or belonging of NGOs to so called minority organizations (in our case Romanian minority). It is quite natural that belonging to Romanian minority in Ukraine in most cases has positive impact on understanding the context of bilateral relations, causes interest in positive dynamics of such relations, seeking compromise in solving controversial issues of the bilateral agenda of Kyiv and Bucharest. In such context while researching the political field among the supporters of Romanian-Ukrainian friendship we can name member of parliament Ivan Popescu and headed by him interregional association «Romanian Union of Ukraine».

There is also some indirect interest to Ukraine-Romania relations expressed by all-Ukrainian union «Batkivshchyna». It is noteworthy that the representatives of this political force are widely represented in Deputies group of Verkhovna Rada of Ukraine for inter parliamentary connections with Romania which was established on June 10, 2013. The group is headed by Maksym Burbak from «Batkivshchyna» whereas his deputy and secretary within the group are respectively Valery Lunchenko and Oleksandr Fyshchuk who also belong to "Batkivshchyna". The group assembles 17 members of parliament, 9 belong to «Batkivshchyna». The representation of Party of regions is three times smaller and there are only 3 of them (including already mentioned Ion Popescu), there are 2 «UDAR» representatives, 1 representative of all-Ukrainian union «Svoboda» and two independent members of parliament. There is not a single

representative of Party of Communists of Ukraine – the latter fact confirms that the position of the party's leader Petro Symonenko who is positioning himself as a «hawk» are rather strong among the party members and even the positive experience of cooperation with the Romanian side does not give enough ground for members of Communist party to declare their belonging to «party of friendship» openly.

If analyzing place of living of the members of parliament who belong to the group we can notice that most of them either live or originate from the oblasts of Ukraine which are bordering Romania: Chernivtsi and Chernivtsi oblast 7 MPs, Ivano-Frankivsk oblast – 3 MPs, Zakarpatska oblast – 1 MP. The mentioned fact permits to define another indicator of belonging to the party of friendship – not ethnic origin of politicians and civil activists but rather living in the regions bordering Romania or originating from such regions.

Another motivator which causes belonging to Ukraine-Romania «party of friendship» is interest in the development of cross-border cooperation and therefore number of NGOs from Chernivtsi and Odesa oblasts promote friendship. The umbrella structure for such NGOs is Transborder platform for interregional cooperation which was created as an outcome of the project realized by charity foundation “Social resources and initiatives”, Chernivtsi regional civic assembly “Bukovyna perspectives”, Association of small and middle business “Small Euro Business” (Moldova) and charity foundation “Ana” (Romania).³⁵ More and more often Odesa branch of the National Institute for Strategic Studies serves as a platform for discussions on the agenda of bilateral relations alongside with the Center of International Studies under Odesa National University.

What regards to the organizations that do not belong to Romanian minority organizations and are not located in bordering regions, their belonging to the party of friendship is caused either by the fact that relations between Ukraine and Romania or elaboration of recommendations for joint Ukraine-Romania initiatives are perceived by these organizations as steps to the achievement of such global priorities as European or Euro-Atlantic integration or elaboration of common positions for interactions with Russian Federation.

Indicative in this context was number of projects implemented by NGOs from Ukraine in a company with partners from Romania and Moldova. We can name the projects «Trilateral plan for solving Transnistrian problem: regional partnership for elaboration of mutual commitments», «Trilateral approach to European and Euro-Atlantic integration» and «Cooperation of Romania, Republic of Moldova and Ukraine for societal security», «Efficient institutional responses to combating intolerance and extremism in Black sea region», quadrilateral research «Interethnic relations, minority rights and security challenges: view from Ukraine, Moldova, Romania and Hungary»³⁶. Traditional partners within these projects implemented in 2005 – 2010 were Institute of Euro-Atlantic cooperation (headed by Borys Tarasiuk – member of Deputies group for inter-parliamentary connections of Ukraine with Romania), Institute of foreign policy under Diplomatic academy, Pylyp Orlyk Institute for Democracy, Strategic and Security

³⁵ http://www.irf.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=32103:2011-01-28-06-46-32&catid=26:news-east&Itemid=66

³⁶ http://www.gsbs.org.ua/wp-content/uploads/2009_1.pdf

Studies Group. Since recently the issues of Ukraine-Romania relations belong also to the field of interest of Institute of world policy.

Certain dynamics can be noticed in establishing contacts between the representatives of civil sector since 2011 poky when in October during Black sea NGO Forum (Bucharest, Romania) there was a «round table» where the representatives of Ukrainian and Romanian NGOs and think tanks had a chance to discuss the perspectives if cooperation between Romania and Ukraine. The same year Ukraine-Romania International Experts Consortium was established. Later on in May 2013 in Bucharest there was first Ukraine-Romania Civic Forum and at the beginning of 2013 there was a respective event in Kyiv.

Media community has rather weak representation in the «party of friendship». Obviously, «sensational» materials about the negative aspects of bilateral relations seem to be more attractive for the journalists comparing to the stories on the positive dynamics of development of bilateral relations. However there are some positive developments in this field as well. There are more and more positive or neutral materials on the pages of media-agency «Ukrinform», TBi reports, articles of «Dzerkalo Tyzhnia» weekly newspaper.

Generally speaking there is an impression that certain acceleration in bilateral relations leads to increase of number of «party of friendship». Simultaneously, we should remember that this process will be accompanied by radicalization of the position «hawks», dissatisfied with the fact their plans are not fulfilled. In this regards it is necessary to pay attention to civil sector. It is quite probable that there will be attempts to discredit the representatives of the party of friendship and to use «pocket» NGOs to counterweigh the existing progress.

Perhaps the named by us list of Ukrainian representatives of «party of friendship» of Ukraine and Romania is not exhaustive since some part of cooperation is not publicized and there is a big number of those who did not join the group of supporters of Ukraine-Romania strategic partnership only due to the fact that they do not know a accept the pros of such partnership. Anyway, the list of those belonging to Ukrainian «party of friendship» of Kyiv and Bucharest is open.

1.2. Assessment of Content and Structure of the Priorities of Ukrainian «party of friendship» within the context of development of Ukraine–Romania Relations

1.2.1. Aspects of European Partnership and Integration

Transformations in the counties of Central-Eastern Europe which started in the 90th of XX century led to significant political, social and ideological changes and to the process of European enlargement in the region. In such geopolitical context Ukraine defined as its main priorities European integration and EU membership. No less important in the new circumstances is cooperation with the neighboring EU states.

Nowadays one of the key priorities is Association Agreement and the development of Eastern Partnership Program alongside with the development of relations with Poland and Romania. President of Ukraine Victor Yanukovich is also sure that the very idea of close cooperation with the EU is a very important stimulus for the internal state transformations: «It's not about only artificial demand but a natural need which we recognize being truly European state». In his turn prime-minister Azarov is sure that the EU countries and their representatives in Ukraine will provide necessary assistance in signing Association Agreement: «This is the document of strategic importance for our country and European integrations stays among the priorities of the government's activities». At the same time speaker of the Verkhovna Rada of Ukraine believes that the issue of European integration is a strong consolidation factor for the Ukrainian society: «Inevitability of European choice of Ukraine does not put any questions. European reforms being conducted by Ukraine have a great importance for the internal development». Speaking in Ukraine's integration to the EU the head of MFA Leonid Kozhara also said that the key objective is the implementation of European standards. On May 28, 2013 during his official visit to Finland minister and acting head of OSCE noted that signing of Association Agreement in November which foresees also free trade zone creation is a common task for Ukraine and partners from EU member-states.³⁷

No doubt the issue of European integration to a large extent depends on the positions of political parties both from governmental and oppositional camp, on the place of European integration in their program documents. The universal features of the European idea, its clearness and preciseness, humanistic spirit and practical results of European integration which are reflected in the activities of the EU, EU's enlargement to the borders of Ukraine resulted in the fact that all rightist, centrist and part of the left-wing parties support European integration to European community. On the other hand the dynamics of our relations with the EU are being criticized and EU perspectives are not clear.

Analyzing the programs of the key Ukrainian political parties it should be noted that European idea in them has an important place and is being articulated in number of aspects:

- orientation on values which define the very essence of the European integrations;

³⁷ Питання європейської інтеграції - пріоритет зовнішньої політики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://partyofregions.ua/ua/news/topic/511d16f53fcad0bb730000e6#sthash.vBJY1CXF.dpuf>

- direct mentioning of European integration as one of the foreign policy priorities;
- in program documents of all Ukrainian parties to more or less extent you can find the desire to fulfill practical implementation of the European values in all fields of public life³⁸.

If talking about the most influential party – Party of regions, we can notice that the problem of European integration of Ukraine is reflected in the statements on seeing Ukraine as European democratic state grounded on European values.³⁹ Also Ukraine's EU accession is mentioned as the priority.⁴⁰

The program of «Batkivshchyna» is also grounded on devotion to ideals of European integration and European values have a leading role in the program statements of the party. Foreign strategy of «Batkivshchyna» is also clearly defined: «efficient policy of international integration into European and world structures» and declares that Ukraine should get its «place in the United Europe»⁴¹. On June 15, 2013 there was an assembly of «Batkivshchyna» which declared the objective of: «Permanent improvement of justice in all its dimensions, reaching high standards of life, full-fledged EU membership, and full compliance of public life with the EU standards»⁴². Cooperation with the other integration centers is only possible to the extent that cannot hamper European choice.⁴³

«UDAR» is an influential centrist party. In its program in «Foreign policy and security» chapter there is a subchapter «Integration of Ukraine to European community» in which the respective position of the party is reflected. UDAR believes that the process of European integration is a cornerstone of state policy since foresees reaching European standards in social, political and economic life. Besides, European integration is perceived by the party as «the best model for counterweighing historical conflicts and integration of self-sufficient nations on the ground of common values for building efficient and fair international system». Among the objectives for Ukraine the most important one is signing of Association Agreement which is assessed as a starting point of integration that will provide an opportunity to become integral part of European market and to implement most important regulatory norms of European Union aimed at producers (employers) and customers, ensuring high standards of goods, services, working conditions, social and ecological protection». Free trade zone with European Union in its turn is perceived as the instrument for abolishing trade barriers and as means of Ukraine's adaptation to high developed market environment of European Union⁴⁴.

³⁸ Череватий С. Роль та місце ідеї європейської інтеграції у програмних документах українських партій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26731/37-Cherevatyy.pdf?sequence=1>

³⁹ Програма Партії регіонів: <http://www.partyofregions.org.ua/meet/program/>

⁴⁰ Устав партії: <http://regioncrimea.org/about-pr/ustav-partii/>

⁴¹ Програма політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://batkivshchyna.te.ua/?page=prog>

⁴² «Європейська Україна». Ідеологічний Маніфест партії «Батьківщина» // Об'єднана опозиція «Батьківщина». – 2013. – 15 червня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://byut.com.ua/news/15119.html>

⁴³ Оновлена "Батьківщина" завершила злиття ідеологічним маніфестом від Тимошенко // Українська правда. – 2013. – 15 червня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2013/06/15/6992287/>

⁴⁴ Програма партії Удар // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://klichko.org/ua/about/programma/zovnishnya-politika-ta-bezpeka>

The idea of European integration is also emphasized in the program documents of right-wing political parties e.g. «Svoboda». The program provisions of «Svoboda» contain many statements which correspond with the principles of European integration. In accordance with the party's program «Svoboda» favors European Ukraine-centrism as a «strategic course of the state in accordance to which Ukraine seeks to become not only geographical but also geopolitical center of Europe». Foreign policy efforts should be aimed at building political and economic alliance with so-called Baltic-Black sea axis (Sweden, Norway, Finland, Lithuania, Latvia, Estonia, Poland, Bulgaria, Belarus etc). «Svoboda» also favors the necessity to «start real not declarative actions which will enable integration of Ukraine to European security structures»⁴⁵.

Communist party of Ukraine which is a left wing party belongs to the minority of influential political forces that does not foresee European integration of Ukraine. Foreign policy of Communists is aimed at «deepening integration processes in the Commonwealth of Independent States and enhancing of mutually beneficial cooperation in difference spheres». Communist believe that it can be a precondition for restoration of Soviet Union. Simultaneously the program of Communists contains number of provisions which are directly or indirectly linked to European values. For example, Communists recognize that «not a single political party can claim for the monopoly in the society». Also Communists support implementation of the modern forms of production and transformation of tax policy into the instrument of enterprises stimulation.⁴⁶

It makes sense also to analyze the programs of those political forces that did not pass into the parliament but have some influence on the political process, in particular Socialist party of Ukraine, «Nasha Ukraine» and European party of Ukraine.

In foreign field Socialist party of Ukraine considers that Ukraine should stay neutral and to contribute into creation of efficient European security system by means of raising cooperation between NATO, Ukraine, Russia and Belarus. It is clear that in the current circumstances the provisions suggested by Socialists are mostly declarative. Besides, the program also envisages that: «Socialists adherently supports European aspirations of Ukraine that foresee implementation of standards of democracy, rule of law, protection of human rights and freedoms».⁴⁷

«Nasha Ukraina» claims to be the force born by Orange revolution which respectively presented Ukraine as a state of European type which deserves the place in the EU. Foreign policy of the party aims at defining Ukraine as a full-fledged member of European community; building up constructive relations with Europe, Russia and the United States as well as other countries. It also supports gradual integration into European structures of collective security and strengthening competitiveness on the world level.⁴⁸

⁴⁵ Програма політичної партії «Всеукраїнське об'єднання «Свобода» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.svoboda.org.ua/pro_partiyu/prohrama/.

⁴⁶ Програма Комуністичної партії України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kpu.net.ua/program/>.

⁴⁷ Програма Соціалістичної партії України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spu.in.ua/about/prohrama>.

⁴⁸ Програма політичної партії «Народний Союз «Наша Україна» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.razom.org.ua/documents/443/>.

The political force that supports European integration of Ukraine most constantly is European party of Ukraine. In the program of party it is mentioned that: «We are sure that European strategy of development that our Eastern and Central European neighbors passed is the best solution for Ukraine». The program underlines that in the coming 10-15 years Ukraine should become a member of the EU, its trustful partner and regional leader on the Eastern border and the key objective for the policy of reforms should be «transformation of Ukraine into European state and Ukrainian society into Europeans society with the responsible authorities and wide inclusion of citizens into the process of governance».⁴⁹

It should be noted that European party of Ukraine is the first existing political force that integrated into European political force and since May 13, 2013 is a full-fledged member of Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE) which has a centrist faction in European parliament (other political parties that have representation in the parliament of Ukraine have either observer's status or associated member status in European structures). The leader of European party Mykola Katerynychuk stressed: "We were approaching this decision since the very moment of creation of European party of Ukraine because understood that without integration of our political force into European structures we would not be able to achieve our primary goal – EU membership. We understand that's a challenging task. This year is decisive for Ukraine in the light of forthcoming EU-Ukraine summit in Vilnius in November".⁵⁰

European integration is also a cornerstone for consolidation of the parliamentary forces. On April 16, 2013 inter-faction group "European choice" was created in the parliament of Ukraine and headed by Anatoliy Kinakh and Valentyn Nalyvaychenko (elected to the parliament by the lists of Party of regions and "UDAR" party respectively⁵¹). On May 28, 2013 at the joint meeting of «European choice» group with the participation of EU representative Jan Tombinski there was a decision taken to create the group of «Friends of Association» with the participation of representatives of Verkhovna Rada and Europarlament and is headed by members of European parliament: vice-head of the Committee on international trade Paweł Zalewski and Bogusław Liberadzki. At the end of 2013 two parliamentary groups «European Choice» and «Friends of Association» had a joint meeting in Kyiv where discussed steps necessary for European integration.⁵²

The analysis of program documents of the leading political parties gives an opportunity to make some conclusions:

1. Most of the studied political forces (except for Communist party of Ukraine) have the idea of European integration on the top agenda, support European values, declare the desire to implement them into social life of Ukraine. In political terms its

⁴⁹ Програма політичної партії "Європейська партія України" // Європейських рух [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euroukh.org.ua/ua/european-party-of-ukraine/program/>

⁵⁰ Європейська партія України стала повноправним членом Альянсу лібералів і демократів за Європу // Gazeta.ua. – 2013. – 24 серпня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://gazeta.ua/articles/politics/_evropejska-partiya-ukrajini-stala-povnopravnim-chlenom-alyansu-liberaliv-i-demok/496876

⁵¹ Міжфракційне об'єднання "Європейський вибір" з'явилося в українському парламенті // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.interfax.com.ua/news/political/149591.html>

⁵² Питання європейської інтеграції - пріоритет зовнішньої політики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://partyofregions.ua/ua/news/topic/511d16f53fcad0bb730000e6#sthash.vBJY1CXF.dpuf>

about democratic development of the state, separation of powers and responsibility, freedom of speech, free media, rights of social minorities etc. In social-economic sphere its rather about free market economy, creation of the conditions for small and middle business and free entrepreneurship, limitation of monopolies, excessive interference of state into economic processes, involvement of investments, protection of social rights of citizens, state's support to vulnerable groups of population, reforms in the field of education and healthcare etc. Key objectives in humanitarian field are defined by the political parties as the following: support to families, youth and sport, creation of necessary conditions for the creative development of person, fulfillment of cultural needs of Ukrainian citizens, protection of environment.

2. The majority of Ukrainian parties consider their key priority in the field of international relations is EU accession. This is clearly stated in the programs of European party of Ukraine, UDAR, Party of regions, «Baikivshchyna» and «Nasha Ukraina». Less directly this objective is also mentioned in the documents of «Svobda», Socialist party of Ukraine. It's only the program of Communist party that does not contain any mentioning of the EU since foreign policy objective of this party is restoration of Soviet Union⁵³.

3. The provisions of the analyzed programs are very similar in the part of foreign policy – European integration. Most of the parties have 75 % of similar messages and the programs do not identify originality of each party⁵⁴. Programs' objectives in the different fields of social life are very similar as well.

4. At the same time when it comes about practical strategy of European integration it should be noted that the programs' provisions of many parties are populist and declarative: their policy is affected by imitation. Mostly the programs are collections of slogans aimed at electorate. Goals and objectives are generalized and usually do not foresee any mechanisms of realization. Therefore the dynamics of cooperation of Ukraine with the EU is not stable and consistent. The activities and responsibility of the political parties should be improved. There are some hopes that the perspective of signing Association Agreement with the EU in November will provide some push for the realistic completion of tasks necessary for approaching European standards.

⁵³ Череватий С. Роль та місце ідеї європейської інтеграції у програмних документах українських партій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26731/37-Cherevatyy.pdf?sequence=1>

⁵⁴ Дергачов О. Парламентські вибори – 2002 і зовнішня політика України // Національна безпека і оборона. – 2002. – No 2. – С. 46-49

1.2.2. Aspects of Black Sea Cooperation and Regional Security

From the perspective of expert community active cooperation in Black sea region, in particular within Black Sea Synergy and Eastern partnership is a perfect opportunity for Ukraine and Romania to influence EU policy in the region.

Romania is also strategically important for Ukraine as a stable partner for setting cooperation with Balkan states, shaping the climate of stability, security and cooperation in Black Sea region.

The most **promising platforms for enhancing regional sectoral cooperation of Ukraine and Romania** are the following:

- partnership within the framework of common projects and events under BSS auspices: *Environment Partnership* – launched with Ukrainian support in March 2010;
- contacts in a framework of *Black Sea NGO's Forum*. As it was witnessed by the Fourth meeting in October 2011 in Bucharest the presence of NGOs and think-tanks at the Forum demands state support of Kyiv and Bucharest;
- there is a mutual interest in launching of regional-scientific center *Black Sea European College* (European college of Black Sea region);
- Considering the lack of trust on bilateral level Ukraine and Romania should (as the mediatory step for the full-fledged strategic partnership) invest their efforts into full-scale development of BSEC as the international organizations which can contribute into multilateral cooperation of the countries of the region, shaping the climate of security and stability in the Black Sea region. Bearing in mind the priorities of the development of the region it is worth to covert BSEC into organization of regional cooperation and security. Usage of the existing working structures of BSEC and its experience of fruitful cooperation with the European and Euro-Atlantic structures can serve for the high efficiency and political and economic attractiveness of this structure for both world powers and regional states and organizations;⁵⁵
- Keeping in mind common interest in the stability of the region as well as destabilizing factor of Black Sea Fleet of Russian Federation in Crimea the Parties should elaborate common position on stabilizing efforts;
- Within the existing format of BSEC the elites of Ukraine and Romania should concentrate on the development of the motorways of the sea, transport network, investment activities and improvement of the customs regime with the mediation of BSEC Secretariat.

⁵⁵ <http://www.niss.gov.ua/articles/1155/>

Taking into account potential threats that might emerge in the region the parties have mutual interest in dialogue and enhancing coordination on such issues as control over weapons of mass destruction and strengthening of non-proliferation regime (in particular 1540 Committee at UN, HCOC, MTCR, SALW, Conventions on inhumane weapons or cluster munitions etc.).

Taking into account the diversity of attitude of Ukrainian political elite towards the placement of AMD elements in Romania it is necessary for the Romanian party to explain its motivation but at the same time Ukrainian establishment should have non-biased attitude towards this issue. Within this context one of the priorities is Romanian-Ukrainian consultations on AMD and exchange of opinions on cyber-protections.

The analysis of the positions of the political parties proves that despite political declarations it makes sense to expect efficient sectoral cooperation and the development of sectoral cooperation in producing hydro-carbonates in the Black Sea area. For example, in 2012 state company «Chornomornaftogaz» produced 1,1 billion cubic meters of gas and expects three time increase of production by 2015. Ukraine, meanwhile, would like to reach higher increase of this production. The solution of this issue is connected with the development of deepwater fields that consequently demands modern technologies and significant investments. Although Ukraine makes efforts to increase the production by its own efforts for the sake of involvement of strategic investments, international companies that are leading in the field (among which there is OMV «Petrom» which alongside with «Exxon Mobil», «Shell» cooperate with state company «Nadra Ukrainy» participates in the development of Scythian oil and gas areas of the Black Sea.

Therefore the most promising directions for cooperation that cause the interest of the representatives of political and civic elites are providing of stability and economic development of the Black Sea region, enhancing of sectoral cooperation and full-fledged exploitation of the existing platforms of regional organizations and civil forums.

1.2.3. Other aspects of Ukrainian-Romanian Cooperation

A sensitive aspect of Ukraine-Romania cooperation is the issue of **cross-border regime**. It is important to note that earlier citizens of Ukraine and Romania had a privilege of visa-free border crossing. That was the case until 2004 when on demand of the EU on the border between Romania and Ukraine visa regime was set both for Romanian and Ukrainian citizens.

Besides, there was a simplified regime of border crossing for the persons living in the bordering regions or counties which was grounded in the Treaty between the government of Romania and government of Ukraine on facilitation of border crossing by citizens living in border regions and counties (signed on March 29, 1996 by heads of border-guard bodies and put into force by the Cabinet of ministers decree № 906 dated by September 2, 1996) and Interagency Protocols for solving problems in Ukrainian-Romanian border regime and on cooperation on cross-border points (signed 29.09.1996 and 10.12.1996).

For the implementation of these agreements 5 cross-border points gained international status (1 automobile, 3 train and 1 mixed train/automobile) and 18 points of simplified border-crossing (pedestrian, automobile, train and port)⁵⁶. The majority of simplified cross-border points were successful. However there were some problems connected with the limitations for Ukrainian citizens who were crossing the simplified cross-border points and which were connected with the number of crossing of the border – not more than twice a month. Even bigger problem was closing of all simplified cross-border points connected with Romania's EU accession. Some compensatory mechanisms were desperately needed. The problem of need to improve infrastructure and functional capacities of the existing point of simplified border control was evident. The existing points were not in compliance with the European standards. Besides, construction of access roads both from Romanian and Ukrainian sides was a problem.

The parties make efforts to restore closed cross-border points but they need to be renovated in compliance with the European standards. This issue was discussed at the joint meeting of permanent commissions of Chernivtsi oblast council and sectoral committees of Suceava county council on October 24, 2012.⁵⁷

The issue of organizing small border traffic was one of the key questions on the agenda of meeting of Suceava county and Chernivtsi oblast councils on November 23, 2012 in Suceava. Since the limitation in crossing the border cause social tensions in the bordering regions the participants of the meeting emphasized the necessity to facilitate visa regime and to open new border crossing points on Ukrainian-Romanian border. It's already time to open such points as the following: «Krasnoilsk - Vicovu de Sus», «Diakivtsi - Rakovets», «Ruska - Ulma» for international connections and to create necessary preconditions for opening new cross border points «Bila Krynytsia - Climăuți» and «Shepit - Izvoarele Sucevei».

⁵⁶ Norme metodologice din 9 mai 2002 de aplicare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României (Publicată în Monitorul Oficial nr. 346 din 24 mai 2002) // Frontiera: Supliment legislativ pentru uzul polițiștilor de frontieră. – P. 13-18; Поточний архів Держкомкордону України.

⁵⁷ Ще один крок на шляху до поглиблення співпраці між Чернівецькою областю та Сучавським повітом // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oblrada.cv.ua/news/33849/>

On June 18, 2013 in Verkhovyna district of Ivano-Frankivsk there was a round table where the perspectives of opening cross-border point Shybene-Poenile de sub Munte (Maramures country) was discussed. Opening of international cross-border point is economically grounded for both bordering regions and will have an impact on strengthening economic, cultural and political ties between Ukraine and Romania, traditional partners from Ivano-Frankivsk oblast and Maramures county and for setting contacts between local communities, organizations and population⁵⁸.

Another important issue for normalization of cooperation between two countries is cooperation in the field of interethnic dialogue and ethno-politics. The efficiency is higher if the problems are being solved in bilateral format. Kin-states willing to assist in securing the rights of the respective ethnic group abroad can realize this objective by signing bilateral treaty with the country of stay with the respective provisions on the necessary mutual powers and duties. In this regard it is quite interesting to follow Ukrainian-Romanian dialogue and efforts of both states aimed at harmonization of interethnic relations and relations between the state and ethnic minority. Its topicality, scientific and social necessity for the research can be explained by three main circumstances 1) presence of Romanian-speaking population on the territory of Ukraine and Ukrainians in Romania; 2) attempts of some political forces of both countries notwithstanding the signing of comprehensive Treaty on good neighborliness and cooperation between Ukraine and Romania to speculate over the issue of discriminating diasporas in both countries; 3) significant number of tolerant, well-balances ties between two states and strengthening of stable relations in this region and on the European continent.

The ability to resolve problems of national minorities is directly connected with democratization. Within such context approximation and adaptation of European documents and standards in this field has most significant impact in guaranteeing the rights of national minorities and Ukrainian-Romanian relations.

Ukraine and Romania ratified the majority of conventions and treaties in the field of human rights protection. Among them: Human rights declarations, International pact in civil and political rights and its faculty protocol; Declaration of 47th session of UN General Assembly on the rights of persons belonging to national, ethnic, religious or language minorities; Final act of Conference on Security and Co-operation "On human rights", Copenhagen OSCE conference on human dimension document; Hague recommendations in national minorities and education; Oslo recommendations on the linguistic rights of national minorities. The particular role in the field of national minorities protection in both countries belongs to signed by them Framework convention on the protection of national minorities and European charter on regional and minority languages. Its provisions are obligatory for state and justice institutions and for the officials of the legislative and executive branches.

International conventions which both countries are signatories of positively influenced the changes in national legislation related to national minorities and assist in approximation of national legislation in compliance with international obligations in

⁵⁸ Передусім у відкритті пункту пропуску Шибене-Поєніле-де-Суб-Мунте (повіт Марамуреш) зацікавлені місцеві громади, - президент Союзу українців в Румунії Штефан Бучута і голова Верховинської РДА Василь Гондурак // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/modules.php?name=News&file=article&sid=20650>

this field. The respected process is rapidly developing and is regulated nowadays by normative provisions of the aforementioned national acts which go in compliance with the international norms and are grounded on them. Quite important for national legislations of Ukraine and Romania is also cooperation with the international organizations.

Care of Romania and Ukraine about not only their citizens including those belonging to national minorities but also about Romanians and respectively Ukrainians abroad was a starting point for the further shaping of respective provisions of the bilateral agreements. Let us remind that article 12 of the Constitution of Ukraine and article 7 of the Constitution of Romania foresees the states' commitments to strengthen the ties with the representatives of the respective ethnos living abroad and taking all the necessary measures for the development of their ethnic, linguistic and religious identity with the consideration of the legislation of the country of stay.

Signed in June 2, 1997 Treaty in good neighborliness and cooperation between Ukraine and Romania contains most comprehensive comparing to all previous agreements provisions on mutual securing of the rights of persons belonging to national minorities.

It is worth to note also that complicated process of **ethno-cultural self-identification of Moldovans and Romanians** is on the agenda these days. An important element of self-identification is language. In Ukraine Romanian-speaking minority is numerous and accounts (if taking into account both those who identified themselves as Romanians and Moldovans at the last census) over 410 thousand persons which is more than a number of Belarusians and therefore Romanian-speakers are on the third place after Ukrainians and Russians⁵⁹. Speaking about this complicated process it is necessary to note that while having common language, writers and traditions two groups due to complicated historical processes were developing in different geopolitical spaces in XVIII-XX centuries and that had an important impact on their self-identification.

Within the context of self-identification of Romanians and Moldovans we believe it's necessary to add that we can talk about two nations which are grounding on the same ethnos although it can be hypothesis for another fundamental study. In any case we face the process of self-identification and differentiation.

The proof of this process is census of 1989 and 2001. Comparing the named censuses we can notice that the number of those who consider themselves Romanians raised in 2001 and the increase constitutes 112 % whereas the number of Moldovans decreased 79,7 %⁶⁰. These dynamics are most visible in Chernivtsi oblast. We assume that it's another reflection of self-identification.

In this regard scholars and politicians from Ukraine and Romania have different approaches to this problem. Romanian establishment does not recognize the existence of Moldovan nation. In Romania glotonim Moldovan mostly means not belonging to

⁵⁹ Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. (За даними Держкомстату України).

⁶⁰ Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. (За даними Держкомстату України); Popescu I., Ungureanu C. Români din Ucraina: între trecut și viitor. Vol. 1. Români din Regiunea Cernăuți (Studiu etnodemografic și sociolingvistic). – Oradea: Primus, 2009. – P. 272.

ethnos or political nation but rather region of living. We should also note that during all post-Soviet time that was the issue for discussion on the bilateral Ukraine-Romania agenda. Since recently its getting more visible. Article 13 of the Treaty on good neighborliness and cooperation between Romania and Ukraine which is as big as one third of the whole treaty⁶¹ goes into details on mutual commitments of both states in preservation and development of ethnic, linguistic and religious identities of Ukrainian and Romanian minorities. For the realization of these provisions the parties agreed upon creation of Ukrainian-Romanian inter-governmental commission on protection of the rights of authorities belonging to national minorities. It was supposed to have its meetings annually. However in the period of 1998-2013 it had only 4 meetings. In 2010 official Bucharest blamed Ukraine for violating the rights of Romanian minority. Also Bucharest more than once addressed Kyiv with the demand to stop promoting of Moldovenism within the Romanian minority⁶².

The representatives of Ukrainian establishment assume that in accordance with Ukrainian legislation each citizen can define belonging to the ethnic group himself/herself and is the person identifies himself/herself as Moldovan Ukrainian authorities recognize this right.

At the same time in order to solve the named problems and to cause the raise of loyalty to state politics it makes sense to:

— create the laboratory of modern ethno-political studies of Western borderlands, to conduct systematic monitoring of ethno-political situation and to follow the trends in interethnic relations;

— to create the commissions with the participation of scholars aimed at counteracting falsifications in the process of teaching history, in particular history of native land, history of inter-ethnic relations in the regions, negative mutual stereotypes;

— for counterweighing negative trends in the field of ethno-politics it makes sense to involve national-cultural associations to consolidating activities of the authorities. The option of framework of such involvement is consultative structures shaped of representatives of authorities, leaders of national communities and scholars ethnologists.

In Ukrainian regional and central mass-media quite often you may find the information that in the bordering regions **some citizens of Ukraine obtain Romanian passports**. Qualitative assessment of this phenomenon differs from publication to publication. The attractiveness of the Romanian passports has raised after EU accession of Romania since it provided passport holders with the opportunity of visa free travelling to the EU. it provides our shuttle migrant with the opportunity to get the job in Europe. That's why the desire to gain Romanian citizenship lays in the economic – not political sphere. By the way, the law on citizenship in Moldova contains the same provisions however since the citizens of Moldova do not have any visa privileges comparing to the citizens of Ukraine the passports of this state are much less popular in Ukraine.

⁶¹ Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією // Урядовий кур'єр. - 1997. - 5 червня.

⁶² Racheru I. Români de lângă noi // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.revista22.ro/romnii-de-langa-noi-30135.html>

The problem is that comparing to many other countries that permit double citizenship Ukraine does not recognize double citizenship. Issuing Romanian passports to the citizens of Ukraine is perceived as unfriendly gesture. At the same time one cannot blame Romania for violating international law since it never signed any international document prohibiting such type of activities. The only to be blamed are the persons who after gaining Romanian passport did not give up Ukrainian citizenship.

The resolution of this sensitive issue is connected in our opinion with the increase of mutual trust of Kyiv and Bucharest on the one hand and European integration of Ukraine on the other hand (including liberalization of Schengen regime for Ukrainians). Also, by providing visa-free regime for the EU passport holders Ukraine expects for the equal treatment or at least for the significant liberalization of visa regime for its citizens.

Integration into European community foresees **active policy of good neighborliness**. Regional cooperation which puts an emphasize in strengthening of spirit of good neighborliness is aimed at filling these relations with the rising potential of cooperation and mutual dependence. In the case of acceleration of economic and social developments aimed at rapid finalization of transition period in Ukraine and Romanian and minimizing the gap between our countries and the EU core **trans-border cooperation** becomes new efficient instrument of bilateral partnership, economic and social progress, strengthening of the neighborhood and European integration.

It's known that in international relations regional cooperation serves for European integration and for the economic development of the regions in particular including depressive regions. The highest level of institutionalization of trans-border cooperation as a lever for fruitful regional cooperation belongs to Euroregions.

The first Euroregion which unites administrative units of Ukraine and Romania is «*Carpathian Euroregion*», which unites the administrative-territorial units of five countries – Poland, Romania, Slovakia, Hungary and Ukraine (Zakarpatska, Ivano-Frankivska, Lviv and Chernivtsi oblasts). It was created in February 14, 1993 in Debrecen, Hungary by signing of the respective declaration by the ministers of foreign affairs of Ukraine, Poland and Hungary. The founders of the regions are the respective regional representatives who signed the founding documents⁶³. Romanian counties in 1993 gained the status of the observers due to the legislative shortcomings which was limiting the authority of the region to act outside its borders. Only after regional reform in Romania in 1997 and after ratifying the Convention on cross-border cooperation (in accordance with its provisions the zone of spreading of cooperation is limited to 25 km with the exception of cases when it's going about bordering counties), 5 of Romanian counties became full-fledged members of association.

Second Euroregion with the participation of Ukrainian and Romanian territorial units was «*Lower Danube*». On August 14, 1998 in Romanian town Galați there was signed an agreement due to which Odesa oblast of Ukraine, Vulcănești, Одеська область України, райони Vulcănești, Cahul and Cantemir districts of Moldova and Brăila, Galați and Tulcea counties of Romania joined the region. Due to administrative reforms the Republic of Moldova was represented in the region by three districts, one

⁶³ Лендєл М. Досвід Карпатського Єврорегіону: повштовх до переосмислення моделі транскордонного співробітництва // На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів: Проект Київського центру Ін-ту Схід-Захід / за ред. С.Максименка та І.Студеннікова. - Київ: Логос, 2000. - С. 52-53.

county and again three districts, which in accordance with the Statute were the successors of previous units in the structures of “Lower Danube” Euroregion⁶⁴.

After long and complicated negotiations process which lasted for over three years on September 22, 2000 in Romanian town Botoșani «Upper Prut» Euroregion was created. It includes Chervivtsi oblast, Bălți district, Edinet counties of the Republic of Moldova, Botosani and Suceava counties of Romania⁶⁵. In October 2003 instead of the mentioned counties of the Republic of Moldova (after administrative-territorial reform in Moldova), 6 newly created districts joined Euroregion. Also Ivano-Frankivsk oblast joined the region.

It should be noted that Chernivtsi oblast, Botosani and Suceava counties are simultaneously members of Carpathian Euroregion.

Since the very beginning of Euroregions’ functioning the parties made efforts for the improvement of cooperation. For example, in accordance with the decision of council of «Upper Prut» and with the support of local self-governance structures it was envisaged that local taxation and fees for crossing the border would be cancelled for persons and entities registered at the territory since July 1, 2001⁶⁶. Since the very beginning Euroregion’s council adopted general priorities and mechanisms of there their implementation alongside with the list of priority projects⁶⁷. In order to promote trans-border economic cooperation the days of Euroregion in all the administrative-territorial units were established⁶⁸. Later on the same events were organized in Suceava (Romania) and in Balti (Moldova)⁶⁹.

At the same time there were no significant changes in economic cooperation which could increase the incomes of state and local budgets. Neither there were significant changes in the administrative-territorial units of both countries belonging to Euroregions «Lower Danube» and «Carpathian Euroregion». Unfavorable system of taxation of goods and services, complications of customs services, lack of system of mutual recognition of certificates, the necessity to arrange permissions in different structures impede trade and cooperation within Euroregions and limit internal and external investments. Therefore the potential of trans-border cooperation is not used to full extent.

Considering the fact the counteracting the majority of all named above problems is common for all the mentioned Euroregions and bearing in mind that the solutions exceed the competence of regional authorities the council of Euroregion «Upper Prut» more than once attracted the attention of the governments and parliaments of Ukraine, Romania and the Republic of Moldova and sent them proposals on common mechanisms of the solution.

Although the named Euroregions differ with the circumstances of creation, size and structure the problems and complications that hamper realization of cross-border

⁶⁴ Студенніков І., Ткаченко В. Єврореґіон “Нижній Дунай” як чинник стабільності, добросусідства і розвитку // На шляху до Європи. Український досвід єврореґіонів: Проект Київського центру Ін-ту Схід-Захід / за ред. С.Максименка та І.Студеннікова. - Київ: Логос, 2000. - С. 101-102

⁶⁵ Угода про утворення Єврореґіону “Верхній Прут” // Поточний архів Секретаріату Ради Єврореґіону “Верхній Прут” (далі – ПАСРЄВП); Agreement regarding the setting up of “Upper Prut” Euroregion // ПАСРЄВП.

⁶⁶ Рішення Ради Єврореґіону “Верхній Прут” № 20/2001 від 04.03.2001 р. // ПАСРЄВП.

⁶⁷ Рішення Ради Єврореґіону “Верхній Прут” № 17/2001 від 04.03.2001 р. // ПАСРЄВП.

⁶⁸ Рішення Ради Єврореґіону “Верхній Прут” № 34/2001 від 10.08.2001 р. // ПАСРЄВП.

⁶⁹ Буковина. – 2001. – 21 листопада; Молодий Буковинець. – 2001. – 20 листопада.

cooperation and prevent the implementation of the projects of technical and financial support of regional partners from the EU countries and influential international organizations are common. Euroregions «Upper Prut», «Lower Danube» and «Carpathian Euroregion» which assembly territorial units from Ukraine and Romania have common features:

– the process of creation of Euroregions was initiated from above by central authorities. The positive moment is that there is understanding of Euroregional cooperation. That is of immense importance from the perspective of decentralization of process of state management in these countries and from the perspective of setting relations of good neighborliness. Also it decreases fears of central authorities regarding the initiatives of local authorities and the fears of local authorities regarding the central bureaucracy which is afraid of decentralization and independence of local authorities. The negative moment is that local authorities were involved by order from above without full understanding of the foreseen activities;

– created Euroregions are consisted of bordering regions and populated by national minorities;

– on the contrary to Central and Western European practices when Euroregions were created on 10-15 kilometer depth of bordering territories in our case the depth is much bigger;

– in the European Union the key objective of Euroregions was promotion of economic development of the regions whereas in our case the objectives are multifaceted. They combine to the equal extent economic, social and national-cultural aspects;

– common feature for all the Euroregions which contain participants from Ukraine and Romania is the fact that civil society institutions' involvement in the activities of the regions is limited.

Summarizing it we should note that Euroregions on the borders of Ukraine and Romania have taken concrete measures to set good neighborliness and efficient regional cooperation. Trans-border cooperation was to a large scale supported by EU partnership programs PHARE and TACIS as well as other programs aimed at interregional dialogue and democratization of society. Such cooperation is also supported by Joint operational program «Romania-Ukraine-Republic of Moldova» which creates the conditions for the practical realization of Ukraine's European aspirations.

The ideas of regional cooperation and searching for mutually beneficial decisions seem to be basic for the further relations between the countries and have positive impact on internal political process in both countries. Active participation in EU related projects promotes cooperation between two countries, mutual trust and mutual respect and approximation of Ukraine and its regions to European standards.

For the further development of trans-border cooperation and more intense project activities it makes sense to apply number of measures:

- to foresee in local budgets costs for co-financing of cross-border projects;
- to involve experts on trans-border cooperation by regional and local authorities for providing scientific justification to trans-border programs;
- to shape system of motivation of NGOs, local authorities and educational and

- cultural institutions for participation in trans-border projects;
- to organize special training programs and seminars for civil servants and local officials, leaders of NGOs and other potential applicants on the issue of trans-border cooperation, drafting and management of the projects;
 - with the assistance of consular institutions of neighboring EU countries to create special mechanism for visa facilitation for the participants of cross-border cooperation;
 - to demand from local authorities assistance to NGOs and promoting non-governmental inclusion in all the bodies of Euroregions.

1.3. Assessment of Political Attitude of the Establishment of Romania towards the Development of Romania–Ukraine Relations

Romanian-Ukrainian relations are very young and were established after recognition of independent Ukraine by Romania. The number of high-level visits increased after 1997 and even more after 2000 which was probably caused by (1) signing the Treaty on Good Neighborliness and Co-operation between Romania and Ukraine in 1997, respectively (2) decision of the EU to launch accession negotiations with Romania in 1999, and (3) European choice of Ukraine.

In this paper in accordance with the methodology requirements the emphasis will be put on the period after last elections in Ukraine (October 28, 2012) and in Romania (December 9, 2012). First it is necessary to underline two aspects.

(1) it is a complicated task to assess and differentiate separate thoughts and the way new ideas are emerging and thus the first part which relates to the assessment of attitudes can be properly understood only in combination with the second part;

(2) the format of this Project does not give an opportunity for the deep study of the problem including interviews and other empirical methods of the research. This study is grounded on the open sources.

The study starts with the analysis of attitudes of Romanian establishment and ends up with number of statements aimed at the broader context of Romania-Ukraine relations within modern history framework.

1.3.1. Analysis of spectrum of Political Positions of the Establishment

Respective state officials

(a) President

We assume that the spectrum of the Romanian president towards Ukraine is quite broad and multifaceted – starting with the sharp critics of Ukraine-Romania Treaty signed in 1997 and finishing with assessment of president Yanukovich, regarding his activities in the field of protecting Romanian minority in Ukraine. There are two key indicators in the statements of the president:

- importance of the Romanians who in Ukraine, in Southern part of Republic of Moldova, in North Bukovyna and in Hertsa district;
- support to Ukraine's European ambitions and aspirations with the emphasis on signing Association Agreement and Deep and Comprehensive Free Trade Agreement at autumn Vilnius summit this year.

Recently president Basescu declared: «We are irritated by the fact that in Ukraine there are attempts to distinguish between Moldovans and Romanians» – by these means he expressed concerns of state institutions of Romania at the discussion with the wider circle of political actors and representatives of civil society.⁷⁰ The president expressed

⁷⁰ <http://www.mediafax.ro/politic/basescu-serbia-si-ucraina-au-multi-pasi-de-facut-sa-fie-democratii-sa-recunoasca-minoritatile-11247202>, Summer University in Izvoru Mureşului on August 12, 2013. The president made critical statements before e.g. via his that time counselor (June 2012) Eugene Tomac, <http://www.timpul.md/articol/consilierul->

his ideas in his typical manner: direct, tough and self-confident, also noting that Serbia and Ukraine have to make many steps to become democratic regarding the ethnic minorities. «In these countries there is no understanding on the political level that the benefits from recognizing the presence of ethnic minorities on their territories are enormous. They do not understand the benefit of strengthening bilateral relations and ensuring partnership with the kin-state under any circumstances and not only in cases related to the minorities», – emphasized the president. These statements can be assessed as condemning and extremely critical towards Kyiv’s policies and their impact on Romanians in Ukraine.

On the other hand the president expressed his positive attitude when emphasizing the merits of Ukrainian president Yanukovich, who kept his promise to take measures, aimed at adopting legislative provisions which permit studying in a native language. Although noting that nowadays there are problems with the implementation of legislation, president Basescu noted that the key efforts of the Romanian diplomacy should be aimed at compliance of Ukrainian legislation which is allegedly similar to Romanian. «Romanians in Ukraine had an agreement with president Yanukovich, he kept his promise, but what is being done on the lower levels, at local administrations, at the ministries does not fully coincide with what Yanukovich said. I know what you can tell: Well, Yanukovich has a lot of problems on the European level related to Tymoshenko case, so how can I assess him positively? But I appreciate the fact that he kept his promise. We had many discussions with the Orange team which was closer to us ideologically. We had dozens of discussions with both president and prime-minister but they never kept their promises». ⁷¹ The president repeatedly declared the same attitude on other occasion: «Regardless political choice in Ukraine I want you to know that from my perspective president Yanukovich was the president that kept his promise not to violate the right of Romanians to study in Romanian language», – Basescu said when talking to the teacher who attended Sulina camp for young Romanians leaving abroad (as it was reported by Mediafax).

Within this context it is noteworthy to mention very strong ties of president Basescu at his first term with his “Orange” counterpart bearing in mind ideological similarities between them and democratic developments in Ukraine which coincided in time with Romania’s NATO accession and completion of negotiations on EU accession (December 2004). At the end of his first term (2008) president Basescu expressed a very critical opinion regarding Romania-Ukraine Treaty, in particular regarding those who signed it in Romania. ⁷² Once again contrast attitude should be noted – openness to the Orange authorities in Kyiv and intense communication with his colleague in Kyiv and criticism towards Romanian signatories of the Treaty. The president expressed his discontentment with the content of the Treaty and those who signed it and his criticism also spread wider to the field of internal politics.

President Basescu more than once emphasized that Romania supports Ukraine alongside with Moldova in its aspirations to sign Association Agreement and DCFTA at

lui-basescu-eugen-tomac-ucraina-incalca-drepturile-romanilor-34432.html - with the reference to recognizing “Moldovan language” as the regional one.

⁷¹ http://www.presidency.ro/?_RID=det&tb=date&id=14462&_PRID=search

⁷² <http://youtu.be/dvcv714q9Uc>

Vilnius Summit of Eastern Partnership.⁷³ This position was strong, unequivocal and unconditional. The president's advisors also expressed unconditional support to European aspirations of Kyiv. The president's advisor on national security issues Iulian Fota touches upon this issue in commemorative edition «20 Years after Establishment of Diplomatic Relations between Ukraine and Romania» emphasizing the role of Ukraine for regional security and stability.⁷⁴

President of Romania does not abstain from sharp statements and more or less clear threats, e.g.: «If in Kyiv there are plans for annexation of Transnistria, then Ukraine should also consider returning the territory of Southern Bessarabia to Republic of Moldova. Basescu stated at the discussion organized by Konrad Adenauer Foundation» (April 20, 2008).⁷⁵ It should be noted, though, that criticism towards bilateral Treaty coincided in time with the early stages after EU accession of Romania (just one year after accession, January 2007), when president's elections were knocking the door and recently gained power was not cemented yet. The temporary conclusion regarding the president of Romania is the following: his position depends in numerous factors: activities and declarations of Kyiv, conditions of internal political battles, European factors caused by Romania's EU membership, temperament of Mr. Traian Basescu.

(b) Prime-minister

There is a number of institutions where the prime-minister is talking about Ukraine although very few occasions for expressing his attitude to Romanian-Ukrainian relations. We can rather assess governmental program than the position of the prime-minister. Thus this part has to be assessed alongside with the second part which relates to governmental program.

On the prime-minister's web-site it is mentioned that during his visit to Poland he declared: «Certainly, I was talking about our neighbors Moldova and Ukraine and common approach of Romania and Poland in support to launching procedure of accession of these two very important neighbors».⁷⁶ This is direct and unconditional approach, similar to the president's one. However, one should note specific jocular approach of the prime-minister towards explaining important issues. Recently in Suceava he declared that supports the creation of Bucovina region in particular with regard to the fact that he spent his childhood in this part of the country. The prime-minister assumed that in case Ukraine will sign the EU Accession Agreement one might talk of European micro-region "Bucovina". «Since I spent my childhood in Bucovina I am only in favor of such decision. In fact European micro-region Bucovina can be even better. If Association Agreement will be signed with Ukraine in Vilnius, we will

⁷³ For example, <http://stirileprotv.ro/stiri/politic/basescu-dorim-ca-ucraina-si-r-moldova-sa-semneze-acordurile-de-asociere-cu-ue-in-noiembrie.html>, June 2013.

⁷⁴ 20 років встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія. Київ, Бухарест, 2012. Видання Міністерства Зовнішніх Справ України і Посольства України в Бухаресті, page 16.

⁷⁵ <http://www.gibcluj.ro/gibnews/items/traian-basescu-nu-vrea-tratat-cu-moldova-si-avertizeaza-ucraina-.html>

⁷⁶ http://www.gov.ro/premierul-victor-ponta-mi-am-exprimat-admiratia-pentru-modul-in-care-polonia-a-promovat-un-model-de-dezvoltare-economica-politica-de-leadership_11a120149.html, 5 iunie 2013.

probably create European micro-region Bucovina which will include the whole Bucovina, Ponta noted.⁷⁷

(c) Ministry of Foreign Affairs (MFA)

Further we will touch upon the attitude of MFA and issues raised within bilateral dialogue since MFA is a key state institution responsible for implementing foreign policy. On the one hand MFA made a respective statement which reflects position repeatedly voiced by former minister Baconschi during his last visit to Kyiv (November 2011). «Romania supports the principle of inviolability of borders. We do not have any territorial claims regarding territorial integrity of other countries», he said while responding to the question of Interfax-Ukraine journalist.⁷⁸

The activities of the current minister Titus Corlatean go in line with the policy of rapprochement with Ukraine by means of permanent dialogue, which is reflected in Romania – Ukraine Group of Friendship in the EU.⁷⁹ Minister Corlatean more than once expressed his support to European aspirations of Ukraine and in particular signing the Association Agreement and Deep and Comprehensive Free Trade Agreement.

The meeting of Romanian and Ukrainian ministers of foreign affairs on the sidelines of UN General Assembly in September 2012 was helpful for emphasizing the key issues which cause the concerns of the Romanian side: finalizing in the shortest terms the negotiations on the Agreement on border movement, renovation of activities of Intergovernmental commission on ethnic minorities, which was created as the outcome of bilateral treaty signed in 1997. On this occasion minister of foreign affairs of Romania also expressed his support to Ukrainian Chairmanship in OSCE in 2013 and reconfirmed Romanian support to European choice of Ukraine and also reconfirmed the invitation to minister of foreign affairs of Ukraine to visit Romania.⁸⁰

The attitude of the minister to Ukraine is creative and constructive. If we follow the activities of state secretaries and other high ranking diplomats we can observe that there is a red line in the declarations of the Romanian diplomats. In their activities state secretaries get back to issues declared by the minister and put additional emphasizes. For example, state secretary Bogdan Aureescu noted that renovation of activities of Intergovernmental commission on ethnic minorities will play its role in counterweighing “prejudices and stereotypes” and for better understanding of values of both nations. European integration is important for the internal reform of post-Soviet states in particular for Ukraine whereas implementation of European norms and values is among the motives which caused signing Protocol on cooperation in the field of European integration signed by the ministers in November 2011. «I am sure that revival of bilateral relations will have positive consequences for resolution of other issues of bilateral agenda. I mean the problem of Romanian minority in Ukraine and respectively Ukrainian minority in Romania as well as the issue of Bystoe channel and compensation

⁷⁷ <http://www.ziarulevenimentul.ro/stiri/Politica/ponta-da-pestecap-regionalizarea-lui-dragnea--102717.html>, August 17, 2013

⁷⁸ See, for example http://www.realitatea.net/teodor-baconschi-romania-nu-are-pretentii-teritoriale-fata-de-ucraina_885599.html#ixzz2cQAaC15I

⁷⁹ <http://www.mae.ro/node/17666>

⁸⁰ <http://www.mae.ro/node/15576>

of Romanian investments to Krvyi Rih plant», said Romanian diplomat stressing that regarding the issue of national minorities – “human factor is always the dominant one”. He also noted that he was talking to Ukrainian colleagues regarding the renovation of activities of Intergovernmental commission on ethnic minorities». ⁸¹

In the publication «20 Years after Establishment of Diplomatic Relations between Ukraine and Romania» ⁸² Bogdan Aurescu points «Geographically Ukraine is the biggest neighbor of Romania and has a particular role within the context of providing regional and European stability and security. As EU and NATO member (we are both NATO and the EU border state) Romania strongly and consistently was supporting and still supports European aspirations of Ukraine and is interested in continuation of Ukraine’s European course and implementation of democratic reforms». ⁸³ Aurescu states that renovation of political dialogue in 2011 and further improvement of relations and expresses optimistic attitude towards the perspectives of Romanian-Ukrainian relations. In the same manner former minister of foreign affairs Adrian Coroianu says about the importance of Ukraine for regional security and stability, although being even more optimistic he claims that there are no doubts that «in foreseeable future, at our lifetime Ukraine will become a member of European Union». ⁸⁴ However his optimism is limited by the realities of handbooks on history used young Romanians and Ukrainians – why Ukrainian Romanians almost do not exist, Romanian Ukrainians need to polish the image – former minister of foreign affairs says.

Whereas Bogdan Aurescu and Adrian Coroianu both have optimistic and constructive attitude, state secretary Stejărel Olaru and minister Cristian David are critical. The first one is mild criticism and the second one is more rigid. The visit of Stejărel Olaru to Ukraine in 2013 was the occasion to reaffirm friendship of Ukraine and Romania and Romanian support towards Ukraine’s desire to join the EU. He emphasizes the necessity to improve attitude towards the Romanians in Ukraine. He also said that Romanian experience of dealing with the minorities can be expiring for Ukraine. ⁸⁵ During his meeting with the Ambassador of Ukraine Teofil Bauer in March this year the delegated minister on the issues of Romanian diaspora Cristian David stated that Romanian minority expects that it will enjoy all the rights that are in compliance with the European standards and emphasized the importance of executing the existing mechanisms, including Joint commission on the issue of national minorities. ⁸⁶ That’s resolute and uncompromising attitude which is more than once was reflected in the statements of Romanian officials.

In the electronic media you may also find many other important statements. The important issues are reflected on the internet web-pages of MFA and Embassy of Romania in Ukraine. The page of MFA is rather dry ⁸⁷ since it has a calendar of mutual visits, forms of bilateral cooperation, general issues, which are of interest for the

⁸¹ <http://www.gandul.info/politica/bogdan-aurescu-romania-doreste-semnarea-in-2012-a-acordului-de-liber-schimb-cu-ucraina-9666968>

⁸² 20 років встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія. Київ, Бухарест, 2012. Видання Міністерства Зовнішніх Справ України і Посольства України в Бухаресті.

⁸³ Ibid, p. 19-20.

⁸⁴ Coroianu in 20-річчя встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія, p. 33.

⁸⁵ <http://www.zorilebucovinei.com/news/show/211/>

⁸⁶ http://www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/politic/8628-romania-cristian-david-a-cerut-ambasadorului-ucrainei-la-bucuresti-ca-minoritatea-romaneasc-s-se-bucure-de-drepturi-conforme-standardelor-europene.html

⁸⁷ As for example all other pages of MFA which are describing bilateral relations

Romanian side with special emphasize on the issue of Romanian minority in Ukraine (including the problem of differentiation of Romanian and Moldovan minorities and the problems that Romanian minority faces in the field of preserving and developing their cultural values). On the contrary – the web page of the Embassy of Romania in Kyiv⁸⁸ is more dynamic, puts the emphasize on Romanian community and contains rich information on Romania, Romanian representation in Ukraine, visa issues and other interesting news for the Romanian community in this country. Although the web-site has a page on bilateral relations, it has rather limited information and surprisingly there is no “political relations” page.⁸⁹ Quite probably the authors think that the audience should be redirected to MFA pages. There is very little information about the activities of joint committees. Contrary to Ukrainian Embassy in Romania the Embassy of Romania in Ukraine does not have facebook page.

(d) Attitude of ministers

What regards to public information on the attitude of other state officials related to Romanian-Ukrainian relations it is fragmentary. The most prominent and most active in relations with Ukraine is minister Varujan Vosganian. Vosganian met with ambassador Bauer to discuss Romanian input investment into Kryvyi Rih mining plant (Romania has 28 % share).⁹⁰ Earlier this issue was raised by Bogdan Aurescu (May 2012). «If we resolve Kryvyi Rih problem it will be a great stimulation for bilateral economic relations between Romania and Ukraine» National Courier also put a headline. Both minister of economics and other officials noted that economic cooperation of both countries rose to more than 2 billion USD.⁹¹

Attitude of civil society

We can define few topics which are being discussed by the members of civil society, Therefore in this subchapter we will use topical approach.

(a) The issue of Romanian minority in Ukraine

Within civil society segment we can define different attitudes towards Ukrainian-Romanian relations. Usually you can find the respective opinions in mass media; often it is difficult to differentiate mass media contribution in particular with regard to the fact that journalists present their views on the issue as the voice of civil society. The case is when Corneliu Vlad – journalist with a good record on international relations (chief editor of the journal on international relations «Lumea» with a rich history)⁹² who mentioned in his comprehensive material dated by 2011 that both Belgrade and Kyiv are disturbed regarding their image in Brussels although have little progress in

⁸⁸ <http://kiev.mae.ro/>

⁸⁹ <http://kiev.mae.ro/node/167>

⁹⁰ Hotnews, March 7, 2013. <http://ipad.hotnews.ro/14368777>

⁹¹ <http://www.curierulnational.ro/Actualitate/2013-03-08/Romania+si+Ucraina+discuta+problema+Krivoi+Rog>

⁹² <http://www.ziaristionline.ro/2011/11/01/aspecte-de-corneliu-vlad-romanii-din-ucraina-mai-intai-sa-stim-despre-ce-e-vorba-i/> this is the first episode out of series of articles devoted to describing Ukraine and situation with Romanians in Ukraine – November 2011.

protecting the rights of the minorities. It is interesting to note that this two-year old conclusion was repeated by harsh comments of the president in 2013 mentioned above. Corneliu Vlad describes the life of Romanian community in Ukraine, pointing out the specifics of Ukrainian politics, starting from distinguishing Romanians and Moldovans (that limits their election and not only election rights), continues with the obstacles for implementing the legislation which prevents from putting the signs in two languages (although often the firms producing the signs do not possess Latin letters or face other difficulties) and mentions the situation in Romanian schools which are lacking the teachers. Corneliu Vlad is discussing other problems connected with education and employment of the representatives of Romanian community in Ukraine. Finally Romanian journalist criticizes that time minister of foreign affairs Baconchi for wrong assessment of Romanian-Ukrainian relations (minister assessed relations as “good”). They are not developing good resumed Romanian journalist. These are critical comments voiced by civil society. We can find lots of criticism in the comments of civil society representatives regarding Ukrainian minority policy.

There are also lots of critical comments regarding Ukrainian representative in Romania – ambassador Bauer. Mr. Teofil Bauer is known for his unacceptable behavior towards Romanian community in Ukraine Romanian Global News notes.⁹³ We also can find even less pleasant comments while searching for the comments regarding the previous activities of H.E. Ambassador Teofil Bauer e.g. blaming him for the activities which can be described as ethnic cleansings, which he is responsible for.⁹⁴

It would be wrong to think that its only nationalist oriented representatives of civil society speculate over the issue of discriminatory attitude towards Romanian community in Ukraine. As we can see from the comments of journalist and analyst Corneliu Vlad and as we can judge from his materials the issues is of interest of wider audience. Moreover, undoubtedly this issue is dominating over the issue of relations with Ukraine. In Journal we can find 22 articles regarding the preservation of Romanian identity outside Romania (August 13, 2013).⁹⁵ There are comments of the representatives of civil movements from the countries which are bordering Romania. One of such representatives from Ukraine emphasized that although declaratively the laws passed by the parliament of Ukraine guarantee the rights of Romanian community – in fact Romanian schools are closed. The meeting in Izvoru Mureşului with the participation of Romanian representatives from abroad was widely covered and commented by mass media.⁹⁶ In well balances article «Romanians near us» Ileana Racheru tells about the politics of ukrainization of Romanians and about applying moldovanisms in order to separate Romanians and Moldovans and to distinguish Romanian and Moldovan languages.⁹⁷ Simultaneously she criticizes the authorities

⁹³ See http://www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/politic/8628-romania-cristian-david-a-cerut-ambasadorului-ucrainei-la-bucuresti-ca-minoritatea-romaneasc-s-se-bucure-de-drepturi-conforme-standardelor-europene.html

⁹⁴ <http://www.ziaristionline.ro/2012/09/30/romanii-din-ucraina-sunt-supusi-unui-intens-proces-de-epurare-etnica-emil-neacsu-jigodia-teofil-bauer-revine-la-bucuresti/>

⁹⁵ <http://www.revista22.ro/reprezentantii-romnilor-din-afara-granitelor-cer-sprijin-statului-pentru-pastrarea-identitatii-29871.html>

⁹⁶ <http://www.mediafax.ro/politic/reprezentantii-romanilor-din-afara-granitelor-cer-sprijin-statului-pentru-pastrarea-identitatii-11248911>

⁹⁷ <http://www.revista22.ro/romnii-de-lnga-noi-30135.html>

which finance the programs addressing Romanians abroad which are currently used as a tool of Bucharest's political interests.

Another example of criticism to Ukrainian politics can be found within International Forum of Romanian journalists. Journalists are criticizing the decision to close Romanian language unit at World service of «Radio Ukraine» due to financial circumstances (April 25, 2013).⁹⁸ Earlier in its press-release dated by April 7 it was noted that: «The key problem for Ukraine is limitation of access of Romanian minority to TV and radio channels that promote national culture and identity». Romanian journalists in Ukraine report that representatives of World service of «Radio Ukraine» due to financial circumstances plan to close Romanian language unit. Under such circumstances International forum of Romanian journalists addressed the management of Radio to stop this process noting that such a reason cannot serve as an excuse for violating the basic rights of national minorities. Such appeal also sent to the Romanian officials in order to gain political support for the representatives of International forum of Romanian journalists. It is interesting that another decision of forum was to hold its next meeting in Izmail.

We can find even more abrupt and emotional statements like the following: «Romanians are de-nationalized from their birth. In their birth certificates Ukrainian names are inserted. Petru is Petro, Nicolae is Mykola, Elena is Olena (...). So the policy is well organized and farsightedly-oriented», Petru Grozavu, head of cultural society «Danube and the sea» from Southern Bessarabia» said.⁹⁹

Therefore the issue of attitude towards Romanian minority recalls rather specific reactions and feedbacks to the respective policy of Ukraine and its implementation; usually it leads to appeals to Romanian authorities, criticism to Romanian authorities or sometimes both. Obviously they are emotionally charged.

(b) Support to Ukraine in its European aspirations

Those actors of civil society which are dealing with the economic interests send other messages which coincide with the official position of Romania to support Ukraine in approaching the EU. For example, being the representative of economic interests, the head of Union of bilateral chambers of commerce Nasty Vladioiu sent an open letter to prime-minister of Romania Victor Ponta in which he expressed his support to signing EU-Ukraine Association Agreement (June 3, 2013).¹⁰⁰ The attitude of this segment most often is close to approval of the activities of the government.

We can find direct, firm and well-grounded attitude of analysts and journalists in Romanian in the reports and papers of hey institutes dealing with the Eastern policy of Romania – RCEP (Romanian Center for European Policy) via Christian Ginea and Biancu Toma; CEEAS (Center for Eastern European and Asian Studies) via Angela Gramada; ECIR (European Council for International Relations) via Nicu Popescu; IDSI

⁹⁸ <http://www.jurnalistiromani.ro/category/noutati/> dated by August 10, 2013

⁹⁹ http://www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/eveniment/10217-petru-grozavu-la-izvoru-mureului-din-momentul-in-care-s-a-constituit-ucraina-nu-a-ascuns-i-a-fcut-o-declaraie-direct-c-se-vrea-un-stat-fr-minoriti.html

¹⁰⁰ <http://romania.mfa.gov.ua/ro/press-center/news/12777-list-prezidenta-sojuzu-dvostoronnih-torgovih-palat-rumuniji-nasti-vledoju-do-premjer-ministra-rumuniji-viktora-ponti-na-pidtrimku-pidpisannya-ugodi-pro-asociaciju-mizh-ukrajinoju-ta-jes>

(Institute for Development and Social Development) via Leonid Litra; IPSIR (Institute of Political Science and International Relations) via Dan Dungaciu; Jamestown Foundation via Vlad Socor; Revista 22 via Armand Gosu and Ileana Racheru. This issue will be further elaborated in the subchapter concentrated over the content.

(c) Other issues of interest

To some extent issues which are of interest if civil society correspond with the issues of interest of the officials with some specific emphasizes. Alongside with the problem of Romanian minority in Ukraine and Romanian support to Ukraine's EU aspirations we can find a number of other issues of interest. They are rooted in national interests of Romania and cause great interest in civil society sector:

- imprisonment of former Ukrainian prime-minister Yulia Tymoshenko which caused EU concerns towards Ukraine;
- the issue of shale gas which is new and relates to energy security of Romania and other European countries.

The issue of Tymoshenko systematically draws the attention of public and depending on the development of Kyiv-Brussels relations and there is emotional support to ex-prime minister.¹⁰¹ It will be discussed in detail in other chapter.

The topic of energy security is a permanent problem for the last seven years for all EU countries and causes solidarity of Romanians and Ukrainians. What regards to the issue of shale gas, signing of agreement between Ukraine and Shell stipulated the activities of Romanian authorities in this field. The articles and discussions on this issue were published in 2012-2013.¹⁰² The most controversial was the decision of prime minister Ponta to change his attitude to shale gas. The examples of Ukraine and Lithuania and general attitude towards the energy security caused these changes.

¹⁰¹ We can find a number of messages in each important case – the latter refers to complaints to Ukraine in accordance with European Human Rights Convention

<http://www.ghimpele.ro/2013/04/ucraina-condamnata-de-cedo-in-cazul-iuliei-timosenko/>

<http://www.revista22.ro/cedo-a-condamnat-ucraina-n-cazul-timosenko-25442.html>

<http://www.agerpres.ro/media/index.php/international/item/192849-CEDO-condamna-Ucraina-in-cazul-Iuliei-Timosenko.html>

¹⁰² For example <http://www.ziare.com/articole/ucraina+acord+gaze+sist>, <http://m.romanioliberal.ro/stire-291567.html>

1.3.2. Romanian «Party of Friendship» with Ukraine

Regrettably, such formulation is not clear enough, does not provide full understanding what it is about. Thus upon agreement with the Romanian project partner APD I decided to include the institutions, organizations, associations and media that are interested in Romanian-Ukrainian bilateral relations and conduct the activities in this direction. The list is below:

State institutions:

- President.
- Prime minister, government (in particular MFA).
- Political parties (see differences above).
- Parliament, Foreign policy committee.
- Intelligence services, which deal with external activities.

Regarding the institutes and think tanks in this field I would like to name the following: RCEP, CEEAS (SNSPA), MEB, IPSIR, ISPA.

- Romanian Center for European Policy (RCEP, <http://www.crpe.ro/>) implemented the projects aimed at European Neighborhood policy, Eastern Partnership and organized Romanian-Ukrainian Civil Forum (2012) together with Ukrainian organizations dealing with the issue of mutual understanding between Romanians and Ukrainians and combating mutual stereotypes.

- Center for Eastern European and Asian Studies (CEEAS, CSEEA in Romanian www.cseea.ro) is a structure under the National University of Political Studies and Administration (NUPSA–SNSPA), which implements number of projects. It was created in 2007. By now it is involved in two projects connected with Ukraine¹⁰³ and publishes analyses and comments on events in Ukraine.

- Romanian European Institute (EIR, IER in Romanian, www.ier.ro) organized number of events – debates, projects, publications – in which touched neighboring post-Soviet states including Ukraine. The journal which belongs to the Institute *The Romanian Journal of European Affairs* (RJEJA) publishes Ukraine-related articles.¹⁰⁴

- Romanian-Ukrainian relations belong to the priorities of ISPRI under Romanian academy. Even simple search of papers and information on this issue shows its permanent interest.¹⁰⁵ ISPRI has three units one of which concentrates in international relations. In its activities we can find such issues of interest: problems of Romanians in the world and geopolitical changes in the region of Black sea. ISPRI is focusing on the problems in Eastern part of Romania in particular Romania – Republic of Moldova relations and relations of Romania with Russian Federation but also takes into account information, documents, articles and agreements that are related to current problems in Ukraine and Romania-Ukraine relations.

- Institute of Political Studies in the Field of Defense and Military History (ISPAIM) conducts the research and organizes conferences and workshops using

¹⁰³ http://eapr.ro/?page_id=592, http://eapr.ro/wp-content/uploads/2012/05/EaP-analysis_publicat-iul2013.pdf. The last publication of can be found at <http://eapr.ro/wp-content/uploads/2012/08/News-Alert-no.-6.pdf>.

¹⁰⁴ http://www.ier.ro/documente/rjea_vol10_no3/RJEJA_Vol.10_No_3_POLITICAL_IMPLICATIONS_OF_THE_EASTERN_PARTNERSHIP_FOR_UKRAINE_A_BASIS_FOR_RAPPROCHEMENT_OR_DEEPENING_THE_RIFT_IN_EUROPE_.pdf

¹⁰⁵ <http://www.ispri.ro/?s=Ucraina>

multilateral formats connected to NATO and PfP with the participation of Ukrainian representatives. Romanian-Ukrainian relations are being studied within the context of regional and multilateral dimensions.¹⁰⁶

- Foundation Project of Civil Education and Academic Development (FPECDA) develop regional topical projects on Black sea region and involvement of civil society into shaping foreign policy including the policy related to Ukraine.

- Center for Conflict Prevention and Early Conflict Warning (http://cpc-ew.ro/new_formula/) develops the project related to the analyses of post-Soviet space.

- Titulescu Foundation periodically conducts the meetings with the foreign policy-makers including those dealing with Ukraine-Romania relations.

- Group for Social Dialogue (GDS <http://www.gds.org.ro/>) develops activities in the field of foreign policy with the particular focus on EU's and Romania's Eastern policy, which is reflected in Journal 22 (Revista 22) (<http://www.revista22.ro/>), in which you can find publications of the authors specialized in European East.

Experts and analysts who publish their papers in Romanian-Ukrainian relations:

When I need to call few important intellectuals and professionals that write about bilateral relations I name Vitalii Cobanu, Dan Dungaciu, Sabina Fati, Cristian Ginea, Armand Gosu, Angela Grono, Oazu Nantoi, Nicu Popescu, Ileana Racheru, Stanislav Secieru, Vladimir Socor.¹⁰⁷ Certainly I included to this list those representatives of Romanian intellectuals whose works are known and attract interest in Romania. Some of these analysts are rather oriented on Moldovan dimension and there is also a new generation with double citizenship which has the opinion which coincides with Romanian. Certainly the opinions on Romanian-Ukrainian relations are interconnected with post-Soviet space and events in Russia.

Mass media

- Key information agencies and newspapers and some internet sources like www.hotnews.ro

- Web-sites and blogs:

<http://www.zorilebucovinei.com>

<http://intersectii.eu>

<http://www.rgnpress.ro>

<http://www.privesc.eu>

<http://www.ziaristionline.ro>

<http://geopolitikon.wordpress.com>

<http://epochtimes-romania.com>

<http://civitaspolitics.org>

Of course this list should also contain EU institutions – Commission representative in Bucharest, EU Council and European External Action Service, EEAS, (<http://www.eeas.europa.eu>) – since Romanian-Ukrainian friendly relations are also EU-Ukraine.

¹⁰⁶ For more details see http://www.mapn.ro/diepa/ispaim/activitati_desfasurate.html

¹⁰⁷ There are some other specialists in the field of international relations who deal with Ukrainian-Romanian relations but rather sporadically and that's the reason for not including them into this text.

1.4. Assessment of Content and Structure of the Priorities of Romanian «party of friendship» within the context of development of Romania–Ukraine Relations

1.4.1. Aspects of European Partnership and Integration

Governmental Officials

(a) President

In the speeches of the president of Romania you can identify the key issues of Romanian-Ukrainian relations: first, it's the problem of attitude towards Romanian minority, second, Romanian support to European aspirations of Ukraine, third, participation of both countries in regional and sub regional organizations. The president's concerns are caused by the security interests of Romania. Ukraine has double importance for enforcing stability and security in the East of Romania: actually both itself and by contribution it makes to security of the Republic of Moldova. In its turn security of the Republic of Moldova has double importance for Romania since its closest neighbor, having challenging security problem: Transnistiran separatism.

Being consistent in his activities as a head of the state and having stable approach to the assessment of the national interests of Romania president Traian Basescu puts the emphasize on the rights of Romanian minority in Ukraine and on applying all possible diplomatic measures to achieve this goal. Within this pattern his attitude towards president Yanukovich described in a previous chapter is understandable. Within the same context of prioritizing the situation with the Romanian ethnicity abroad one can understand his criticism towards 1997 Treaty. But, and that's a very important "but" it is necessary to note that the problems of Romanians abroad have a significant internal context. On the one hand it invigorates Romanian nationalism but on the other hand it touches upon electoral processes in particular when we are talking about the Romanian citizens living abroad. The problem of protecting rights of Romanians in Ukraine is important itself as it is indicated by many representatives of civil society, writers, journalists and opinion-makers. At the same time president behaves like a captain of the ship who cares about security of good living standards of all those who stay on the ship guided by him. If Romania grounding on the 1997 Treaty recognized some state and territorial configuration, then Romanians who stay abroad should be protected.

It is worth to note that from the perspective of supporting European aspirations of Ukraine by Romania the president, the prime minister and the minister of foreign affairs and all Romanian officials do not put under the question this kind of support. That's unconditional support which coincides with the common foreign and security policy of European Union.

Some part of Romanian interests is connected with the Republic of Moldova and its strategic importance for our common neighbor. There is number of facets that increases Romanian interest to Ukraine which are interconnected with the Republic of Moldova: approaching of Ukraine with the EU, is tactics of counterweighing Russian policy towards post-Soviet states directly neighboring the EU («close neighborhood» as

Russian officials define it), problems in Transnistria and participation of Ukraine in 5+2 negotiations format, its geographic proximity, the role of OSCE chairman – all these factors are considered by the president.

(b) The Program of the Government

In compliance with the current state program of the government (2013 – 2016)¹⁰⁸, Romania will use its status of EU and NATO member in shaping its foreign policy: «diplomatic activities of Romania should reflect the status of the state located on the Eastern borders of NATO and the EU with the consideration of pros and cons caused by this geopolitical function».¹⁰⁹ Romania has clearly defined interests in strengthening stability, prosperity and security of its Eastern neighbors as it was noted above. If in the general part of foreign policy state program, foresees «mainly providing protection to the interests of its citizens»¹¹⁰, then in «Objectives» chapter, paragraph 8, the objectives are defined as the following: «Protection and active implementation of the rights of persons who belong to minorities/Romanian communities in the Romania's neighbor states in full compliance with the European standards and whenever its applicable in compliance with the political criteria of joining the EU».¹¹¹ A number of other important elements of regional cooperation in the field of foreign policy will be mentioned further in 1.4.2 subchapter.

(c) Ministry of Foreign Affairs

Ministry of Foreign Affairs in accordance with the law is a key state institution responsible for implementation of foreign policy of Romania but we can find nothing new in the materials provided by this institution. They only contain emphasizes on one or another problem.

On the web page of Romanian-Ukrainian relations in laconic style one can find the issues of concerns of the Romanian side. «Problems faced by the Romanian minority in Ukraine: access to education in native language, official usage of Romanian language in administration and justice structures, financing of the activities of Romanian minority groups, protection of religious identity, representation at the administrative level, restitution of property, which was belonging to Romanian community etc.» MFA has to be convinced that the development of political and diplomatic relations between Romania and Ukraine will be developing in favor of Romanian community in Ukraine – official position of the ministry declares.¹¹²

Minister Titus Corlăţean more than once confirmed the position of Romania regarding European aspirations of Ukraine. This position is reaffirmed by governmental program (2013 – 2016), as we see from above mentioned, and has clearly defined logics of all the provisions of the position of Romanian as EU and NATO member located on the Eastern borders of these organizations. The everyday activities of the minister at his

¹⁰⁸ <http://www.gov.ro/upload/articles/117322/program-de-guvernare-2013-20161.pdf>

¹⁰⁹ Ibid. p. 56

¹¹⁰ Ibid. p. 57

¹¹¹ Ibid. p. 58

¹¹² <http://www.mae.ro/bilateral-relations/1734#842>

position, as he noted in his speech about the orientation and perspectives of Romanian diplomacy in July 2013, is subordinated to the objectives defined by state program.¹¹³

In the activities of state secretary and other high ranking officials of the MFA you may notice typical emphasizes. The large part of interview of Ileana Racheru with Stejărel Olaru who is state secretary of MFA was devoted to Romanian community in Ukraine. He provides the examples of concrete cases when Romanians are limited in their rights to organize cultural events, do not get financial support unlike the Union of Ukrainians in Romania which is supported from state budget. «I do not think that it's easy to have Romanian identity in Ukraine but I believe that Ukrainian state understands that the minorities are the source of variety. [...] European Union pays special attention to the protection of human rights and minority rights and makes efforts to protect all its citizens without any discrimination. Ukraine is on the path to understanding this problem as we were at the early stages of integration.»¹¹⁴ Within the same topic deputy minister Cristian David after the meeting with the ambassador of Ukraine Teofil Bauer underlined the importance of implementation of law on state language passed last year by Ukraine in compliance with the European standards. Such position was followed by positive feedback of Ukrainian ambassador.¹¹⁵

In his turn, state secretary on strategic issues Bogdan Aurescu at his meeting with ambassador Sergiy Pirozhkov who represents Ukraine at Transnistrian settlement negotiations underlined openness and constructive role played by Ukraine at 5+2 format of negotiations even at the moment when Ukraine holds OSCE chairmanship (June 19, 2013).¹¹⁶

Bearing in mind the fact that Romania is a part of Common Foreign and Security Policy of the EU it is necessary to guarantee EU demands and conditions go in compliance with the Romania's specific requests. In the Council of foreign affairs conclusions which are the starting point in EU Assessment before signing Association Agreement and Deep and Comprehensive Free Trade Agreement with Ukraine¹¹⁷, the issue of minorities is not mentioned directly. However, the Agenda of EU-Ukraine Association adopted by EU-Ukraine cooperation council in Luxemburg on June 24, 2013 contains the respective provisions in paragraph «2.1 (iii) (c). *Ensuring respect for the rights of persons belonging to minorities.*»¹¹⁸ Therefore bilateral relations of Romania and Ukraine are interconnected with EU-Ukraine relations. The representative of the government of Romania as well as the representatives of civil society empathize with the situation in Ukraine since Romania was at approximately same situation in 90th when it discovered for itself the importance of recognizing and respecting ethnic, linguistic, sexual and religious differences etc. From this perspective Ukraine can rely on Romanians' understanding and sympathy. "We've been there" may Romanians say to Ukrainians – we do understand the difficulties Ukraine might go through in her relations with the EU.

¹¹³ <http://kiev.mae.ro/romania-news/3327>

¹¹⁴ <http://www.revista22.ro/priorita539ile-departamentului-politici-pentru-relatia-cu-romnii-de-pretutindeni-30136.html>
interview taken by Ileana Racheru on August 20, 2013

¹¹⁵ <http://www.mae.ro/node/18455>

¹¹⁶ <http://www.mae.ro/node/20382>

¹¹⁷ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134136.pdf

¹¹⁸ http://www.eeas.europa.eu/ukraine/docs/eu_ukr_ass_agenda_24jun2013.pdf

(d) Parties, Parliamentary Alliances. Parliamentary Commissions

What relates to political parties the key sources of information about their foreign policy priorities are their web-platforms in Internet.

Social-Liberal Union SLU (USL in Romanian)

The platform which is representing SLU is grounded on the principles of availability and efficiency of Republican Party. It does not contain any ideological, doctrine-oriented or program headlines but rather provides the solutions for different Romanian interests. Taking into account short and efficiency-oriented spirit of the communication platform, in the chapter devoted to foreign contacts we find a formula «Romania – an important actor on regional level» without direct reference to bilateral relations with Ukraine.¹¹⁹ At the same time when we talk about the components of SLU then on the platform of Social-Democratic Party we can find column “what we support” with the reference to SLU platform where we can find a solution. However we cannot find any direct link to relations with Ukraine. Unlike SLU platform on the web-page of National-Liberal Party we can find a passage which allows supposing that Romania does not have the ambitions for the regional leadership since does not obtain necessary resources and capacities. The concept of National-Liberal Party does not contain regional leadership ambitions. In comparison to SLU and SDP National-Liberal’s platform contains a program in which international relations play a significant role. In this program we can find the priorities in the following order: strategic partnership with the United States, NATO membership, EU membership and using the status of EU member-country. After these points the program pays some attention to relations of Romania with the countries of Eastern Europe in the following order: Russia, Moldova and Ukraine. «Relations with Ukraine should be grounded on the permanent support to implementation of reforms, democratization and Europeization of legislative and institutional system as well as important reforms in the field of security and reaching technical and political criteria of NATO membership.»¹²⁰ In regard to Romanians living abroad, the relations with them should be grounded on the following basic rules: «19. Loyalty to the country of stay; 20. Using bilateral relations for providing support for enabling the country of stay to provide means and conditions for preserving cultural identity and language». No doubt the mentioned to elements are being implemented by two representatives of National Liberal party: Cristian David and Stejărel Olaru who are in charge of Romanians abroad. To put it more generalized there are two key conclusions regarding SLU: (1) pragmatism in resolving problems (2) controversies in Social-Democratic and National-Liberal approaches to foreign relations.

Democratic-Liberal Party

On the platform of Democratic-Liberal Party there are too little elements directly related to Romania-Ukraine relations. Except for the statement on European future of Romania and restoration of foreign influence nothing is said on foreign relations. This

¹¹⁹ <http://uslonline.ro/solutii/romania-actor-major-nivel-regional/>

¹²⁰ <http://www.pnl.ro/subpagina/capitolul-12-rela-iile-externe-i-afacerile-europene>

party's platform makes the impression that Romania should be separated from the world.¹²¹

People's Party of Dan Diaconescu

The platform of People's Party of Dan Diaconescu contains a number of significant declarative elements e.g.: «using the potential of geostrategic potential of Danube basin and Black sea region; active support of Romanian economic and trade interests by diplomatic missions; development of cooperation with the neighboring countries and strengthening the positions of Romania in the region; broader participation of Romania in shaping regional energy policy; enhancing attention to bilateral project of cooperation with the Republic of Moldova; monitoring, protection and guarantees to rights and capacities of Romanian citizens abroad; providing broader rights and possibilities for Romanian elite abroad to promote image of Romania; promoting symbolic, national values and traditions in all external events, fairs and exhibitions; supporting involvement of Romanian from abroad in political and social economic life in Romania by means of improving contacts between the Romanian communities and state institutions, foundations and business communities of Romania».¹²² Such attempts to connect key ideas with the activities in the field of international relations are meritorious. However such party's provisions can be assessed as populist since there are no politicians competent in the field of foreign relations among those who joined the party. Without clarifications and concrete agenda of the activities for the implementation of the mentioned provisions the program stays declarative.

The Civic Force (Forta Civica in Romanian)

Regarding Civil Forces we can say that this new parliamentary group has only manifesto but not a program at its virtual interface and it does not contain any clear objectives in the field of foreign relations although its leader Mihai-Răzvan Ungureanu was a minister of foreign affairs and head of External intelligence service as well as prime-minister.¹²³

Foreign policy Commissions of the Parliament of Romania

The adequate assessment of the activities of these Commissions is impossible without empirical studies, interviews and probably respective focus-groups. What can be assessed taking into account the available sources of information is the level of transparency of these commissions and their ability to deliver the results of their activities to the wider audience. In this regard the Commission on foreign relations in the Deputies is almost non-transparent. There is no information on the activities of the Commission of Chamber of Deputies on its web-page. Commission on foreign relations of Senate provides number of interesting facts in bilateral relations of Romania and Ukraine. In particular there are some interesting facts on the meeting of Mr. Teofil Bauer with the head of the Committee senator Petru Filip. The meeting described in press-release dated by April 4, 2013 indicates the raise of the activities of ambassador of

¹²¹ <http://www.pdl.org.ro/viziunea-pdl-pentru-romania>

¹²² <http://www.partidul.poporului.ro/node/463>

¹²³ <http://www.forta-civica.ro/viziunea/manifest/>

Ukraine aimed at gaining wider support for Ukraine's approximation with the EU. It is interesting to note that the text of the release speaks about Ukraine's EU accession. The language of press-release as well as the very manner of informing about the commissions activities demands some improvement. There is, however, no doubt that Romania confirmed parliamentary support to Ukraine's EU aspirations.

Assessment of Content and Structure of Foreign Policy Priorities on the Level of Civil Society

It's difficult to name any Romanian expert on Ukraine. It tells us a lot about two important aspects: (a) to what extent the activities of civil society and Romanian academic community in the field of foreign relations are developed; and (b) how much attention is paid to Romanian-Ukrainian relations. Certainly in order to make any conclusions in this regard it's important to take into account the general context of the development of the researched territory which was created relatively not long ago (less than 20 years in University syllabus). In this context it's also difficult to define expert on the US. In any case at the Romanian intellectual landscape we can find number of analysts who alongside with the Moldovan and Russian issues concentrate over Ukrainian issues. That's another proof that Ukraine's importance to Ukraine is also caused by its involvement into Moldova related affairs. The interest towards Eastern Europe is gradually increasing. More and more young people direct their research interests to the East of EU and to post-Soviet space.

Published papers and project dominantly focus in the analyses of elections to Ukrainian Rada¹²⁴ from democratic perspective; there is also particular interest to nationalist movement "Svoboda"; interest to political stability in the neighboring country; assessments of direction of Ukrainian path (West or East) and assessments of Ukraine's balancing between East and West; assessment of probability of split of Ukraine¹²⁵ etc. The Conclusions of European Council dated by December 2012¹²⁶ drafted after elections to Rada were commented in mass media. From Romanian-speaking analysts the Republic of Moldova we get the information on their concerns regarding the European choice of Ukraine to the extent it can influence the choice of Moldova. Sovereign and independent Ukraine is of interest of Chisinau and increases the capacities of «Alliance for European Integration» II, and this definitely coincides with the interests of Bucharest.¹²⁷ Vladimir Socor in his recent interview to Radio Free Europe says «Thanks God Ukraine is independent and we should strive to strengthen its independence».¹²⁸

Number of other analysts commented on the situation which raised due to the completion of preparation of Association Agreements with Ukraine and he Republic of Moldova and the perspective of signing it at Vilnius summit as an outcome of Russia's

¹²⁴ For example see <http://www.cseea.ro/publicatii/view/brief-analysis/ucraina-dup259-alegerile-parlamentare>

¹²⁵ <http://www.cotidianul.ro/alegerile-care-pot-rupe-ucraina-198216/>

¹²⁶ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134136.pdf

¹²⁷ Vitalii Ciobanu, «The Autumn of Declared Blackmailing», <http://www.revista22.ro/toamna-537antajelor-anun539ate-29533.html> (iulie 2013); Leonid Litra (interview) «The key to European Moldova is in Kyiv» <http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/cheia-modovei-europene-e-kiev> (august 2013)

¹²⁸ <http://www.europalibera.org/content/article/25061524.html>

failure to stop the process of Europeanization of two post-Soviet states.¹²⁹ There is sort of special excitement regarding the issue of EU aspirations and its significant impact on Ukraine-Russia dialogue. It can be also noticed in the dialogue of the Republic of Moldova and Ukraine. The analysis regarding Ukraine is locked within the pentagon: Bucharest – Chisinau – Kyiv – Moscow – Brussels where Russia tries to persuade or even to force post-Soviet republics to get into sphere of influence of Eurasian Union. At the same time relations of Kyiv and Bucharest are developing with the consideration of Chisinau's and Brussels' positions, Romanian and Romanian speaking researchers note.

Another issue for the discussions in the policy-oriented papers is the issue of Romanian ethnicity in the neighboring to Romania countries and political attitude of the government of Romania including the president to Romanians abroad. Researching the cyberspace and opinions of experts and journalists we can notice two trends. On the one hand there are rather sharp media feedbacks as it was described in the previous subchapter which reacts to any violation of Romanian minorities (including Moldovan minority due to common language and cultural proximity). On the other hand there is a raising trend to criticize Romanian spirit and even pressure on unionism accompanied with the support to European integration choice of the Republic of Moldova.¹³⁰

Romanian society also pays attention to the fact of imprisonment of the former prime-minister of Ukraine Yulia Tymoshenko since she was a leading figure for the changes of Ukrainian regime in 2004 during Orange revolution. She is some sort of model for the women of Romania in particular those representing middle class. The widely discussed opinion is that she was imprisoned due to political reasons and it puts shadow on Yanukovich regime notwithstanding the fact that president Basescu appreciates Yanukovich for keeping his promises. The idea of oppressing the opposition combined with gender dimension causes number of voters to express criticism which reaches even Brussels.

¹²⁹ Sabina Fati, <http://www.revista22.ro/doctrina-basescu-si-expansiunea-romniei-29751.html>

¹³⁰ See also Sabina Fati on restoration of doctrine of Romanian spirit: <http://www.europalibera.org/content/article/25066845.html> or Armand Gosu «Unification game»: <http://www.revista22.ro/articol.php?id=30127>

1.4.2. Aspects of Black Sea Cooperation and Regional Security

Both Romania and Ukraine are the members of Black Sea Economic Cooperation organization (BSEC). Both of them for over decade participate in different cooperation structure within the Black sea area. At the beginning of September 2013 there was a 6th Forum of Black sea NGOs. The event was organized by Federation of NGOs of Romania (FOND) with the support of MFA of Romania. The activities of Romania in promoting Black sea cooperation reached its peak after joining the EU when Black sea became the direct neighbor of the EU. «Considering the pre-accession achievements Romania gradually reached the status of most active EU member which is promoting strategic importance of Black sea and seeks for strengthening the role of the EU in this field in accordance with the strategic importance of this dimension.»¹³¹ The objectives of Romania are listed in Security strategy of Romania. After Romania's and Bulgaria's EU accession both countries made their contribution alongside with Germany and Greece for adaptation of the EU's program document Black Sea Synergy.

In his public speeches president of Romania was emphasizing that support to Ukraine in its EU-oriented path and Eastern enlargement of the EU is a part of strategic thinking from the perspective of strengthening Romanian security and absolutely goes in compliance with the objectives and efforts of Eastern partnership.

In the acting program of the government 2013-2016 in the part devoted to the directions of activities the importance of regional initiatives is clearly emphasized. Both Romania and Ukraine are involved (although to different extent) in Danube strategy, Black Sea Synergy, and Eastern Partnership. The same is true for the direction of activities named «further support to EU enlargement»¹³² although full implementation of membership criteria including protection of the rights of minorities (Romanian minority) is emphasized.

Program also underlines «further support to open door policy of NATO with further spreading of Alliance to Western Balkans and Eastern Partnership»,¹³³ and declares that Bucharest summit in 2008 was a turning point in relations of Alliance with Ukraine and Georgia. What regards to the field of security the program notes that it's important to get out of deadlock the situation with Treaty on Conventional Armed Forces in Europe (CFE)¹³⁴ from which Russia withdraw in 2007 and which has the importance for both our countries.

Romania also considers as the priority such structures of regional cooperation: South-East European Cooperation Process where Romania holds chairmanship since July 1, 2013 for six months, BSEC, Council for regional cooperation, Central European Initiative. Ukraine is also member of BSEC and CEI. Romania gives the priority to regional initiatives connected with Southern-Eastern Europe. What regards to bilateral relations Ukraine does not possess the priority position after Hungary, Bulgaria and Serbia. Hungarian minority in Romania has a significant number and a problem of Hungarian minority played significant role in the process of EU accession and that can be an explanation for prioritizing Hungary.

¹³¹ <http://mae.ro/node/1431>

¹³² Ibid. p. 60

¹³³ Ibid. p. 61

¹³⁴ Там же с. 62

In opinion of minister of foreign affairs Titus Corlatean Romania does a lot to move forward by means of multilateral mechanisms which are obtained by the government (e.g. chairmanship in South-East European Cooperation Process), «number of objectives, priorities and spirit of international cooperation are desperately needed for the further UE enlargement».¹³⁵

What regards to political parties in Romania the important statement can be found in the Program of Social-Liberal Union. The Program contains diplomatic ideas such as reaching strategic partnership in a framework of Sweden-Poland-Romania-Turkey within NATO-EU cooperation which can become an important additional tool «for enhancing the efficiency of managing relations in the East». It is a well-known fact that Sweden and Poland initiated Eastern Partnership and Poland has visible interest in Ukraine's approximation with the EU. Within such context such program provisions serve as an indicator of positive approach to strengthening the structures of regional cooperation that aim at supporting Ukraine in its European aspirations.

There is a special attention to the regional cooperation expressed by NGOs in particular by Center for conflict prevention and early warning. This organization elaborated number of projects including trilateral with the participation of the representatives of the Republic of Moldova.

¹³⁵ <http://kiev.mae.ro/romania-news/3327>

1.4.3. Other Aspects of Romanian-Ukrainian Cooperation

Romania-Ukraine relations are still influenced by the short history of independent relations of these countries. Such limited in time history of bilateral relations (unique from the perspective of history of Romania's relations with its neighbors¹³⁶) has some consequences. First, it provides a rather simplified knowledge of Romanians regarding Ukrainian realities. Romanians have some sort of inertia in viewing post-Soviet countries through the lens of Soviet realities; it can lead to some complaints of Ukrainians who try to define their own way and identity in particular within the light that Russia tries to prove the opposite. Associations with Russia seem to be natural if talking about the language and geographical proximity. Leading scholars in the field of Romanian culture (such as former minister of culture) perceive Ukraine as «Russia's entrance hall».¹³⁷ In the consciousness of older generation the border with Soviet Union was substituted by the border with the Republic of Moldova and Ukraine. If in the case of Romania and Republic of Moldova there are obvious close ties (first and foremost the language), then Ukraine is perceived as some sort of Russia. There is a split between Romania and post-Soviet space and the Republic of Moldova is some sort of bridge that can unite and bring together. The majority of Romanian politicians watch the West of Europe, EU countries and only some of them pay attention to the East. Information about the important moments in the modern history of Ukraine is limited. Even the information about 2012 was received through international media agencies France International, Deutsche Welle, Voice of Russia. Analytical reports were limited in numbers and rarely professional. The attention of Romanian media was rather attracted by sensational events (e.g. fights at the parliament or videos of ex-prime-minister Tymoshenko in prison).

Bilateral relations are also overshadowed by mutual lack of trust which can be illustrated by the fact that the issues of continental shelf and Bystre Canal are mentioned in International public law chapter on the MFA web-page.¹³⁸

An important place on bilateral agenda belongs to the relations with the Republic of Moldova. There is some sort of “chain of weakness” (in the sense of sensitivities – “lanul slabiciunilor” in Romanian) described by the writer Ion Luca Caragiale. For Romanians all the events in the Republic of Moldova are of immense interest; the events in the Republic of Moldova are perceived by Moldovans as dependant on changes in Ukraine and the strength of Ukrainian independence; Romania and Romanians appreciate the position of Ukraine regarding the unity and sovereignty of the Republic of Moldova.¹³⁹ It should be also noted that Romania unconditionally supports Ukraine's European aspirations and signing of the Association Agreement. These trilateral relations are also facing direct or indirect influence of Moscow and Brussels as one can see from this research.

¹³⁶ With other neighbors there is a long-term history of relation and the Republic of Moldova is a specific case.

¹³⁷ 20-річчя встановлення дипломатичних відносин Україна – Румунія, р. 32.

¹³⁸ <http://mae.ro/taxonomy/term/376/2>

¹³⁹ Examples: <http://epochtimes-romania.com/news/presedintele-osce-propune-organizarea-in-ucraina-a-unei-intrevederi-intre-evgheni-sevciuk-si-iurie-leanca---195756>; Vlad Socor assesses Ukraine's decision not to permit transit of Russian weapons to Transnistria through its territory, <http://www.europalibera.org/content/article/25061524.html>

There is a visible contrast in minority policies of Romania and Ukraine – difference in the approach Romania was applying and in Ukraine's policy towards Romanian minority. This contrast is caused by number of factors:

(a) Romania started accession preparations almost 20 years ago. This year it is 20th anniversary of Copenhagen European Council which defined membership criteria and Romania applied for membership in 1995.

(b) There was permanent pressure from Brussels and gradually from civil society for the reforms in the respective field (which is still not perfect although serves as a model for many European countries).

(c) Romania has never been part of Soviet Union although belonged to Soviet Bloc.

The stories of Romanian ethnics living in Ukraine do not remain unnoticed. They found their reflection in Romanian mass-media both governmental and public. As we noticed the issue of Romanian minority in Ukraine is on the agenda of governmental bodies and civil society, journalists, experts and citizens. The displeasure will not vanish and it appears in the documents which define EU conditions for Ukraine. Adjusting of democratic values will lead to gradual changes in perception of those who implement legislation which is already improved.

2. Outcomes of the Expert Poll

Since among the objectives of this project there is not only assessment of the readiness of Ukrainian and Romanian establishment to develop strategic partnership but also assessment of the conditions for the development of bilateral relations Strategic and Security Studies Group conducted traditional expert survey among the members of Ukraine-Romania International Experts' Consortium.

First the project team was interested in the questions if the changes in legislative structures in Ukraine and Romania serve for the improvement of relations between two states. In accordance with the received results expert community gives positive assessment to the changes in the national legislative bodies. While responding to the questions «how would you assess the general situation in relations between Ukraine and Romania before and after parliamentary elections in 2012» 70% of respondents said that before parliamentary elections situation in relations between two countries was rather negative. At the same time after elections of 2012 80% of respondents see the chances for the improvement.

Quite expected and unchangeable for a number of recent years was the assessment of problems that cause lack of trust in relations between Ukraine and Romania. First on the list are historical problems caused by signing Molotov-Ribbentrop pact, competition and rivalry between Ukraine and Romania in the Black sea region, ecological problems of the Danube river (it is noteworthy that both sides blame each other on this issue), the existence of mutual negative stereotypes and lack of governmental cooperation (it seems that in the opinion of experts the acceleration in relations in 2011-2012 is not enough and does not fit the demands of Kyiv and Bucharest). 90% of experts consider that the lack of intergovernmental cooperation has negative impact on bilateral relations, whereas 10% consider this problem immensely important and its impact is very negative.

The other problems that experts-members of the Consortium paid attention to are the following: lack of treaty on small border movement, changes of the format of Joint operational program from trilateral (Ukraine – Romania – the Republic of Moldova) to two bilateral (Romania – Ukraine and Romania – the Republic of Moldova). The problem that does not corresponds to the spirit of strategic partnership in opinion of some Ukrainian experts is also the policy of Romanization of Moldovan minority in Ukraine.

Some space for optimism is provided by the fact that both experts in Ukraine and Romania recognize that the development of bilateral relations is mutually beneficial. 90% of respondents consider that cooperation is mutually beneficial, 10% of respondents believe that cooperation is beneficial for Ukraine only and not a single person believes that it's beneficial for Romania only.

The attempts to analyze which of the negative stereotypes have the most significant impact in bilateral relations resulted in the findings similar to the results received in 2011. In Romania average people still think that Ukraine is a poor country that supports Molotov-Ribbentrop pact and still is insulted by the «diseases of Socialist past» (although the number of those who think so decreased after the events of 2013 known as Euromaidan). On the other hand the Ukrainians think that Romanians are

dreaming about restoration of greatness of Great Romania although Romania is just poor gypsy country.

The results of the assessment of most active and most influential groups that shape the agenda of bilateral relation is reflected in the table below:

	Most influential	Most active
1. Academic community	20%	70%
2. Non-governmental think tanks	20%	60%
3. NGOs	20%	80%
4. International organizations	40%	30%
5. Business community	60%	30%
6. Governments	70%	10%
7. Local communities in bordering regions	40%	30%
8. Media	30%	20%

It is noteworthy that most active in the opinion of experts groups are less influential and vice versa.

70% of respondents expect for the gradual improvement of Ukraine-Romania relations in the coming 3-5 years, whereas 30% of the representatives of expert community forecast conservation of the existing level of relations.

Among the factors that can have positive impact on the dynamics of relations of Ukraine and Romania experts call European integration of Ukraine and enhanced activities of Euroregions, although there is also some potential in opening new cross-border points, development of transport corridors, liberalization of visa regime for Ukraine, development of cooperation in the field of tourism, small border movement, joint position on Transnistrian settlement, cooperation in the framework of Danube strategy, academic cooperation, cooperation of NGOs, cooperation within regions Assembly, energy cooperation, military technical cooperation, sharing historical and cultural knowledge and cultural exchanges.

Rather alarming is the assessment of the role of media in shaping image of Romania in Ukraine and image of Ukraine in Romania which is reflected in the below table. While responding to the question on the role of media in shaping the image the experts said the following:

	Absolutely negative	Rather negative	Rather positive	Absolutely positive	No role
11.1. Image of Ukraine in Romania	0	90%	10%	0	0
11.2 Image of Romania in Ukraine	0	70%	30%	0	0

The key outcome of the survey is that despite the fact that middle term forecasts are generally positive however there is a number of problems that cannot be resolved without raising the level of influence of most active actors.

3. The Role and Activities of Ukraine-Romania International Expert Consortium in the Process of the Development of Ukraine-Romania Relations

In Ukrainian-Romanian discourse even on the experts' level negative stereotypes can be noticed due to the lack of direct contacts. Both sides get the information on interests and problems of each other via thirsty for sensations media.

Counteracting of this problem is possible by means of creation of communication platform that can provide experts, journalists and politicians of both countries with the opportunity of direct and regular exchange of opinions on the common problems and possibilities of common efforts of resolving common problems.

One of the attempts to create such platform was establishing of Ukraine-Romania International Experts' Consortium two years ago. This group has been created as the outcome of the Project «Ukraine-Romania Relations: Perceptions, Perspectives, Priorities» supported by the Black Sea Trust for Regional Cooperation (Project of the German Marshall Fund of the United States). The original idea was to use Consortium as a platform for the exchange of opinions regarding the burning issues in Ukraine - Romania bilateral relations, discussing the new initiatives, sharing our research findings.

At first the Consortium included only members of few organizations which were implementing joint projects but for the period of two years of existence the Consortium draw the attention of many experts and scholars from different countries of the world. Although the majority of the experts are from Ukraine and Romania there are also experts from Moldova as well as from other countries of Western Europe.

A significant achievement of the Consortium is the fact that among its participants there are not only experts and researchers but also the representatives of decision-making community – those who have direct impact on the decisions in the field of Ukrainian-Romanian relations. Among the named actors there are representatives of local self-governance, diplomatic corps, members of European parliament etc. Nowadays Consortium includes over 200 participants both those who follow the discussions and participate in them.

Consortium is quite successful in performing the function of prompt informing of the partners on the burning issues in the politics of the neighboring states. For example, a high point in the activities of the group coincided with the visit of the Minister of Foreign Affairs of Romania to Ukraine in autumn 2011. the visit coincided with the conference organized by the Ukrainian Jewish Committee which was devoted to Holocaust and Romanian crimes against the Jews who lived on the territory of today's Ukraine and Moldova. The conference resolution demanded that Romania should acknowledge and apologize for the crimes against Jews. Experts of the Consortium promptly discussed the resolution, Romanian partners provided Romanian participants with the information that showed that the resolution was rather a provocation whereas

Ukrainian members of the Consortium prepared the respective article¹⁴⁰ which explained the situation and decreased the negative impact that the mentioned event might have had on constructive bilateral relations.

Due to the presence in the Consortium of donors the members of the Consortium get timely information about grant competitions and projects being implemented in the regions whereas Consortium members can share their experience on cooperation with the donor structures.

In 2013 the Consortium also presented itself as the structure able to perform advocacy activities. For example, in 2013 the Consortium addressed minister of foreign affairs of Ukraine Leonid Kozhara with the proposal to define the date of the visit of minister to Romania. The visit took place soon after the letter to MFA was sent.

The significant achievement of the Consortium is also the fact that with the kind assistance of some of its members there is a possibility to voice our concerns and deliver our messages not only to Ukrainian and Romanian audience but also to a wider audience in particular in the Western Europe. One of the examples is the following publication: Gerasymchuk S. Romania-Ukraine: Small Steps to a Strategic Partnership // 'Governance and Dialogue: the Black Sea', ed. by M. Sully, – Vienna, 2013.

Generally the key function of the Consortium which is to serve for regular communication and exchange of opinion online is being enriched with the advocacy function, sharing key messages aimed at strengthening Ukrainian-Romanian relations and creation of network benefits for its participants. Moreover the Consortium is gradually converting into the community of like-minded people.

¹⁴⁰ <http://www.kyivpost.ua/opinion/op-ed/vizit-ministra-na-tli-doshkulnih-pretenzij-33320.html>

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

While coming to conclusions Strategic and Security Studies Group believes that it is worth to note that the below conclusions and recommendations to the governments of Ukraine and Romania are follow-ups of proposals that we adherently and systematically elaborate since 2004 (e.g. in Analytical Report «New Romania-Ukraine Relations: towards friendship, cooperation and alliance» dated by 2011, respective Expert assessment for MFA of Ukraine dated by 2012 and discussions on the platform of Ukraine-Romania International Experts' Consortium launched by us in 2011), and also correspond with the approaches of Odesa regional branch of NISS (in particular those reflected in publication «Strategic Priorities of Ukraine's Policy in the Black Sea Region» dated by 2013).

Conclusions

(A) The Romanian official representatives and the Romanian civil society have the same positions and priorities in relation with Ukraine

- (I) The unconditional support for closer relations between Kiev and Brussels, for closer integration of Ukraine and the European Union.
- (II) The preoccupation for the preservation of the Romanian language and culture of the Romanian minority living in Ukraine and the development of policies favourable to European standards in this area.

(B) In Ukraine the representatives of civil society are mostly neutral to Ukrainian-Romanian relations and perceive them through the lens of relations of Ukraine with the EU and European aspirations of Ukraine, although the officials differ in their assessment of relations from extremely negative to absolutely friendly.

- (I) The level of understanding of the fact that Romania alongside with Poland can become the advocate of Ukraine in the EU is gradually raising. Within this context it is noteworthy to mention that the majority of political parties in Ukraine declare EU accession as their priority. This is clearly stated in the programs of European Party of Ukraine, UDAR, Party of Regions, «Batkivshchyna» and «Nasha Ukraina». In less clear way the idea of EU accession is also contained in Program documents of «Svoboda» and Socialist Party of Ukraine. Only the Program of Communist party does not contain any mentioning of European integration since the foreign policy goal of this party is restoring Soviet Union.¹⁴¹
- (II) Controversial issues such as simplified procedures for issuing Romanian passports to citizens of Ukraine are significant irritants in bilateral relations and the Romanian party has to be aware of the sensitivity of this approach.
- (III) Notwithstanding the dramatic changes of the political landscape that occurred in 2013 the political establishment will consist of both supporters and antagonists of

¹⁴¹ Череватий С. Роль та місце ідеї європейської інтеграції у програмних документах українських партій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26731/37-Cherevatyy.pdf?sequence=1>

bilateral relations and the role of concrete persons will dominate over the positions of political forces in middle-term perspective.

(C) The Romanian-Ukrainian relationship is very young – less than 25 years old, because the independent Ukraine is very young at the scale of history.

This fact has some important consequences, which I will list below.

- (I) The knowledge of Romanians about the Ukrainian society and problems is very scant. There is an inertia of Romanians in looking at the post-soviet states as related to Russia and less as independent, particularly among elder generations (over 40); with regard to younger generations, they tended to look much more westwards than eastwards in many ways, including travelling. This fact may generate frustrations on the Ukrainian side, as Ukrainians would like to be seen as they are: citizens of an independent state, regardless of their history in most of the XXth century, with a specific identity, building a state of their own. As for Romanians, beyond the eastern borders were Soviets some 25 years ago, now there are Ukrainians and Moldovans (and if we take the Black Sea into consideration, Russians and Georgians); as one of our former ministers of culture phrased it: Ukraine is an “anteroom to Russia”.¹⁴² This is how things are seen from this side of the border, with little knowledge about the history, troubles and issues facing by independent Ukraine. If the closeness between the majority of Moldovans and Romanians is obvious, given the fact that we speak the same language, and share cultural traditions, between Romanians and Ukrainians there is a language and culture gap.
- (II) Not only the large majority of the Romanians have been looking primarily westwards in the last almost 25 years but also the politicians, and with them the mass media. This is the reason why, even if the frequency of the news on Ukraine increased in the last few years, major reporting and news on the Fall 2012 elections came via international media like Radio France International, Deutsche Welle, Vocea Rusiei etc , rather than on Romanian language media. It is also true, that for Romanians interested in Ukrainian affairs, some of the news came via Moldovan mass media. If we look at the ways in which the mass media in Romania portrays and reports about Ukraine one realizes first of all the scarcity of the reporting – this being a general statement for the last 25 years. However, I believe that a more applied research would show that in the last few years the reporting increased in this area – and this is true even if we do not take into account the recent events on Maidan in Kiev and other cities of Ukraine (reaction to the decision of the president not to sign the AA and DCFTA a week prior to the Vilnius Summit at the end of November 2013)
- (III) Also related to the youth of the Romanian – Ukrainian relationship, and partly caused by it, is the fact that an important chunk of the bilateral relations have been shifted to the international arena, to be settled by the International Court of Justice. Looking at the chapter International Public Law on the Romanian MFA webpage,

¹⁴² ”20 ani de relații diplomatice Ucraina - România ...” p 32.

one can read about the issue of the division of the Black Sea area between Romania and Ukraine as well as about the issue of the Bistroe Canal.¹⁴³

(D) Since the moment of independence the dynamics of Ukraine-Romania relations were hampered by controversies over the status of Serpent island which caused that the majority of Ukrainians perceived Romania as the country which has territorial claims to Ukraine. Besides, to some extent relations Kyiv-Bucharest were overshadowed by efficient cooperation of Kyiv and Warsaw. As the consequence:

- (I) The knowledge of Ukrainians about Romanians are limited and there are few specialists on the bilateral relations. By inertia, despite settlement of territorial issues Romania is perceived as the country which has territorial claims to Ukraine. There is also a stereotype that at post-Soviet space Ukraine supports only the Republic of Moldova whereas youth that can counteract such stereotype does not have enough of possibilities to travel to Romania or study there, therefore this potential is also underestimated.
- (II) Due to the lack of interest to Romanian vector informational outbreaks occurred only regarding controversial issues and were used for manipulations aimed at putting equal mark between controversies with Romania and with Russia and as the consequence the informational background of bilateral relations is distorted.

(E) An important part of the bilateral Romanian-Ukrainian agenda has to do with the relationship of Romania with the Republic of Moldova.

- (I) There is a “weakness chain”, as one of our greatest writers was saying (Ion Luca Caragiale). For Romanians, it is very important what is happening in the Republic of Moldova because Romanians care about Moldovans (to make use here of a generalization). Part of the reason for this fact is that Moldovans themselves believe that for their security and stability what is going on in Ukraine is very important. Therefore, when it comes to this trilateral, a lot depends on perceptions and a lot has to do with the relationship yet with another state, the Russian Federation. Romanian officials and Romanian people appreciate the support offered by Ukrainians to Moldovans, not least in the area of sovereignty and integrity of the Republic of Moldova.¹⁴⁴ Actually, the triangle Bucharest-Chisinau-Kiev cannot be seen apart from two other political poles: Brussels and Moscow.
- (II) It is remarkable, however, that Romania’s support for the European direction of the Ukraine is not conditioned by any special attitudes or actions of Ukraine in this area, or any other for that matter.

(F) Ukraine together with Romania have common position on territorial integrity and sovereignty of the Republic of Moldova however in Ukraine there are some concerns regarding the statements of some Romanian politicians regarding the

¹⁴³ <http://mae.ro/taxonomy/term/376/2>

¹⁴⁴ Example: <http://epochtimes-romania.com/news/presedintele-osce-propune-organizarea-in-ucraina-a-unei-intrevederi-intre-evgheni-sevciuk-si-iurie-leanca---195756>; Vlad Socor apreciază disponibilitatea Ucrainei de a nu permite utilizarea spațiului său aerian pentru tranzitul de armament rusesc spre Transnistria, <http://www.europalibera.org/content/article/25061524.html>

reunification of Romania and the Republic of Moldova since it can cause the risk of chain reaction and changes of borders in the region.

(G) There is a growing interest in the bilateral relations with Ukraine and a growing (quantitatively and qualitatively) of the institutions, organizations, projects that aim to develop the relations between Romania and Ukraine: also a growing interest in the larger area of the eastern neighborhood. The chart of friendship contained in this paper reveals this.

Recommendations

(A) To both Romanian and Ukrainian governments

- have more frequent meetings at all levels in order to connect to Romanian representatives – particularly taking into account the interest of Romania as EU eastern border Member State in the stability and security of the region;
- work together to find out more EU funds for such civil society collaborations;
- work together to find ways to facilitate better communication between the two countries – for example, there are no direct flights between Bucharest and Kiev any more;
- Intensify negotiations on signing the Treaty on small border movement and opening cross-border points with the simplified procedure of border crossing in Zakarpatska and Ivano-Frankivska oblasts to intensify communication of the citizens living in the bordering areas and to enhance tourism and trans-border cooperation;
- Accelerate the decision on launching ferry crossing in Isakcea-Orlovka region which can provide additional opportunities for the development of the region;
- organize educational joint and regional events, including Moldovans as well – students, women organizations, young politicians;
- work more in the area of education to promote educational exchanges – Ukrainian students coming to Romania and Romanian students studying in Ukraine (at least one semester); the same for academics, particularly in the area of social sciences and humanities;
- invest more in knowing each other's history and contemporary issues; for example by organizing joint roundtables between historians and history manual authors to include more information about each other's history;
- Involve experts on trans-border cooperation to the activities of regional and local authorities for scientific support to realization of trans-border programs;
- Shape the system of encouragement of NGOs, local authority, educational and cultural for their involvement in trans-border projects.

(B) To the Romanian government:

- use ODA funds on the bilateral Romanian-Ukrainian relationship and to support civil society joint initiatives. For example, joint projects to bring together and train journalists from both countries about the issues facing the other party
- find ways of funding from EU for projects facilitating the bilateral and multilateral cooperation in the region

- be more active to coalesce with Polish, Lithuanian and other parties in order to promote the security and stability interests of all our countries in the east of EU

(C) To the Ukrainian government:

- continue to develop policies on protecting minorities rights according to European standards;
- more meetings and experience exchange at local levels in order to find out how minority rights are protected and what Romania learnt in the last twenty years in this area;
- Intensify cooperation within implementation of joint projects in the framework of BSS: Environment Partnership launched with Ukrainian support in March 2010;
- Bearing in mind destabilizing factor of Black Sea fleet presence in Crimea – to initiate consultations with Romania and Turkey for defining common positions and stabilizing measures;
- Concentrate over the development of sea motorways considering the assistance of BSEC Secretariat on sea motorways, transport network, investment activities, improvement of customs regime and gaining Romanian support for these initiatives;

(D) To various organizations, associations, universities, media

- connect more to the other party, make the effort of better understanding the issues and needs of the other party and conceive projects, coalitions, actions to enhance the level of bilateral cooperation.

Strategic and Security Studies Group

ГРУПА СТРАТЕГІЧНИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ СТУДІЙ є громадською та науково-дослідною організацією, що працює з 2003 року і здійснює політологічні дослідження в царині:

- політики національної безпеки і сталого розвитку України
- міжнародних відносин та зовнішньої політики України
- регіональної та міжнародної безпеки
- європейського політичного й інтеграційного процесів
- євроатлантичного діалогу й інтеграції

Ми підтримуємо посилення прозорості формування державної політики та розширення дискусії навколо питань зовнішньої та безпекової політики України, а також зміцнення демократичних завоювань суспільства.

Наші цілі:

- розвиток та підтримка цінностей громадянського суспільства в Україні;
- розповсюдження інформації та поширення знань відповідної тематики поміж ширшої громадськості, а також в межах наукових, культурних, політичних та ін. кіл;
- дослідження теоретичних та практичних проблем щодо євроатлантичної інтеграції та європейської співпраці у царинах безпеки, економіки, політики, науки та культури;
- розповсюдження інформації та надання допомоги іноземним ГО, науковцям та іншим фахівцям щодо розуміння українських інтересів, цілей та політики на міжнародній арені.

Наші контакти

info@gsbs.org.ua
www.gsbs.org.ua
+38 (050) 353 51 86